

Jág₁ Dse₃ quió'₅ Diú₄ a₂ca₂tó'₂ San Lucas ne₄ Si₂

Jág₁ a₂ca₂rë₃lióg₃ Si₂ a₂ca₂jmo₃ San Lucas

1 ¹ Juín₅ bá₄ dsa₂ i₂qui₂ca₂nio₃ ne₄ ca₂can₃ ta₁ ca₂tó'₂ ne₄ si₂ ca₂le₃jé₃ jág₁ 'a₂ lia'₂ dsón'₂ niog₅ ca₂lë₃ jé₄ quián₂ jnia'₅₄, ² lia'₂ con'₂ lé₅ ca₂jme₃tag₅ dsa₂ i₂ca₂té₂ ne₄ lia'₂ con'₂ le₂'uig₅₄ jme₁ca₂rë₃lióg₃, ton'₂ ca₂jme₃'o₅₄ ca₂'é₂ jág₁ dse₃. ³ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂, jniá₂ n  ₃ ma₂c  un₃ 'í₁ dse₃ lin₃ 'a₂ lia'₂ ma₂j  ₅ j  le₂'uig₅₄, jaun₂ b  ₄ líng₂ dsi₂ten₅₄ a₂tó'₄ ne₄ si₂ la₂ ca₂le₃jé₃ lia'₂ con'₂ lé₅, a₂tsíng₂ ne'₅₄ 'ne₂, gui'₅₄ Te  filo,^a ⁴ ia₁jaun₂   j  '   dse₃ a₂dsón'₂ tí₅ jág₁ a₂ma₂ca₂r  tíng'₃.

'  ₂ j  g₁   ngel qui  n₅ Diú₄ a₂le₃chan₂ Juan₅₄ i₂chon₃ dsa₂ jm  g₂

⁵ Jm  g₄ lia'₂ con'₂ jme₁l  n₄ Herodes rag₅₄ 'u  ₃ Judea, jme₁chan₂ jan₂ jme₂dsa₂ i₂jme₁chen₂ Zacar  as, i₂jme₁t  n₄ le₃qui  '₅ co₂ni  '₃ jme₂dsa₂ qui  n₅ Ab  as. Dsa₂ mí₂ qui  n₅ jme₂dsa₂ '  i₂ n  ₃ jme₁chen₂ Elisabet, i₂jme₁l  n₄ tsi₁jon₂ qui  n₅ jme₂dsa₂ Aar  n. ⁶ Le₃oin₃ jme₁l  n₄ dsa₂ dsen₃ le₃ne₄ Di  ₄, jme₁jme₂ti₃ '  i₃ qui  '₅ Te₁gui'₅₄. A₂chain₂ le₂jaun₂ n  ₃, ts  ₃ 'ein₂ qui₂le₃b  g'₂ dso₄ jua'₅₄ 'e₂ dso₄ le₃b  g'₂. ⁷ La₁ 'i₁jan₂ guein₂ ts  ₃ i₂ma₂ca₂r  ch  n₃ qui  n₅, ia₁ jme₁l  n₄ Elisabet jan₂ 'io₅₄ quen₂. Jme₁ma₂cain'₅₄ ma₂guein'₂ 'n  o₅ l  n₃ Jain₂ Jain₂.

⁸ Co₂ráun₂, ca₂l  ₃ jme₁ca₂t  ₂ jm  g₄ a₂tin₅₄ jme₂dsa₂ i₂quian'₅₄ Zacar  as a₂jme₃ti₃ ta₁ a₂ti  n₂ ne₄ Di  ₄, ⁹ a₂jmo₃ lia'₂ con'₂ lé₅ tag₄ chí'₅ qui  '₅ jme₂dsa₂. T  ₃j  ₄ jm  g₄ jaun₂, ca₂o₃  g₃ j  g₁ ca₂t  ₂ Zacar  as, a₂'  ₂ dsi₂n  i₂ ja₁j  o₅ qui  '₅ Te₁gui'₅₄ a₂ds  '₂ ch  n₂. ¹⁰ T  ₁lia'₂ 'ein₅₄ ds  '₂ ch  n₂ ne₄chei₂ n  ₃, dsa₂ juig₂ gu  '₂ le₃ca₁'n  ₄ b  ₄ le₁  ii'₂ chi₂l  n₂ Di  ₄.

¹¹ T  ₃j  ₄ jaun₂ ca₂jme₃jnia₅ jan₂   ngel qui  n₅ Te₁gui'₅₄ ne₄ Zacar  as t  ₂le₃ gu₂ ne₁ ja₁lé₄ ne₄chei₂. ¹² Jme₁ca₂j  g₂ Zacar  as, ca₂ja₃g  '₃ ds  ₅ 'n  o₅ l  n₃, ca₂lia'₂ ts  ₃ a₂  j₅ jmo₃ ca₂j  n₃. ¹³ La₁ ca₂ju  '₂   ngel:

—Zacar  as, ts  ₃ l  ₁jmo₂ gang'₃, ia₁ ma₂n  g₂ Di  ₄ j  g₁ qui  ng'₂ a₂chi₁lein'₅₄, jaun₂ le₃chan₂ jan₂ guein₂ dsa₂   e'₂ qui  n₅ Elisabet dsa₂ mí₂ qui  ng'₂. Guein₂ '  i₂ quiang'₅₄ Juan₅₄. ¹⁴ Jm  l  '₂ 'io'₂ le₃chang'₂, o₂'  j  o₃ o₂jnia₃ 'au'₂ n  ₃, j  n₃ b  ₄ ju  n₅ i₂t  ₃ ds  ₅ j  ₁ma₂chain₂. ¹⁵ Ia₁ l  n₂ dsa₂ ju  n₂ le₃ne₄ Te₁gui'₅₄. Ts  ₃ vino '  n₂, on₃ gu  '₂ ti₁jm  g₃ n  ₃; Jme₂ds  ₂ J  j  o₅ b  ₄ ma₂r  rin₅ t  ₂ds  ₅ n  ₃ a₂le₃chain₂. ¹⁶ Co₃j  n₂ ju  n₅ l  n₃ dsa₂ juig₂ Israel le₃qui  '₅ Te₁gui'₅₄ Di  ₄ qui  n₅. ¹⁷ '  i₂ i₂j  ₅ ne₄ jui₅ qui  '₅ Te₁gui'₅₄, 'ein₅₄ jme₂ds  ₂, ton'₂ 'io₂₃ jui₅b  ₂ jui₁lia'₂ a₂jme₁'io₅ El  as, a₂jme₃dsiai₁₂ mi'₅₄ ja₁con₂ dsa₂, quian'₅₄ chi'₂-guein₂ qui  n₅, a₂co₃j  n₂ jui₁lia'₂ i₂ts  ₃ ne'₅₄, jme₃tag₂₃ le₃ti  ₂ le₃  íi'₂ a₂dse₃. Le₂n  ₅ jmo₃ co₂jnia₅₄ dsa₂ ia₁jaun₂ guein₃ Te₁gui'₅₄.

^a3 o₃, "ne₂ i₂'ni  g'₃ Di  ."

¹⁸ Jaun₂ ca₂ηag₃ Zacarías ca₂ηíi'₃ ángel:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ lé₂ le₃guion₅₄ jniá₂ a₂tí₅ dsón'₂ jág₁ në₅? Ia₁ dsa₂ ma₂guen'₂ bá₄ jniá₂, le₂jaun₂ guë'₂ dsa₂ mí₂ quiáng₃ i₂ma₂dsi₁juín₅₄ ñi₂ ján₃.

¹⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ ángel:

—Gabriel bá₄ jniá₂, chéng'₅ le₃ne₄ Diú₄. A₂cheng₅₄ bá₄ guio₃ a₂juá'₄ jág₁ dse₃ la₂ ne'₅₄. ²⁰ La₁ të₂në₃, cóng'₂, tsá₃ ma₃jág₁ le₃dsiá'₁ ca₂lia'₂ ca₂lë₃ le₂në₅, 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ 'éng'₂ jág₁ quió₃ a₂le₃ti₃ jë₁ma₂dsin₃ jmig₄ jaun₂.

²¹ Dsa₂ juig₂ në₃, le₁jñia₂₃ a₂o₃'in₅ Zacarías, dsi₂gó'₃ dsí₅ ia₁ a₂ca₂rë₃'in₄ 'éi₂. ²² Jme₁ca₂o₃'in₃ në₃, la₁ tsá₃ ma₃jág₁ le₂dsia₃, jaun₂ ca₂rë₃lí'₄ bá₄ dsa₂, cha₂ a₂ca₂jág₃ dsi₂néi₂ guá'₅ templo. A₂jñia'₅₄ qui₂bí₂ gu₂ bá₄ jmo₂₃ léi₄, ia₁ ma₂coin₅₄.

²³ Jme₁ca₂dsin₃ jmig₄ a₂jme₃ti₃ ta₁ jaun₂, jaun₂ ñái'₃ bá₄ ja₁quió'₄.

²⁴ Cang₂ jaun₂ në₃, ca₂can₃ Elisabet dsa₂ mí₂ quiáin₅ guein₂. Të₁lia'₂ jaun₂, tei₄ bá₄ ca₂'í₃ dsi₂néi₂ quió'₅ con₂ 'ñiá₂ tsi'₂. 'Ein₅₄ qui₂dsi₂jñia₅ dsí₅, líin₂: ²⁵ “Co₂në₅ ca₂rë₃'ñió₃ dsí₅ Te₁gui'₅₄ a₂líng₅ le₂la₂, ia₁jaun₂ tsá₃ ma₂'ag₃ dsa₂ 'lig'₅₄.”

'É₂ jág₁ jan₂ ángel quián₅ Diú₄ a₂le₃chan₂ Jesús

²⁶ Jñéi₂ tsi'₂ ma₂ne₁ñó₄ a₂quian₅ Elisabet guein₂; Diú₄ në₃ ca₂chein₃ táng₃ ángel Gabriel caun₂ juig₂ ja₁tén₄ Galilea ja₁chei₂ Nazaret,

²⁷ a₂ca₂i₁jme₁jñiai₂₃ ne₄ jan₂ dsa₂ mí₄ i₂jme₁ma₂lí'₅₄ jág₁ a₂jéin'₂ gu₂ quian'₅₄ i₂chen₂ José, jan₂ dsa₂ tsi₁jon₂ Rag₅₄ David. Dsa₂ mí₄ 'éi₂ jme₁chen₂ María. ²⁸ Jaun₂ në₃, ca₂'í₃ ángel dsi₂néi₂ ja₁'en₅₄ María, jaun₂ ca₂juá'₂:

—iSiang'₃ María! i'E₂ gué₄ dsen'₃ 'ne₂, ia₁ quiong'₅₄ Te₁gui'₅₄^b

²⁹ La₁ jme₁ca₂nág₂ María jág₁ në₅, 'ñio₅ líin₃ ca₂i₃gó'₃ dsí₅, jaun₂ ca₂'náu'₃ dsí₅ 'e₂ bá₄ jein₅ jág₁ jaun₂. ³⁰ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ ángel:

—Tsá₃ lë₁jmo₂ gang'₃, María, ia₁ a₂dse₃ dsí₅ Diú₄ jmo₂₃ ja₁cong'₂.

³¹ Ní₂, 'í₂ jan₂ guein₂ të₂'au'₂; le₃chan₂ jan₂ guein₂ dsa₂ ñe'₂ quiáng'₂, jaun₂ quiain'₅₄ JESÚS. ³² 'Njo₅ juín₂ líein₂; quiong₃ dsa₂ a₂líin₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ i₂guá₅ guei'₅₄ líin₃. Te₁gui'₅₄ Diú₄ në₃, dsiog₃ ne₄ta₁ quió'₅ David jme₂gui'₂. ³³ Jaun₂ jme₃góin₃ con₂ tan₅₄ ne₄ chi'₂ dsio₄ Jacob, jaun₂ tsá₃ ma₃líg'₂ jmig₄ dsi₃ñí₂ 'éi'₃ quió'₅.

³⁴ Jaun₂ ca₂ηag₃ María ca₂ηíi'₃ ángel:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ lé₂ a₂në₅? Ia₁ tsá₃ dsa₂ ñe'₂ cuíng₅.

³⁵ Jaun₂ ca₂ηag₃ ángel:

—Jme₂dsí₂ Jñió₅ bá₄ jmo₃ a₂lé₂ le₂jaun₂ ja₁cong'₂; jui₅bí₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄ i₂guá₅ guei'₅₄ bá₄ lio₃ 'én'₁ quió'₅. Jaun₂ lë₃, guein₂ jñió₅

^b²⁸ A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂ján₃: “Ma₂jme₂gu'₅₄ Diú₄ jme₂gon'₅₄ 'ne₂con'₂gué₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ mí₂.”

i₂le₃chan₂ 'éi₂, quiong₃ dsa₂ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄.^c³⁶ Ján₃ bá₄ le₂në₅ Elisabet ríng'₂, o₁jnia'₅₄ ma₂guein'₂, ma₂té₂ jnjéi₂ tsí'₂ a₂quiai₂₃ guein₂, jaun₂ le₂në₅ bá₄ le₃chan₂ jan₂ guein₂ quián₅ i₂té'₂ dsa₂ 'io₅₄ quen₂.³⁷ Ia₁ 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ cha₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ qui'₅₄ jmig₄ Diú₄.

³⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ María:

—Ní₂, dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Te₁gui'₅₄ bá₄ jniá₂; jui₁le₅₄ ja₁cong₂ con'₂ lé₅ jág₁ quiáng'₂.

Jaun₂ ca₂ñá'₃ ángel ja₁coin₂.

Ca₂i₁jag₅₄ María ja₁quió'₄ Elisabet

³⁹ Të₃jé₄ jmig₄ jaun₂, ca₂ñó₃ María tē₂le₃ dséi₂ jui₅ juig₂ niog₅ má'₂ ja₁tén₄ Judea.⁴⁰ Jaun₂ jme₁ca₂dsióg₃, ca₂'í₃ dsi₂néi₂ quió'₅ Zacarías, ca₂cuiin₃ Diú₄ Elisabet.⁴¹ Jme₁ca₂nág₂ Elisabet a₂cuag₅ María Diú₄, dsi₂jui₅ jaun₂ bá₄ ca₂jín'₂ guein₂ tē₂dsí₅, jaun₂ ca₂rë₃cain'₂ Jme₂dsí₂ Jñiό₅.⁴² Jaun₂ ca₂'í₃ co₂mi'₅₄, juá'₂:

—i'E₂ gué₄ 'ñjo₅ jme₂gu'₅₄ Diú₄ 'ne₂, lia'₂ con'₂ gué₄ 'i₁jan₂ dsa₂ mí₂ sián'₂, le₂jaun₂ gué'₂ guein₂ quiáng'₂ né₃!⁴³ ¿I₂'ein₂ bá₄ jniá₂, já₅ chog₅₄ Te₁gui'₅₄ quiáng₃ ja₂jag₅₄?⁴⁴ Ia₁ dsi₂jui₅ jme₁né₂cuag'₅₄ Diú₄, ca₂jín'₂ 'io'₂ jén'₅ guein₂ quiáng₃ tē₂dsí₃.⁴⁵ i'E₂ gué₄ dsen'₃ 'ne₂ a₂ca₂rë₃'éng'₂, ia₁ le₃ti₃ ja₁cong'₂ a₂ma₂juá'₂ Te₁gui'₅₄!

⁴⁶ Jaun₂ María né₃, ca₂juá'₂:

Jme₂juín'₂ tē₂dsí₃ Te₁gui'₅₄.

⁴⁷ Jme₂dsí₂ quió₃ né₃, 'io'₂ jén'₅ le₃quió'₅ Diú₄ quiáng₃ i₂lió₂.

⁴⁸ Ia₁ Diú₄ ca₂jéin'₃ ne₅₄ ja₁con₂ jniá₂ dsi₂ñég₂ i₂jme₂ti₃ quiáiñ₅.

Jaun₂ në₃, le₂tan₅₄ le₃ne₄ jui₅ ja₁ñó₄, tē₂ dsa₂ líng₅ i₂rë₂gon'₅₄ quián₅ Diú₄.

⁴⁹ Ia₁ 'e₂ gué₄ 'uan'₂ Diú₄, ia₁ ca₂jmo₃ caun₂ a₂juë'₂ ja₁cong₂; i'e₂ gué₄ jñiό₅ a₂chein₂!

⁵⁰ Co₂tan₅₄ bá₄ ñéi₂ dsí₅ le₂tan₅₄ tsí₁jon₂ dsa₂ i₂jme₂go₃.

⁵¹ Quian'₅₄ gu₂ bén₂, ca₂jmo₃ caun₂ a₂juë'₂ a₂tsá₃ 'ein₂ qui'₅₄ jmig₄.

Ia₁ co₂ñei'₅₄ ca₂guiain'₃ 'uë₃ dsa₂ i₂con'₂ ñí'₂ dsí₅ guion₅₄ jmo₂₃ táin'₅.

⁵² Ca₂'liain'₃ cau₅ i₂jme₁tián'₄ can'₅₄, a₂ca₂dsiain₃ táng₃ i₂jmo₅ me'₂.

⁵³ Dsa₂ i₂jme₁chan₂ 'on₄, ca₂jme₃tau₅₄ quian'₅₄ a₂dse₃.

^c35 o₃, “Jaun₂ në₃, guein₂ i₂le₃chan₂ 'éi₂ quiong₃ dsa₂ guein₂ jñiό₅.”

I₂ñí₄ jme₁chan₂ dse₃ guë'₂,
ca₂'uág'₂ ca₂chei'₃ lfin₃.

⁵⁴ Ca₂jme₃'oin₅₄ dsa₂ juig₂ Israel i₂jme₂ti₃ quiáin₅,
ca₂dsia₃ ñéi₂ dsí₅ ca₂dsáu'₃ dsí₅

⁵⁵ con'₂ lé₅ jág₁ quió'₅
ca₂tsí'₃ Abraham jme₂gui'₂ jniog₄

quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ tsi₁jon₂ quiáin₅ co₂tan₅₄.

⁵⁶ Con'₂ 'ni₅ tsi'₂ ca₂dsin₃ ca₂'í₃ María ja₁quió'₄ Elisabet. Cang₂ jaun₂
ñái'₃ táng₃ ja₁quió'₄.

Ca₂rë₃chán₃ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmiг₂

⁵⁷ Cang₂ jaun₂ ca₂dsin₃ jmiг₄ a₂le₃chan₂ guein₂ quián₅ Elisabet, jaun₂
ca₂rë₃chán₃ jan₂ guein₂ dsa₂ ñe'₂ quiáin₅. ⁵⁸ Jaun₂ ca₂rë₃ñjí₅ o₁riin'₅₄,
quian'₅₄ dsa₂ i₂tián'₅ cau₅ quió'₅ né₃, 'a₂ lia'₂ ca₂jmo₃ Te₁gui'₅₄ dse₃ dsí₅
ja₁con₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ 'io'₂ quiong'₅₄.

⁵⁹ Jaun₂ ca₂lé₃ né₃, jme₁ca₂té₂ jnia₃ jmiг₄, ca₂o₃lén₂ dsa₂ ca₂ti₃ lo₄
guein₂, jaun₂ jme₁'nio₃ quiong₃ Zacarías lia'₂ chen₂ jmei₂. ⁶⁰ La₁ ca₂juá'₂
chog₅₄ guein₂:

—Jan₂'ón₄. Juan₅₄ bá₄ le₃chein₂.

⁶¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsa₂:

—'I₁jan₂ o₁ring'₂ tsá₃ i₂chen₂ le₂né₅, jme₁né₄.

⁶² Jaun₂ ca₂jmo₃ dsa₂ léi₄ quian'₅₄ gu₂ a₂ca₂tsí'₃ jmei₂ guein₂ 'a₂ guë'₂
lia'₂ 'nio₃ 'éi₂ le₃chen₂ guein₂. ⁶³ Jaun₂ ca₂mi₃ 'éi₂ ca₂'nau₅₄ jau₅₄ 'ma₂,
jaun₂ ne₄ jaun₂ ca₂tióng₃: "Juan₅₄ bá₄ chein₂." Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅
ca₂le₃jín₃ tioin'₅₄. ⁶⁴ Dsí₂juí₅ jaun₂ ca₂ján₃ mi₂'o₄ Zacarías, ca₂'ág₂ 'ua₁
táng₃ le₂tsí'₂, ca₂dsia₃ jág₁, ca₂jme₃juíin'₂ Diú₄. ⁶⁵ Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅
ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tián'₅ cau₅, jaun₂ le₂tan₅₄ juig₂ te₁'i₁ 'uë₃ má'₂ ja₁tén₄
Judea né₃, ca₂i₃ag₅₄ jág₁ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂lé₃ jaun₂. ⁶⁶ Dsa₂ i₂qui₂ca₂rë₃ñjí₅
a₂jaun₂ né₃, jme₁'nio'₂ dsí₅ i₂gú'₃ jág₁ né₅, qui₂ñíi'₅ le₂jan₂ le₂jan₂ dsia₂₃:
"¿'E₂ bá₄ lén₂ guein₂ 'éi₂?" Ia₁ dsón'₂ bá₄ dsau₅ léi₄ jme₁quiong'₅₄
Te₁gui'₅₄ guein₂ 'éi₂.

Le₂la₂ canto a₂ca₂jme₃juíin'₂ Zacarías Diú₄

⁶⁷ Zacarías jmei₂ guein₂ né₃, rë₂cain'₂ Jme₂dsí₂ Jñiό₅, qui₂ca₂'ë₃ jág₁
ca₂cuë₃ Diú₄, ca₂juá'₂:

⁶⁸ Juí₁le₂juíin'₂ Te₁gui'₅₄ Diú₄

quián₅ dsa₂ juig₂ Israel,

ia₁ ma₂guain₂₃ jé₄ quián₂ jniog₄

dsa₂ juig₂ quiáin₅, ma₂ca₂lió₂.

⁶⁹ Ma₂ca₂cuag₃ jniog₄ jan₂ i₂'uan'₂ lín₃

i₂lín₅ lia'₂ lé₅ caun₂ mi₁juí₁,

jan₂ i₂já₅ jé₄ tsi₁jon₂ David i₂ca₂jme₃ti₃ ta₁ ne₅₄,

a₂ja₂lioin₅₄ dsa₂ quiáin₅.

⁷⁰ Le₂në₅ jág₁ quió'₅ ca₂cuë₃ ca₃ma₂líg'₂,
 ca₂juá'₂ të₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁,
 i₂jme₁lé₄ 'í₁ quiáin₅,
⁷¹ jme₁ca₂juá'₂ a₂lió₂ o₄gú₃ dsa₂ i₂'iog₅₄,
 i₂uig₅ dsí₅ jág₂ né₃,
⁷² ja₁juá'₂ né₃ a₂tiá'₃ ñéi₂ dsí₅
 ja₁con₂ dsa₂ can'₅₄ quián₂,
 ja₁juá'₂ né₃ dsio₂ dsí₅ jág₁ jñiо₅ quió'₅ ron₅.
⁷³ A₂në₅ bá₄ jág₁ jaun₂ ca₂quiog₂
 jme₁ca₂'iin₃ 'ñiog₅
 ca₂tsí'₃ Abraham jme₂gui'₂ jniog₄:
⁷⁴ a₂ca₂juá'₂ a₂lió₂ o₄gú₃ dsa₂ i₂'iog₅₄,
 ia₁jaun₂ dsiá₁ tiá₂ dsí₅ jme₁ti₁ ne₅₄,
⁷⁵ ia₁jaun₂ le₂chong₂ rë₂ le₃ne₅₄, lé₅ 'í₁,
 ca₂le₃jé₃ jmig₄ chong₂.
⁷⁶ Jaun₂ të₂le₃ ja₁con'₂ 'ne₂ guë'₂, jón₃,
 té₂ dsa₂ a₂líng'₅ jan₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄
 i₂guá₅ guei'₅₄ lin₃,
 ia₁ gog'₅₄ ne₄ jui₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄
 a₂jmó'₂ co₂jñia₅₄ jui₅ quió'₅.
⁷⁷ 'Ne₂ bá₄ o₁jmo'₄ a₂le₃cuí'₅ dsa₂ juig₂ quiáin₅
 'e₂ jaun₂ a₂lión₂ dsa₂,
 të₂le₃ quian'₅₄ a₂'én₂ dsáu₁.
⁷⁸ Ia₁ ñéi₂ bá₄ dsí₅ Diú₄ quián₂ jniog₄.
 Jaun₂ lë₃, të₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ bá₄
 chein₂₃ caun₂ si₂,
 në₂jag₄ bá₄ ca₂jnia₃ caun₂ jmig₄ 'mí₂
⁷⁹ ja₁con₂ dsa₂ i₂tián'₅ jé₄ qui₁né'₃,
 ja₁'ei₅ 'én'₁ 'mú₃ né₃,
 a₂jiog₃ jniog₄ caun₂ jui₅ ja₁'ag₃ tei₄.
⁸⁰ Caun₂ ca₂i₃cón₃ bá₄ guein₂ 'éi₂, caun₂ rë₂'uain'₂ bá₄ të₂le₃ jui₅
 jme₂dsí₂ né₃; ca₂guá₂ caun₂ ja₁lé₄ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅, ca₂lia'₂ ca₂té₂
 jmig₄ a₂ca₂jme₃jniai₂₃ jin₄ dsa₂ juig₂ Israel.

Ca₂rë₃chán₃ Jesús

(Mateo 1:18-25)

2 ¹ Jaun₂ ca₂lë₃ né₃ jmig₄ jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ gui'₅₄ Emperador
 Augusto, a₂cho₃ si₂ tioin₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃.
² (Jé₁le₂'uig₅₄ si₂ në₅ ca₂cho₃ dsa₂ lia'₂ con'₂ jme₁lín₄ Cirenio dsi₄má'₂
 'uë₃ Siria.) ³ Jaun₂ jma₃quéñ₅ ca₂tín₂ dsa₂ ca₂le₃jín₃ dsí₃lein₃ juig₂ go₅₄,
 a₂qui₂dsí₃tioin₃ si₂.
⁴ Jaun₂ ca₂'í₃ José jui₅ ca₂o₃'íin₃ juig₂ Nazaret ja₁tén₄ 'uë₃ Galilea,
 ca₂ñái'₃ jui₅ 'uë₃ Judea a₂dsíáin'₄ Belén, go₄ David, ia₁ dsa₂ tsí₁jon₂

David bá₄ jme₁lín₄ José.⁵ Ca₂i₁tioin₃ si₂ ja₁jaun₂ quian'₅₄ María i₂ma₂lí'₅₄ jág₁ jéin'₂ gu₂ quiain'₅₄; ma₂quiain₂₃ bá₄ guein₂ njí₂₃.⁶ Ca₂lë₃ né₃, con'₂ ma₂tioin'₅₄ ja₁jaun₂, ca₂dsin₃ jmig₄ a₂le₃chan₂ guein₂ quiáin₅.⁷ Ja₁jaun₂ ca₂rë₃chán₃ guein₂ ne₅₄ 'éi₂ quiáin₅, 'ein₅₄ ca₂lio₃ 'mi'₂, ca₂quio₂₃ 'ñiío'₃ tsi₁gu₅ ja₁gué'₅ já'₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ ma₃ja₁ca₂tín₂ dsi₂néi₂ ja₁siá'₂ ja₁jnia₃.

Ca₂jme₃jnia₅ ángel ne₄ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ já'₂ cha'₂

⁸ 'Uë₃ jaun₂ jme₁tion'₅₄ njia₅ ja₁nau₂ co₂níó'₃ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ já'₂ cha'₂ quián₅, a₂'uë₂ jaun₂.⁹ Ca₂jme₃jnia₅ jan₂ ángel quián₅ Te₁gui'₅₄ ne₅₄, ca₂jnia₃ co₂tág₅ co₂'né'₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄ le₃lág'₃ ja₁tioin'₅₄, jaun₂ ca₂rë₃gó'₅ 'ñiío₅ lin₃.¹⁰ La₁ ca₂juá'₂ ángel:

—Tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ gang'₃. Ní₂, a₂i₃'é₃ jág₁ dse₃ bá₄ jniá₂ guio₃, caun₂ jág₁ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂, jiá₃ cán₂ o₂'ñiío₃ dsi₅.¹¹ Ia₁ jmig₄ né₃, ca₂rë₃chan₂ o₄quián'₂ 'nia'₂ juig₂ go₄ David, jan₂ i₂lió₂, i₂lín₅ Te₁gui'₅₄ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄.¹² Quian'₅₄ léi₄ la₂ o₁quion'₂ 'nia'₂ 'í₁: dsian'₂ 'nia'₂ guein₂ rë₂bón'₅ 'mi'₂, rë₂quiain₂₃ 'ñiío₃ tsi₁gu₅ ja₁gué'₅ já'₂.

¹³ Dsi₂jui₅ con'₂ tsá₃ jáin₅, ca₂jín₂ juin₅ lin₃ ángeles sián'₂ con₂ ángel 'éi₂, ca₂tóin'₂ jme₂juin'₂ Diú₄ ca₂juá'₂:

¹⁴ iJui₁le₂juin'₂ Diú₄ guei'₅₄ i₂juíg₃!

Ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ né₃,
juí₁'ei₅ tei₄ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃
i₂ma₂dsia₅ Diú₄ dse₃ dsí₅ o₄quió'₄.

¹⁵ Ca₂lë₃ né₃, jme₁ma₂i₃len₃ ángeles guei'₅₄ i₂juíg₃, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ já'₂ cha'₂ 'éi₂ qui₂ca₂tsí'₃ riin'₅₄:

—Ma₃ jniog₄ jui₅ Belén, ma₃ dsi₁jag₅₄ a₂ca₂lë₃ ja₁jaun₂, con'₂ lé₅ jág₁ ma₂né₂'é₂ Te₁gui'₅₄.

¹⁶ Ca₂i₃léin₂ jaun₂ né₃ të₂le₃ dséi₂. Dsón'₂ rë'₂ ja₁jaun₂ ca₂dsáin'₂ María quian'₅₄ José, guein₂ né₃ rë₂quiain₂₃ 'ñiío₃ gu₅ ja₁gué'₅ já'₂.

¹⁷ Jme₁ca₂jág₂, jaun₂ gué₄ ca₂dsia₃ 'a₂ lia'₂ lé₅ jág₁ a₂ca₂nág₂, a₂ca₂'é₂ ángel a₂'iin₂₃ guein₂,¹⁸ jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂nág₂ jág₁ a₂dsia₅ dsa₂ i₂quián₅ já'₂ cha'₂ 'éi₂.¹⁹ La₁ María né₃, 'no'₂ bá₄ dsí₅ ca₂le₃jé₃, 'e₂ jein₅ a₂lé₂ jaun₂.²⁰ Dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ já'₂ cha'₂ né₃, ca₂i₃lein₃ bá₄ táng₃ qui₂jme₂juin'₂ Diú₄, qui₂cuë₂₃ ti₁'mag'₄ o₄quió'₄ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂té₂ ne₅₄ quian'₅₄ a₂qui₂ca₂nág₂. Ia₁ ca₂le₃jé₃ bá₄ ca₂rë₃ti₃ con'₂ lé₅ ca₂juá'₂ ángel.

Ca₂i₁jme₁jniai₂₃ guein₂ Jesús guá'₅

²¹ Jme₁ca₂dsin₃ njia₃ jmig₄, ca₂ti₃ dsa₂ lo₄ guein₂, jaun₂ ca₂quiong₃ JESÚS^d lia'₂ con'₂ lé₅ ca₂juá'₂ ángel ca₂tsí'₃ María né'₃ a₂cáun₂.

^d21 Lia'₂ chen₂ Jesús (hebreo: Yeshua) jein₅ jág₁ "Lió₂ bá₄ Te₁gui'₅₄."

²² Jme₁ca₂dsin₃ jmig₄ a₂'i₄ 'éi'₃ jmo₃ le₁jín₃ a₂jme₂ti₃ lia'₂ con'₂ lē₅ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, ca₂i₁lein₅₄ Jerusalén jñiai₂₃ guein₂ i₁jein'₅₄ ne₄ Te₁gui'₅₄.

²³ Ca₂jmo₃ le₂në₅ ia₁ ton₅ ne₄ Si₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄: "Ca₂le₃jín₃ guein₂ dsa₂ ñe'₂ i₂ne₅₄ i₂le₃chan₂, léin₂ i₂lē₅ 'í₁ quián₅ Te₁gui'₅₄."^e ²⁴ Ja₁jaun₂ ca₂jén'₃ jáñ₃ con'₂ lē₅ juá'₂ 'éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄: "On₃ i₁ju₂, o₃ co₂dsán'₃ i₁ju₂ bë₂ 'e₂."^f

²⁵ Jmig₄ jaun₂, jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ jë₄ juig₂ Jerusalén i₂jme₁chen₂ Simeón. Jme₁lín₄ jan₂ dsa₂ dsen₃ lín₃, i₂jme₁jme₂gan₃ Diú₄; jme₁chain₂ chi₁jña₂₃ a₂guán₂ i₂cuë₃ lián'₂ quió'₅ dsa₂ juig₂ Israel. Jme₁quiong'₅₄ Jme₂dsí₂ Jñiós; ²⁶ 'éi₂ bá₄ ma₂ca₂'é₂ jág₁ ne₅₄ a₂tsá₃ jón₂ ca₂lia'₂ ca₂jín₂ de'₂ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Te₁gui'₅₄. ²⁷ Jmig₄ jaun₂ ñó₃ jiog₅ Jme₂dsí₂ Jñiós jui₅ guá'₅ templo. Ja₁jaun₂ jme₁'ein₅₄ né₃ jme₁ca₂dsi₃lén₂ chog₅₄-jmei₂ guein₂ Jesú_s, jñiai₂₃ guein₂ a₂jmo₃ quiong'₅₄ con'₂ lē₅ tag₄ chí'₅ a₂qui'₅ 'Éi'₃.

²⁸ Jaun₂ ca₂jñau'₃ Simeón ca₂jñai'₃ guein₂, ca₂jme₃juíin'₂ Diú₄, ca₂juá'₂:

²⁹ Në₃ gué₄ né₃, 'ne₂ juig₃ quiáng₃,
ma₂lé₂ dsiang'₅₄ tei₄
dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne'₅₄,
lia'₂ con'₂ lē₅ jág₁ quiáng'₂.

³⁰ Ia₁ la₂ ca₂té₂ ne₃ i₂ma₂cheng'₂ lió₂,

³¹ i₂ma₂jmo'₅₄ co₂jña₅₄ quián₅ ca₂le₃jé₃ juig₂ nación.

³² I₂la₂ bá₄ i₂lín₅ si₂
i₂jmo₃ tág₅ ja₁con₂ dsí₂nau₂;
i₂la₂ bá₄ i₂lín₅ dsa₂ i₂chi'₃ jlá'₁
juig₂ Israel quiáng'₂.

³³ Ca₂i₃gó'₃ dsí₅ bá₄ José quian'₅₄ chog₅₄ guein₂, o₄quió'₄ jág₁ a₂ca₂juá'₂ Simeón jaun₂, 'iin₂₃ guein₂. ³⁴ Jaun₂ ca₂jme₃gu'₅₄ Simeón quió'₅, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsf'₃ María chog₅₄ guein₂:

—Ní₂, 'en₅₄ jui₅ guein₂ la₂ já₅, jmo₃ a₂dsí₃gan₅₄ 'uë₃ juín₅ dsa₂ juig₂ Israel, o₃ të₂le₃ ron'₂ juín₅ 'e₂. Já₅ lín₅ caun₂ léi₄ quió'₅ i₂'ag₃ i₂náu₃ quen₅ i₂le₃'iog₅₄. ³⁵ Le₂në₅ bá₄ jióg'₃ 'í₁ le₃jníá₂ 'a₂ lia'₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ le₂jan₂ le₂jan₂. La₁ të₂le₃ ja₁cong'₂ né₃, dsí₃ñíg'₂ né₂jag₄ bá₄ caun₂ nj₁tág₂ dsí₂tia₃ të₂'au'₂.

³⁶ Ján₃ bá₄ jaun₂ jme₁'en₅₄ jan₂ guiong'₂ i₂chen₂ Ana, ja₁míg₄ Fanuel, dsa₂ tsí₁jon₂ Aser. 'Éi₂ né₃ jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄ jáñ₃.

Jme₁ma₂guein'₂. Mei'₂ bá₄ lia'₂ con'₂ ca₂jen'₂ gu₂. Guio₃ nj₂ bá₄ ca₂rë₃quiain'₅₄ dsa₂ ñe'₂ quiáiñ₅. ³⁷ Quén'₂ ne₂guió₂ rë₂dsí₂ quén₂ (84) nj₂ a₂ca₂rë₃'nñí₂.^g Guiong'₂ 'éi₂ né₃ jme₁'ein₅₄ tián₂ i₁dsí₅ guá'₅. 'Uë₂-jmi₂ bá₄ jme₁jme₂ti₃ ne₄ Te₁gui'₅₄ chi₂léin'₂ Diú₄ a₂jme₂'iin₅₄ né₃. ³⁸ Hora jaun₂ dé₄ ca₂dsióg₃ ja₁tión₂ dsa₂, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄, ca₂dsia₃ jág₁

^e23 Éxodo 13:2.

^f24 Levítico 5:11; 12:8.

^g37 o₃, "Ma₂'ein₅₄ quén'₂ ne₂guió₂ rë₂dsí₂ quén₂ (84) nj₂."

'iin₂₃ guein₂ tsí'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ i₂le₁jŋia₅ a₂lión₂ dsa₂ juig₂ Jerusalén.

Ca₂i₃lein₃ táng₃ Nazaret

³⁹ Jaun₂ nē₃ jme₁ma₂ca₂lē₃ jmo₂₃ ca₂le₃jé₃ con'₂ lē₅ ta₁ quí'₅ 'Éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄, jaun₂ ca₂i₃lein₃ jui₅ 'uē₃ Galilea, ja₁niog₅ Nazaret, juig₂ go₅₄.

⁴⁰ Guein₂ nē₃, caun₂ ca₂i₃juin'₂ bá₄, caun₂ ca₂rē₃'uáin'₃ nē₃, ton'₂ 'ŋio₅ líñ₃ nj₅, Diú₄ bá₄ jme₁jme₂gu'₅₄.

Lia'₂ con'₂ me'₂ Jesús ca₂dsióg₃ i₁dsi₅ guá'₅

⁴¹ Ca₂le₃jé₃ nj₂ jme₁dsi₂lén₂ chog₅₄-jmei₂ Jmig₄ Tē₂'in₅₄ a₂tē₅ Jerusalén.

⁴² Jme₁ca₂dsí'₃ Jesús guia₃-tíñ₂ nj₂, ca₂i₃léin₂ táng₃ co₂dsia₅ jui₅ Jerusalén. Ia₁ le₂jaun₂ tñ₂ dsa₂ ca₂le₃jé₃ nj₂ dsi₃léin₂ jmig₄ jaun₂.

⁴³ Jme₁ca₂gú'₃ jmig₄, ca₂i₃lein₃ táng₃. Tsá₃ ca₂rē₃lí'₄ chog₅₄-jmei₂jŋia'₅₄ jaun₂ bá₄ tē₁'ŋia₄ Jesús Jerusalén, ⁴⁴ ia₁ líñ₂ ma₂ŋái'₅ bá₄ quiain'₅₄ dsa₂ sián'₂. Caun₂ jmig₄ ma₂ne₁ŋó₄ tioin'₅₄ jui₅ i₃lein₃ jme₁ca₂'nau'₂ jin₄ o₁riin'₅₄, jin₄ dsa₂ i₂cuiin₂₃ nē₃. ⁴⁵ La₁ tsá₃ ca₂dsáu'₂. Jaun₂ ca₂jéin'₃ táng₃ jui₅ ca₂i₃léin₂ Jerusalén ca₂i₁'niog'₂ ja₁jaun₂.

⁴⁶ A₂'ni₅ jmig₄ jaun₂ jme₁ca₂dsáu'₂ i₁dsi₅ guá'₅, guá₅ jin₄ tē₅juá'₅, nag₂₃ jág₁, njag₂₃ njí'₅ 'éi₂ nē₃. ⁴⁷ Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃ i₂tion'₅₄ nag₅ jág₁ quió'₅, ia₁ 'ŋio₅ lin₃ nj₅ 'a₂ lia'₂ qui₂jéin'₃ jág₁ quió'₅ dsa₂ 'éi₂.

⁴⁸ Jme₁ca₂jág₂ chog₅₄-jmei₂, ca₂i₃gó'₃ dsí₅, jaun₂ ca₂juá'₂ chog₅₄:

—Jón₃, ¿'e₂ lē₃ jmog'₅₄ le₂nē₅? Néi'₅, jniá₂ nē₃, ma₂nē₂i₁nio₁ 'i₅ dsi₅ 'niog'₂ jnia'₅₄.

⁴⁹ Jaun₂ ca₂ŋag₃ Jesús:

—¿'E₂ lē₃ 'nau'₂ 'nia'₂ jniá₂? ¿Tsa₁ njí'₅₄ 'nia'₂ a₂ca₂tíng₂ 'ú₄ ta₁ quió'₅ Ne'₃?

⁵⁰ La₁ tsá₃ ca₂ŋí'₂ dsí₅ 'éi₂ 'e₂ jein₅ jág₁ jaun₂.

⁵¹ Jaun₂ ca₂jóin'₃ bá₄ quiain'₅₄ chog₅₄-jmei₂ jui₅ Nazaret. Caun₂ bá₄ ne'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂tē₂néi'₂ chog₅₄-jmei₂. La₁ tei₄ bá₄ 'ma₅ chog₅₄ dsí₅ ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂. ⁵² Jaun₂ caun₂ ca₂i₃juin'₂ bá₄ Jesús, rē₂ niog₅ dsi₅₄, rē₂ chéin'₅ le₃ne₄ Diú₄, lia'₂ le₃ne₄ dsa₂ nē₃.

'É₂ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂ jág₁ caun₂ 'uē₃ quein₂ co₂'ŋiog₅

(Mateo 3:1-12; Marcos 1:18; Juan 1:19-28)

3 ¹ Ni₂ guia₃-'ŋiá₂ lia'₂ con'₂ jme₁lín₄ emperador Tiberio, jmig₄ lia'₂ con'₂ jme₁lín₄ táng₃ Poncio Pilato dsi₄má'₂ 'uē₃ Judea; Herodes guë'₂ jme₁lín₄ rag₅₄ i₂jmo₅ 'éi'₃ 'uē₃ Galilea; Felipe riin'₅₄ guë'₂ jme₁lín₄ dsi₄má'₂ le₂tan₅₄ juig₂ Iturea quian'₅₄ Traconite; Lisanias nē₃ jme₁lín₄ dsi₄má'₂ quián₅ Abilinia. ² Ján₃ bá₄ jmig₄ jaun₂ jme₁lín₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄ Anás quian'₅₄ Caifás. Con'₂ jmig₄ jaun₂ dé₄ nē₃, ca₂tē₃ Diú₄ ca₂té'₃ Juan₅₄, ja₁ŋí'₅₄ Zácarías, 'uē₃ co₂'ŋiog₅ ja₁jme₁guá₄. ³ Juan₅₄ nē₃ ca₂ŋi₃ le₂tan₅₄ juig₂ te₁'i₁ ma₂quián₅ Cuá₃ Jordán, qui₂tsí'₅ dsa₂ a₂'nió'₅ tsóin₃

jmig₂, cuë₃ léi₄ a₂ma₂ca₂dsi₃quéñ'₅ dsí₅ ia₁jaun₂ le₃'én₂ Diú₄ dsáu₁.

⁴ Le₂në₅ bá₄ ca₂lë₃ ca₂rë₃ti₃ con'₂ lé₅ jág₁ a₂ca₂tó'₂ Isaías ne₄ si₂, i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄, a₂ca₂juá'₂:

Nag₃ dsa₂ co₂mi'₅₄ jág₁

caun₂ 'uë₃ co₂'ñiog₅, a₂juá'₂:

Jmo₄ 'nia'₂ co₂jñia₅₄ jui₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄;

Nia₄ 'nia'₂ caun₂ jui₅ co₂dsau₅.

⁵ Ca₂le₃jé₃ ji'₅₄ siá₅ 'nió'₅ le₃can'₂,

ca₂le₃jé₃ dsí₂con'₂, má'₂, 'nió'₅ 'ag₃ co₂rë₂;

Ca₂le₃jé₃ jui₅ qui₂rë₂guion'₂, 'nió'₅ lé₂ co₂dsau₅,

jui₅ a₂qui₂le₁quín'₅₄, 'nió'₅ lei₂.

⁶ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ jág₃

'a₂ lia'₂ lé₅ a₂jmo₃ Diú₄ lió.^h

⁷ Jaun₂ ca₂'uín₂ dsa₂ quió'₅, ca₂o₃léin₂ mi₂cho₃ Juan₅₄ jmig₂,ⁱ jaun₂ ca₂juá'₂ 'éi₂:

—i'Nia'₂ tsí₁jon₂ dsí₂mi'₂! ¿'Ein₂ bá₄ në₂chí'₃ 'nia'₂ a₂cuing'₂ long'₅₄ uíg₅ a₂ja₂quián₃? ⁸ Cuë₄ 'nia'₂ léi₄ jaun₂ a₂të₃dsón'₂ ma₂ca₂dsi₃quéñ'₅ 'au'₂. 'A₃ lë₁jui₁dsí₂jñia₅ 'au'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂jua'₅₄: "Lág₅ jnia'₅₄ tsí₁jon₂ Abraham"; ia₁ jniá₂ juá'₅, Diú₄ qui'₅₄ jmig₄ jmo₃ ca₂të₂ ni₁cang₁ tio'₅₄ la₂, lé₂ le₃jmói'₂ chi'₂-guein₂ quián₅ Abraham. ⁹ Ia₁ ma₂lé₅ co₂jñia₅₄ ñi₁dsí₁ a₂qui₃uín'₂ ni₁'ma₂. Ca₂le₃jé₃ 'ma₂ a₂tsá₃ dse₃ míg₂ 'ag₅, uín'₂ dsí₃to'₅₄ si₂.

¹⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂:

—¿'E₂ bá₄ le₃jmó₁ jnia'₅₄ jaun₂ né₃?

¹¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃:

—I₂cha₂ tin₃ dsán'₃ tsín'₅₄, jui₁cué'₄ co₂dsán'₃ i₂tsá₃ cha₂ quió'₅; le₂jaun₂ gué'₂ jui₁lia'₂ i₂cha₂ a₂gué'₃, jui₁jme₂'oin₅₄ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ cha₂ quió'₅.

¹² Ca₂o₃lén₂ i₂lin₅₄ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quián₅ dsí₂tan₅₄ né₃, a₂'nio₃ tsóin₃ jmig₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ Juan₅₄:

—Të₅, ¿'e₂ bá₄ lé₂ le₃jmó₁ jnia'₅₄?

¹³ Jaun₂ ca₂jéin'₃ táng₃ 'éi₂ jág₁:

—Tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂cán'₁ ñag₅₄ gué₄ 'lia'₅₄ quió'₅ dsa₂, jua'₅₄ a₂dsí₁juín'₅₄ con'₂ 'éi'₃ qui'₅ si₂.

¹⁴ Ca₂o₃lén₂ i₂lin₅₄ 'lióg₂ né₃, ca₂ñag₃:

—Jnia'₅₄ gué'₂ né₃: ¿'E₂ bá₄ ca₂tág₂ jnia'₅₄ jmó₁?

Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Tsá₃ qui₁quiang'₄ dsa₂ jué'₅, jua'₅₄ a₂qui₁jñiá'₄ 'e₂ qui₁jñiá'₄ quió'₅, on₃ gué'₂ qui₁'níg'₄ dsa₂ jua'₅₄ a₂lë₁qui₁'níl'₄. Jui₁le₂'ñjo₂ bá₄ 'au'₂ 'nia'₂ jáñ₃, con'₂ ma₂tí₅ 'liang'₅₄.

^h4-6 Isaías 40:3-5.

ⁱ7 lit. "tióg₂ Juan₅₄ jmig₂."

¹⁵ La₁ dsa₂ nē₃, tsá₃ tei₄ le₁'ág₄ dsí₅ tioin'₅₄, le₁jnia₂₃ le₃ñi₅ chi₂juá'₂ Juan₅₄ 'éi₂ bá₄ líñ₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄. ¹⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Juan₅₄ 'ñiog₅, ca₂tsí'₃ ca₂le₃jín₃:

—Jniá₂ nē₂tiáng₃ 'nia'₂ jmiг₂; la₁ i₂já₅ chi₂quín₃ nē₅, tióг₂ Jme₂dsí₂ Jñiо₅, jé₄ si₂ nē₃. 'Éi₂ bá₄ i₂'uan'₂ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ jniá₂, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ lau₂ ton₅ tag₅₄ bá₄ tsá₃ ca₂tíng₂ tsí'₅₄. ¹⁷ Ma₂chi₁chan'₂ si₂jmu₂ a₂jme₂dse₃ míг₂ trigo. Cág'₃ dse₃ líñ₃, con'₂ dsia₃ jmá'₃ a₂dse₃, 'ma₃ dsi₂néi₂. Dsí'₂ bá₄ jme₁qui₅ dsi₂si₂ ja₁tsá₃ líг'₂ jmiг₄ éi₃.

¹⁸ Jaun₂ le₂nē₅ bá₄, 'lióng₂ jág₁ dse₃ siá'₂ ca₂to'₂ Juan₅₄, ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃.

¹⁹ Ján₃ bá₄ ca₂jéin₂ Rag₅₄ Herodes, ia₁ a₂jme₁ma₂guá₅ 'éi₂ quian'₅₄ 'io₅₄ Herodías dsa₂ mí₂ quián₅ riin'₅₄,^j ne₄ 'lióng₂ gué₄ a₂'lig'₅₄ siá'₂ a₂jme₁jmo₅-dsáu₅ Herodes; ²⁰ la₁ tē₂le₃ ñag₅₄ gué₄ ca₂jme₃ja₃: né'₃ 'má₃ bá₄ ca₂tiáin₂ Juan₅₄.

Ca₂chon₃ Juan₅₄ jmiг₂ Jesús

(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)

²¹ Jme₁ma₂ca₂lë₃ choin₂₃^k jmiг₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂, jme₁ma₂nē₂chon₃a Jesús jmiг₂, a₂ma₂chéin'₅ chi₂léin'₂ Diú₄ nē₃. Tē₃jé₄ jaun₂ ca₂niá₃ dsi₄ i₂juíg₃. ²² Ca₂sión₃ Jme₂dsí₂ Jñiо₅ chi₂dsáin₃ jniái₂ lia'₂ jniá₂ jan₂ i₁ju₂, ne₄ quió'₅. Jaun₂ ca₂né'₂ jág₁ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ a₂juá'₂:

—'Ne₂ bá₄ líng'₅ jón₃ quiáng₃ i₂'nióг₃ gué₄ líñ₃; 'ñio₂ bá₄ dsí₃ 'ñio₅ líñ₃ jing₅₄ 'ne₂.^l

Dsa₂ can'₅₄ quián₅ Jesús i₂qui₂ma₂ñí₂ ma₂dsi₃jo₃

(Mateo 1:1-17)

²³ Con'₂ guióг₂-guiá₂ ñi₂ bá₄ jme₁ma₂'en₅₄ Jesús lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jme₃lióг₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃. Dsa₂ nē₃, jmo₂₃ dsí₅ a₂lín₅ 'éi₂ ja₁ñi'₅₄ Sé₄.

Jaun₂ Sé₄ 'éi₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi'₅₄ Elí.

²⁴ Elí 'éi₂ gué'₂ nē₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi'₅₄ Matat;

Matat 'éi₂ gué'₂ nē₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi'₅₄ Leví i₂jme₁lín₄ ja₁ñi'₅₄ Melqui;

Melqui nē₃ jme₁lín₄ chi'₂ quián₅ Jana,

i₂jme₁lín₄ chi'₂ quián₅ José;

²⁵ José nē₅ nē₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ chi'₂ quián₅ Matatías;

Matatías gué'₂ nē₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi'₅₄ Amós;

Amós jme₁lín₄ ja₁ñi'₅₄ Nahum;

^j19 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "Felipe riin'₅₄."

^k21 lit. "tiáin₂".

^l22 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "i₂'nióг₃ gué₄ líñ₃", a₂chi₁ton₅ táng₃ "jmiг₄ nē₃ ca₂ling₃ 'ñéi'₅."

Nahum guë'₂ jme₁lín₄ ja₁ŋji'₅₄ Esli,
i₂jme₁lín₄ chi'₂ quián₅ Nagai
²⁶ i₂jme₁lín₄ chi'₂ quián₅ Ma'at;
Ma'at guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Matatías;
Matatías guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ chi'₂ quián₅ Semei;
Semei 'éi₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ i₂chen₂ José;
José guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Judá;
²⁷ Judá 'éi₂ guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Joana;
Joana 'éi₂ guë'₂ né₃
ca₂já₃ ca₂liin₃ chi'₂ quián₅ i₂jme₁chen₂ Resa;
Resa guë'₂ né₃
ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ i₂chen₂ Zorobabel;
Zorobabel guë'₂ né₃
ca₂já₃ ca₂liin₃ chi'₂ quián₅ i₂jme₁chen₂ Salatiel,
i₂jme₁lín₄ ja₁ŋji'₅₄ Neri,
²⁸ i₂jme₁lín₄ ja₁ŋji'₅₄ Melqui,
i₂jme₁lín₄ ja₁ŋji'₅₄ Adi,
i₂jme₁lín₄ chi'₂ quián₅ i₂chen₂ Cosam,
i₂jme₁lín₄ chi'₂ quián₅ Elmodam,
i₂jme₁lín₄ chi'₂ quián₅ i₂jme₁chen₂ Er,
²⁹ i₂jme₁lín₄ chi'₂ quián₅ Josué;
Josué né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Eliezer;
Eliezer guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Jorim,
i₂jme₁lín₄ ja₁ŋji'₅₄ Matat;
³⁰ Matat guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Leví;
Leví guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Simeón;
Simeón guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Judá;
Judá guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ José;
José 'éi₂ guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Jonán;
Jonán 'éi₂ guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Eliaquim;
³¹ Eliaquim guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Melea;
Melea guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Mainán;
Mainán guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Matata;
Matata guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Natán;
³² Natán guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ David;
David 'éi₂ guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Isaí;
Isaí guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Obed;
Obed guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Bo'oz;
Bo'oz guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Salmón;
Salmón guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Na'asón;
³³ Na'asón guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Aminadab;
Aminadab guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Aram;
Aram guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋji'₅₄ Esrom;

Esrom guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Fares;
 Fares guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Judá;
³⁴ Judá guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Jacob;
 Jacob guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Isaac;
 Isaac guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Abraham;
 Abraham guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Taré;
 Taré guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Nacor;
³⁵ Nacor guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Serug;
 Serug guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Ragau;
 Ragau guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Peleg;
 Peleg guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Heber;
 Heber guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Sala;
³⁶ Sala guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Cainán;
 Cainán guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Arfaxad;
 Arfaxad guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Sem;
 Sem guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Noé;
 Noé guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Lamec;
³⁷ Lamec guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Matusalén;
 Matusalén guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Enoc;
 Enoc guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Jared;
 Jared guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Mahalale'el;
 Mahalale'el guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Cainán;
³⁸ Cainán guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Enós;
 Enós guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Set;
 Set guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñi⁵⁴ Adán;
 Adán guë'₂ né₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ co₂'nió'₄ ja₁ñi⁵⁴ Diú₄.

Ca₂caun₃ i₂së₃dsen₃ táu₂ quió₅ Jesús
(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)

4 ¹ Jaun₂ Jesús né₃, ma₂rë₂riin₅ Jme₂dsí₂ Jñió₅, ca₂o₃'íñ₃ Cuá₃ Jordán. Ca₂jiog₃ Jme₂dsí₂ caun₂ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅. ² Ja₁jaun₂ ca₂i₁'i₅ të₂láu₃ jmig₄, ia₁jaun₂ cáun₂ táu₂ i₂së₃dseñ₃. Tsá₃ 'e₂ ca₂gué'₃ 'i₁ca₂juig₄ të₁lia'₂ jmig₄ jaun₂. Jme₁ca₂dsan₃ jaun₂, jaun₂ gué₄ ma₂i₁cón⁵ 'ñio₅ líñ₃. ³ Jaun₂ ca₂juá'₂ i₂së₃dseñ₃:—Chi₂juá'₂ dsón'₂ líng₅ Ja₁ñi⁵⁴ Diú₄, jmo₄ juí₁le₅₄ i₁ñí'₄ ni₁cang₁ né₅. ⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:—Chi₁ton₅ ne₄ Si₂: “On₃juá'₅₄ jmá'₃ quian'₅₄ i₁ñí'₄ le₃tan₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ le₃chain₂. ”^m, ⁿ ⁵ Jaun₂ ca₂jiog₃ táng₃ i₂së₃dseñ₃ caun₂ má'₂ ja₁ñei₅. Ja₁jaun₂ ca₂'ë₃ ca₂tiá₂ tei₄ ca₂le₃jé₃ juig₂ te₁'i₁ gua'₅₄ 'uë₃. ⁶ Jaun₂ ca₂juá':

^m4 Deuteronomio 8:3.

ⁿ4 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: “a₂'nió'₅ le₂chain₂ nag₃ jág₁ quió'₅ Diú₄ né₃.”

—Gog' ₂ 'ne ₂ bá ₄ dsia₅₄ jniá ₂ ca₂le₃jé ₃ juig ₂ në; 'ne ₂ bá ₄ gong' ₂ lé ₂, 'ó' ₄ bí ₂, qui₂jme₃juag' ₂ dsa₂. Ia₁ a₂niog ₅ ne ₃ jniá ₂ bá ₄ në ₅, ton' ₂ lé ₂ le₃cue ₄ jniá ₂ 'ein ₂ 'nio ₃ cué ₄. ⁷ Jaun ₂ a₂lé ₂ quiáng' ₂ në ₁jua' ₂ ca₂chi₁jne' ₄ ne ₃ jme₁juag' ₂.

⁸ Jaun ₂ ca₂ηag ₃ Jesús:

—Ne ₄ Si ₂º quió' ₅ Diú ₄ chi₁ton ₅: “Jme₁gan ₃ 'nia' ₂ Te₁gui' ₅₄ Diú ₄ quiáng' ₂; ne ₄ jan ₂ 'éi ₂ bá ₄ ca₂tín' ₂ 'nia' ₂ jme₁ti' ₄. ”^p

⁹ Cang ₂ jaun ₂ ca₂jiog ₃ táng ₃ i₂së₃dsen ₃ juig ₂ Jerusalén, jaun ₂ ca₂i₁chei' ₂ caun ₂ ja₁lé ₄ ja₁nei ₅ gué ₄ ne ₄ ni₁'ia' ₂ guá' ₅ templo, jaun ₂ ca₂juá' ₂:

—Chi₂jua' ₂ 'ne ₂ líng' ₅ Ja₁ñi' ₅₄ Diú ₄, tian' ₅₄ ca₂të ₂ 'uë ₃; ¹⁰ ia₁ chi₁ton ₅ ne ₄ Si ₂:

Dsiog ₃ Diú ₄ o₄gú ₃ ángeles quiáin ₅,
jaun ₂ jmo ₃ 'í ₁;

¹¹ guéi' ₂ quian' ₅₄ gu ₂
ia₁jaun ₂ tsá ₃ jéng' ₂ uig ₅ nióg' ₃ ni₁cang ₁. ^q

¹² Jaun ₂ ca₂ηag ₃ Jesús:

—Ján ₃ bá ₄ juá' ₂ ne ₄ si ₂: “Tsá ₃ tang' ₅₄ Te₁gui' ₅₄ Diú ₄ quiáng' ₂. ”^r

¹³ Jme₁ca₂dsan ₃ ca₂le₃jé ₃ a₂niog ₅ ca₂juá' ₂ i₂së₃dsen ₃ a₂cáun ₂ táu ₂ jaun ₂, jaun ₂ ca₂i₃uïn ₂ co₂'na ₂, në ₁jua' ₂ líg' ₂ ca₂cuin ₃ táng ₃ jmig ₄.

Ca₂jme₃lióg ₃ Jesús ca₂jme₃tag₂₃ 'uë ₃ Galilea

(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15)

¹⁴ Ca₂ηá' ₃ táng ₃ Jesús jui ₅ 'uë ₃ Galilea rë₂can' ₂ Jme₂dsí ₂ Jñiò ₅ të₂dsí ₅. Le₂con ₂ juig ₂ te₁'i ₁ ma₂quián ₅ jaun ₂, ca₂i₃'ag ₅₄ jág ₁ 'ag ₅ dsa ₂.

¹⁵ Ca₂i₁jme₁tiin₂₃ dsa ₂ le₂tan ₅₄ guá' ₅ sinagogas quió' ₅ dsa ₂, jaun ₂ ca₂le₃jín ₃ bá ₄ dsa ₂ jme₁juag' ₂.

Dsiáin' ₃ táng ₃ juig ₂ Nazaret

(Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6)

¹⁶ Jaun ₂ ca₂ηái' ₃ jui ₅ Nazaret, ja₁ca₂i₃juin' ₂. Caun ₂ jmig ₄ sa₅₄ ca₂'í ₃ dsi₂néi ₂ guá' ₅ sinagoga, ia₁ le₂jaun ₂ tiin ₂. Jaun ₂ ca₂nau ₂ a₂'í ₃ Si ₂. ¹⁷ Jaun ₂ ca₂cué ₃ dsa ₂ si ₂ rë₂bín ₅ quió' ₅ Isaías i₂jme₁'é ₂ jág ₁ o₄quió' ₄ Diú ₄. Jme₁ma₂në₂néi' ₃ si ₂, jaun ₂ ca₂dsó' ₂ ja₁chi₁ton ₅ le₂la ₂:

¹⁸ Dsín ₂ Jme₂dsí ₂ quián ₅ Te₁gui' ₅₄ ne ₄ quió ₃,

ia₁ ma₂ca₂'ag ₃ jniá ₂

a₂i₁'é ₃ jág ₁ dse ₃ jín ₄ dsa ₂ dsí₂ñé ₂.

Ca₂chei ₃ a₂i₁'é ₃ jág ₁ a₂lión ₂ dsa ₂ i₂qui₂le ₁jñí ₅,

ton' ₂ ján ₃ gué' ₂ jmo ₅₄ jnia ₅₄ jme₁ne ₁ dsa ₂ i₂ten ₄;

^o8 A₂lin₅₄ chog₅₄ si ₂ juá' ₂ le₂la ₂ ján ₃: “Jñiag' ₃ cau ₅ quió ₃ 'ne ₂ Satanás, ia₁ ne ₄ Si ₂.”

^p8 Deuteronomio 6:13.

^q11 Salmo 91:11-12.

^r12 Deuteronomio 6:16.

qui₁long₁₂ dsa₂ i₂qui₂dsi₂jí₂ uíg₅ qui₂jmóg'₂ dsa₂;
¹⁹ a₂'é₄ jmig₄ dse₃ a₂lió₂ Te₁gui'₅₄.^s

²⁰ Jaun₂ ca₂bíñ₂ táng₃ si₂; ca₂jíñ₃ dsa₂ i₂jme₂'o₅₄, jaun₂ ca₂guá₂ táng₃. Ia₁ jaun₂ bá₄ tion'₅₄ dsa₂ ca₂le₃jíñ₃ le₁ñii'₂, jág₂. ²¹ Jaun₂ ca₂jme₃lió₃ Jesús ca₂juá'₂:

—Jmig₄ në₃ ca₂té₂ ne'₅₄ 'nia'₂ ca₂rë₃ti₃ a₂juá'₂ Si₂ në₅.

²² Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ 'iin₂₃ dse₃ Jesús, dsí₂gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jé₃ jág₁ jlá'₁ a₂'uë'₂ 'o₅₄. Jaun₂ qui₂ca₂ñii'₃ riin'₅₄:

—¿On₁jua'₅₄ i₂në₅ 'éi₂ i₂lín₅ ja₁ñi'₅₄ Sé₄?

²³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—A₂dsí₂jó'₃ já₅ jmig₄ le₃jua'₅₄ 'nia'₂ juíg₅₄ jniá₂ quio₃^t la₂: "Ne₂ të₅mí₅ jma'₅₄ mí₅ 'njag'₂." Le₃jua'₅₄ 'nia'₂ në₃: "A₂ca₂rë₃ne₄ jnia'₅₄ a₂ca₂jmo'₅₄ Capernaum, ma₂në₃ jmo₄ ja₁lá₃ go'₅₄ ján₃."

²⁴ Caun₂ ca₂juá'₂ bá₄:

—A₂të₃dsón'₂ juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, i₁jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, tsá₃ a₁jaun₂ jua'₅₄ a₂guei₃ dsa₂ dse₃ go₅₄. ²⁵ Tí₅ bá₄ jág₁ quió₃ a₂juá'₅ la₂, juin₅ dsa₂ mí₂ 'nág₂ i₂jme₁chan₂ Israel jmig₄ lia'₂ con'₂ jme₁chan₂ Elías i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄, lia'₂ con'₂ ca₂rë₃'íñ₃ 'ñjo₅ líñ₃ a₂gué'₃ dsa₂ ta₁caun₂ juíg₂ nación, ia₁ tsá₃ ma₃jmí₅ ca₂tang₂ 'ni₅ ñi₂ të₂ ca₂dsio₄. ²⁶ La₁ ca₂lia'₂ quió'₅ 'i₁jan₂ 'io₅₄ 'nág₂ i₂jme₁chan₂ Israel, tsá₃ ca₂ñe₄ Elías, jnia'₅₄ lia'₂ quió'₅ jan₂ i₁náu₃ i₂jme₁guá₄ Sarepta^u a₂niog₅ quián₅ ciudad Sidón bá₄. ²⁷ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jme₁chan₂ juin₅ dsa₂ i₂jme₁lín₄ 'mé'₅ 'iog₅ juíg₂ Israel, lia'₂ con'₂ jmig₄ ca₂ñi₃ Eliseo i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄ ján₃. La₁ ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ i₂'éi₂ tsá₃ ca₂'lón₂, jnia'₅₄ lia'₂ jan₂ i₂jme₁chen₂ Na'amán^v i₂jme₁chan₂ 'uë₃ Siria bá₄.

²⁸ Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ jág₁ në₅, ca₂le₃jín₃ con'₂ i₂tion'₅₄ guá'₅ sinagoga ca₂rë₃'néi₃ 'lig'₅₄. ²⁹ Qui₂ca₂nau₂ tioin'₅₄, ca₂dsei₂₃ juíg₂, ca₂i₃léin₂ le₁jiog₂₃ ca₂té₂ ne₄ má'₂ ja₁lé₄ ni₁'lau₂ dsio'₅₄ juíg₂, ia₁ a₂jme₁dsí₂jiog₅ dsí₅ jme₁tón₂ ja₁jaun₂. ³⁰ La₁ con'₂ ca₂ñi₅ bá₄ 'éi₂ jé₄ quió'₅, ca₂lón₂ ñái'₅.

Jan₂ dsa₂ i₂jme₁'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ (Marcos 1:21-28)

³¹ Jaun₂ ca₂ñó₃ Jesús juíg₂ Capernaum, caun₂ juíg₂ téñ₅ 'uë₃ Galilea. Ja₁jaun₂ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ jme₁jmig₄ sa₅₄. ³² 'Nio₅ líñ₃ dsí₂gó'₃ dsí₅ dsa₂ quian'₅₄ jág₁ quió'₅, ia₁ a₂'io₂₃ 'éi'₃ dsón'₂ bá₄ a₂jme₂tag₂₃. ³³ Dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga ja₁tioin'₅₄ jaun₂, jme₁'en₅₄ jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ të₂dsí₅. Jaun₂ ca₂guió'₃ 'éi₂, ca₂juá'₂:

^s18-19 Isaías 61:1-2.

^t23 quio₃: Jág₁ quió'₅ dsa₂ Jen'₅₄, co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, caun₂ jág₁ a₂ñí'₂ dsí₅ a₂ca₂quiog₂ dsa₂ can'₅₄, a₂dsia₅ dsa₂.

^u26 'Nio'₂ ja₁ton₅ 1 Reyes 17:7-24.

^v27 Na'amán: 'Í₂ 2 Reyes 5.

³⁴ —i'Ne₂ nē₃! ¿E₂ lē₃ tiáng'₅ jē₄ quián₂ jnia'₅₄, 'ne₂ Jesús Nazareno?^w ¿A₂i₃'éin'₃ jnia'₅₄ bá₄ 'ne₂ ηe'₃? Guión₄ jniá₂ 'ein₂ líng'₅: 'ne₂ líng'₅ I₂jñiō₅ quián₅ Diú₄.

³⁵ Jaun₂ ca₂jí₂ Jesús, ca₂juá'₂:

—iT₄ jmo₄; té₃ dsa₂ nē₅!

Jaun₂ je₂na'₅₄ nē₃, ca₂tón₂ 'uē₃ tē₃ jág₅ ca₂le₃jín₃, jaun₂ gué₄ ca₂o₃'íñ₃, la₁ tsá₃ 'e₂ uíg₅ ca₂jmóg'₂. ³⁶ Jaun₂ ca₂ja₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃, jaun₂ ca₂dsia₃ jág₁ jín₄ riin'₅₄, ca₂juá'₂:

—¿'E₂ bá₄ jág₁ nē₅? I₂nē₅ 'io₂₃ bí₂ jmo₂₃ 'éi'₃ lia'₂ ma₂'uín₂ bá₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ jé₁ma₂ca₂juá'₂.

³⁷ A₂jaun₂ nē₃, ca₂i₃'ag₅₄ jág₁ le₂con₂ juíg₂ te₁'i₁ ma₂quián₅ jaun₂.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús ma₂chog₅₄ Si₂mu₅₄ Pe₄

(Mateo 8:14-15; Marcos 1:29-31)

³⁸ A₂ca₂o₃'íñ₃ Jesús guá'₅ sinagoga jaun₂, ca₂ñó₃ ja₁quió'₄ Si₂mu₅₄. Ja₁jaun₂ jme₁rë₂quian₅ ma₂chog₅₄ 'éi₂ dso'₅₄ 'i₄ dséi₂ 'ñio₅ lin₃. Jaun₂ ca₂mi₃ dsa₂ ne₅₄ o₄quió'₄ dsa₂ dso'₅₄. ³⁹ Jaun₂ ca₂jme₃quiáin₃ cau₅ quió'₅ dsa₂ dso'₅₄, ca₂jéin₂ dso₄ dséi₂. Jaun₂ ca₂o₃'ág₃ dséi₂. Dsi₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂nau₂ dsa₂ i₂jme₁dso'₅₄, ca₂jme₃ti₃ ne₄ dsa₂ i₂tion'₅₄.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús juín₅ dsa₂ dso'₅₄

(Mateo 8:16-17; Marcos 1:32-34)

⁴⁰ Të₂le₃ ca₂nei₂ jmi₄ jaun₂, ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂chan₂ dsa₂ dso'₅₄ quián₅ jui₁'e₂ gué₃ dso₄ líñ₅, ca₂o₃jiog₃ dsa₂ ne₅₄. Jaun₂ qui₂ca₂téin₂ gu₂ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂ dso'₅₄, ca₂jme₃'lió₂. ⁴¹ Juín₅ bá₄ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ qui₂ca₂'uñin'₂ quió'₅ dsa₂, qui₂guió'₅ juá'₂:

—iT₄Ne₂ líng'₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄!

La₁ Jesús nē₃, ca₂jí₂ bá₄, tsá₃ ca₂cuë₃ jmi₄ jua'₅₄ a₂juá'₂ gué₄, ia₁ a₂ñi₅ rë₂ bá₄ je₂na'₅₄ a₂lín₅ 'éi₂ I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄.

Ca₂ton₃ Jesús jág₁ 'uë₃ Galilea

(Marcos 1:35-39)

⁴² Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂o₃'íñ₃ Jesús ñó₃ caun₂ ja₁lé₄ co₂'ñiog₅. La₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ca₂i₁nioi₁₂ ca₂'nau'₂. Jaun₂ nē₃ jme₁ca₂dsáu'₂, jme₁jnéi₂ jui₅ tsá₃ jme₁cuë₂₃ jmi₄ dsáin'₃. ⁴³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Ca₂tín₂ jniá₂ qui₂i₁'é₃ jág₁ jui₁lia'₂ ja₁gon₂ Diú₄, le₂tan₅₄ juíg₂ ja₁siá'₂, ia₁ ta₁ nē₅ chen₄ bá₄ jniá₂ guio₃.

⁴⁴ Jaun₂ le₂nē₅ bá₄ ca₂ñi₃ Jesús ca₂'é₂ jág₁ le₂con₂ guá'₅ sinagogas a₂te₁'i₁ ja₁tén₄ Judea.^x

^w34 o₃, “i₂chan₂ Nazaret.”

^x44 A₂lín₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂; “Galilea.”

Ca₂jmo₃ Jesús ca₂jon₃ dsa₂ ju₄
(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

5 ¹ Ca₂lë₃ co₂ráun₂ jme₁'en₅₄ Jesús chei'₅₄ Jmi₁ñí'₄ Genesaret.^y
 Të₃jë₄ jaun₂ ca₂ñjí'₂ juin₅ lín₃ dsa₂, ca₂lia'₂ co₂'liog'₂ bá₄ tioin'₅₄,
 ia₁ 'nio₃ nag₃ jág₁ quió'₅ Diú₄. ² Jaun₂ ca₂jág₃ Jesús tñ₃ tsí₁mu₅ a₂le₁jë₁,
 le₁'ág₄ chei'₅₄ jmig₂, ia₁ dsa₂ i₂tsán'₂ ju₄ jme₁ma₂sióin₃ i₂ráng₃ 'má₅
 quió'₅. ³ Jaun₂ ca₂'í₃ Jesús caun₂ tsí₁mu₅ jaun₂, a₂lé₅ quió'₅ Si₂mu₅₄.
 Jaun₂ ca₂mi₃ a₂jiog₃ 'éi₂ ca₂juig₄ gué₄ le₃ne₄ jmig₂. Jaun₂ ca₂guá₂ 'ñjío'₃
 tsí₁mu₅, jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂jme₃liog₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂. ⁴ Jme₁ca₂dsan₃
 cuë₂₃ jág₁, ca₂tsí'₃ Si₂mu₅₄:

—Jñiog'₅₄ mu₅ quiáng'₂ le₃ja₁jí'₂ gué₄. Ja₁në₅ tiong₂ 'má₅ quiáng'₂,
 jaun₂ lén'₂ 'nia'₂ ju₄.

⁵ Jaun₂ ca₂ñjag₃ Si₂mu₅₄:

—Të₅, la₂ tio'₅₄ bá₄ jnia'₅₄ ta₁jma₃ nei₅ ca₂néi₃, tsá₃ 'ein₂ já'₂ ma₂lag₅
 jnia'₅₄; la₁ i₁tion₃ caun₂ ia₁ a₂juá'₂ 'ne₂.

⁶ Jme₁ca₂jmo₃ le₂jaun₂, ca₂lia'₂ juin₅ lín₃ ju₄ i₃ton'₅₄, jnia'₅₄ mei'₂ tsá₃
 ca₂gag₂ bá₄ 'má₅ quió'₅ tioin'₅₄. ⁷ Jaun₂ ca₂bí₂ gu₂ ca₂té'₃ riin'₅₄
 i₂jme₁tion'₅₄ tsí₁mu₅ caun₂, ia₁jaun₂ ja₃léin₂ jme₃'o₅₄. Jme₁o₃lén₂ 'éi₂ në₃,
 ca₂jme₃cain'₂ ta₁tin₃ tsí₁mu₅, jnia'₅₄ mei'₂ tsá₃ ca₂i₃guein'₅₄ bá₄ tioin'₅₄.

⁸ Jme₁ca₂jág₃ Si₂mu₅₄ në₅, ca₂ñó₃ ca₂chi₃jné₃ ne₄ Jesús, ca₂juá'₂:

—Jnia'₃ cau₅ quió₃, Te₁gui'₅₄, ia₁ dsa₂ cha₂ dsáu₁ bá₄ jniá₂.

⁹ Ia₁ dsi₂gó'₃ dsí₅ Si₂mu₅₄ quian'₅₄ riin'₅₄, ia₁ a₂ñjí₄ lë₃ 'ñjo₅ juin₅ ju₄
 i₂ca₂join₃. ¹⁰ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄ i₂lín₅ ja₁ñjí'₅₄
 Zebedeo, ia₁ co₂dsia₅ jme₁i₂nioi₅₄ quian'₅₄ Si₂mu₅₄ tsáin'₂ ju₄. La₁ Jesús
 në₃ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ Si₂mu₅₄:

—Tsá₃ jmo₂ gang'₃. Ia₁ të₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁dsau₅₄ në₅, ñf'₁ jmag'₅₄ dsa₂
 mi₂güíg₃ jui₁lia'₂ jmag'₂ ju₄.

¹¹ Jme₁ma₂në₂jñiog'₃ tsí₁mu₅ quió'₅ le₃ja₁quein₂ chei'₅₄ jmig₂, ja₁jaun₂
 ca₂dsia₃ jë₂, ca₂i₃léin₂ bá₄ quian'₅₄ 'éi₂.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ i₂lín₅ 'mé'₅ 'iog₅
(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

¹² Co₂ráun₂ jme₁'en₅₄ Jesús caun₂ juig₂, jaun₂ ca₂dsiog₃ jan₂ dsa₂ dso'₅₄
 i₂lín₅ 'mé'₅ 'iog₅, ta₁jain₂. Jme₁ca₂jíin₂ Jesús, ca₂tóin₂ të₂rë₃'éin₂ 'uë₃,
 ca₂mi₃ tion₅₄-jan₃, ca₂juá'₂:

—Te₁gui'₅₄, chi₂jua'₂ 'niog'₂, jnia'₅₄ lia'₂ 'ne₂ bá₄ qui'₅₄ jmig₄ chi'₅₄
 dso₄ a₂líng₅.

¹³ Jaun₂ ca₂néi'₃ gu₂, ca₂ñí'₃ quió'₅ dsa₂ dso'₅₄, ca₂juá'₂:

—'Nio₃ jniá₂. Jmo₅₄ bá₄ le₁jíng'₃.

^y1 Ján₃ bá₄ chei₂ "Jmi₁ñí'₄ Galilea."

Dsi₂jui₅ jme₁ca₂juá'₂ jaun₂, ca₂jnia'₃ 'mé'₅ 'iog₅ a₂jme₁lín₄. ¹⁴ Jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃ 'i₁jan₂. Jnia'₅₄ lia'₂ ca₂juá':

—La₁ gua₂ o₂jme₁jnia₅ ne₄ jme₂dsa₂, o₄quió'₄ a₂ma₂le₁jíng'₃, o₂jmo₄ o₂jen'₅₄ ne₄ Diú₄ con'₂ lě₅ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés,^z co₂'nió'₄ a₂jang'₅₄ jág₁ dsau₅ jin₄ dsa₂.

¹⁵ La₁ tě₂le₃ lě₅ gué₄ ca₂i₃'ag₅₄ bá₄ jág₁ ca₂le₂con₂ a₂'in₅ dsa₂ Jesús. Jaun₂ i₂juín₅ lín₃ dsa₂ i₂jme₁tě₁ja₂lén₂ njii'₂ ja₂néi₃ jág₁, i₂'nio₃ 'lión₂ né₃ 'e₂ caun₂ jmi₁uig₅ chain₂. ¹⁶ La₁ jme₁dsi₂uín₃ bá₄ 'ni'₂ juig₂ ja₁con'₂ 'njog₅, chi₃léin'₂ Diú₄.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ 'lian'₂

(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

¹⁷ Ca₂lě₃ co₂ráun₂ jme₁'en₅₄ Jesús jme₂tiin₂₃ dsa₂. Le₂con₂ jaun₂, jme₁tián'₄ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos, tě₅juá'₅ né₃, i₂ja₂lén₂ le₂con₂ 'uë₃ Galilea, Judea, juig₂ Jerusalén né₃. Ia₁ jui₅bí₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄ bá₄ jme₁'io₅ Jesús, a₂jme₂'lióin₂ dsa₂. ¹⁸ Tě₃jé₄ jaun₂, ca₂dsi₃lén₂ dsa₂ le₁jniai₂₃ jan₂ dsa₂ 'lian'₂, dsín₂ ne₄ tsi₁jein₁. Jme₁'no'₂ jui₅ dsi₃toin'₅₄ dsi₂néi₂, jme₁dsi₃quio₂₃ ne₄ Jesús. ¹⁹ Ia₁ tsá₃ ca₂dsó'₂ 'a₂ lia'₂ dsi₃toin'₅₄, ia₁ a₂ñí₄ lě₃ juin₅ dsa₂ tion'₅₄, jaun₂ ca₂uíg₂ le₃co'₅₄ tsi₁'né₅. Jaun₂ ca₂niá₃ jé₄ gua'₅₄ lag₁, jaun₂ ca₂sió₂ lia'₂ jma₃quian'₅₄ tsi₁jein₁, dsi₂jo₂ jaun₂, ne₄ Jesús. ²⁰ Jme₁ca₂jág₃ Jesús a₂'én₂ dsa₂ 'éi₂ 'ñio₅ lin₃, jaun₂ ca₂juá':

—'Ne₂ dsa₂, ma₂rë₂'én₄ bá₄ dsáu'₂.

²¹ Jaun₂ né₃ ca₂jme₃lióg₃ tě₅juá'₅ quian'₅₄ dsa₂ fariseos né₃ ca₂i₃jnia₅ dsí₅: "¿I₂'ein₂ bá₄ né₅ jmái'₂ mi'₅₄ Diú₄ a₂juá'₂ le₂né₅? I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lě₂ le₃'én₂ dsáu₁ dsa₂, jnia'₅₄ lia'₂ Diú₄ bá₄." ²² La₁ a₂lí'₄ rë₂ bá₄ Jesús 'e₂ a₂qui₂dsi₂jnia₅ dsí₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá':

—'E₂ bá₄ lě₃ dsi₂jiog₅ 'au'₂ 'nia'₂ le₂né₅? ²³ 'E₂ a₂'ua₁ gué₄ ta₁, a₂juá'₄ jniá₂ juig₅₄ dsa₂ la₂: "Ma₂rë₂'én₄ dsáu'₂", o₃ a₂juig₅₄ 'e₂ jniá₂: "Nau₂, njí₄"?

²⁴ Ia₁ dse₃ jaun₂. La₂ jmo₅₄ jniá₂ ia₁jaun₂ le₃ñí'₅₄ 'nia'₂ a₂'io₅ bí₂ 'éi'₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ a₂qui₃'éin₂ dsáu₁ dsa₂.

Jaun₂ gué₄ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'lian':

—'Ne₂ juig₂ jniá₂, nau₂, quion₂ tsi₁jein₁ quiáng'₂, guan'₂.

²⁵ Dsi₂jui₅ jaun₂ tě₃ jág₅ ca₂le₃jín₃, ca₂nau₂ ca₂cáun₃ tsi₁jein₁ quió'₅ ca₂ñái'₃ jme₂juíin'₂ Diú₄. ²⁶ Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃, ca₂jme₃juíin'₂ Diú₄ né₃. Jaun₂ tě₃jé₄ dsi₂gó'₃ dsí₅ jaun₂, qui₂ca₂tsí'₃ riin'₅₄:

—Jmig₄ né₃ ca₂té₂ ne₄ jniog₄ a₂dsi₂gó'₃ dsí₅.

^z14 'Í₂ Levítico 14.

Ca₂té'₃ Jesús Leví
(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)

²⁷ Cang₂ jaun₂ ca₂o₃'fin₃ táng₃. Ja₁ñó₄ jaun₂, ca₂jín₂ jan₂ i₂chen₂ Leví i₂cán₂ 'lia'₅₄ a₂ca₂tín₂ dsí₂tan₅₄, guá₅ ja₁dsí₂qui₅ dsa₂ 'lia'₅₄. Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Nja₅ chi₁co'₅₄ quió₃.

²⁸ Ja₁jaun₂ ca₂dsia₃ jë₂, ca₂nau₂ ñó₃ quiong'₅₄.

²⁹ Ca₂i₁jmo₅₄ Leví caun₂ má₃ pa₁ dsí₂néi₂ quió'₅ o₄quió'₄ Jesús, jaun₂ ca₂ñi'₂ juín₅ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ riin'₅₄. Juín₅ bá₄ dsa₂ sián'₂ né₃ qui₂ca₂gué'₃ quiain'₅₄. ³⁰ La₁ dsa₂ fariseos quian'₅₄ tē₅juá'₅ quiáin₅, chi₂ca₂'iin₃ dsa₂ i₂ma₂quian'₅₄ Jesús, ca₂juá':

—¿'E₂ lë₃ qui₂qué'₂ qui₂'ág'₂ 'nia'₂ co₂dsia₅ quian'₅₄ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ né₅, dsa₂ i₂le₁cán'₄ dso₄ né₃?

³¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Ma₁ tsá₃ tē₅mí₅ 'nió'₅ quió'₅ dsa₂ i₂le₁'ág₄ dse₃ dsí₅; dsa₂ i₂le₁dso'₅₄ bá₄ 'nió'₅ quió'₅. ³² Tsá₃ ta₁ jaun₂ guio₃ jniá₂ a₂té₄ dsa₂ dsen₃; a₂té₄ dsa₂ i₂le₁cán'₄ dso₄ bá₄ jniá₂ guio₃, ia₁jaun₂ dsí₁quén'₅ dsí₅.

Ca₂ñí'₃ dsa₂ Jesús jui₁lia'₂ a₂jme₂'in₅₄ dsa₂

(Mateo 9:14-17; Marcos 2:18-22)

³³ Jaun₂ dsa₂ 'éi₂ né₃ ca₂tsí'₃ Jesús:

—¿'A₂ guë'₂ lia'₂ i₂gú'₃ jme₂'in₅₄ dsa₂ i₂quian'₅₄ Juan₅₄, jë₂ qui₂tsí'₅ Diú₄, le₂jaun₂ bá₄ dsa₂ quián₅ fariseos né₃, la₁ dsa₂ quiáng'₂, gué'₅ 'ín'₂ bá₄?

³⁴ Jaun₂ ca₂jéin'₃ Jesús jág₁:

—¿Lé₂ le₃chi₁quian'₄ 'nia'₂ jmig₄ jme₃'in₅₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂té₄ ja₁jen'₂ gu₂ dsa₂, chi₂jua'₂ jaun₂ bá₄ guá₅ guë'₂ dsa₂ ñe'₂ i₂jen'₂ gu₂? ³⁵ La₁ já₅ jmig₄ jë₁ma₂jña'₃ dsa₂ ñe'₂ 'éi₂; jmig₄ jaun₂ gué₄ ma₂lé₂ jme₃'iin₅₄.

³⁶ Ján₃ bá₄ ca₂juá'₂ Jesús jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂:

—Ma₁ tsá₃ 'ein₂ dsa₂ tióng₅ 'nau₅₄ 'mí'₂ 'mí₂ tsí₁'mí'₂ gui'₅₄. Ia₁ né₁hua'₂ ca₂jmo₃ le₂jaun₂, a₂jña'₅₄ guéi₃ bá₄ caun₂, ton'₂ tsá₃ ma₃rë₂ quin₅ tsí₁'mí'₂ gui'₅₄ quian'₅₄ 'nau₅₄ 'mí₂. ³⁷ Ján₃ guë'₂ tsá₃ tia'₂ dsa₂ vino 'mí₂ ni₁lau₂ gui'₅₄, ia₁ né₁hua'₂ ca₂jmo₃ dsa₂ le₂jaun₂, a₂ne'₂ bá₄ ni₁lau₂ gui'₅₄ quian'₅₄ dsió'₁ vino 'mí₂; téin₃ bá₄ vino, ton'₂ dsí₃'én₂ ni₁lau₂ gui'₅₄ né₃. ³⁸ Jaun₂ lë₃, lau₂ 'mí₂ bá₄ 'nió'₅ tia'₃ dsa₂ vino 'mí₂, ia₁jaun₂ rë₂ lé₂ 'í₁ le₃tín₃. ³⁹ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₂ma₂'in'₅ vino gui'₅₄ a₂ma₂ron₂, tsá₃ jiá₃ dsí₅ 'ín'₂ vino 'mí₂ a₂të₂ca₂jlen'₃. “Ia₁ tió'₅ a₂gui'₅₄” bá₄ juá'₂.

Guén₂ dsa₂ quián₅ Jesús míg₂ trigo caun₂ jmig₄ sa₅₄
(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

6 ¹ Caun₂ jmig₄ sa₅₄, ca₂ñi₅ Jesús caun₂ ja₁nau₂ ja₁jnia₄ trigo. Jaun₂ ca₂gág₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄ mí'₂ trigo, qui₂ca₂guéin₂ ca₂gué'₃. ² Jaun₂ jme₁ca₂jág₂ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos, jaun₂ ca₂juá'₂:
—¿'E₂ lë₃ jmo'₂ 'nia'₂ a₂tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ jmo₃ dsa₂ jme₁jmig₄ sa₅₄?
Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:
³ —¿Tsa₁ ma₂'í'₂ 'nia'₂ ja₁juá'₂ a₂ca₂jmo₃ David quiain'₅₄ riin'₅₄
jme₁ca₂tá'₂ i₁cón'₅? ⁴ Ca₂'í₃ dsi₂néi₂ quió'₅ Diú₄ ca₂can₃ i₁ñí'₄ jñiò₅ a₂'i₄
'éi'₃ a₂gué'₃ jmá'₃ jme₂dsa₂. Ca₂gué'₃, ca₂cué'₃ riin'₅₄ i₂jme₁quiain'₅₄ né'₃.
⁵ Ca₂juá'₂ Jesús ján₃:
—Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ i₂quian₅ 'éi'₃ ne₄ quió'₅ jmig₄ sa₅₄.

Dsa₂ i₂rë₂já'₃ caun₂ gu₂
(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

⁶ Co₂ráun₂ táng₃ caun₂ jmig₄ sa₅₄ ca₂lë₃, ca₂'í₃ Jesús guá'₅ sinagoga,
ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂. Jë₄ jaun₂ jme₁en₅₄ jan₂ dsa₂ i₂rë₂já'₃ gu₂ ne₁.
⁷ Ca₂tiog₃ dsa₂ fariseos quian'₅₄ të₅juá'₅ chi₂hua'₂ jme₃'lióin₂ 'éi₂ të₃ jmig₄
sa₅₄, ia₁ jme₁'no'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ jmo₃ dsáu₁ 'éi₂. ⁸ La₁ a₂ñi₅ rë₂ bá₄ Jesús 'e₂
a₂dsi₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ 'éi₂ tióin₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂rë₂já'₃ gu₂:
—Nau₂, ñia₅ dsi₂jo₂ la₂.
Ca₂nau₂ bá₄ dsa₂ 'éi₂ ca₂ñó₃. ⁹ Jaun₂ ca₂tsí'₃ Jesús dsa₂ i₂tión₂ jág₅:
—La₂ ñag₄ jniá₂ caun₂ 'nia'₂: ¿'E₂ 'i₄ 'éi'₃ jmo₃ dsa₂ jui₁lia'₂ jme₁jmig₄
sa₅₄? ¿A₁dse₃, o₃ a₂'lig'₅₄ 'e₂? ¿A₂lióin₂ dsa₂ mi₂güíg₃ riin'₅₄, o₃ a₂jñag'₃
'e₂?
¹⁰ Jaun₂ ca₂jín₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tión₂ le₃lág'₃ quió'₅, jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂
dso'₅₄:
—Nei'₅₄ gog'₂.
Jaun₂ ca₂néi'₃. Dsi₂jui₅ jaun₂ bá₄ ca₂lág₃ gu₂. ¹¹ La₁ ca₂rë₃'né₃ bá₄ dsa₂
jain₂ jain₂ tioin'₅₄, ca₂jme₃lióg₃ ca₂tsí'₃ riin'₅₄ 'e₂ jmái'₂ Jesús.

Ca₂quión'₂ Jesús guia₃-tí₂ dsa₂ i₂chein₃ 'a₂ gué'₃ já'₄ chei₃
(Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

¹² Ca₂lë₃ të₃jë₄ jmig₄ jaun₂, ca₂ñó₃ Jesús jui₅ caun₂ má'₂ a₂chi₂i₁lein'₄
Diú₄. Të₁jma₃nei₅ bá₄ ca₂ñii₅ chi₂léin'₂ Diú₄. ¹³ Jme₁jnia₃ táng₃ jaun₂,
ca₂té'₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄, jaun₂ ca₂quión'₂ guia₃-tí₂ 'éi₂. I₂'éi₂ né'₃
ca₂quiain₃, i₂chen₄ quiáin₅. ^a ¹⁴ Le₂la₂ jme₁chein₂: Si₂mu₅₄ i₂ca₂quiain₃
Pe₄; Dré₄ rin'₅₄ Si₂mu₅₄; Jacobob quian'₅₄ Juan₅₄ né'₃; Fe₂li₄, Bartolomé,
¹⁵ Të₅₄, To₁má₄, Jacobo^b i₂lín₅ ja₁ñi'₅₄ Alfeo; Si₂mu₅₄ i₂lín₅ cananista.^c

^a13 griego: apóstolous (dsa₂ i₂chen₄).

^b14,15,16 o₃, Santiago.

¹⁶ Judas rín⁵⁴ Jacobo; quian⁵⁴ Judas Iscariote^d i₂ca₂dsióg₃ ca₂'nii₃ Jesús cang₂.

Jme₂tin₅ Jesús juin₅ lin₃ dsa₂
(Mateo 4:23-25)

¹⁷ Jme₁ca₂sióin₃ má'₂ jaun₂, quiain'₅₄ 'éi₂, jaun₂ ca₂nau₂ caun₂ ja₁lē₄ ja₁jo₂. Ja₁jaun₂ né₃ jme₁ma₂le₁ñjí₂ juin₅ lin₃ dsa₂ i₂chan₂ ta₁caun₂ 'uë₃ Judea, i₂ja₂lén₂ Jerusalén, ca₂le₃jé₃ juig₂ te₁'i₁ le₂tan₅₄ chei⁵⁴ jmi₁ñjí₄ ja₁niog₅ juig₂ Tiro quian⁵⁴ Sidón né₃, ¹⁸ ia₁ 'nio₃ dsa₂ nag₃ jág₁ quió⁵ Jesús, ton'₂ ia₁ 'nio₃ 'lióin₂ 'e₂ caun₂ dso₄ niog₅ líin₅. Le₂jaun₂ guë'₂ dsa₂ i₂chan₂ ui₅ co₂jmog'₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄, ja₁jaun₂ qui₂ca₂'lóin₂ bá₄ jáñ₃.
¹⁹ Qui₂ca₂'náu'₃ jui₅ a₂níi'₃ quió⁵ Jesús, ia₁ jme₁'io₅ 'éi₂ bí₂ a₂jme₁jme₂'lióin₂ ca₂le₃jíin₃.

Jui₁lia'₂ a₂dse₃, quian⁵⁴ a₂tsá₃ dse₃ lia'₂ chan₂ dsa₂
(Mateo 5:1-12)

²⁰ Jaun₂ ca₂jíin₂ ca₂le₃jíin₃ i₂ma₂quiain⁵⁴, jaun₂ ca₂juá'₂: —'E₂ gué₄ dsen'₃ 'nia'₂ dsa₂ i₂chang'₂ ñég'₂ le₃ne₄ Diú₄, ia₁ 'nia'₂ bá₄ ca₂tíng'₂ ja₁goin₂.
²¹ "E₂ gué₄ dsen'₃ 'nia'₂ i₂chang'₂ 'ong'₅₄ rë₂né₃, ia₁ 'ág'₄ bá₄ 'au'₂. Dsen'₃ 'nia'₂ i₂qui'₂-'o₅ jmi₄ né₃, ia₁ ñág'₄ bá₄ 'nia'₂.
²² "E₂ gué₄ dsen'₃ 'nia'₂ jé₁ma₂ca₂jme₃'log₅₄ dsa₂, a₂'uág'₂, jé₁ma₂té₂ rë₁të₃'o'₂, quiong₃ dsa₂ a₂'ling'₅₄ o₄quió'₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃.
²³ 'Jmo₄ 'nia'₂ 'io'₂ 'ñjo₅ líin₃, quian₂ 'nia'₂ o₂'ñjó₃ 'au'₂ jé₁ma₂té₂ jmi₄ jaun₂, ia₁ le₂né₅ bá₄ guéi'₁ 'nia'₂ juë'₂ 'liang'₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃. Ia₁ le₂né₅ bá₄ ma₂jmo₃ dsa₂ can'₅₄ quiáin₅ ca₃ma₂líg'₂ ma₂jmái'₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄.
²⁴ 'La₁ 'e₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂ dsa₂ cha₂ cu₄, ia₁ ma₂gue⁵⁴ bá₄ 'nia'₂ liang'₅₄.
²⁵ "E₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂ i₂chang'₂ qui₂le₁'ág'₃ 'au'₂, ia₁ já₅ jmi₄ jé₁le₃chang'₂ 'ong'₅₄. 'E₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂ i₂chan₂ co₂ñág₂ jmi₄ né₃, ia₁ já₅ bá₄ jmi₄ jé₁tóng'₁ 'lia'₂ 'au'₂ qui'₁-'áu'₂.
²⁶ 'Juíg'₂ bá₄ 'nia'₂ jé₁ma₂té₂ rë₁qui₃'ag₃ dsa₂ dse₃, ia₁ le₂né₅ bá₄ ca₂jmo₃ dsa₂ can'₅₄ quiáin₅, ca₂'iin₃ dse₃ dsa₂ jui₁gan₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ ma₂líg'₂.

^c15 griego: Celotes, co₂'nió'₄ dsa₂ i₂nau₂ quen₅; jan₂ i₂'nio₃ táun₂ 'uë₃ 'éi'₃ quió'₅ Roma.

Jma₃quén₅ ca₂quioin₃ le₃on₃ Si₂mu₅₄ 'éi₂, ia₁ ñí₄ lë₃ mei'₂ tsá₃ ca₂ne₅₄ a₂chein₂.

^d16 o₃, Judas i₂chan₂ Cariot; o₃ Judas i₂të₂jíin₁.

A₂jme₃'nio₃ dsa₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'io₅₄

(Mateo 5:38-48; 7:12)

²⁷ La₁ 'nia'₂ dsa₂ i₂nag₅, juá'₅ jniá₂; Jme₁'nió₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂'io₅₄, jmo₄ a₂dse₃ ja₁con₂ dsa₂ i₂ja₂uín₅₄ dsí₅ jág₂. ²⁸ Caun₂ dse₃ bá₄ qui₁'íng'₄ i₂'ag₅ 'líg'₅₄; chi₁len'₅₄ 'nia'₂ Diú₄ o₄quió'₄ i₂lë₁co₂jmóg'₂. ²⁹ Chi₂jua'₂ 'ein₂ ca₂jnáu₃ ca₂ton₂ rë₂jog'₂, jein'₅₄ le₃ca₂ton₂ táng₃ o₁jnáu₄; chi₂jua'₂ 'ein₂ ca₂jniá'₂ 'mi'₂ dsiog₂ quiáng'₂, le₂jiog₅ tsíng'₂ a₂qui'₅₄ cuë'₅₄ ján₃, o₁quion₂. ³⁰ Jui₁'ein₂ gué₃ mi₅ 'e₂ mi₂₃, cuë'₅₄; chi₂jua'₂ 'e₂ caun₂ a₂jniá'₂ quiáng'₂, tsá₃ ma₃mag'₅₄. ³¹ Jui₁lia'₂ a₂'niog'₂ 'nia'₂ jmo₃ dsa₂ ja₁cong'₂, le₂jaun₂ jmo₄ 'nia'₂ ja₁coin₂.

³² 'Ia₁ në₁jua'₂ 'nióg'₃ jmá'₃ lia'₂ dsa₂ i₂'nio₃ 'nia'₂ guiong'₅₄, ñ'e₂ ti₁'mag'₄ ca₂tíng'₂ në₁jua'₂ le₂jaun₂? Ia₁ ján₃ bá₄ le₂në₅ jmo₅ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'no₅ dso₄. ³³ Ia₁ chi₂jua'₂ jmo₂ 'nia'₂ dse₃ jmá'₃ lia'₂ ne₄ dsa₂ i₂jmo₅ dse₃ ja₁cong'₂, ñ'e₂ ti₁'mag'₄ ca₂tíng'₂ në₁jua'₂ le₂jaun₂? Ia₁ le₂në₅ bá₄ tion'₅₄ dsa₂ i₂'no₅ dso₄ ján₃. ³⁴ Në₁jua'₂ qui₂dsi'₂ 'nia'₂ jmá'₃ lia'₂ le₃quió'₅ i₂lín'₂ 'nia'₂ le₃qui'₅₄ jmig₄ jéin'₃ quiáng'₂, ñ'e₂ ti₁'mag'₄ ca₂tíng'₂ në₁jua'₂ le₂jaun₂? Ia₁ le₂në₅ bá₄ tion'₅₄ gué'₂ dsa₂ i₂'no₅ dso₄ ján₃, qui₂dsi₂ quió'₅ riin'₅₄ Jain₂ Jain₂, ia₁jaun₂ qui₃gue₃ quió'₅ riin'₅₄. ³⁵ La₁ 'nia'₂ në₃, jme₁'nió₄ i₂'io₅₄, jmo₄ a₂dse₃ ja₁coin₂; dsi₄ 'nia'₂ quió'₅, tsá₃ jmo₄ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂ñí₄ 'i₅ 'au'₂ a₂jaun₂. Jaun₂ le₂në₅ bá₄ guéi'₁ 'nia'₂ juë'₂ 'liang'₅₄, ton'₂ léng'₂ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄ i₂guá₅ guei'₅₄. Ia₁ i₂'ua₁ dsí₅ 'éi₂ ján₃ ja₁con₂ dsa₂ 'lin'₅₄, i₂ñjia'₅₄ ti₁'mag'₄ tsá₃ cuë₂₃. ³⁶ Jui₁len'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ ñéi₂ dsí₅, jui₁lia'₂ ñéi₂ dsí₅ Diú₄ Néi'₅.

Tsá₃ lë₁cáun₂ 'nia'₂ 'í₁ quió'₅ ríng'₂

(Mateo 7:1-5)

³⁷ 'Tsá₃ lë₁cáun₂ 'nia'₂ 'í₁ ja₁con₂ ríng'₂, jaun₂ tsá₃ con₂ Diú₄ 'í₁ ja₁con'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄. Tsá₃ 'lián'₅ 'nia'₂ ríng'₂ jaun₂ tsá₃ 'liog'₃ Diú₄ guion'₅₄ 'nia'₂ ján₃. 'Én₃ 'nia'₂ dsáu₁ ríng'₂, jaun₂ bá₄ 'én₂ Diú₄ dsáu'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄. ³⁸ Qui₂jme₁'on₁ 'nia'₂ ríng'₂, jaun₂ bá₄ jme₃'o₅₄ Diú₄ 'nia'₂, cuë₃ caun₂ 'éi'₃ tí₅, a₂tó'₅ tiá₂, a₂qui₂rë₂'ñjá'₄ rë₂ lin₃, ca₂lia'₂ tsá₃ ma₃to'₂ ja₁'éi'₄ jmo₃, tó'₃ të₂jmu₂ quián'₂ 'nia'₂. Ia₁ 'éi'₃ jaun₂ bá₄ to'₂ Diú₄ jui₁lia'₂ lë₅ 'éi'₃ a₂dsián'₅ 'nia'₂ ríng'₂ guiong'₅₄.

³⁹ Jaun₂ ca₂cuë₃ Jesús jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂: —¿Lé₂ le₃jnia₃ dsa₂ ten₄ jan₂ dsa₂ ten₄ riin'₅₄ a₂'ë₃ jui₅? ¿Tsa₁ tsí₃séin'₂ jua'₅₄ jui₁lia'₂ caun₂ siá₅? ⁴⁰ 'I₁jan₂ jui₁lia'₂ i₂'í₅ si₂ tsá₃ lín₅ jua'₅₄ a₂juin'₂ gué₄ con'₂ gué₄ të₅ quián₅; ca₂lia'₂ ca₂dsó'₃ si₂ quió'₅, jaun₂ gué₄ lé₂ le₃dsiog₄ léin₂ con'₂ lín₅ të₅ quián₅.

⁴¹ ¿'A₂ bá₄ lia'₂ jñiá'₄ 'ne₂ jme₁qui₅ pí'₁ a₂'í₄ jme₁ne₁ ríng'₂, ton'₂ tsá₃ leng'₅₄ a₂'í₄ ni₁'ma₂ chá₅ jme₁ne'₄ 'ñiag'₂? ⁴² ¿'A₂ bá₄ lia'₂ tiá₂ 'au'₂ juig'₅₄ ríng'₂: "Rín'₅₄ jniog₄, cuë₄ jmig₄ o₁dsi₁₂ jme₁qui₅ pí'₁ a₂'í₄ jme₁ne'₄"?

i'Ne₂ dsa₂ i₂lë₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁! Dsi₄ de'₂ jñiá₅ ni₁'ma₂ chá₅ a₂'i₄
jme₁ne'₄ 'ñiag'₂, jaun₂ gué₄ le₃jag'₅₄ rë₂ dsí'₁ qui₅ pí'₁ a₂'i₄ jme₁ne₁ ríng'₂.

Të₂le₃ 'a₂ lia'₂ lë₅ míg₂ a₂'ag₅ bá₄ ni₁'ma₂, jáng'₅ léi₄
(Mateo 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ 'Tsá₃ cha₂ ni₁'ma₂ dse₃ jua'₅₄ a₂lé₂ le₃'ag₃ míg₂ 'lig'₅₄; ján₃ gué'₂
le₂jaun₂ tsá₃ cha₂ ni₁'ma₂ 'lig'₅₄ jua'₅₄ lé₂ le₃'ag₃ míg₂ dse₃. ⁴⁴ Le₂caun₂
le₂caun₂ bá₄ ni₁'ma₂ jau'₂ 'í₁ të₂le₃ 'a₂ lia'₂ lë₅ míg₂ a₂'ag₅; ma₁ tsá₃ quín₅
dsa₂ míg₂ higos jui₁lia'₂ ni₁'ma₂ taun₅ chei₅₄, on₃ gué'₂ lé₂ le₃cág'₃ dsa₂
míg₂ uvas jui₁lia'₂ chi₁uíng₃ taun₅. ⁴⁵ Ján₃ bá₄ le₂në₅ dsa₂ né₃. Jui₁lia'₂
dsa₂ dsen₃, lia'₂ con'₂ lë₅ a₂dse₃ a₂ma₂rë₂'ma₄ të₂dsí₅, jmo₂₃ a₂dse₃; dsa₂
i₂'lin'₅₄ né₃, lia'₂ con'₂ lë₅ a₂'lig'₅₄ a₂ma₂rë₂'ma₄ të₂dsí₅, jmo₂₃ a₂'lig'₅₄. Ia₁
lia'₂ con'₂ lë₅ a₂'lióng₂ ñag₅₄ cha₂ të₂dsí₅ dsa₂, a₂jaun₂ bá₄ 'uë₂ mi₂'o₅₄.

Tìn₃ né₃ 'uig₅₄ cha₂
(Mateo 7:24-27)

⁴⁶ '¿'E₂ bá₄ lë₃ té'₅ 'nia'₂ jniá₂, "Te₁gui'₅₄, Te₁gui'₅₄", ton'₂ tsá₃ jmo'₂
gué'₂ 'nia'₂ a₂juá'₅? ⁴⁷ Le₂jan₂ le₂jan₂ i₂të₁ja₂lén₂ ne₃, i₂ja₂néi₃ jág₁ quió₃,
ton'₂ ne'₅₄ né₃, la₂ 'íin₄ 'a₂ lia'₂ líin₅: ⁴⁸ líin₅ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂ca₂jmóg'₃
'né₅, ca₂guéi₃ 'ei₄ de'₂ jniá₅ ca₂lia'₂ ca₂té₂ ne₄ ni₁'lau₂. Ne₄ jaun₂
ca₂jme₃lióg₃ 'uig₅₄ 'ia'₂. Jme₁ca₂jué'₂ jmig₂, ca₂dság'₃ jmi₂ tiá₂ 'ei₅ dso'₂
tsí₁'né₅ jaun₂. La₁ ca₂lia'₂ jniá'₅₄ tsá₃ ca₂'njá'₂, ia₁ rë₂ jme₁lé₄. ⁴⁹ La₁
jui₁lia'₂ i₂nag₅ jág₁ quió₃, ton'₂ tsá₃ nei'₅₄ gué'₂ né₃, líin₅ jui₁lia'₂ líin₅ dsa₂
i₂ca₂chi'₃ 'ne₄ jniá'₅₄ dsí₂ ne₄ 'uë₃ bá₄, tsá₃ 'uig₅₄ 'ia'₂ ca₂jmo₃.
Jme₁ca₂dság'₃ tiá₂ 'ei₅ jmi₂ dso'₂ tsí₁'né₅ jaun₂, ca₂qui'₃ bá₄, co₂ñei'₅₄
ca₂'en₃.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ mozo quián₅ juig₅₄ 'lióg₂ romano
(Mateo 8:5-13)

7 ¹ Jme₁ca₂dsan₃ cuë₂₃ jág₁ le₂në₅, ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ qui₂ca₂nág₂,
jaun₂ ca₂ñó₃ jui₅ juig₂ Capernaum. ² Ja₁jaun₂ jme₁guá₄ jan₂ juig₅₄
'lióg₂ romano i₂jme₁'ñio₅ jan₂ dsa₂ i₂jme₁jme₂ti₃ ne₅₄, i₂jme₁'ñioi₃ líin₃.
'Éi₂ né₃ jme₁dso'₅₄ jme₁ma₂rë₂quiain₂₃ jóin₂. ³ Jme₁ca₂rë₃ñi₅ juig₅₄ 'lióg₂
a₂'in₅ dsa₂ Jesús, jaun₂ ca₂chein₃ jan₂-on₃ dsa₂ can'₅₄ quián₅ dsa₂ judíos
a₂i₃léin₂ a₂i₁mi₂ ne₄ Jesús a₂jiá₃ jme₃'lióin₂ dsa₂ mozo quián₅.
⁴ Jme₁dsi₃léin₂ ja₁'en₅₄ Jesús, ca₂mi₃ tion₅₄-jan₃, ca₂juá'₂:
—Ca₂tín₂ bá₄ gui'₅₄ juig₅₄ 'lióg₂ 'éi₂ a₂jme₁'oin'₄, ⁵ ia₁ 'ñio₅ líin₃ bá₄
'ñioi₃ dsa₂ juig₂ go₄ jniog₄. Ia₁ 'éi₂ bá₄ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂ca₂lág₃ guá'₅
sinagoga quián₂ jnia'₅₄.
⁶ Jaun₂ ca₂ñó₃ bá₄ gué'₂ Jesús quian'₅₄ 'éi₂. La₁ jme₁ma₂ja₂quián₃
dsi₁léin₂ dsi₂néi₂ jme₁ca₂chen₃ táng₃ gui'₅₄ juig₅₄ 'lióg₂ jan₂-on₃ a₂mei₅₄
quiáin₅, a₂quian₅ jág₁ a₂juá'₂:

—Te₁gui'₅₄, tsá₃ cán'₁ ta₁ jua'₅₄ a₂gog'₅₄ tē₂ ja₁quió₃, ia₁ tsá₃ ca₂tíng₂ jua'₅₄ a₂o₁'ú'₃ dsi₂néi₂ quió₃. ⁷ 'Uíg₅₄ jaun₂ i₂jiog₅ dsi₃, či₂'ein₂ bá₄ jniá₂ jua'₅₄ nei₅₄ 'njío₃ tē₂ ja₁cong'₂? La₁ tió'₅ jua'₅₄ ca₂jon₄ bá₄ jág₁ quiáng'₂ tē₂né₅, ia₁jaun₂ jŋia₃ dso'₅₄ mozo quiáng₃. ⁸ Ia₁ le₂né₅ bá₄ jniá₂ 'njío₃ chéng'₅ jme₂ti₅₄ ne₄ juig₃, ján₃ bá₄ niog₅ gu₃ 'lióng₂ i₂te₁neg'₄. Né₁jua'₂ ca₂juíg₂ jniá₂, "Gua₂ jó₄", ja₁jaun₂ dsó₃ bá₄; né₁jua'₂ ca₂juíg₂ "Nia₅ ja₁lá₃", jiá₃ bá₄. Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ né₁ca₂juíg₂ "O₂jmo₄ a₂la₂ a₂ó₃", a₂jaun₂ dsi₃jmó₂ bá₄.

⁹ Jme₁ca₂nág₂ Jesús jág₁ né₅, ca₂i₃gó'₃ dsi₅ o₄quió'₄ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂jéin'₃ ca₂jíin₂ dsa₂ i₂quiain'₅₄, jaun₂ ca₂juá':

—Tē₃dsón'₂ bá₄, ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ dsa₂ chan₂ Israel tsá₃ ma₂ca₂dsán'₂ jniá₂ i₂'én₂ lia'₂ 'én₂ dsa₂ né₅.

¹⁰ Jme₁ca₂dsi₃len₃ dsa₂ i₂chen₄ 'éi₂ dsi₂néi₂, ma₂ca₂'lón₂ bá₄ dsa₂ mozo i₂jme₁dso'₅₄.

Ca₂jme₃jen'₅₄ Jesús ja₁ŋi'₅₄ jan₂ 'io₅₄ 'nág₂

¹¹ Cang₂ jaun₂ ca₂ŋjó₃ táng₃ Jesús caun₂ juig₂ ja₁chei₂ Nain, jaun₂ ca₂jme₃quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, i₃léin₂ quian'₅₄ juín₅ gué₄ dsa₂ sián'₂ né₃. ¹² Jme₁ja₂quián₃ dsióg₄ ja₁dsi₂ton'₅₄ dsa₂ o₄'né₄ juig₂, ca₂jág₃ ca₂'uiñ₂ dsa₂ i₃'óin₃ jan₂ 'lag₄, i₂jan₂ tan₅₄ 'éi₂ ja₁ŋi'₅₄ jan₂ 'io₅₄ 'nág₂. Juín₅ lin₃ bá₄ dsa₂ juig₂ i₂jme₁quiong'₅₄ i₃'o₃. ¹³ Ca₂tá'₂ njéi₂ dsi₅ Te₁gui'₅₄ jme₁ca₂jág₂, jaun₂ ca₂juá':

—Tsá₃ 'au₂.

¹⁴ Jaun₂ ca₂jme₃quiáin₃ ca₂ní'₃ tsí₁gu₅. Ca₂jŋia₃ bá₄ guë'₂ dsa₂ i₂jme₁le₁te₂, jaun₂ ca₂juá': Jesús ca₂tsí'₃ 'lag₄:

—i'Ne₂ juig₂ jniá₂ chi'₂, nau₂!

¹⁵ Jaun₂ né₃ ca₂guá₂ 'lag₄, ca₂jme₃lióg₃ ca₂dsia₃ jág₁, jaun₂ ca₂jáng'₂ Jesús ne₄ chog₅₄. ¹⁶ Jme₁ca₂té₂ ne₄ dsa₂ a₂ca₂lë₃ jaun₂, ca₂i₃gó'₃ dsi₅ ca₂le₃jíin₃, jaun₂ ca₂jme₃juín₂ Diú₄, ca₂juá':

—Ma₂ca₂rë₃jniá₂ jan₂ dsa₂ juín₂ i₂'é₂ jág₁ quiáin₅ Diú₄ jé₄ quiáin₂ jniog₄.

Juá'₂ né₃:

—Ma₂guan₅ Diú₄ a₂jme₃'oin₅₄ dsa₂ juig₂ quiáin₅.

¹⁷ Le₂con₂ ja₁tén₄ 'uë₃ Judea, le₂con₂ ma₂quiáin₅ jaun₂ né₃, qui₂ca₂rë₃ŋi₅ dsa₂ a₂ca₂jmo₃ Jesús jaun₂,

Dsa₂ i₂ca₂chen₃ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂ (Mateo 11:2-19)

¹⁸ Ca₂rë₃ŋi₅ Juan₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂, ia₁ ca₂dsia₃ dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄. Jaun₂ ca₂té'₃ on₃ dsa₂ 'éi₂, ¹⁹ jaun₂ ca₂chei₃ ne₄ Te₁gui'₅₄ a₂dsi₃ŋag₅₄ chi₂jua'₂ tē₃dsón'₂ líñ₅ dsa₂ i₂lé₅ jág₁ jiá₃, o₃ jŋiai₃ i₂sián'₂ 'e₂. ²⁰ Jaun₂ dsa₂ 'éi₂ né₃, ca₂jme₃quiáin₃ con₂ Jesús jaun₂ ca₂juá':

—Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmi₂ në₂chei₃ jnia'₅₄ a₂jag₄ 'ne₂ chi₂jua'₂
të₃dsón'₂ líng'₅ i₂lë₅ jág₁ jiá₃, ¿o₃ jnia₄ jnia'₅₄ i₂sián'₂ 'e₂?

²¹ Të₃jé₄ jaun₂, ca₂jme₃'lión₂ Jesús juin₅ lin₃ dsa₂ i₂jme₁le₁dso'₅₄,
ca₂le₃jé₃ ne₅₄ jmi₁uig₅ a₂jme₁le₁quian₅ dsa₂; lia'₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ në₃
qui₂ca₂'uín'₂; qui₂ca₂jmóg'₃ jme₁ne₁ dsa₂ i₂jme₁ten₄. ²² Jaun₂ gué₄
ca₂jéin'₃ jág₁ quió'₅ 'éi₂, ca₂juá':

—O₂nó'₅ 'nia'₂ o₂dsia₄ o₂chei'₅₄ Juan₅₄ 'e₂ ca₂té₂ ne'₅₄, 'e₂
a₂qui₂në₂nei'₂ në₃. Qui₂jág₅ jui₁lia'₂ dsa₂ ten₄; të₁i₂nio₄ táng₃ dsa₂ i₂tsá₃
lé₂ jme₁i₂nio₄; të₂tsin'₅₄ le₁jín₃ i₂jme₁lín₄ 'mé'₅ 'iog₅; qui₂nag₅ táng₃ dsa₂
i₂jme₁guin₄ në₃; le₂jaun₂ gué₂ 'lag₄ në₃ qui₂jein'₅₄ táng₃; ja₁con₂ dsa₂
dsi₂né₂ dsi₂'ag₅ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂. ²³ 'E₂ gué₄ dsen₃ dsa₂ i₂tsá₃ 'ag₅
caun₂-tin₃ dsí₅ o₄quió₃ jniá₂:

²⁴ Jme₁ma₂i₂len₃ dsa₂ i₂ca₂chen₃ Juan₅₄ 'éi₂, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ Jesús
ca₂tsí'₃ dsa₂ a₂'iin₂₃ Juan₅₄, ca₂juá':

—¿'E₂ ca₂i₁jag'₄ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ i₁nóg'₄ 'uë₃ quein₂ co₂'njog₅ jaun₂?
¿O₃ bá₄ ca₂jag'₅₄ 'nia'₂ ca₂'nau₂ ni₁'ma₂ ta₅ a₂lë₁qui₂bí₂ dsí₂ ja₁jaun₂?
²⁵ Chi₂jua'₂ on₃ jaun₂, ¿'e₂ gué₂ ca₂i₁jag'₄ 'nia'₂? ¿O₃ bá₄ ca₂jing'₅₄ jan₂
dsa₂ i₂qui'₂ tsin'₅₄ jlá'₁ 'e₂? La₁ on₃ le₂jaun₂. Ia₁ njí'₅₄ bá₄ 'nia'₂, ca₂le₃jín₃
dsa₂ i₂të₁i₂nio₄ jlán'₁ i₂qui₂cué'₅ o₂'njó₃ o₂jnia₃ dsi₅, i₂tion'₅₄ jui₁lia'₂
dsi₂né₂ quió'₅ rag₅₄ bá₄ i₂le₂'éi₂. ²⁶ Jaun₂ në₃, ¿'e₂ gué₂ ca₂i₁jag'₄ 'nia'₂?
¿O₃ bá₄ jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ 'e₂ ca₂jín'₅₄ 'nia'₂? Dsón'₂ bá₄
jaun₂. Jan₂ i₂lín₅ i₂juin₂ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ jan₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄
bá₄ ca₂i₁jín'₄ 'nia'₂, juá'₅ jniá₂. ²⁷ Juan₅₄ bá₄ 'éi₂ i₂'in₅ Si₂ quió'₅ Diú₄
ja₁juá':

Tsing₅₄ jan₂ dsa₂ quiáng₃ ne₄ jui₅ quiáng'₂, jón₃,
a₂dsi₃can₅ jág₁, jmo₃ co₂jnia₅₄ jui₅.^e

²⁸ Juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, ca₂lia'₂ i₁jan₂ dsa₂ tsá₃ ma₂ca₂rë₃chán₃
i₂juin₂ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ Juan₅₄. La₁, i₂lín₅ i₂me'₂ gué₄ ja₁gon₂ Diú₄,
i₂'éi₂ lín₅ i₂juin₂ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ 'éi₂.

²⁹ (Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂nág₂, lia'₂ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ në₃, jme₁ca₂jñói₂
jmi₂ ca₂cho₃ Juan₅₄, le₂në₅ bá₄ ca₂jme₃jniai₂₃, Diú₄ bá₄ i₂lín₅ i₂qui₂dsí₅
'éi'₃ tí₅. ³⁰ La₁ dsa₂ fariseos quian'₅₄ tē₅juá'₅ në₃, tsá₃ ca₂gue₃ cho₃ Juan₅₄
jmi₂; le₂në₅ bá₄ a₂ca₂rë₃jniái₂ jáñ₃ a₂tsá₃ ji'₅₄ a₂jme₁'nio₃ Diú₄ jmo₃
quiong'₅₄.)

³¹ —¿'A₂ lia'₂ le₃jua'₅₄ lín₅ dsa₂ i₂chan₂ jmi₄ në₃? ¿'E₂ bá₄ quian'₅₄
le₃quíng₄ líin₅? ³² Líin₅ jui₁lia'₂ lín₅ i₂bë'₅₄ i₂tón'₅ qui₂guió'₅ jmái'₂ riin'₅₄
jé₄ 'ma'₅₄, juá':

Në₂jéi₄ jnia'₅₄ te₁fi₁ o₄quián'₂ 'nia'₂,
la₁ tsá₃ në₂dsián'₃ 'nia'₂;
ján₃ gué₂ në₂jmó₁ jnia'₅₄ son₅₄ quió'₅ 'lag₄
la₁ tsá₃ ca₂tá'₂ gué₂ 'lia'₂ 'au'₂ 'nia'₂.

^e27 Malaquías 3:1.

³³ 'Ia₁ ca₂guan₃ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂, i₂tsá₃ jme₁gué'₅ i₁ñí'₄, on₃ gué'₂ vino jme₁'ín'₂ né₃, ca₂'iin'₅₄ 'nia'₂ a₂'ein₅₄ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄.

³⁴ Ca₂guan₃ gué'₂ táng₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ i₂tin₂ gué'₅, 'ín'₂ né₃; la₁ 'nia'₂ juá'₂ 'fin'₅ a₂lín₅ jlé₂ 'í₅, má₄ jmig₃ né₃, a₂lín₅ a₂mei₅₄ quián₅ dsa₂ cha₂ dsáu₁, quian'₅₄ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quián₅ dsi₂tan₅₄ né₃. ³⁵ Rë₂jniá₂ bá₄ a₂ñí₄ lë₃ ñí'₂ dsi₅ Diú₄, a₂tiin₂, të₂le₃ quian'₅₄ 'a₂ lia'₂ lë₅ jmo₅ chi'₂-guein₂ quiáin₅.

'En₅₄ Jesús dsi₂néi₂ quió'₅ Si₂mu₅₄ dsa₂ i₂lín₅ fariseo

³⁶ Jaun₂ ca₂të₃ jan₂ dsa₂ fariseo ca₂té'₃ Jesús a₂i₁gué'₂ dsi₂néi₂ quió'₅. Ca₂'í₃ bá₄ gué'₂ Jesús dsi₂néi₂ quió'₅ dsa₂ fariseo 'éi₂ jme₁dsióg₃, jaun₂ ca₂guá₂ ne₄ mesa. ³⁷ Të₃jé₄ jaun₂, ca₂dsióg₃ jan₂ 'io₅₄ i₂'no₅ dso₄ i₂jme₁ñí₅ juig₂ jaun₂, ia₁ jme₁ca₂rë₃ñi₅ a₂'en₅₄ Jesús gué'₅ dsi₂néi₂ quió'₅ dsa₂ fariseo 'éi₂. Jaun₂ ca₂dsióg₃ quian₅ caun₂ ní₁tsí₅ pí'₁ jlá'₁ a₂lé₅ quian'₅₄ alabastro, a₂'a₄ no'₅₄ mi₂juig₂. ³⁸ Ca₂guá₂ 'o₂₃ cau₅ ja₁tióng₂ tag₄ Jesús, ca₂jme₃lióg₃ 'ág₂ jmig₂ 'ei₅ jme₁ne₁₂ co'₅₄ tag₄ 'éi₂. Jaun₂ ca₂jme₃quéin₃ táng₃ quian'₅₄ jñi₂ dsi₅₄, jaun₂ ca₂chen₃, jaun₂ ca₂tsáng₂ no'₅₄ mi₂juig₂. ³⁹ Jme₁ca₂jág₃ dsa₂ fariseo i₂quió'₅ dsi₂néi₂, ca₂i₃jiog₅ dsí₅: "Jua'₅₄ mei'₂ gué'₃ të₃dsón'₂ dsa₂ në₅ lín₅ jan₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, jme₁le₃lí'₄ 'a₂ lia'₂ lín₅ dsa₂ i₂ní'₅ quió'₅. Ia₁ jan₂ 'io₅₄ i₂'no₅ dso₄ bá₄ në₅." ⁴⁰ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—Si₂mu₅₄, cha₂ caun₂ jág₁ a₂'nio₃ juig₅₄ 'ne₂.

—Jua'₅₄ 'ne₂, Të₅ —ca₂ñag₃.

⁴¹ Jaun₂ ca₂juá'₂:

—On₃ dsa₂ jme₁le₁rín₃ cu₄ quió'₅ jan₂ dsa₂ i₂tin₂ jme₁dsi₂ cu₄. Jan₂ jme₁rín₂ ca₂jau₅₄ mei₅ 'éi'₃ cu₄ denarios, jan₂ gué'₂ jme₁rín₂ të₂láu₃-guiá₃. ⁴² Ca₂'én₂ bá₄ gué'₂ dsa₂ juig₅₄ cu₄ dsáu₁ jë₁le₃oin₃ le₂jaun₂, ia₁ tsá₃ gué'₂ qui'₅₄ jmig₄ jáng'₃. Jaun₂ tsá₃ ma₃tion₅₄ ca₂mág₃ cú₁. Jaun₂ në₃, c'ein₂ i₂on₃ 'éi₂ i₂'nioi₃ gué'₄?

⁴³ Ca₂ñag₃ táng₃ Si₂mu₅₄:

—Dsa₂ i₂jme₁rín₂ gué'₄ 'lióng₂, lín₂ jniá₂.

—Dsau₅ bá₄ le₂në₅ —ca₂ñag₃ Jesús.

⁴⁴ Jaun₂ ca₂jín₂ táng₃ 'io₅₄, ca₂tsí'₃ táng₃ Si₂mu₅₄:

—¿Jing'₄ dsa₂ mí₂ la₂? Jme₁në₂'ú₃ dsi₂néi₂ quiáng'₂, tsá₃ jmig₂ në₂cué'₅₄ a₂jní₃ tag₃; la₁ 'io₅₄ la₂ në₃ ma₂në₂rang₃ tag₃ quian'₅₄ jmig₂ 'ei₅ jme₁ne₁₂, ton'₂ ma₂në₂chí₃ táng₃ quian'₅₄ jñi₂ dsi₅₄. ⁴⁵ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂, tsá₃ në₂chen₅₄ quió₃ jme₁guang₁₂. 'Io₅₄ la₂ gué'₂ në₃, ca₂lia'₂ tsá₃ 'na₂ bá₄ caun₂ chen₂ tag₃. ⁴⁶ Tsá₃ no'₅₄ ma₂në₂'ág'₂ jua'₅₄ a₂ma₂në₂tsáng₃ dsi₃; la₁ 'io₅₄ la₂ gué'₂ në₃, ma₂në₂'ág₂ no'₅₄ mi₂juig₂ tag₃. ⁴⁷ 'Uig₅₄ në₅ në₃ juá'₅ jniá₂ ia₁ a₂ñí₄ lë₃ 'lióng₂ dso₄ jme₁rë₂cáin₄, la₁ ma₂rë₂'én₄, a₂jaun₂ bá₄ lë₃ ñí₄ lë₃ cuë₂₃ léi₄ a₂'nio₃. La₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ca₂juig₄ bá₄ dsáu₁ rë₂'én₄, me'₂ bá₄ cuë₂₃ léi₄ a₂'nio₃.

⁴⁸ Jaun₂ gué'₄ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ 'io₅₄:

—Ca₂le₃jé₃ bá₄ dsáu₂' ma₂rë₂'én₄.

⁴⁹ Ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ sián₂ i₂jme₁tián₄ ne₄ mesa quiain₅₄, ca₂dsia₃ tsí₅ riin₅₄:

—¿I₂'ein₂ bá₄ në₅, ca₂të₂ dsáu₁ dsa₂ qui₂'éin₂?

⁵⁰ La₁ Jesús në₃, ca₂tsí₃ dsa₂ mí₂ 'éi₂:

—Ia₁ a₂'éng₂, ma₂ca₂lóng₂ në₃. Guan₂ tei₄ quiáng₂.

Dsa₂ mí₂ i₂jme₁i₂nio₄ jme₂'on₅₄ Jesús

8 ¹ Cang₂ jaun₂, ca₂i₁ñi₂ Jesús le₂tan₅₄ juig₂ ca₁'₅₄, le₂tan₅₄ juig₂ pí₁
në₃, qui₂i₁jme₁tiin₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃ jui₁lia₂ ja₁gon₂ Diú₄.

Jme₁quiain₅₄ bá₄ chi₂' dsi₂guia₃-tíñ₂. ² Ján₃ gué₂ jme₁quiain₅₄ dsa₂ mí₂
i₂ma₂ca₂'uíñ₂ jme₂dsí₂ 'lin₅₄ quió₅, i₂ma₂ca₂jme₃'lióin₂ dso₄ a₂jme₁líin₄
në₃. Jin₄ 'éi₂ jme₁ñi₅ jan₂ i₂chen₂ María i₂té₂ Magdalena,^f i₂ma₂'uín₂
Jesús guion₃ je₂na₅₄ tē₂dsí₅; ³ ján₃ bá₄ jme₁ñi₅ i₂chen₂ Juana i₂lín₅ dsa₂
mí₂ quián₅ Cuza, dsa₂ i₂niog₅ ne₄ 'e₂ a₂cha₂ quió₅ Herodes; ján₃ bá₄
jme₁ñi₅ i₂chen₂ Susana; i₂juin₅ bá₄ i₂sián₂ gué₄ i₂jme₁i₂nio₄ quiong₅₄,
jme₁jme₂'o₅₄ quian₅₄ 'e₂ a₂cha₂ quió₅.

Jág₁ jáng₅ léi₄ jui₁lia₂ dsa₂ i₂séi₂ míg₂ jon₂

(Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)

⁴ 'Lióng₂ juig₂ ja₁jme₁tón₅ dsa₂ jui₅ dsi₂léin₂ dsi₂jiin₅₄ Jesús.

Jé₁ma₂le₁ñi₂' dsa₂ juuin₅ në₃, jaun₂ ca₂dsia₃ jág₁ jáng₅ léi₄ la₂, ca₂juá₂:

⁵ —Jan₂ dsa₂ ca₂ñe₄ ja₁nau₂ ca₂i₁séi₄ míg₂ jon₂. Jme₁ma₂'ein₅₄ séi₂ në₃,
a₂lin₅₄ míg₂ i₂ga₅₄ le₂i₄ jui₅ qui₂ca₂tsó₃ dsa₂; i₁tan₅ gué₂ në₃ ca₂gué₃
ca₂dsio₄. ⁶ Ca₂dsio₄ gué₂ në₃ ca₂i₃to₅₄ jé₄ ni₁cang₁; jme₁ca₂'ia₂,
ca₂rë₃quéin₃ bá₄ ia₁ tsá₃ gua₅₄ cha₂ jua₅₄ a₂güíg₂. ⁷ Ca₂dsio₄ gué₂
ca₂séi₂ jé₄ ni₁taun₅. La₁ ni₁taun₅ bá₄ tiá₂ ca₂jo₃ jme₁ca₂'ia₂. ⁸ La₁ ca₂dsio₄
gué₂ në₃ ca₂tín₂ ja₁dse₃ gua₅₄; a₂jaun₂ ca₂i₃cón₃, ca₂rau₂ dse₃ lín₃, caun₂
'ñiá₂-láu₂ míg₂ lia₂' ca₂míg₂ jon₂ a₂ca₂séi₂.

Jme₁ma₂lë₅ jme₂tag₂₃ le₂në₅, ca₂juá₂' tiá₂:

—Chi₂jua₂' ein₂ 'nia₂' dsi₅₄ rë₂gua₄, nei₂ 'nia₂' rë₂.

Ta₁ quí₅ jág₁ a₂jáng₅ léi₄

(Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)

⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ chi₂' dsi₂guia₃-tíñ₂ 'e₂ bá₄ jein₅ jág₁ a₂cuë₂₃ jaun₂.

Jaun₂ ca₂juá₂' Jesús:

¹⁰ —Diú₄ bá₄ jmo₅ a₂rë₂ñí₂' au₂ 'nia₂' jág₁ a₂rë₂'ma₄ quió₅, 'a₂ lia₂' lë₅
ja₁goin₂. La₁ dsa₂ sián₂ në₃, juig₂jniá₂ tē₂le₃ quian₅₄ jág₁ jáng₅ léi₄,
ia₁jaun₂:

^f2 o₃, "i₂chan₂ Magdala."

I₂në₂jág₃, la₁ tsá₃ le₃lí' ₄'e₂ në₂jág₃;
i₂në₂néi₂ në₃, la₁ tsá₃ le₃lí' ₄'e₂ në₂néi₂,
on₃ guë'₂ le₃ñíi'₂.^g

Juá'₂ Jesús 'e₂ jág₁ dsau₅ jein₅ jág₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂séi₂ míg₂ jon₂
(Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)

¹¹ 'A₂la₂ bá₄ jein₅ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄: A₂lé₅ co₂'nió'₄ míg₂ jon₂, jág₁ dse₃ quió'₅ bá₄ Diú₄ jaun₂. ¹² Jui₁lia'₂ ca₂dsio₄ míg₂ jon₂ a₂i₃ga'₅₄ le₂'i₄ jui₅ guë'₂ në₃, le₂jaun₂ lín₅ jui₁lia'₂ ca₂dsion₄ dsa₂ i₂nag₅ jág₁ dse₃; la₁ i₂së₃dsen₃ guë'₂ në₃, ja₂jñiá'₃ jág₁ dse₃ jme₁ma₂'i₄ dsí₅, ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃le₃'ein₂ jua'₅₄ a₂líoin₂. ¹³ Co₂'nió'₄ míg₂ jon₂ a₂i₃to'₅₄ jë₄ ni₁cang₁ guë'₂ në₃, co₂'nió'₄ lín₅ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂guen₅ 'ñio₂ dsí₅ jág₁ dse₃ jë₁ma₂ca₂nág₂. La₁ cang₂ jaun₂ tsá₃ tiá₂ tióin₂; lín₅ në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ jmú₄ cha₂ jui₅ jme₂dsí₂ quió'₅. Co₂'na₂ bá₄ rë₂'ein₂, ia₁ jë₁ma₂ca₂i₃ñíi'₂ 'e₂ caun₂ jui₅bí₂ a₂cáun₂ táu₂, dsí₂lein₅ táng₃ le₃ca'₃, tí₂ jág₁. ¹⁴ Co₂'nió'₄ jon₂ a₂ca₂séi'₂ jë₄ ni₁taun₅ guë'₂ në₃, co₂'nió'₄ lín₅ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂nag₅ jág₁, la₁ të₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁i₂léin₂ jaun₂, të₂ ca₂juig₄ bá₄ jme₂gain₂₃ dsí₅ a₂jo₅ bí₂ a₂quian₅ o₂me'₅₄ dsí₅, a₂ja₂ dsí₅ le₃cha₂ cu₄ 'lióng₂, a₂'nio₃ cué'₅ o₂'ñiό₃ o₂jñia₃ dsí₅; i₂në₅ në₃ lín₅ co₂'nió'₄ míg₂ a₂tsá₃ ma₃lé₂ rón₃. ¹⁵ La₁ ca₂dsio₄ míg₂ jon₂ a₂ca₂séi₂ ja₁dse₃ gua'₅₄, co₂'nió'₄ lín₅ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂dse₃ dsí₅ i₂caun₂ ne'₅₄, tsán'₂ tiá₂ jág₁ a₂nag₂₃, caun₂ juin'₂ bá₄ dsí₅, 'lióng₂ a₂dse₃ rë₂jñiá₂ a₂jmo₂₃ chain₂.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ ni₁tsí₅ chi₁guí'₂ si₂
(Marcos 4:21-25)

¹⁶ 'I₁jan₂ dsa₂ tsá₃ guí'₅ si₂ caun₂ ni₁tsí₅, jua'₅₄ a₂jlé₂ o₃ a₂chi'₂ në'₃ tsí₁cama 'e₂. A₂'ag₅ guei'₅₄ bá₄ dsa₂ si₂, ia₁jaun₂ jniá₂ quió'₅ i₂dsí₂ton'₅₄. ¹⁷ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂, 'i₁caun₂ a₂rë₂'ma₄ jlë₅ cha₂ jua'₅₄ a₂lín₂ dsa₂ a₂tsá₃ le₃jniá₂; tion₅₄ bá₄ rë₂jniá₂. Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ 'i₁caun₂ jág₁ tsá₃ cha₂ jua'₅₄ lín₂ dsa₂ a₂tsá₃ 'ein₂ le₃jñi₅: tion₅₄ bá₄ rë₂ñíi₅ dsa₂.

¹⁸ 'Quion₂ de'₂ 'nia'₂ 'í₁ rë₂ jaun₂, 'a₂ lia'₂ lé₅ nag'₂, ia₁ jui₁lia'₂ i₂ma₂ñíi'₂, Diú₄ bá₄ jmo₃ a₂le₃ñíi'₂ gué₄. La₁ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'nio₃ le₃ñíi'₂ guë'₂ në₃, ca₂të₂ a₂jme₁ma₂ñíi'₂, lín₂, jñia'₃.

Chi'₂ rin'₅₄ Jesús, quian'₅₄ chog₅₄
(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

¹⁹ Jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ chi'₂ rin'₅₄ Jesús quian'₅₄ chog₅₄, jme₁'nio₃ jme₁ñíi₃ ca₂të₂ ja₁'en₅₄ 'éi₂, la₁ tsá₃ lé₂, ia₁ juin₅ lín₃ dsa₂ tion'₅₄. ²⁰ Jaun₂ jan₂ dsa₂ sián'₂ bá₄ ca₂ñag₃ jág₁ ca₂juá'₂:

—Chog'₂ quian'₅₄ chi'₂ ríng'₂ në₅ tióin₂ ca₁'né₄, 'nio₃ jíin₂ 'ne₂.

²¹ Jaun₂ ca₂ñag₃:

^g10 Isaías 6:9.

—Dsa₂ i₂nag₅ jág₁ quió'₅ Diú₄, ton'₂ jme₂ti₃, 'éi₂ bá₄ líñ₅ cha₃, ríng'₃ né₃.

Ca₂jmo₃ Jesús ca₂'ág₂ tei₄ jmi₁ñí'₄, ca₂jŋia'₃ dsí₂ né₃
(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

²² Co₂ráun₂ ca₂'í₃ Jesús caun₂ tsí₁mu₅, jaun₂ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅:

—Ma₃dsau₅₄ quióng₄ le₃ca₂taun₂.

Jaun₂ ca₂i₃léin₂ bá₄. ²³ Të₁lia'₂ tioin'₅₄ 'ain₂₃ jmi₁ñí'₄, la₁ 'éi₂ né₃ ca₂güiin₂ bá₄. Të₃jé₄ jaun₂ ca₂'ág₂ dsí₂ tiá₂ líñ₃ ne₄ jmig₂. Ca₂rë₃lióg₃ i₃'a₄ jmig₂ 'ñíó'₃ tsí₁mu₅, ca₂lia'₂ ma₂lé₂ dsí₃guein'₅₄ bá₄, go'₂ líñ₃ tioin'₅₄.

²⁴ Jaun₂ ca₂i₁ñei₂₃ Jesús, ca₂juá'₂:

—iTë₅! iTë₅! iDsí₃'éin₂ jniog₄!

Jaun₂ ca₂nau₂ bá₄ gué'₂ Jesús ca₂të₂ ca₂jéin₂ dsí₂, a₂jná'₅ jmig₂ né₃. Dsí₂juí₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂të₁tsí'₅₄ táng₃ tei₄. ²⁵ Jaun₂ tsí'₅ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂:

—¿'A₂ ñó₅ a₂'én'₂ 'nia'₂?

Ca₂lia'₂ lë₁quian₅ jué'₅ líñ₃ bá₄ tioin'₅₄ dsí₂gó'₃ dsí₅, dsia₂₃ tsí'₅ riin'₅₄:

—¿'Ein₂ bá₄ líñ₅ dsa₂ né₅, tiin₂ jmo₃ 'éi'₃ tsí'₅ të₂ dsí₂, jmig₂ né₃, ne'₅₄ a₂juá'₂?

Dsa₂ chan₂ Gerasa i₂tion'₅₄ jme₂dsí₂ 'líñ'₅₄

(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

²⁶ Jaun₂ gué₄ ca₂dsí₃léin₂ 'uë₃ Gerasa^h a₂ron₅ le₃'ñó'₅₄ jmig₂ ja₁ron₅ 'uë₃ Galilea. ²⁷ Jme₁ca₂o₂'ín₃ Jesús a₂të₁tsíin'₅₄ 'uë₃, jaun₂ ca₂jme₃quián₃ jan₂ dsa₂ juig₂ jaun₂ cau₅ quió'₅. Dsa₂ 'éi₂ né₃, líg'₂ bá₄ qui₂ca₂jo₃ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄. Líg'₂ bá₄ ñi₂₃ tsá₃ ma₃tsin'₅₄ qui'₅, on₃ gué'₂ ma₃jua'₅₄ a₂guá₅ dsi₂néi₂; tau₂ 'ñio₅ quió'₅ 'lag₄ bá₄ jme₁ma₂guá₅. ²⁸ Jme₁ca₂jíin₂ Jesús, jaun₂ ca₂guió'₃ co₂mi'₅₄, ca₂chi₃jné₃ ne₄ 'éi₂, ca₂juá'₂ tiá₂ líñ₃:

—¿'E₂ bá₄ lë₃ ñe'₃ i₃tiáng'₃ jé₄ quián'₂ jniá₂, 'ne₂ Jesús Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ i₂guá₅ guei'₅₄ líñ₃? Mi₂₃ jniá₂ ne'₅₄, tsá₃ cuë₂ uíg₅.

²⁹ Ca₂juá'₂ le₂né₅ ia₁ jme₁ma₂né₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂o₃'ín₅ jme₂dsí₂ 'líñ'₅₄ quió'₅. 'Lióng₂ ráun₂ bá₄ le₂jniá₅ jme₁ma₂ca₂jŋau'₃ i₂'líñ'₅₄. Jaun₂ o₁jŋia'₅₄ ma₂qui₂ma₂'néi₂ dsa₂ mi₂gu₂ mi₂tag₅₄ quian'₅₄ ñí₁ cadenas ia₁jaun₂ lé₂ 'í₁, la₁ ca₂le₃jé₃ bá₄ jme₁gág₅. Jme₁'liog'₂ je₂na'₅₄ a₂jme₁dsí₂ñí₃ uíng₂ gua'₅₄ quein₂ ja₁co₂'ñiog₅.

³⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ cheng'₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Juín₅ⁱ bá₄ cheng₂.

^h**26** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂: “Gadara”; a₂siá'₂ gué'₂ né₃, juá'₂: “Gergesa”; ján₃ bá₄ le₂né₅ **37**.

ⁱ**30** griego: legión.

Le₂në₅ ca₂juá'₂ chein₂ ia₁ a₂juin₅ je₂na'₅₄ i₂jme₁tion'₅₄ quió'₅.

³¹ Jaun₂ jme₂dsí₂ 'éi₂ né₃ qui₂ca₂mi₃ tion₅₄ ne₄ Jesús ia₁jaun₂ tsá₃ guilog'₃ 'éi₂ ca₂të₂ ja₁ca₂jein₃ chi₁dsio₅₄. ³² Jaun₂ jme₁tion'₅₄ juin₅ i₁ñjí₅ caun₂ dsí₂con'₂. Jaun₂ ca₂mi₃ jme₂dsí₂ a₂cuë₃ Jesús jmig₄ a₂dsí₃toin'₅₄ quió'₅ i₁ñjí₅. Jaun₂ ca₂cuë₃ bá₄ guë'₂ Jesús jmig₄. ³³ Jaun₂ qui₂ca₂'uin₂ bá₄ je₂na'₅₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂; ca₂i₃léin₂ i₃toin'₅₄ quió'₅ i₁ñjí₅. Ca₂le₃jín₃ i₁ñjí₅ 'éi₂ né₃ ca₂i₁nioi₁₂ co₂'ei₅ 'lig'₅₄, qui₂ca₂sein'₃ tsag₂ siá₅ ca₂séin'₂ të₂ dsí₂jmig₂. Ja₁jaun₂ ca₂dsain₃ ca₂'in'₃ jmig₂.

³⁴ Jme₁ca₂té₂ ne₄ dsa₂ i₂jme₁jmo₅ 'í₁ i₁ñjí₅ 'e₂ ca₂lë₃, ca₂i₃lein₃ ca₂cuing₃ ca₂i₁dsia₂ jë₄ juig₂, ja₁nau₂ né₃. ³⁵ Jaun₂ ca₂i₁len₅₄ dsa₂ juig₂ i₁jag₅₄ a₂ca₂lë₃ ja₁jaun₂. Jme₁ca₂dsi₃léin₂ ja₁'en₅₄ Jesús, ca₂jín₂ dsa₂ i₂ma₂'uin₂ je₂na'₅₄ të₂dsí₅. Jaun₂ ma₂guá₅ con₂ Jesús ma₂qui'₂ tsin'₅₄, ma₂'en₅₄ bá₄ dsí₅. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ dsa₂ jme₁ca₂jág₂. ³⁶ Dsa₂ i₂ca₂té₂ ne₄ a₂ca₂lë₃ jaun₂, ca₂dsia₃ ca₂tsí'₃ táng₃ i₂ca₂dsi₃lén₂ 'éi₂ 'a₂ lia'₂ ca₂llón₂ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ je₂na'₅₄ të₂dsí₅. ³⁷ Jaun₂ né₃, ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ chan₂ le₃lág'₃ juig₂ 'uë₃ Gerasa ca₂tsí'₃ Jesús a₂o₃'iin₅ ja₁jaun₂, ia₁ 'ñjo₅ lin₃ të₂tsí'₅₄ go₂'i₃ tion'₅₄ dsa₂. Jaun₂ ca₂ñjá'₃ bá₄ 'éi₂ ca₂'í₃ táng₃ tsí₁mu₅.

³⁸ Dsa₂ i₂ca₂'uin₂ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ quió'₅ né₃, jme₁mi₂₃ ne₄ Jesús a₂jme₁dsó₃ quiong'₅₄. La₁ 'éi₂ né₃ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂jnia₃ bá₄, ca₂juá':

³⁹ —Guan'₂ bá₄ quiáng'₂, o₂dsia₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ né₂jmo₃ Diú₄ ja₁cong'₂.

Ca₂ñjá'₃ bá₄ guë'₂ dsa₂ 'éi₂ quió'₅, ca₂i₁dsia₂ le₂tan₅₄ jë₄ juig₂ 'e₂ ca₂jmo₃ Jesús quiong'₅₄.

Ja₁míg₄ Jairo, quian'₅₄ 'io₅₄ i₂ca₂ní'₃ tsin'₅₄ Jesús (Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

⁴⁰ Jme₁ca₂dsián'₃ táng₃ Jesús le₃'ño'₅₄ jmig₂, qui₂ca₂guei₃ dsa₂ a₂'ñjo₂ dsí₅, ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ jme₁ma₂le₁jniog₂₃ tioin'₅₄. ⁴¹ Të₃jë₄ jaun₂, ca₂dsióg₃ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Jairo, i₂niog₅ gu₂ guá'₅ sinagoga. Dsa₂ 'éi₂ né₃ ca₂chi₃jné₃ ne₄ Jesús jme₁dsióg₃, ca₂mi₃ tion₅₄-jan₃ ia₁jaun₂ dsó₃ ja₁quió'₄. ⁴² Ia₁ jme₁chan₂ jan₂ tan₅₄ ja₁míg₄, i₂jme₁ma₂'en₅₄ con'₂ guia₃-tíñ₂ ñjí₂, i₂jme₁ma₂i₁jón₂. Jme₁ma₂'en₅₄ Jesús jui₅ ñjó₃ ja₁quió'₄ 'éi₂, juin₅ líñ₃ dsa₂ i₂i₃lén₂ quiong'₅₄, lia'₂ qui₂rë₂quín'₅ bá₄ Jesús ñjó₃.

⁴³ Jë₄ jaun₂, ñjó₃ jan₂ dsa₂ mí₂ i₂dso'₅₄ ma₂guia₃-tíñ₂ ñjí₂ a₂tiin₂,^j la₁ ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ma₂ca₂tió'₃ jme₃'lió₂.

⁴⁴ 'Io₅₄ 'éi₂ né₃ ca₂jme₃quiáiñ₃ të₂le₃ chi₁co'₅₄ quió'₅ Jesús. Jaun₂ ca₂ní'₃ chei'₅₄ tsin'₅₄ 'éi₂. Co₂tan₅₄ dsi₂juí₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂quion₂ jmi₂ 'ain₅₄.

⁴⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—¿'Ein₂ né₂ní'₃ quió₃?

Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ ñag₂₃ juá'₂ tsá₃ ñjí₅.

^j43 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "Jme₁ma₂'ein₂ ca₂le₃jé₃ cu₄ a₂jme₁cha₂ quió'₅ quian'₅₄ të₅mí₅."

Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄:^k

—Të₅, jág'₂ bá₄ 'ne₂ chi₁qui'₅ co₂'liog'₂ dsa₂ ca₂taun₂ ca₂taun₂ ja₂náu₅.

⁴⁶ La₁ caun₂ ca₂juá'₂ bá₄ Jesús:

—Chan₂ i₂në₂ní'₃ quió₃, ia₁ ca₂rë₃léi₄ jniá₂ o₂'ág₃ bí₂ quió₃.

⁴⁷ 'Io₅₄ né₃, jme₁ca₂rë₃lí'₄ a₂tsá₃ ma₃lé₂ jua'₅₄ a₂'mai₃, já₃ jlein₂₃, ca₂chi₃jné₃ ne₄ 'éi₂. Të₃ jág₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ca₂juá'₂ lia'₂ tí₅ jág₁ 'e₂ 'uig₅₄ ca₂ní'₃ quió'₅ 'éi₂, ton'₂ ca₂jáng'₃ jág₁ dsau₅ a₂ca₂'lóin₂ dsi₂jui₅ le₂jaun₂.

⁴⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jón₃, ne₄ ia₁ a₂'éng'₂, ca₂'lóng'₂ bá₄. Guan'₂ tei₄ quiáng'₂.

⁴⁹ Të₃jë₄ juá'₂ jág₁ jaun₂ jme₁ca₂dsióg₃ jan₂ dsa₂ i₂chen₄ dsi₂néi₂ quió'₅ i₂niog₅ gu₂ guá'₅, ca₂juá':

—Ma₂jon₅ bá₄ chi'₂ quiáng'₂. 'A₃ ma₃cuë'₂ ta₁ Të₅.

⁵⁰ La₁ ca₂nág₂ bá₄ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—Tsá₃ lë₁jmo₂ 'lia'₂ 'au'₂. Jñia'₅₄ con'₂ 'én₃ bá₄, jaun₂ në₃ jag'₅₄ i₂'lión₂ bá₄ chi'₂ quiáng'₂.

⁵¹ Jme₁ca₂dsióg₃ dsi₂néi₂, tsá₃ ca₂cuë₃ jmi₄ jua'₅₄ dsi₃ton'₅₄ 'i₁jan₂ i₂sián'₂, jñia'₅₄ lia'₂ Pe₄, Juan₅₄, Jacobo^l né₃, quian'₅₄ jmá'₃ chog₅₄-jmei₂ chi'₂ 'éi₂ bá₄ i₃ton'₅₄. ⁵² Jaun₂ qui'₂'o₅ bá₄ dsa₂ qui'₂ dsi₅ lin₃ tioin'₅₄, o₄quió'₄ chi'₂. Jaun₂ ca₂juá': Jesús:

—Tsá₃ 'au₂ 'nia'₂; on₃jua'₅₄ i₂rë₂jon₅₄ në₅. Jñia'₅₄ lia'₂ a₂rë₂güífin₃ bá₄.

⁵³ La₁ jñia'₅₄ ca₂ñíi₂ bá₄ 'éi₂ tioin'₅₄, ia₁ ñi₅ rë₂ bá₄ a₂jme₁ma₂rë₂jon₅₄ dsón'₂ bá₄ chi'₂.

⁵⁴ Jaun₂ ca₂tíin₂ gu₂ chi'₂ 'éi₂, ca₂juá'₂ tiá₂:

—¡Jón₃, nau₂!

⁵⁵ Ca₂gú'₃ táng₃ jme₂dsí₂ quió'₅; dsi₂jui₅ jaun₂ bá₄ ca₂nau₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂cuë₃ dsa₂ a₂gué'₃. ⁵⁶ Jaun₂ dsi₂gó'₃ dsí₅ 'ñio₅ lin₃ chog₅₄-jmei₂. La₁ Jesús në₃ ca₂juá'₂ a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃ 'i₁jan₂ a₂ca₂lë₃ jaun₂.

Ca₂chen₃ Jesús chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂

(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

9 ¹ Ca₂ñí'₂ Jesús chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅ ca₂cuë₃ jui₅bí₂ a₂'io₃ 'éi'₃ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄, a₂lé₂ qui₂jme₃'lióin₂ dsa₂ jui₁'e₂ gué₃ dso₄ niog₅ líin₅. ² Ca₂chei₃ a₂dsi₃'é₃ jág₁ jui₁lia'₂ ja₁gon₂ Diú₄, a₂dsi₃jme₁'lioin₅₄ dsa₂ i₂le₁dso'₅₄. ³ Jaun₂ ca₂juá':

—Tsá₃ 'e₂ cán'₁ 'nia'₂ 'i₁caun₂ le₂'i₄ jui₅, on₃ gué'₂ 'ma₂'i₅₄, on₃ gué'₂ tsí₁na'₅₄ on₃ gué'₂ i₁ñí'₄, on₃ gué'₂ cu₄, on₃ gué'₂ tsí₂'nia'₂ siá'₂ cán'₁.

⁴ Le₂caun₂ dsi₂néi₂ ja₁dsi₁nó'₅ 'nia'₂, ja₁jaun₂ jan'₄ 'nia'₂ ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmi₄ a₂o₁nog'₄ táng₃. ⁵ Le₂caun₂ juig₂ ja₁tsá₃ guei₅ dsa₂, co₂dsia₅ 'uin'₂ 'nia'₂ juig₂ jaun₂, séi'₃ 'nia'₂ 'liog₂ tag'₅₄, a₂jmó'₂ léi₄ a₂tsá₃ ma₃'e₂ 'uin'₄ 'nia'₂ quiain'₅₄.

^k45 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂ján₃: "Pe₄ quiain'₅₄ riin'₅₄."

^l51 o₃, Santiago.

⁶ Jaun₂ qui₂ca₂'uiñ₂ bá₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂, ca₂i₃léin₂ le₂tan₅₄ juig₂ i₁'é₄ jág₁ dse₃, i₁jme₁'lioin₂₃ dsa₂ né₃.

Ca₂jon₃ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂
(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)

⁷ Jaun₂ ca₂rë₃ñi₅ Rag₅₄^m Herodes ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ lé₂. La₁ tsá₃ caun₂ a₂i₃jiog₅ dsí₅, ia₁ dsia₅ i₂lin₅₄, Juan₅₄ bá₄ 'éi₂ ñi₅ a₂ma₂ca₂jein'₅₄ táng₃.

⁸ I₂lin₅₄ guë'₂ dsia₅ a₂ma₂ca₂jme₃jnia₅ Elías; i₂sián'₂ guë'₂ dsia₅ a₂ma₂ca₂jen'₅₄ táng₃ jan₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg'₂. ⁹ La₁ Rag₅₄ Herodes 'ñiog₅ guë'₂ né₃ juá':

—Jua'₂ jniá₂ 'ñiós ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂ca₂quí'₃ dsa₂ dsi₂lag₄ 'éi₂. ¿'Ein₂ guë'₂ né₅, tsá₃ caun₂ jág₁ guion₁₂ a₂jmo₂₃?

Jaun₂ Herodes né₃ jme₁'no'₂ jui₅ a₂jme₃jein'₂.

Ca₂jme₃tan₅₄ Jesús 'ñiá₂ mei₅ dsa₂
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)

¹⁰ Jme₁ca₂o₃len₃ dsa₂ i₂chen₄ quiáin₅ 'éi₂, jaun₂ ca₂dsia₃ ca₂tsí'₃ Jesús 'e₂ niog₅ ca₂jmo₃ ja₁i₁lein₅₄. Jaun₂ ca₂jiog₃ Jesús a₂i₃léin₂ con'₂ guioin₅₄ caun₂ juig₂ ja₁chei₂ Betsaida. ¹¹ La₁ tion₅₄ bá₄ ca₂i₃lén₂ dsa₂ sián'₂ jme₁ca₂rë₃ñi₅; ca₂guei₃ bá₄ guë'₂ Jesús qui₂ca₂jme₃tag₂₃ jág₁ jui₁lia'₂ ja₁gon₂ Diú₄ ca₂jme₃'lióin₂ dsa₂ i₂jme₁le₁dso'₅₄ né₃.

¹² Té₂le₃ ca₂'láu₂ jmig₄ jaun₂, ca₂o₃lén₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—'Ei'₂ jág₁ dsa₂, ia₁jaun₂ dsi₃lein₅ dsi₃'nióg₂ a₂gué'₃, jui₁dsi₂'nio'₂ ja₁jnia₃ le₂con₂ juig₂ pí'₁ ma₂quián₅ né₅, ia₁ tsá₃ 'e₂ cha₂ ja₁lá₃.

¹³ La₁ Jesús guë'₂ né₃ ca₂juá':

—Cuë'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ a₂gué'₃.

Jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂ táng₃:

—Tsá₃ 'e₂ cha₂ jua'₅₄ a₂le₃cue₅₄ jnia'₅₄ dsa₂, jnia'₅₄ lia'₂ 'ñiá₂ i₁ñí'₄ bá₄ 'i₄; quian'₅₄ on₃ i₁ju₁, jnia'₅₄ lia'₂ né₁jua'₂ dsi₁liá₄ má₃ con'₂ tín'₂ gué'₃ ca₂le₃jín₃.

¹⁴ Con'₂ 'ñiá₂ mei₅ dsa₂ 'éi₂ jme₁lé₂, jmá'₃ dsa₂ ñe'₂.

Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅:

—Chei'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ jui₁tiaín'₄ jui₁jmo₁₂ jma₃të₂lón₃-guián₂ lia'₂ co₂niói'₃.

¹⁵ Jaun₂ ca₂jmo₃ bá₄ guë'₂ 'éi₂ 'éi'₃ a₂tian'₃ dsa₂. ¹⁶ Jaun₂ ca₂tín₂ Jesús ta₁'ñiá₂ i₁ñí'₄, le₃on₃ i₁ju₁ né₃. Ca₂chóg'₃ ne₅₄ jui₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂jme₃jñiói₃ a₂jaun₂. Jaun₂ gué'₄ ca₂'nai₃, ca₂cué'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂. 'Éi₂ gué'₂ né₃ ca₂dsió'₃ jín₄ dsa₂. ¹⁷ Ca₂le₃jín₃ bá₄ ca₂gué'₃ ca₂lia'₂ ca₂'ág'₃ dsí₅. Jme₁ca₂lë₃ jaun₂, guia₃-tíñ₂ tsi₁mi'₂ tá₁ ca₂cág'₃ dsa₂ jmá'₃ 'nau₅₄ a₂ca₂chóng₃.

^m7 griego: tetrarca (i₂gon₂ jmo₅ 'éi'₃ 'uë₃ Galilea).

Ca₂juá'₂ Pe₄ lia'₂ tí₅ jág₁ a₂lín₅ Jesús I₂rë'₂íñ₁ quián₅ Diú₄

(Mateo 16:13-19; Marcos 8:27-29)

¹⁸ Co₂ráun₂ 'en₅₄ Jesús 'njog₅ chi₂léin'₂ Diú₄, i₂jme₁quiain'₅₄ bá₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'E₂ 'ag₅ dsa₂ jniá₂? ¿'Ein₂ lín₅ jniá₂, dsia₅ dsa₂?

¹⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂:

—I₂lín₅₄ dsa₂ dsia₅ a₂líng'₅ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂; i₂lín₅₄ guë'₂ dsia₅ a₂líng'₅ Elías; i₂lín₅₄ guë'₂ dsia₅ táng₃ a₂líng'₅ i₂sián'₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, a₂ca₂jein'₅₄ táng₃.

²⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'Nia'₂ guë'₂ né₃? ¿'E₂ guë'₂ juá'₂ 'nia'₂ 'ein₂ lín₅ jniá₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ Pe₄:

—'Ne₂ líng'₅ I₂rë'₂íñ₁ quián₅ Diú₄.

'É₂ Jesús jág₁ a₂jóin₂

(Mateo 16:20-28; Marcos 8:30-9 :1)

²¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús a₂jmo₃ tei₄, a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃ jág₁ jaun₂. ²² Jaun₂ ca₂juá'₂ né₃:

—Co₂né₅ 'en₅₄ 'éi'₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂dsí₃ñí₂ ui₅ 'njio₅ lin₃; jme₃ 'iog₅₄ dsí₂gui'₅₄ can'₅₄, lia'₂ juíg₅₄ jme₂dsa₂, tē₅juá'₅ né₃. Quin'₃ dsa₂ jág₁ a₂ñag'₃, la₁ jein'₅₄ bá₄ táng₃ a₂'ni₅ jmig₄ jaun₂.

²³ Jaun₂ ca₂tsí'₃ ca₂le₃jín₃:

—Né₁hua'₂ chan₂ i₂'nio₃ jiá₃ chi₁co'₅₄ quió₃, co₂dsia₅ jui₁dsí₂'én₂ dsí₅ 'njog₅, jui₁'ei₅₄ bá₄ caun₂ dsí₅ ca₂le₃jé₃ jmig₄ o₁jnia'₅₄ ca₂join₃,ⁿ jui₁jia₂ chi₁co'₅₄ quió₃. ²⁴ Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'nio₃ le₃chan₂ dse₃ mi₂güíg₃ la₂, dsí₃'én₂ quió'₅; la₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂quí'₃ dsí₅ jui₁dsí₂ñí₂ 'e₂ dsí₃ñí₂ o₄quió₃ jniá₂, lí'₂, tñí₄ bá₄. ²⁵ Ia₁ ¿'e₂ bá₄ ta₁ jmo₃ a₂lí'₄ dsa₂ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, në₁hua'₂ dsí₃'éin₂ bá₄ guë'₂? ²⁶ Ia₁ në₁'ein₂ gui'₅₄ jén'₅ o₄quió₃ jniá₂ quian'₅₄ o₄quió'₄ jág₁ quió₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ le₃gui'₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'ag₃ jé₁ma₂té₂ rë₁jñiói'₂ ma₂lín₅ Rag₅₄ jlán'₁ jui₁lia'₂ jlán'₁ Jmei₂, quian'₅₄ ángeles jñiói₅ quiáin₅. ²⁷ A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, chan₂ bá₄ 'nia'₂ i₂lin₅₄ i₂tión₂ jé₄ la₂, i₂tsá₃ dsián₃ ca₂lia'₂ ca₂té₂ ne₅₄ bí₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄.

Ca₂rë₃tsín₃ Jesús lia'₂ jniái₂

(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

²⁸ Con'₂ jnia₃ jmig₄ cang₂ a₂ca₂juá'₂ Jesús le₂né₅, ca₂ñó₃ jui₅ má'₂ i₁chi₂i₁lein'₄ Diú₄, jme₁quiain'₅₄ Pe₄, Jacobo, Juan₅₄ né₃. ²⁹ Të₃jé₄ chi₂léin'₂ Diú₄, ca₂rë₃tsín₃ lia'₂ jniái₂. Tsín'₅₄ né₃ ca₂rë₃tsín₃ ca₂jnia₃ tiog₂ jau₂, ca₂lia'₂ tág₅ 'njio₅ lin₃. ³⁰ Të₃jé₄ jaun₂, ca₂jnia₃ on₃ dsa₂, dsia₂₃

ⁿ23 lit. "jui₁quian₅₄ cróg₄ quió'₅ ca₂le₃jé₃ jmig₄."

jág₁ quian'₅₄ Jesús. Moisés quian'₅₄ Elías bá₄ 'éi₂. ³¹ Ca₂lia'₂ co₂tág₅ co₂'né'₅ bá₄ ca₂jniai₃, tióin₂ dsia₂₃ a₂niog₅ lé₂, 'mú₃ a₂gue₃ jé₄ juíg₂ Jerusalén, a₂le₃ti₃ 'éi'₃ a₂'ein₅₄. ³² Të₃ ma₃i₁güíñ₃ 'njo₅ lín₃ bá₄ Pe₄ quiain'₅₄ riin'₅₄, ca₂jme₃jnio₅₄ ne₅₄ ca₂jíin₂ Jesús jniái₂ co₂tág₅ quian'₅₄ dsa₂ on₃ i₂quiain'₅₄. ³³ Jme₁ma₂i₂uín₃ dsa₂ 'éi₂ cau₅ quió'₅, jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Të₅, i'e₂ gué₄ dse₃ lia'₂ tio'₅₄ jniog₄ ja₁lá₃! Në₃ o₁jmó₁ 'ni₅ tsí₁'io₅ láu₃: caun₂ quiáng'₂, caun₂ quió'₅ Moisés, caun₂ gué'₂ quió'₅ Elías në₃.

La₁ a₂lë₁ca₂juá'₂ bá₄ Pe₄, on₃hua'₅₄ jaun₂ lí'₄ a₂té₂'i₂₃ le₂jaun₂.

³⁴ Të₃ dsia₂₃ jág₁ le₂jaun₂, jme₁gua₃ jnei₅ ca₂jliin₃, jaun₂ gué₄ ca₂ja₃gó'₃ tioin'₅₄ jme₁ca₂i₃'én₂ 'éi₂ jé₄ jnei₅. ³⁵ Jé₄ jnei₅ jaun₂ ca₂né'₂ jág₁, ca₂juá':

—I₂la₂ bá₄ jón₃ I₂rë₂'ín₁ quiáng₃. Nei₂ 'nia'₂ jág₁ quió'₅.

³⁶ Jme₁ma₂në₂néi₂ jág₁ jaun₂, jua'₂ 'njiog₅ bá₄ Jesús ma₂chéin'₅ jme₁ca₂jág₃. La₁ jmi₄ jaun₂, tei₄ bá₄ ca₂jmo₃ tsá₃ 'ein₂ ca₂tsí'₃ 'i₁jan₂ a₂ca₂té₂ ne₅₄ jaun₂.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ chi'₂ i₂jme₁'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄

(Mateo 17:14-21; Marcos 9:14-29)

³⁷ Jme₁jnia₃, ca₂sióin₃ táng₃ má'₂ jaun₂, con'₂ gué'₂ juin₅ lin₃ dsa₂ ca₂jme₃jein'₂. ³⁸ Të₃ jin₄ dsa₂ jaun₂, ca₂juá'₂ tiá₂ jan₂ dsa₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Të₅, jmo₄ dse₃ 'au'₂, jin₄ co₂nio₄ chi'₂ quiáng₃, i₂jan₂ la₂ bá₄ la₂ quiáng₃ chan₂. ³⁹ Jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ bá₄ i₂co₂jmog'₂ guió'₅ co₂tiá₂ jén'₅ dso₄ 'ei₂, qui₂'ué'₅ jan₅ mi₂'o₅₄. I₂'lin'₅₄ né₃, jmog'₂, ca₂lia'₂ jaun₂ gué₄ téi₂ ca₂lia'₂ ma₂jén'₃ uig₅ 'njo₅ lin₃. ⁴⁰ Jme₁ma₂në₂juíg₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáng'₂ a₂jme₁dsei₂₃, la₁ tsá₃ ca₂tió'₃.

⁴¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—i'En₁ jmá'₃ 'nia'₂ dsa₂ chan₂ jmi₄ né₃ tsá₃ 'e₂ 'éng'₂! iJe₂liá'₂ jmi₄ jmá'₃ 'nió'₅ jmo₅₄ tió'₅ dsí₃ jin'₄ 'nia'₂? Ni₅₄ chi'₂ quiáng'₂ le₃la₂.

⁴² La₁ jme₁ma₂ñó₅ chi'₂ le₃ne₄ Jesús, i₃'ín₃ táng₃ ca₂tón₂ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ qui₂ca₂ba₂lág'₂. La₁ dsí₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂jí₂ Jesús ca₂jéin₂ i₂'lin'₅₄, ca₂jme₃'lióin₂ chi'₂. Jaun₂ ca₂jáng'₂ ne₄ jmei₂.

⁴³ A₂jaun₂ né₃, ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃ 'a₂ lia'₂ juín₂ Diú₄.

Ca₂'é₂ táng₃ Jesús jág₁ a₂jóin₂

(Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)

Të₃ tion'₅₄ dsa₂ dsí₂gó'₃ dsí₅ a₂jmo₅ Jesús, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ guia₃-tín₂ quiáin₅:

⁴⁴ —Rë₂ nei₂ 'nia'₂ jág₁ quió₃ la₂: njí'₅₄ ta₁ ja₁dsau₅₄ né₅, jáng'₂ dsa₂ quió'₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ o₄gú₃ dsa₂.

⁴⁵ La₁ jág₁ jaun₂ né₃, tsá₃ ca₂ñí'₂ dsí₅ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂, ia₁ tsá₃ jme₁ma₂'i₄ 'éi'₃ a₂le₃jí'₂. Jaun₂ tsá₃ ca₂tiá₂ dsí₅ a₂ñí'₃ Jesús 'e₂ 'nio₃ juá'₂ quian'₅₄ jág₁ jaun₂.

¿'Ein₂ líñ₅ i₂dsen₅₄ gué₄?
(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)

⁴⁶ Jaun₂ ca₂tsín₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ con'₂ guioin₅₄, ne₄ jui₁lia'₂ 'ein₂ i₂lén₂ i₂dsen₅₄ gué₄ jë₄ quió'₅. ⁴⁷ La₁ jme₁ca₂rë₃lí'₄ Jesús 'e₂ a₂dsia₂₃, jaun₂ ca₂cain₃ jan₂ guein₂ ca₂dsiog₃ cau₅ quió'₅. ⁴⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂guen₅ guein₂ la₂ o₄quió'₃ jniá₂, guei₂₃ jniá₂; jui₁lia'₂ dsa₂ i₂guei₅ jniá₂, ján₃ gué'₂ guein₂₃ i₂ca₂chei₃. Ia₁ jui₁lia'₂ i₂jmo₅ me'₂ gué₄ jë₄ ca₂le₃jín'₃ 'nia'₂, i₂'éi₂ bá₄ i₂lín₅ i₂dsen₅₄ gué₄.

I₂tsá₃ 'iog₅₄ jniog₄, i₂quian'₅₄ jniog₄ bá₄ 'éi₂
(Marcos 9:38-40)

⁴⁹ Jaun₂ né₃ ca₂juá'₂ Juan₅₄:

—Të₅, ma₂jín₄ jnia'₅₄ jan₂ dsa₂ 'uíñ₂ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ quian'₅₄ bí₂ 'éi'₃ a₂'ó'₅ 'ne₂. Tsá₃ ma₃ca₂cuë₅₄ jnia'₅₄ jmig₄, ia₁ tsá₃ gué'₂ ñi₂₃ quian'₅₄ jniog₄.

⁵⁰ La₁ Jesús né₃ ca₂juá'₂:

—Tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ le₂jaun₂ a₂jníg'₅₄. Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'iog₅₄, të₂le₃ quián₂ jniog₄ bá₄ tión₂ i₂le₂'éi₂.

I₃jen₅₄ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄ ca₂jí₂ Jesús

⁵¹ Jme₁ma₂ja₂quián₃ të₅₄ jmig₄ a₂dsán'₃ táng₃ Jesús guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂'ág₂ caun₂ dsí₅ ca₂'í₃ jui₅ a₂dsiog₄ Jerusalén. ⁵² Ca₂chein₃ dsa₂ i₃lén₂ ne₄ jui₅ i₃jmó₂ co₂jnia₅₄ ja₁jnia₃ caun₂ juíg₂ pí'₁ niog₅ 'uë₃ Samaria. ⁵³ La₁ tsá₃ ca₂guen₃ dsa₂ Jesús ja₁jaun₂, ia₁ ca₂rë₃lí'₄ a₂'ein₅₄ jui₅ ñó₅ jui₅ Jerusalén bá₄. ⁵⁴ Jaun₂ né₃, jme₁ca₂rë₃ñi₅ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄ a₂tsá₃ guei₅ dsa₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Te₁gui'₅₄, ¿tsa₁ dse₃ jmó₁ jniog₄ 'éi'₃ a₂sió₃ si₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ ia₁jaun₂ 'én₂ juíg₂ la₂?^o

⁵⁵ Jaun₂ ca₂jén'₃ Jesús ca₂jí₂.^p

⁵⁶ Jaun₂ ca₂i₃léin₂ bá₄ táng₃ juíg₂ siá'₂.

Dsa₂ i₂jme₁'nio₃ jme₃quian'₅₄ Jesús
(Mateo 8:19-22)

⁵⁷ Ja₁i₃léin₂ jaun₂, ca₂juá'₂ jan₂ dsa₂:

—Te₁gui'₅₄, 'nio₃ jniá₂ jme₁quion₁ 'ne₂ le₂con₂ ja₁gog'₅₄.

⁵⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Jesús:

—Jui₁lia'₂ i₁güü₅, i₂'io₅ to₄ bá₄ 'éi₂; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₁tan₅ i₂i₂ño₄ guei'₅₄, tio'₅₄ tsag₄ bá₄ 'éi₂ ján₃. La₁ Jaun₅ dsa₂ mi₂güüg₃ né₃ tsá₃ ja₁cha₂ quió'₅, jua'₅₄ ja₁lé₂ le₃jnia₃.

^o54 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "jui₁lia'₂ ca₂jmo₃ Elías."

^p55 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "ca₂juá'₂: —Tsá₃ len'₅₄ 'nia'₂ guiong'₅₄ 'ein₂ jme₂dsí₂ ca₂jo₃ 'nia'₂, Ia₁ tsá₃ ta₁ jaun₂ já₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güüg₃ a₂'ein₂ dsa₂, të₂le₃ a₂lió₂ bá₄."

⁵⁹ Jaun₂ ca₂tsí'₃ i₂sián'₂:
—Nia₅ quian'₅₄ jniá₂.

La₁ ca₂ηag₃ 'éi₂:
—Te₁gui'₅₄,^q jui₁i₁'óng₃ de'₂ ηe'₃.

⁶⁰ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ Jesús:
—Jui₁dsi₂'ón₃ 'lag₄, 'lag₄ riin'₅₄. La₁ 'ne₂, juíg₂ jniá₂, gua₂ o₂'é₃ jág₁
jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ lé₅ ja₁gon₂ Diú₄.

⁶¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ jan₂:
—Te₁gui'₅₄, 'nio₃ jniá₂ nei₅₄ quian'₅₄ 'ne₂, la₁ jui₁i₁'éi'₃ de'₂ jág₁
i₂chan₂ quió₃.

⁶² La₁ Jesús né₃ ca₂juá'₂:
—Dsa₂ i₂ma₂në'₂ 'éi₂ caun₂ dsí₅ a₂jme₃quiong'₅₄, në₁juá'₂ ca₂'ág₂ caun₂-
tin₃ dsí₅, líin₅ lia'₂ líñ₅ jan₂ i₂jme₂lióg₃ quiá'₂ 'uë₃, jéin'₅ le₃ca'₃. Tsá₃ ta₁
tén₄ dsa₂ i₂le₂'éi₂ le₃ja₁gon₂ Diú₄.

Chen₅ Jesús 'nag'₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guian₃ dsa₂

10¹ Cang₂ jaun₂ ca₂quión'₂ Te₁gui'₅₄ 'nag'₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂
guian₃ (70) dsa₂ sián'₂.⁷ Jaun₂ qui₂ca₂chein₃ jma₃on₃ jma₃on₃
'éi₂ i₃léin₂ ne₄ jui₅ quió'₅, ca₂le₃jé₃ juig₂ ja₁'ein₅₄ jui₅ dsióg₄.
² Ca₂tsí'₃ 'éi:
—Juin₅ lin₃ bá₄ dsa₂ 'nio₃ gue₃ jág₁ quió'₅ Diú₄; lé₅ në₂jag₄ bá₄ 'lióng₂
lin₃ a₂ca₂rau₂, la₁ dsa₂ i₂jmo₃ ta₁ bá₄ tsá₃ juin₅ chan₂. Jaun₂ lë₃, mi₄ 'nia'₂
chei'₅₄ Juig₅₄ ja₁nau₂ jui₁chein₁₂ dsa₂ i₂jmo₃ ta₁ cág'₃.³ Jag₄ 'nia'₂ jaun₂,
'nia'₂ tsín₂ jniá₂ o₁nógr'₅ líng'₅ co₂'nió'₄ guein₂ já'₂ cha'₂ jin₄ dsig₂ náu₂.
⁴ Tsá₃ tsi₁na'₅₄ cán'₁ 'nia'₂, on₃ guë'₂ lau₂ tó'₅ cu₄, on₃ guë'₂ lau₂ ton₅
tag'₄ 'nia'₂ siá'₂ cán'₁. Tsá₃ jme₁'ag'₄ 'nia'₂ le₂'i₄ jui₅ jua'₅₄ a₂dsiá'₁ 'nia'₂
jág₁ ué₂ quian'₅₄ dsa₂.⁵ Jë₁ma₂té₂ rë₁tón'₂ 'nia'₂ dsi₂néi₂ quió'₅ dsa₂
ja₁jan'₄, cuin₅₄ de'₂ 'nia'₂ dsa₂ Diú₄ juig'₅₄ le₂la₂: “Jui₁'ei₅ bá₄ tei₄ tion'₄
'nia'₂ dsi₂néi₂ la₂.”⁶ Chi₂jua'₂ dsa₂ i₂quió'₅ dsi₂néi₂ jaun₂ 'ua₁ bá₄ dsí₅,
té₃'njá₄ bá₄ jág₁ a₂'ei₅ tei₄ quián'₂ 'nia'₂ ja₁coin₂. La₁ në₁jua'₂ tsá₃
le₂jaun₂, tē₃'njá₄ bá₄ táng₃ ja₁con'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄ jág₁ a₂'ei₅ tei₄ jaun₂.
⁷ Caun₂ bá₄ ja₁o₁jnia'₄ 'nia'₂, qué'₂, 'én'₂ 'nia'₂ e₂ caun₂ a₂niog₅ cuë₅
dsa₂; ia₁ a₂co₂jaun₂ ca₂tín₂ bá₄ dsa₂ 'liain'₅₄ ta₁ quió'₅. Jaun₂ tsá₃ i₁nio'₄
'nia'₂ le₂'i₁ 'né₅.⁸ Jë₁ma₂dsi₃nógr'₅ le₂caun₂ juig₂ ja₁guei₅ dsa₂, qué'₂ 'nia'₂
jui₁'e₂ guë₃ a₂cuë₅ dsa₂.⁹ Jme₁'lion₅₄ 'nia'₂ dsa₂ dso'₅₄ i₂chan₂ ja₁jaun₂,
chei'₅₄: “Ma₂ja₂quián₃ bí₂ 'éi₂ quió'₅ Diú₄ ja₁con'₂ 'nia'₂.”¹⁰ La₁ në₁jua'₂
ca₂dsi₃nó'₅ 'nia'₂ caun₂ juig₂ ja₁tsá₃ guei₅ dsa₂, 'uïn'₂ 'nia'₂ jé₄ calles,
chei'₅₄:¹¹ “Le₂jiog₅ 'liog₂ te₁'i₁ go'₄ 'nia'₂, a₂qui₂ca₂quen'₂ tag₄ jnia'₅₄, la₂
séi'₄ jnia'₅₄, a₂jmó₁ léi₄ tsá₃ ma₃'e₂ 'uag₄ jnia'₅₄ quian'₅₄ 'nia'₂. La₁ dsá₂
'au'₂ 'nia'₂ jmo₄, ma₂ja₂quián₃ bí₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ ja₁cong'₂.”¹² Juá'₅

^q**59** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ jág₁ “Te₁gui'₅₄.”

^r1 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ "nag'₂ ne₂guíón₂ rë₂dsí₂ guia₃-tíñ₂ (72) dsa₂ sián'₂."

jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, 'ŋio₅ lin₃ gué₄ uíg₅ a₂'é₂ Diú₄ jmiǵ₄ jaun₂ ja₁con₂ dsa₂ 'éi₂, lia'₂ con'₂ gué₄ dsa₂ juíg₂ Sodoma.

Juíg₂ ja₁tsá₃ ne'₅₄ dsa₂
(Mateo 11:20-24)

¹³ 'i'E₂ gué₄ juíg₂ 'nia'₂ dsa₂ juíg₂ Corazín! i'E₂ gué₄ juíg₂ 'nia'₂ dsa₂ juíg₂ Betsaida! Ia₁ jua'₅₄ mei'₂ gué₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ chan₂ Tiro quian'₅₄ Sidón ca₂té₂ ne₅₄ jui₁lia'₂ jui₅bí₂ juë'₂ a₂niog₅ lé₂ jé₄ quián'₂ 'nia'₂ jmiǵ₄ né₃, líg'₂ bá₄ tsá₃ ma₂quí'₂ 'mí'₂ taun₅ jme₁tiain'₃ jé₄ jua₂ né₃, jme₁jmo₃ léi₄ a₂ca₂dsi₃quéñ'₅ dsí₅. ¹⁴ La₁ jé₁ma₂té₂ rë₁qui₃dsi₅ Diú₄ 'éi'₃, 'ŋio₅ lin₃ gué₄ 'ŋio₅ uíg₅ guéi'₁ 'nia'₂ con'₂ gué₄ uíg₅ a₂ca₂gue₃ dsa₂ i₂chan₂ Tiro quian'₅₄ Sidón. ¹⁵ 'Ne₂ gué₂ juíg₂ Capernaum, ḡa₁rong'₂ ḡei₅ tē₂ guei'₅₄ i₂juíg₃, líng'₂? 'En₁ bá₄ 'ne₂ sióng'₃ ca₂té₂ ja₁ca₂tín₂ 'lag₄.^s

¹⁶ 'Dsa₂ i₂nag₅ jág₁ quián'₂ 'nia'₂, jág₁ quió₃ jniá₂ bá₄ nag₂₃. Dsa₂ i₂tsá₃ guen₅ 'nia'₂, jniá₂ bá₄ a₂tsá₃ guei₂₃. I₂tsá₃ guei₅ jniá₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ guein₂₃ i₂ca₂chei₃ jniá₂.

Ca₂dsi₃len₃ táng₃ i₂'nag'₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guian₃

¹⁷ Ca₂o₃len₃ táng₃ 'io'₂ jén'₅ ta₁'nag'₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guian₃ (70)^t
dsa₂ 'éi₂, jaun₂ dsia₂₃, juá':

—Te₁gui'₅₄, ca₂lia'₂ jiog₅ je₂na'₅₄ bá₄ nag₅ gau₂ jág₁ quián₂ jnia'₅₄ jé₁ma₂ca₂'ín₂ jnia'₅₄ 'ne₂.

¹⁸ Jaun₂ ca₂ŋag₃ Jesús:
—Ján₅. Ma₁ jág₅ bá₄ jniá₂ jme₁ca₂tán'₂ Satanás guei'₅₄ i₂juíg₃ lia'₂ ja₁ta'₂ caun₂ si₁ŋí'₃.^u ¹⁹ 'Éi'₃ jaun₂ bá₄ ma₂cué₃ jniá₂ 'nia'₂ a₂'ó'₅ 'nia'₂ bí₂ 'éi'₃ a₂lé₂ le₃qui₁tsong'₅₄ dsí₂mi'₂, i₁'né₅ né₃, a₂tiang'₃ ne₄ ca₂le₃jé₃ jui₅bí₂ a₂gu₂dsí₂ i₂'io'₅₄, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ tsá₃ 'e₂ jén'₄ 'nia'₂ guiong'₅₄. ²⁰ La₁ tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ 'io'₂ ia₁ a₂nag₅ gau₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ jág₁ quián'₂ 'nia'₂. A₂jaun₂ bá₄ jmo₄ 'nia'₂ 'io'₂ ia₁ a₂ma₂le₁tong'₂ ne₄ si₂ guei'₅₄ i₂juíg₃.

Jmei₂ quian'₅₄ Ja₁ŋi'₅₄
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Hora jaun₂, ca₂jmo₃ Jme₂dsí₂ Jŋiό₅ a₂'io'₂ jén'₅ lin₃ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—Jme₂juín'₁ jniá₂ 'ne₂, Tia₅₄, Juíg₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, gua'₅₄ 'uë₃ né₃, ia₁ ma₂ca₂'ma'₅₄ a₂né₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂ŋí₄ tin₂ si₂, i₂ŋí'₂ dsí₅ né₃, a₂ma₂ca₂jme₁jniag'₂ le₃ja₁con₂ dsa₂ i₂lín₅ lia'₂ lín₅ guein₂ i₂tsá₃ 'e₂ cuí'₅. Dsón'₂ bá₄ jaun₂, Tia₅₄ quiáng₃, ia₁ le₂né₅ 'ŋio₂ 'au'₂.

^s15 griego: hades, co₂'nió'₄ a₂juá'₂, ja₁quió'₄ 'lag₄.

^t17 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ "ta₁'nag'₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guia₃-tín₂ (72)."

^u18 'Nio'₂ ja₁ton₅ Isaías 14:12-15; Apocalipsis 9:1; 12:9.

²² Jaun₂ ca₂jén'₃ Jesús, ca₂juá'₂:^v

—Ne'₃ jniá₂ ma₂dsia₃ o₄gu₃ ca₂le₃jé₃. Jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ cuín₅ 'ein₂ 'éi₂ i₂lín₅ Ja₁ñi'₅₄, jnia'₅₄ lia'₂ 'ñiog₅ bá₄ Jmei₂. Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂, 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ cuín₅ 'ein₂ 'éi₂ lín₅ Jmei₂, jnia'₅₄ lia'₂ Ja₁ñi'₅₄ bá₄ i₂cuig₅, jaun₂ jme₂jniog₂₃ ne₄ dsa₂ i₂'ñio₂ dsí₅ Ja₁ñi'₅₄ jme₂jniog₂₃.

²³ Jaun₂ ca₂jéin'₃, ca₂tsí'₃ jmá'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ guioin₅₄:

—'E₂ gué₄ dsen₃ dsa₂ i₂të₅ ne₄ jui₁lia'₂ a₂niog₅ jág'₂ 'nia'₂, ²⁴ ia₁ a₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, juín₅ rag₅₄ ma₂líg'₂, lia'₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ n  ₃, jme₁'ín₅ dsí₅ jme₁të₃ ne₅₄ jui₁lia'₂ a₂niog₅ t  ₅ ne'₅₄ 'nia'₂ r  ₂n  ₃, la₁ tsá₃ ca₂jág₃. Ján₃ b  ₄ jme₁'ín₅ dsí₅ nag₃ jui₁lia'₂ a₂niog₅ nag'₂ 'nia'₂ jmig₄ n  ₃, la₁ tsá₃ ca₂n  g₂.

Jág₁ jáng'₅ léi₄: a₂dse₃ ca₂jmo₃ jan₂ dsa₂ chan₂ Samaria

²⁵ Co₂ráun₂ ca₂nau₂ jan₂ t  ₅juá'₅, a₂jnia'₅₄ con'₂ cáun₂ táu₂ b  ₄ ca₂ñag₃:

—T  ₅, ¿'e₂ 'nió'₅ jmo₅₄ jniá₂, ia₁jaun₂ ting₅₄ ja₁le₃chang₂ co₂tan₅₄?

²⁶ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'E₂ 'éi'₃ tio'₅₄ ne₄ Si₂ gué'₂? ¿'A₂ lia'₂ ñí'₂ 'au'₂ a₂'í'₂?

²⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ t  ₅juá'₅ 'éi₂:

—“Jme₁'nió₄ Te₁gui'₅₄ Diú₄ qui  g'₂ ca₂le₃jé₃ 'au'₂, ca₂le₃jé₃ jme₂dsí₂, ca₂le₃jé₃ jui₅b  ₂, quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂ñí'₂ dsei'₂ n  ₃;^w ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ jme₁'ni  g'₄ dsa₂ mi₂gü  g₃ r  ng'₂ jui₁lia'₂ 'ni  g'₃ 'ñiag'₂.^x

²⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Jesús:

—Dse₃ lin₃ b  ₄ n  ₂ñag'₅₄. N  ₁lua'₂ ca₂jmo'₅₄ le₂n  ₅, léng'₂ b  ₄ ja₁le₃chang'₂ co₂tan₅₄.

²⁹ La₁ t  ₅ 'éi₂ jme₁'nío₃ chein'₃ dse₃, jaun₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—¿'Ein₂ 'éi₂ dsa₂ mi₂gü  g₃ r  ng'₃?

³⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús ma₂t  chan'₂ jág₁ jaun₂, ca₂juá':

—Jan₂ dsa₂ jme₁'en₅₄ jui₅ o₂'ín₃ Jerusal  n ca₂si  in₃ a₂dsi  g₄ juig₂ Jeric  . Dsa₂ 'ang₂ b  ₄ ca₂jo₃ ca₂chei'₃ líin₃, ca₂cu  ₃ dsa₂ 'ñio₅ lin₃ jnia'₅₄ mei'₂ tsá₃ ca₂j  ag'₃. Jaun₂ gu  ₄ ca₂i₃lein₅.³¹ J  ₂ lia'₂ jui₅ jaun₂ 'en₅₄ jui₅ já₅ jan₂ jme₂dsa₂. La₁ con'₂ ca₂qui  ₂ cau₅ b  ₄ ca₂ñii₅ jme₁ca₂j  g₂.³² Ján₃ b  ₄ ca₂j  á, t  ng₃ jan₂ dsa₂ i₂lín₅ tsí₁jon₂ Lev  , con'₂ ca₂qui  ₂ cau₅ b  ₄ j  n₃, ca₂ñii₅.³³ La₁ jan₂ dsa₂ i₂chan₂ Samaria 'ein₅₄ jui₅, ca₂dsi  g₃ ja₁ron₅ dsa₂ dso'₅₄, ca₂t  '₂ ñ  i₂ dsí₅ jme₁ca₂j  g₂.³⁴ Jaun₂ ca₂jme₃qui  in₃ cau₅ qui  '₅, ca₂'  g₂ aceite quian'₅₄ vino ja₁r  ₂cu  '₃, ca₂lio₃. Jaun₂ ca₂t  g₃ co₁lag₁ bú'₄ qui  in₅, ca₂jiog₃ caun₂ 'né₅ ja₁jnia₅ dsa₂. Ja₁jaun₂ ca₂jmo₃ 'í₁.

³⁵ Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂dsi₂ t  ₃ cu₄ 'ua'₂ ca₂cu  '₃ dsa₂ juig₅₄ dsi₂n  i₂, ca₂juá': “Jmo₄ co₂n  o₄ 'í₁ dsa₂ n  ₅. N  ₁lua'₂ 'e₂ ca₂'  ng'₃ gu  ₄ qui  g'₂,

^v22 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “jaun₂ ca₂jén'₃ Jesús, ca₂juá':”

^w27 Deuteronomio 6:5.

^x27 Levítico 19:18.

la₂ bá₄ jáng'₄ jë₁ma₂guióng'₃." Në₃ né₃ jaun₂. ³⁶ ḫ'Ein₂ dsa₂ i₂ún₂ 'éi₂
líng'₂ ca₂jmo₃ dsí₅ a₂lín₅ dsa₂ mí₂güíg₃ rin'₅₄ dsa₂ i₂ca₂jmá'₂ dsa₂ 'ang₂?

³⁷ Jaun₂ ca₂ŋag₃ táng₃ tē₅juá'₅:

—I₂ca₂tá'₂ ḫéi₂ dsí₅ dsa₂ 'éi₂.

Jaun₂ ca₂ŋag₃ táng₃ Jesús:

—Guan'₂, le₂në₅ jmo₄ 'ne₂ jáñ₃.

Ca₂dsióg₃ Jesús dsi₂néi₂ quió'₅ Marta quian'₅₄ María

³⁸ Con'₂ tioin'₅₄ jui₅, ca₂Í₃ Jesús caun₂ juig₂ pí'₁. Ja₁jaun₂ ca₂guei₃ jan₂
dsa₂ mí₂ i₂chen₂ Marta dsi₂néi₂ quió'₅. ³⁹ 'Éi₂ né₃ jme₁chan₂ jan₂ riin'₅₄
i₂chen₂ María. 'Éi₂ né₃ tei₄ bá₄ ca₂guá₂ cau₅ mí₂tag₄ Te₁gui'₅₄, nag₂₃ jág₁
a₂juá'₂ 'éi₂. ⁴⁰ Marta guë'₂ né₃ 'ein₅₄ tsá₃ rë₂jii₅₄ jmo₂₃ ta₁ a₂cha₂
dsi₂néi₂, jaun₂ guain₃ o₃chi'₅₄ Jesús, ca₂juá':

—Te₁gui'₅₄, ḫtsa₁ dsan₂ 'au'₂ a₂tsá₃ 'e₂ jme₂'o₅₄ 'io₅₄ ríng'₃? 'Njío₃ bá₄
'eng₅₄ tsá₃ rë₂jing₅₄ jme₂ti₅₄. Chei'₅₄ jui₁jme₂'o₅₄.

⁴¹ Jaun₂ ca₂ŋag₃ Te₁gui'₅₄:

—Marta, Marta, jág₅ bá₄ jniá₂ 'njo₅ tsá₃ rë₂jing'₅₄ 'eng'₅₄ dsan₂ 'au'₂
'lióng₂ ta₁ a₂jmo'₂. ⁴² La₁ caun₂ bá₄ a₂dsen₅₄ gué₄ a₂ca₂tín₂ dsa₂ nag₃.
María ríng'₂ né₃, në₂quió'₃ a₂dse₃ gué₄, jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ le₃jnjá'₂
a₂ma₂në₂quió'₃.

Jme₂tag₅ Jesús 'a₂ lia'₂ chi₂lén'₂ dsa₂ Diú₄

(Mateo 6:9-15; 7:7-11)

1 1 ¹ Co₂ráun₂ jme₁'en₅₄ Jesús chi₂léin'₂ Diú₄. Jme₁ca₂lë₃ jaun₂,
ca₂juá'₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáin₅:

—Te₁gui'₅₄, jme₁tag₅ 'a₂ lia'₂ chi₂len'₄ jnia'₅₄ Diú₄, jui₁lia'₂ ca₂jme₃tag₅
Juan₅₄ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ quiáin₅.

² Jaun₂ ca₂juá':

—Le₂la₂ jua'₅₄ 'nia'₂ jë₁ma₂té₂ rë₁chi₁leng'₄ Diú₄:

Tia₅₄, 'ne₂ i₂ŋéi'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃^y

juí₁jme₂gó'₃ dsa₂ a₂rë₂jnjó₄ a₂cheng'₂.

Jui₁le₅₄ bá₄ 'éi'₃ quiáng'₂,

juí₁le₅₄ bá₄ a₂'njo₂ 'au'₂ 'ne₂, ne₄ gua'₅₄ 'uë₃,

juí₁lia'₂ lë₂ guei'₅₄ i₂juíg₃.^z

³ Cué₄ a₂'nió'₅ que₅₄ jnia'₅₄ jmig₄ në₃.

⁴ 'Én₃ dsáu₁ jnia'₅₄,

juí₁lia'₂ 'én₅ jnia'₅₄ dsáu₁ rin'₅₄.

'A₃ cuë₂ jmig₄ jiá₃ jui₅bí₂ a₂cáun₂ táu₂,

të₂le₃ lio₄ bá₄ o₄gú₃ i₂së₃dsen₃.^a

^y2 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "ne₂ i₂ŋéi'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃."

^z2 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "juí₁le₅₄ bá₄ 'éi'₃ quiáng'₂, jui₁le₅₄ bá₄ a₂'njo₂ 'au'₂ 'ne₂ ne₄
gua'₅₄ 'uë₃, jui₁lia'₂ lë₂ guei'₅₄ i₂juíg₃."

⁵ Ca₂juá' ₂ Jesús né₃:

—Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ le₃hua'₅₄, chan₂ jan₂ 'nia'₂ i₂dsióg₄ a₂'uë₂ quió'₅ a₂mei₅₄ quián₅, tē₂, juá'₂: “Jmo₄ dse₃ 'au'₂ rín'₅₄ jniog₄, dsi₄ 'ni₅ i₁ñí'₄.
⁶ Ia₁ lia'₂ guan₅ quió₃ jan₂ a₂mei₅₄ quiáng₃ 'ein₅₄ jui₅; ia₁ tsá₃ 'e₂ cha₂ 'i₁caun₂ quió₃ a₂le₃cué₄.”⁷ Dsa₂ dsi₂néi₂ né₃ lé₂ le₃ñag₃ tē₃ rë₂quiain₂₃: “Tsá₃ cué₂ o₂me'₅₄ dsi₅, ia₁ ma₂chi₁jnág₅ o₄'né₄ quió₃; chi'₂-guein₂ quiáng₃ né₃ ma₂tiáin'₅ le₁güíñin₃. Jaun₂ tsá₃ lé₂ no₅₄ jua'₅₄ cué₅₄ a₂mi'₂.”
⁸ Jaun₂ juá'₅ jniá₂, tion₅₄ bá₄ náu₃ cué₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂mi₅ 'éi₂, on₃hua'₅₄ jmo₃ ia₁ lë₅ a₂mei₅₄, tē₂le₃ 'uig₅₄ ia₁ a₂ñí₄ lë₃ tion₅₄ mi₃ bá₄.⁹ Jaun₂ le₂né₅ bá₄ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂: Mi₄ 'nia'₂, jaun₂ neg'₂ bá₄; 'nai'₂ 'nia'₂, jaun₂ dsiaiñ'₂; quein₄ 'nia'₂ o₄'né₄ té₃, jaun₂ niá₂.¹⁰ Ia₁ jui₁lia'₂ i₂mi₅ 'e₂ mi₅, gue₂₃. Le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₂'no'₂ 'e₂ 'no'₂, dso'₂ bá₄. Le₂jaun₂ gué'₂ quió'₅ jui₁lia'₂ i₂té₂, niá₂ bá₄ o₄'né₄.

¹¹ 'O₃ bá₄ chan₂ i₂lin₅₄ 'nia'₂ jmo₅, jé₁ma₂ca₂mi₃ guein₂ quiáng'₂ i₁ñí'₄, ¿cué'₂ 'nia'₂ ca₂míg₂ ni₁cang₁? O₃ né₁hua'₂ ca₂mii₃ jan₂ i₁ju₁, ¿cuíñin'₅ 'nia'₂ jan₂ dsi₂mi'₂?¹² O₃ jé₁ma₂ca₂mi₃ ca₂míg₂ mi₂jlag₂, ¿o₃ bá₄ cuíñin'₅ jan₂ i₁'né₅ 'e₂?¹³ Chi₂hua'₂ 'nia'₂ dsa₂ mi₂güíñg₃ i₂'nau'₂ dso₄ chang'₂, ting'₂ cué'₂ bá₄ chi'₂-guein₂ quiáng'₂ a₂dse₃, i'ë₂ gué₄ bá₄ Néi'₅ 'nia'₂ i₂guá₅ guei'₅₄ cuiin₃ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ quiáin₅ quió'₅ ca₂le₃jín₃ i₂mi₅!

Juá'₂ dsa₂ a₂io₅ Jesús jui₅bí₂ quió'₅ Be'elzebú

(Mateo 12:22-30; Marcos 3:19-27)

¹⁴ Co₂ráun₂ táng₃ jme₁'en₅₄ Jesús dsein₂₃ jan₂ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ i₂jmo₅ a₂tsá₃ lé₂ dsia₃ dsa₂ jág₁. Jme₁ca₂o₃'ín₃ je₂na'₅₄ quió'₅ dsa₂, jaun₂ gué₄ ca₂dsia₃ táng₃ dsa₂ 'éi₂ jág₁. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ dsa₂ tioin₅₄.¹⁵ La₁ i₂lin₅₄ gué'₂ ca₂dsia₃ 'iin₂₃ Jesús:

—Qui'₅₄ i₂né₅ jmiig₄ 'uíñin'₂ je₂na'₅₄ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅ Be'elzebú, i₂lín₅ juíg₅₄ je₂na'₅₄.

¹⁶ I₂lin₅₄ gué'₂ né₃, a₂jnjia'₅₄ con'₂ cáun₂ táu₂ bá₄ jme₁mi₂₃ a₂jme₁jmo₃ Jesús a₂sió₃ caun₂ léi₄ guei'₅₄ i₂juíg₃.¹⁷ La₁ a₂ñi₅ rë₂ bá₄ Jesús 'a₂ lia'₂ dsi₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ lë₃ ca₂juá'₂:

—Jui₁lia'₂ caun₂ juíg₂ nación, tioin₅₄ mi'₅₄ guioin₅₄, tioin₅₄ le₁dsoin₅₄, dsi₃'én₂ bá₄ juíg₂ jaun₂. Le₂jaun₂ gué'₂ jui₁lia'₂ caun₂ dsi₂néi₂ tion₅₄ dsa₂ le₁dsoin₅₄ tsá₃ caun₂ jág₁ 'ei₅, ján₃ bá₄ dsi₃'én₂ dsi₂néi₂ jaun₂.¹⁸ Le₂né₅ bá₄ ján₃, né₁hua'₂ ca₂lë₃ le₁dso'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅ i₂së₃dsen₃, ¿'a₂ gué'₂ lia'₂ lé₂ le₃qui'₅₄ gué₄ jmiig₄ jiog₃ ne₄ta₁ quió'₅? Juá'₅ jniá₂ le₂né₅ ia₁ juál₂ 'nia'₂, quian'₅₄ bí₂ quió'₅ Be'elzebú bá₄ a₂'uïn'₄ jniá₂ je₂na'₅₄.¹⁹ La₁ chi₂hua'₂ le₂jaun₂ 'uïn'₄ jniá₂ quian'₅₄ bí₂ quió'₅ Be'elzebú, ¿'ein₂ gué'₂ quió'₅ bí₂ quian₅ i₂quian'₅₄ 'nia'₂ a₂lé₂ le₃'uág'₂ ján₃? Jaun₂ jui₁lia'₂ lë₅ jmo₅ dsa₂ 'éi₂ bá₄ jiog'₂ í₁ a₂tsá₃ tí₅ jág₁ quián'₂ 'nia'₂.²⁰ La₁ chi₂hua'₂ jaun₂ quian'₅₄ jui₅bí₂ a₂tin₂ Diú₄ lon₄ jniá₂ dsa₂ o₄gú₃ je₂na'₅₄,

^a4 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “të₂le₃ lio₄ bá₄ o₄gú₃ i₂së₃dsen₃.”

jaun₂ le₂në₅ bá₄ jau'₂ jág₁ dsau₅ a₂ma₂gua₅ bí₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ ja₁con'₂ 'nia'₂.

²¹ 'Jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ 'uan'₂ chain₂ rë₂jáin₁, 'io₂₃ ca₂le₃jé₃ a₂'nió'₅ quió'₅ jmo₃ 'nei₂, jaun₂ lé₅ 'í₁ ca₂le₃jé₃ 'e₂ tio'₅₄ dsi₂néi₂. ²² La₁ në₁ca₂já₃ jan₂ i₂'uan'₂ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ 'ñiog₅ 'éi₂, në₁ca₂jo₃ në₃, i₂'éi₂ gué₂ në₃ jniá'₂ ca₂le₃jé₃ a₂ñí₄ lë₃ bein'₂ jmo₂₃ a₂'uain'₂. Jaun₂ jmo₂₃ dsióg₂ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂lí'₃.

²³ 'Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ chén'₅ le₃quió₃ jniá₂, i₂'iog₅₄ bá₄ 'éi₂. Jui₁lia'₂ i₂tsá₃ cág'₅ co₂lë₅ quian'₅₄ jniá₂, jñia'₅₄ jmo₅ tsí₁rë₂ja₅₄.

Jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ i₂dsián'₅ táng₃ (Mateo 12:43-45)

²⁴ 'Jui₁lia'₂ jan₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ i₂o₂'in₅ quió'₅ dsa₂, dsi₂ñí₃ le₂tan₅₄ ja₁quein₂ dsi₂'nio'₂ ja₁jñia₃. Në₁juá'₂ tsá₃ dso'₂ ja₁'í₂ në₃, 'no'₂ dsí₅: "Nég'₄ táng₃ dsi₂néi₂ quió₃ ja₁o₂'íng₃." ²⁵ Jë₁ma₂dsián'₃, jein'₂ táng₃ dsa₂ 'éi₂ ma₂lín₅ co₂'nió'₄ bá₄ caun₂ dsi₂néi₂ a₂chí'₅ rë₂, rë₂'ia'₅₄, rë₂lag₄ në₃. ²⁶ Jaun₂ dsó₅ táng₃ dsi₂quiáin₂ gué₄ guion₃ jme₂dsí₂ i₂'lin'₅₄ gué₄ lia'₂ 'ñiog₅, jaun₂ dsi₂tiain'₂ ca₂le₃jíñ₃ të₂dsí₅ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ dsa₂ 'éi₂ në₃ 'ñio₅ lin₃ gué₄ le₃'liin'₅₄ dsióg₄ lia'₂ con'₂ gué₄ jme₁lín₄ le₂jñia₅.^b

'A₂ lia'₂ 'nió'₅ jmo₃ dsa₂ ia₁jaun₂ le₃chain₂ dse₃

²⁷ Të₃ 'en₅₄ Jesús dsia₂₃ le₂në₅, ca₂juá'₂ tiá₂ jan₂ dsa₂ mí₂ të₃jín₄ dsa₂: —i'E₂ gué₄ dsen₃ dsa₂ mí₂ i₂ca₂caun₃ 'ne₂, i₂ca₂'éin'₃ dsi₅₄ quió'₅!

²⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃:

—iTë₂le₃ ja₂lin₃ gué₄ dsen₃ dsa₂ i₂nag₅ 'e₂ juá'₂ Diú₄, ton'₂ jme₂ti₃!

Léi₄ a₂lín₅ Jonás (Mateo 12:38-42; Marcos 8:12)

²⁹ Caun₂ qui₂ñí'₂ bá₄ dsa₂ ja₁chén'₄ Jesús, jaun₂ 'éi₂ në₃ ca₂jme₃lióg₃ ca₂juá'₂:

—'Nio₅ lin₃ ma₂'lin'₅₄ dsa₂ rë₂në₃, mí₂₃ a₂jmo₅₄ jniá₂ léi₄ jué'₂. La₁ tsá₃ ma₂'e₂ léi₄ jua'₅₄ a₂jmo₄ gué₄ jniá₂, jñia'₅₄ lia'₂ caun₂ léi₄ a₂ca₂lë₃ quian'₅₄ Jonás bá₄. ³⁰ Ia₁ le₂në₅ jui₁lia'₂ Jonás ca₂liin₃ caun₂ léi₄ të₂le₃ ja₁con₂ dsa₂ i₂jme₁chan₂ Nínive jmi₄ jaun₂, le₂në₅ bá₄ ján₃, Jaun₅ dsa₂ mí₂güíg₃ léin₂ caun₂ léi₄ a₂jáng'₃ jág₁ dsau₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂chan₂ jmi₄ në₃. ³¹ Jë₁ma₂të₂ rë₁qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi'₃, náu₃ 'io₅₄ rag₅₄ i₂jme₁chan₂ të₂le₃ sur, jein'₅₄ quian'₅₄ dsa₂ ñe'₂ i₂chan₂ jmi₄ në₃. 'A₂ lia'₂ niog₅ ca₂jmo₃ 'éi₂, jióg'₂ 'í₁ a₂rë₂cán'₄ dsa₂. Ia₁ 'io₅₄ 'éi₂ ca₂'í₃ jui₅ ca₂já₃ uíng₂ lin₃ guain₃ ca₂o₃néi₃ jág₁ ca₂'í₅₄, ca₂o₃dso₅₄ dsí₅ 'a₂ lia'₂ niog₅ dsi₄ Salomón. La₁ në₃ në₃, la₂ chén'₅ jan₂ i₂juín₂ gué₄ lia'₂ Salomón. ³² Ján₃ bá₄ náu₃ i₂jme₁chan₂ Nínive, jein'₅₄ quian'₅₄ dsa₂ ñe'₂ i₂chan₂ jmi₄ në₃, jë₁ma₂të₂

^b26 'Nio'₂ ja₁ton₅ 2 Pedro 2:20.

rë₁qui₃dsi₅ Diú₄ 'éi'₃. 'A₂ lia'₂ niog₅ ca₂jmo₃ 'éi₂ ma₂líg'₂ jióg'₂ 'í₁
a₂rë₂cán'₄ dsa₂ jmig₄ në₃. Ia₁ 'éi₂ ca₂jme₃tsín₃ dsí₅ jme₁ca₂'é₂ Jonás jág₁
quió'₅ Diú₄. La₁ në₃ né₃, la₂ chén'₅ jan₂ i₂juín'₂ gué₄ lia'₂ Jonás.

Dsa₂ i₂lín₅ lia'₂ lé₅ caun₂ si₂
(Mateo 5:15; 6:22-23)

³³ 'I₁jan₂ dsa₂ tsá₃ guí'₅ caun₂ si₂ ni₁tsí₅ jua'₅₄ chi'₃ ja₁chi₁quion'₅₄.^c
A₂'ag₅ guei'₅₄ bá₄ dsa₂ si₂, ia₁jaun₂ jág₃ dsa₂ i₂dsi₃ton'₅₄ dsi₂néi₂.
³⁴ Jme₁ne₁ dsa₂ lé₅ co₂'nió'₄ caun₂ ni₁tsí₅ a₂guí'₂ si₂ quió'₅ ni₁ñi₁ dsa₂.
Chi₂jua'₂ dse₃ jme₁ne'₄, ta₁jang'₂ bá₄ tág₅ si₂ quiáng'₂. La₁ në₁jua'₂ tsá₃
dse₃, ta₁jang'₂ bá₄ chéng'₅ qui₁né'₃. ³⁵ Të₃ñi'₅₄ 'nia'₂ jaun₂, ia₁ con'₂ tsá₃
ñó₅ në₁jua'₂ si₂ quiáng'₂ tsá₃ jniá₂. ³⁶ Chi₂jua'₂ ta₁jang'₂ tág₅ bá₄ si₂
quiáng'₂, tsá₃ qui₁né'₃ lé₅. Jniág'₂ bá₄ lia'₂ ja₁jniá₂ tág₅ caun₂ si₂.

Jme₂cáun'₂ Jesús quió'₅ dsa₂ fariseos quian'₅₄ tē₅juá'₅
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40; Lucas 20:45-47)

³⁷ Jme₁ca₂dsan₃ cuë₂₃ jág₁, ca₂tág₃ jan₂ dsa₂ fariseo a₂i₃gué'₃ quiong'₅₄.
Jme₁ca₂dsióg₃ dsi₂néi₂ ca₂guá₂. ³⁸ Dsa₂ fariseo 'éi₂ në₃, i₃gó'₃ dsí₅ ia₁ tsá₃
ca₂jme₃ti₃ Jesús con'₂ lé₅ tag₄ a₂chí'₅, a₂rang₃ gu₂ në'₃ a₂gué'₃. ³⁹ La₁
Te₁gui'₅₄ në₃, ca₂juá':

—'Nia'₂ dsa₂ fariseos líng'₅ lia'₂ lé₅ ni₁vaso, ni₁uïng₅, a₂jnjia'₅₄ le₁jé₃
jmá'₃ le₃co'₅₄, la₁ tē₂le₃ jui₅ jme₂dsí₂ quiáng'₂, qui₂rë₂can'₂ ca₂le₃jé₃
a₂'lig'₅₄ a₂jmo'₂: tsá₃ mag'₂ 'au'₂ 'nia'₂ ma₂qui₂ma₂'ang'₂ quió'₅ dsa₂.
⁴⁰ i'E₂ bá₄ tsá₃ ñí'₂ 'au'₂ 'nia'₂! ¿On₁jua'₅₄ i₂ca₂jmo₃ le₃co'₅₄, ca₂jmo₃
le₃'ñiò'₂ ján₃? ⁴¹ Ja₂lin₃ gué₄ dsióg₅ jen'₅₄ de'₂ 'nia'₂ a₂te₁'i₁ quiáng'₂,
jaun₂ gué₄ lé₂ le₃të₃tsín'₅₄ 'nia'₂ le₁jíng'₃ le₃ja₁con₂ Diú₄.

⁴² i'E₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂ dsa₂ fariseos! Ia₁ a₂jme₂tí'₁ 'nia'₂ jmo'₂, cuë'₂
Diú₄ caun₂ qui'₅₄ a₂guia₃ a₂'i₄ 'éi'₃ cuë'₅₄, ca₂lia'₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ ma₁'au₂
a₂lé₂ ma₂juíg₂ má₃ bá₄ jáng'₄ 'nia'₂. La₁ con'₂ ma₂ñi'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jui₅ dse₃
të₃dsón'₂ ja₁'ñio₂ dsí₅ Diú₄, ja₁jme₁jme₁'nió'₄ 'nia'₂ Diú₄: a₂në₅ bá₄
a₂dsen₅₄ gué₄ a₂ca₂tín'₂ 'nia'₂ jmó'₂, la₁ on₃jua'₅₄ a₂tsá₃ ma₃jme₁tí'₄ 'nia'₂
'éi'₃.

⁴³ iJuíg'₂ 'nia'₂ dsa₂ fariseos! Ia₁ 'ñio₅ lin₃ tē₅ 'au'₂ a₂tiáng'₄ jláng'₁
ja₁dsen₅₄ gué₄ jui₁lia'₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas. Ján₃ bá₄ tē₅ 'au'₂ 'nia'₂
qui₃cuag₃ dsa₂ Diú₄ jui₁lia'₂ jé₄ 'ma'₅₄ a₂jme₂go₃ dsa₂ 'ñio₅ lin₃.

⁴⁴ i'E₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂!^d Ia₁ líng'₅ jui₁lia'₂ lé₅ tau₂ 'ñio₅ a₂tsá₃ léi₄
cha₂. Dsa₂ në₃ qui₂ñí₅ ne₄, tē₃ tsá₃ ñi₅."

⁴⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ jan₂ tē₅juá':

—Të₅, a₂juá'₂ 'ne₂ në₅, a₂të₂'ó'₁ jnia'₅₄ bá₄ 'ne₂.

^c33 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂ ján₃: "on₃ gué'₂ në'₃ tsi₁gu₅."

^d44 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂chi₁ton₅ ján₃: "'nia'₂ tē₅juá'₅, 'nia'₂ dsa₂ fariseos në₃ a₂lé₁jmo'₂ gógi'₂
a₂o₁ne₁.

⁴⁶ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—iJuíg'₂ 'nia'₂ tē₅juá'₅! Ia₁ quian'₄ 'nia'₂ lio₅₄ guei₂ i₂sián'₂, la₁ guion'₅₄ 'nia'₂ nē₃, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ gog'₂ tsá₃ 'niog'₂ tí'₄.

⁴⁷ 'iJuíg'₂ 'nia'₂! Ia₁ qui₂chog'₂ 'nia'₂ ni₁'ia'₂ jlá'₁ quió'₅ 'lag₄ i₂jme₁'é₂ jág₁ quió'₅ Diú₄, ton'₂ dsa₂ can'₅₄ quián'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄ qui₂ca₂jme₃dsiog₂₃. ⁴⁸ Jaun₂ nē₃, lia'₂ lē₅ jmo'₂ 'nia'₂, cué'₂ léi₄ co₂'nió'₄ caun₂ bá₄ 'ei₅ jág₁ 'nia'₂ quian'₅₄ dsa₂ can'₅₄ quiáng'₂. Ia₁ dsa₂ can'₅₄ ca₂jme₃dsiog₂₃; 'nia'₂ guë'₂ ma₂ja₂nióg'₅ chog'₂ ni₁'ia'₂.

⁴⁹ 'Jaun₂ lē₃ Diú₄, ia₁ a₂tiin₂ a₂ma₂ñi₅ bá₄ a₂lé₂, ca₂juá'₂: “Qui₁tsing₅₄ dsa₂ i₂dsi₃can₅ i₂dsi₃'é₃ jág₁ quió₃. I₂lin₅₄ 'éi₂ jme₃dsian₅ dsa₂; i₂lin₅₄ guë'₂ qui₃'ein₃.” ⁵⁰ Jaun₂ nē₃ ca₂të₂ dsa₂ chan₂ jmi₄ nē₃ bá₄ rë₂cán'₄ 'mú₃ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ i₂ma₂dsan₃ ca₂le₃ ca₂nio₃ mi₂güíg₃. ⁵¹ Ca₂lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jon₃ Abel, ca₂të₂ jmi₄ i₁ca₂jon₃ Zacarías i₂ca₂jñi'₃ dsa₂ jé₄ ja₁lē₄ ne₄chei₂ quian'₅₄ ja₁jñi₅, dsa₂ chan₂ jmi₄ nē₃ bá₄, juá'₅ jniá₂, quí₃ 'mú₃ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ma₂dsan₃ 'éi₂.

⁵² 'i'E₂ gué'₂ juíg'₂ 'nia'₂ tē₅juá'₅! Ia₁ 'nia'₂ bá₄ ma₂rë₂'móg'₄ jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂lē₅ co₂'nió'₄ njí₁ llave quió'₅ o₄'né₄ ja₁jme₁le₃tin₂, le₃ñf'₂ dsa₂. On₃ guë'₂ guion'₅₄ 'nia'₂ tóng'₄, on₃ guë'₂ cuë'₂ 'nia'₂ jmi₄ dsi₃ton'₅₄ i₂'nio₃ tón'₃.

⁵³ Jme₁ca₂dsan₃ juá'₂ Jesús le₂nē₅, ca₂rë₃'nē₃ 'lig'₅₄ dsa₂ fariseos, tē₅juá'₅ nē₃. Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ jmóg'₂ mi'₅₄, tsá₃ caun₂ a₂qui₂ca₂ηag₃, a₂jme₁jmo₂₃ tion₅₄ lia'₂ jme₁jéin'₃ 'éi₂ jág₁. ⁵⁴ Ia₁ jme₁'nio₃ jo₅₄ jua'₅₄ ca₂jon₄ bá₄ jág₁ 'lia'₂ jme₁'jñiá₃ 'éi₂.

Ca₂jme₃tag₅ Jesús a₂tsá₃ jmo₃ dsa₂ a₂jñia'₅₄ con'₂ dse₃ le₁'ág₄ o₁ne₁

12 ¹ Tē₃jé₄ jaun₂, tē₂le₃ mei₅ bá₄ dsa₂ i₂ca₂ñi'₂, ca₂lia'₂ qui₂co₂'liain'₂ riin'₅₄. Jaun₂ Jesús nē₃ jñiá₅ de'₂ dsa₂ i₂quiain'₅₄ bá₄ ca₂tsí'₃:

—Tē₃ñjí'₅₄ 'nia'₂ quian'₅₄ jui₅ lia'₂ lē₅ quian₅ dsa₂ fariseos^e co₂'nió'₄ i₂lē₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁. ² Ia₁ i₁caun₂ a₂rë₂'ma₄ jua'₅₄ lín₂ dsa₂ a₂tsá₃ le₃jñiá₂, tion₅₄ bá₄ rë₂jñiá₂; ján₃ bá₄ tsá₃ cha₂ 'i₁caun₂ a₂rë₂jlé₅ jua'₅₄ lín₂ dsa₂ a₂tsá₃ 'ein₂ le₃jñi₅, tion₅₄ bá₄ rë₃ñjí₅ dsa₂. ³ Jaun₂ nē₃, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂dsia₅ dsa₂ jé₄ qui₁né'₃, jiá₃ bá₄ le₃ja₁jñiá₂ si₂. Le₂jaun₂ jui₁lia'₂ jág₁ a₂dsia₅ dsa₂ jé₄ tē₃co'₅₄ a₂qui₂le₁jñág₅ 'né₅, a₂dsi₃'ag₅ bá₄ jaun₂.^f

I₂'ein₂ ca₂tín₂ dsa₂ jme₃gain₃

(Mateo 10:28-31)

⁴ "Nia'₂ a₂mei₅₄ quiáng₃, juíg₂ jñiá₂ 'nia'₂, tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ gang'₃ i₂jme₂dsian₅ ni₁ñjí₅, ia₁ tsá₃ ma₃a₂siá'₂ jua'₅₄ a₂'io₂₃ gué'₄ bí₂ jmo₃. ⁵ Jaun₂ la₂ juá'₅ jñiá₂ 'ein₂ dsón'₂ i₂ca₂tín'₂ 'nia'₂ jme₁gang'₃: i₂'éi₂ bá₄ jme₁gan'₃

^e1lit. “levadura quió'₅ dsa₂ fariseos.”

^f3 lit. “a₂táun₂ dsa₂ jág₁ tióin₂ guei'₅₄ 'né₅ bá₄ a₂jaun₂.”

'nia'₂ jmo₄ i₂'io₅ bí₂, jme₃dsiog₂₃, ton'₂ 'io₂₃ bí₂ 'liog'₃ ja₁'lig'₅₄ ján₃.
⁶ ¿Tsa₁ 'ni₅ dsa₂ 'njiá₂ i₁tan₅ tei₄ quian'₅₄ tñ₃ njí₁ guéin₂? La₁ 'i₁jan₂ 'éi₂
 tsá₃ dsí₂'én₂ dsí₅ Diú₄. ⁷ Jag₄ 'nia'₂ jaun₂, 'nio₅ lín₃ gué₄ dsan₂ dsí₅ Diú₄
 'nia'₂, le₂jiog₅ jni₂ dsei'₂ 'nia'₂, ma₂nji₅ bá₄ Diú₄ je₂liá'₂ mi'₂ tí₅. Jaun₂ tsá₃
 jmo₂ 'nia'₂ gang'₃, ia₁ 'nio₅ gué₄ quen'₄ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ gué₄ juin₅ i₁tan₅.

Dsa₂ i₂jme₂jnia₅ cuii₂₃ Jesús

(Matt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ 'Juá'₅ jniá₂, ca₂le₃jín₃ i₂jme₂jnia₅ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂cuig₂₃ jniá₂,
 ján₃ bá₄ le₂jaun₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'ag₃ jme₃jniog₂₃ a₂cuig₂₃ ja₁con₂
 ca₂le₃jín₃ ángeles quián₅ Diú₄. ⁹ La₁ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'ag₅ a₂cuig₂₃ jniá₂
 ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ 'íñ₄ jniá₂ a₂cuíin₅ ja₁con₂
 ángeles quián₅ Diú₄. ¹⁰ Ia₁ jui₁'ein₂ gué₃ i₂'in₅ 'lig'₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃,
 cha₂ bá₄ o₂'én₂ dso₄ quió'₅. La₁ jui₁lia'₂ i₂juá'₂ 'lig'₅₄ 'iñ₂₃ Jme₂dsí₂ Jñiό₅,
 tsá₃ ma₃o₂'én₂ dso₄ cha₂. ¹¹ Jë₁ma₂ca₂jñia₃ dsa₂ 'nia'₂ ne₄ dsí₂tan₅₄ quián₅
 guá'₅, o₃ jë₁ma₂ca₂jiog₃ ne₄ i₂con₂ 'í₁, ne₄ dsa₂ i₂qui₂dsí₅ 'éi'₃ né₃, tsá₃
 jmó'₂ 'nia'₂ 'í₅ 'au'₂ jua'₅₄ tsá₃ njí'₅₄ 'a₂ lia'₂ ñag'₅₄, 'o₃ 'e₂ juig'₅₄. ¹² Ia₁
 'ñiog₅ bá₄ Jme₂dsí₂ Jñiό₅ jme₃tag₂₃ 'e₂ a₂ca₂tín'₂ 'nia'₂ ñag'₅₄,
 jë₁ma₂ca₂té₂ hora jaun₂.

Go'₂ në₁'ein₂ ca₂dsia₃ le₁má'₂ 'nio₅ lín₃ jmo₃ dsí₅ jmá'₃ quió'₅ 'ñiog₅

¹³ Jan₂ dsa₂ i₂jme₁'en₅₄ jë₄ jaun₂ né₃, ca₂tsí'₃ Jesús:

—Të₅, chei'₅₄ co₂onio₄ dsó₂ ríng'₃ jui₁cuë₁₂ con'₂ a₂ca₂tíng₂ a₂cha₂
 quió'₅ 'lag₄ ñe'₃.

¹⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—'Ne₂ dsa₂, ¿'ein₂ ca₂dsiog₃ jniá₂ a₂líng₅ jan₂ i₂dsió'₅ 'e₂ a₂ca₂tín'₂
 'nia'₂?

¹⁵ Ján₃ bá₄ ca₂juá'₂:

—Të₃ñjí'₅₄ 'nia'₂ tsá₃ i₂jmo₂ jua'₅₄ a₂ñí₄ lë₃ 'íñ₅ 'au'₂ a₂le₃cha₂ quiáng'₂.
 Ia₁ on₃jua'₅₄ jmá'₃ a₂ñí₄ cha₂ quió'₅ dsa₂ le₃chain₂.

¹⁶ Jaun₂ ca₂tsí'₃ táng₃ dsa₂ jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂:

—Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ i₂jme₁cha₂ cu₄ 'nio₅ lín₃. 'Lióng₂ lín₃ jme₁rau₂
 quió'₅. ¹⁷ Jaun₂ ca₂i₃jiog₅ dsí₅: "¿'E₂ bá₄ jmo₅₄ jniá₂ né₃? Tsá₃ ma₃cha₂

ja₁tó'₄ a₂ca₂rau₂ quió₃." ¹⁸ Jaun₂ ca₂i₃jiog₅ dsí₅: "Le₂la₂ jmo₅₄. Quí'₄

tsí₁'io₅ a₂tióng₂ në₅, jaun₂ jmo₅₄ a₂ca'₅₄ gué₄. Jaun₂ ja₁jaun₂ tó'₄ trigo,
 quián'₅₄ ca₂le₃jé₃ gué₄ a₂cha₂ quió₃. ¹⁹ Jaun₂ gué₄ 'náu'₄ dsí₃: 'Lióng₂

ma₂niog₅ le₁má'₂, ma₂len₅ 'lióng₂ njí₂; ma₂lé₂ jan₅₄, gua₅₄ tei₄, guë'₅₄,
 gui'₅₄, cué₄ o₂'ñjíó₃ o₂jñia₃ dsí₃." La₁ Diú₄ né₃ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂:

²⁰ "i'E₂ gué₄ con'₅₄ 'ne₂ líng'₅! Jua'₂ a₂'uë₂ në₃ mág₄ jniá₂ 'mú₃ quiáng'₂.
 Ca₂le₃jé₃ a₂ma₂dsia'₅₄ 'ne₂ rë₂, ¿'ein₂ bá₄ quió'₅ lé₂?" ²¹ Le₂në₅ dsí₂ñí₂

jui₁lia'₂ dsa₂ i₂dsia₅ le₁má'₂ jmá'₃ quió'₅ 'ñiog₅, la₁ të₂tsiin'₅₄ lín₃
 le₃ja₁con₂ Diú₄.

I₂jmo₅ 'í₁ bá₄ Diú₄ chi'₂-guein₂ quiáin₅
(Mateo 6:25-34)

²² Jme₁ca₂dsan₃ jaun₂, ca₂tsí'₃ táng₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅:

—Juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂ñí₄ dsan₂ 'au'₂ 'e₂ a₂quë'₅₄ tē₁lia'₂ chang'₂, on₃ guë'₂ o₄quió'₄ ni₁ñí₁, jua'₅₄ dsan₂ 'au'₂ 'e₂ qui'₅₄.

²³ Ia₁ jme₂dsí₂ bá₄ a₂quen₅ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ má₃. Ján₃ gué₂ le₂jaun₂ ni₁ñí₁ bá₄ dsa₂ a₂quen₅ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ 'mi'₂. ²⁴ Ní₂ de'₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ i₁qui₂lia'₂. Tsá₃ 'e₂ jne₂₃, on₃ guë'₂ 'e₂ cha₂ a₂le₃rau₂ quió'₅, on₃ guë'₂ 'io₅ chí'₅ quió'₅. Diú₄ bá₄ i₂jme₂tau₅₄. iJaun₂ 'ñjo₅ líñ₃ gué₄ bá₄ quen'₄ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ gué₄ i₁tan₅ 'éi₂. ²⁵ ¿I₂'ein₂ 'nia'₂ i₂lé₂ le₃jmo₃ le₃chain₂ gué₄ ué₂,^g ne₄ ia₁ a₂ñí₄ lë₃ 'i₅ 'au'₂ 'nia'₂ chang'₂? ²⁶ Chi₂jua'₂ tsá₃ quin'₅₄ 'nia'₂ jmi₄ quian'₅₄ a₂ca₂juig₄ në₅, ¿'e₂ guë'₂ lë₃ ñí₄ dsan₂ 'au'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ a₂siá'₂? ²⁷ Ní₂ de'₂ 'nia'₂ ján₃ 'a₂ lia'₂ qui₂dsí₂cón₃ lí₁. Tsá₃ tsí₁ñí₅ lé₂ tsé'₃, on₃ guë'₂ lé₂ ta₃. Jaun₂ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, ca₂lia'₂ jnjia'₅₄ Rag₅₄ Salomón, quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jlá'₁ a₂jme₁cha₂ quió'₅, tsá₃ ca₂rë₃jláin'₁ bá₄ gué₄ jui₁lia'₂ jlá'₁ lí₁. ²⁸ Chi₂jua'₂ le₂në₅ chí'₅ Diú₄ jlá'₁ nau₂ a₂cha₂ 'ña₁, a₂jnjia'₅₄ jniá₂ jlá'₁ ca₂tiá₂ co₂lág₂, ia₁ jui₁la₂ 'ióg₃ dsí'₂ dsa₂, 'ë₂ gué₄ bá₄ 'nia'₂, dsa₂ i₂'én₂ ca₂juig₄, jmo₃ bá₄ Diú₄ 'í₁. ²⁹ Jaun₂ juá'₅ jniá₂, tsá₃ i₁niog'₄ jua'₅₄ a₂ñí₄ dsan₂ 'au'₂ 'e₂ quë'₅₄ 'ag'₅₄. Tsá₃ can₂ 'nia'₂ o₂i₁ dsí₅ quian'₅₄ a₂jaun₂, ³⁰ ia₁ jmá'₃ a₂në₅ bá₄ a₂ñí₄ lë₃ 'nio'₃ dsí₂nau₂. Ia₁ i₂ñí₅ bá₄ Néi'₅ a₂'nió'₅ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ quián'₂ 'nia'₂. ³¹ La₁ 'nio'₂ de'₂ jnjá₅ 'nia'₂ ja₁goin₂, jaun₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ tē₁ja₃lé₂ a₂ma₂ñag₅₄ cuë₃.

A₂quen₅ líñ₃ a₂cha₂ quió'₅ dsa₂ guei'₅₄ i₂juíg₃
(Mateo 6:19-21)

³² 'Nia'₂ já'₂ cha'₂ quiáng₃, tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ gang'₃, o₁jnjia'₅₄ la₂ tsá₃ juin'₅ 'nia'₂, la₁ 'ñjo₂ dsí₅ Néi'₅ cuë₃ ja₁goin₂. ³³ 'Nag₄ 'nia'₂ a₂cha₂ quiáng'₂; jme₂on₅₄ i₂te₂ñé₂. Jnjia'₅₄ lia'₂ le₂në₅ bá₄ dsió₄, tē₃ron₅₄ tē₂'mi'₂ a₂tsá₃ ton₅ jmi₄ le₃'áu₂ quián'₂ 'nia'₂; caun₂ a₂quen₅ líñ₃ 'ó'₄ 'nia'₂ quiáng'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ a₂tsá₃ ton₅ jmi₄ dsiá₃, ja₁tsá₃ líg'₂ jmi₄ dsió₄ 'ang₂, on₃ guë'₂ i₁tsan₅₄ lé₂ le₃'én₂. ³⁴ Ia₁ jui₁lia'₂ ja₁rë₂'mú'₄ 'nia'₂ quiáng'₂, ja₁jaun₂ bá₄ 'i₄ 'au'₂.

'Nió'₅ bá₄ a₂chan₂ dsa₂ rë₂jáin₁

³⁵ 'Rë₂ján'₁ 'nia'₂ chang'₂, le₁líng'₄, le₁guí'₂ si₂ tsí₅ quiáng'₂. ³⁶ Juí₁len'₅₄ 'nia'₂ në₂jag₄ bá₄ dsa₂ i₂chi₁jnjia₅ guan'₂ juig₅₄ ñó₃ ja₁niog₅ jmi₄. Rë₂ján'₁ 'nia'₂ chang'₂, ia₁jaun₂ lé₂ le₃na'₅₄ 'nia'₂ dsi₂jui₅ jë₁ma₂té₂ rë₁guáin'₃ quein₃ o₄'né₄. ³⁷ 'E₂ gué₄ dsen₃ dsa₂ i₂le₁ne₅₄ jë₁ma₂ca₂guán'₃ juig₅₄. A₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, 'ñjilog₅ bá₄ 'éi₂ dsiog₃ ne₄ mesa, ton'₂ qui'₃

⁸²⁵ o₃, "I₂'ein₂ 'nia'₂ i₂lé₂ le₃jmo₃ a₂dsí₃cóin₃ gué₄ caun₂ lë₂."

'mi¹₂ a₂jme₂ti₃ njág₃ má₃. ³⁸ 'E₂ gué₄ dsen₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ le₁ne₅₄ jë₁ma₂ca₂jo₃ juig₅₄ o₁jnia'₅₄ la₂ ca₂guáin'₃ a₂'uë₂ dsi₃nei₅, o₃ ma₂ca₂ñí₂ dsi₃nei₅ 'e₂. ³⁹ La₁ jui₁le₂nji'₅₄ 'nia'₂ a₂la₂ jáñ₃, jua'₅₄ mei'₂ gué₃ nj₅ dsa₂ quió'₅ dsi₂néi₂ 'e₂ hora jiá₃ dsa₂ 'ang₂, guá₃ rë₂nei₅₄, jmo₂₃ 'í₁, tsá₃ cuë₃ jmig₄ 'í₂ dsa₂ 'éi₂, 'ang₃. ⁴⁰ Le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ jáñ₃, rë₂jáng'₁ chang₂, ia₁ con'₂ tsá₃ 'ein₂ líñ₂ bá₄, të₃tsin'₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃.

Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ rë₂ti'₅₄ ta₁ quió'₅

(Mateo 24:45-51)

⁴¹ Jaun₂ nē₃ ca₂ñag₃ Pe₄:

—Te₁gui'₅₄, ¿a₁në₂chei'₅₄ jmá'₃ jnia'₅₄ jág₁ jáng'₅ léi₄ nē₅, o₃ a₂në₂chei'₅₄ ca₂le₃jín₃ 'e₂?

⁴² Jaun₂ ca₂juá'₂ Te₁gui'₅₄:

—¿I₂'ein₂ 'éi₂, líñ₂ 'nia'₂, líñ₅ dsa₂ dsen₃ i₂rë₂ti'₅₄, niog₅ dsi₄, i₂ca₂dsiog₃ juig₅₄ nio₃ ne₅₄ jmo₃ ta₁ dsi₂néi₂, a₂ag'₃ njii'₃ dsa₂ hora ca₂tíin₂? ⁴³ 'E₂ gué₄ dsen₃ dsa₂ i₂niog₅ ne₄, i₂jo₅ juig₅₄ jme₂ti₃ bá₄ ta₁ quió'₅, i₁guain'₂. ⁴⁴ A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, dsiog₃ juig₅₄ a₂nio₃ ne₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quió'₅. ⁴⁵ La₁ në₁jua'₂ líñ₂ dsa₂ i₂niog₅ ne₄ 'éi₂, le₃'ag₄ bá₄ guan'₂ juig₅₄, chi₂jua'₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂jmái'₂ uig₅ dsa₂ ne₂, dsa₂ mí₂ nē₃ i₂jme₂ti₃ ta₁, ton'₂ 'ñiog₅ gué'₂ ca₂'í₃ gué'₅, 'íñ₂, ca₂rë₃'ein₅ bá₄ 'ñiog₅,

⁴⁶ la₁ con'₂ tsá₃ jáin₅, con'₂ caun₂ hora a₂tsá₃ nj₅ bá₄ guan'₂ juig₅₄; uig₅ gau₂ 'ñio₅ líñ₃ bá₄ cuë₃ 'éi₂, co₂jaun₂ bá₄ uig₅ gue₃ con'₂ lé₅ tñin₃ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂.

⁴⁷ 'Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ñj₅ 'e₂ 'nio₃ juig₅₄, la₁ tsá₃ 'e₂ co₂jnia₅₄ jmo₂₃, on₃ gué'₂ jme₂ti₃ a₂juá'₂ 'éi₂, cán₂ uig₅ dsi₃bain₅₄ ca₂lia'₂ ton₅ 'mi₅ 'lióng₂ líñ₃ nj₁ñj₁₂. ⁴⁸ La₁ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'e₂ ca₂rë₃ñj₅ ton'₂ jmo₅-dsáu₅ cosa a₂ca₂tíin₂ gue₃ uig₅, tsá₃ líñ₅₄ 'lióng₂ 'mi₅ cán₂. Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'lióng₂ të₂no₄ gu₂ a₂ca₂tíin₂ jme₃ti₃, jáñ₃ bá₄ 'lióng₂ a₂mág₃ juig₅₄. Ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₂ma₂dsia₅ dsa₂ 'lióng₂ ne₅₄, 'lióng₂ gué'₄ a₂chi₃quióng₂ dsa₂ jmig₄ jáng'₃.

Jesús bá₄ 'uín₄ a₂lé₂ le₁dson'₅₄ dsa₂

(Mateo 10:34-36)

⁴⁹ 'A₂i₃'ing₅₄ si₂ mi₂güíg₃ la₂ bá₄ jniá₂ guio₃. i'E₂ gué₄ 'íñ₅ dsi₃, jua'₅₄ ma₂cau₂ bá₄ co₂ñei'₅₄ të₂në₃! ⁵⁰ La₁ tion₅₄ niog₅ tiáng₄ jui₅ ja₁dsi₃ñíg₂ mi'₅₄ 'ñio₅ líñ₃. Jaun₂, i'e₂ gué₄ 'ñio₅ o₂i₁ dsi₅ chang₂, ca₂lia'₂ ca₂rë₃ti₃ ta₁ a₂guio₃? ⁵¹ ¿Líñ₂ 'nia'₂ a₂guio₃ jniá₂ i₃'ei₃ tei₄ mi₂güíg₃ la₂? On₃jua'₅₄ le₂jaun₂. A₂i₃jmo₃ le₁dson'₅₄ dsa₂ bá₄ jniá₂ guio₃. ⁵² Ia₁ të₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁dsau₅₄ në₅, jui₁lia'₂ caun₂ dsi₂néi₂ ja₁lé₂ 'ñiá₂ dsa₂, lé₂ le₁dson'₅₄, ⁵³ ún₂ jme₃'ñiai₅₄ on₃; i₂on₃ jme₃'ñiai₅₄ i₂ún₂ táng₃; jui₁lia'₂ jmei₂ dsa₂ tóin₃ mi'₅₄ quian'₅₄ ja₁ñj₁'₅₄, ja₁ñj₁'₅₄ gué'₂ 'í₂ mi'₅₄ quian'₅₄ jmei₂; jui₁lia'₂ chog₅₄ tóin₃ mi'₅₄ quian'₅₄ ja₁míg₄, ja₁míg₄ gué'₂ 'í₂ mi'₅₄ quian'₅₄

chog₅₄. Jui₁lia'₂ i₂lín₅ ma₂chog₅₄ dsa₂, tóin'₃ mi'₅₄ quian'₅₄ lo₅₄, jui₁lia'₂ mi₂lo₅₄ 'í₂ mi'₅₄ quian'₅₄ ma₂chog₅₄.

Jui₁lia'₂ jme₁cha₂ léi₄ guei'₅₄
(Mateo 16:1-4; Marcos 8:11-13)

⁵⁴ Ján₃ bá₄ ca₂tsí'₃ dsa₂:

—Jme₁cáun'₂ 'nia'₂ 'í₁ guei'₅₄ jme₁tsau₂ jnei₅ le₃ja₁rín₂ 'iog₂, jag'₄ 'nia'₂, jiá₃ jmí₅, dsón'₂ bá₄ le₂jaun₂ lě₂. ⁵⁵ Jaun₂ jme₁ja₂ dsí₂ tě₂le₃ sur, jag'₄ 'nia'₂ dséi₃ 'iog₂ ně₃. Jaun₂ dsón'₂ bá₄ le₂jaun₂ lě₂ ján₃. ⁵⁶ i'Nia'₂ dsa₂ i₂jnja'₅₄ dse₃ le₁'ág₄ o₁ne₁! Ni'₅₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ jua'₅₄ 'e₂ niog₅ tě₅ ne'₅₄ 'nia'₂ guei'₅₄, quian'₅₄ 'e₂ lě₂ ne₄ gua'₅₄ 'uě₃. c'A₂ bá₄ lia'₂ tsá₃ tin'₂ 'nia'₂ caun'₅₄ 'í₁ léi₄ a₂ma₂cha₂ rě₂né₃?

Jme₁jen'₂ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂'iog₅₄
(Mateo 5:25-26)

⁵⁷ 'c'E₂ lě₃ tsá₃ cáun'₂ 'nia'₂ 'í₁ jě₄ quiáng'₂ guiong'₅₄ a₂dsi₂ten₅₄ jmó'₂?
⁵⁸ Jě₁ma₂eng'₅₄ jui₅ dsióg'₄ ne₄ dsi₂tan₅₄ quian'₅₄ dsa₂ i₂'nag₅, jme₁jen'₂ 'nia'₂ jág₁ le₂'i₄ jui₅ jme₁dsian₅ mi'₅₄ a₂chang'₂ quiain'₅₄. Ia₁ con'₂ tsá₃ njó₅ ně₁jua'₂ ca₂tsag'₂ tě₃ne₄ dsi₂tan₅₄ i₂qui₂dsi₅ 'éi'₃. 'Éi₂ ně₃ jáng'₃ ne₄ 'lióg₂; 'lióg₂ gué₄ ně₃ to'₂ né₃ 'má₃. ⁵⁹ Juá'₅ jniá₂, o₁líg'₂ tsá₃ o₃'ing'₂ ja₁jaun₂ ca₂lia'₂ ca₂qui'₅₄ jě₁ca₂tó'₂ njí₁ guéin₂ a₂ring'₂.

A₂quen₅ lin₃ bá₄ a₂dsi₂quén'₅ dsí₅ dsa₂

13 ¹ Jmig₄ jaun₂ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ gué₄ ca₂dsia₃ ca₂tsí'₃
Jesús 'a₂ lia'₂ ca₂jme₃dsian₅ Pilato i₂lin₅₄ dsa₂ chan₂ Galilea.
Ca₂cóin'₂ jmi₄ dsa₂ 'éi₂ quian'₅₄ jmi₄ já'₂ i₂ca₂jme₃dsian₅ dsa₂ i₂jéin'₂ ne₄
Diú₄.

² Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ně₃:

—¿Lín'₂ 'nia'₂ ně₃, dsa₂ chan₂ Galilea 'éi₂ ca₂i₃jí₂ le₂jaun₂ ia₁ 'lióng₂
gué₄ dso₄ jme₁le₁cáin'₄ lia'₂ con'₂ gué₄ dsa₂ go₅₄? ³ Juá'₅ jniá₂, on₃jua'₅₄
le₂jaun₂; ia₁ le₂ně₅ bá₄ 'nia'₂ ján₃, ně₁jua'₂ tsá₃ ca₂dsi₃quén'₅ 'au'₂,
dsiáng'₃ ján₃. ⁴ ¿On₃ bá₄ lín'₂ 'nia'₂, 'njio₅ lin₃ gué₄ jme₁le₁cán'₄ dso₄ dsa₂,
i₂guia₃-jníá₂ i₂ca₂dsan₃ 'éi₂, lia'₂ con'₂ ca₂qui'₃ ni₁'ia'₂ nji₅ ja₁chei₂ Siloé,
lia'₂ con'₂ gué₄ ca₂le₃jín₃ i₂tián'₅ Jerusalén? ⁵ Juá'₅ jniá₂, on₃jua'₅₄
le₂jaun₂; ia₁ ján₃ bá₄ le₂ně₅ 'nia'₂, ně₁jua'₂ tsá₃ ca₂dsi₃quén'₅ 'au'₂,
dsiáng'₃ bá₄ ján₃.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ quió'₅ ni₁'ma₂ higuera a₂tsá₃ míg₂ 'ag₅

⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂:

—Jan₂ dsa₂ jme₁jnia₄ caun₂ 'ma₂ a₂'ag₅ míg₂ higo ja₁nau₂ quió'₅, jaun₂
ca₂i₁jag₅₄ chi₂jua'₂ ma₂le₁'ág₄ míg₂. Tsá₃ míg₂ cha₂ guë'₂ ně₃, jme₁dsióg₃.

⁷ Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ ja₁nau₂ jaun₂: "Ma₂'ni₅ njí₂ guio₂₃ i₂jág₃
ni₁'ma₂ ně₅ chi₂jua'₂ le₁'ág₄ míg₂, la₁ caun₂ tsá₃ míg₂ cha₂ bá₄ lia'₂

co₂ráun₂ guio₅₄. Qui'₅₄ co₂ŋei'₅₄. Tsá₃ ta₁ jmo₃ jŋia'₅₄ jme₂dsiá₃ 'o'₅₄ 'uë₃ bá₄." ⁸ La₁ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ ja₁nau₂ 'éi₂ né₃ ca₂ŋag₃: "Te₁gui'₅₄, cuë₄ jmig₄ o₁dsi₅₄ gué₄ caun₂ nj₂ la₂; jmo₅₄ dse₃ le₃lág'₃, tó'₄ 'mig₄ já'₂ né₃, ⁹ o₁ne₄ chi₂jua'₂ 'ag₃ míg₂ nj₂ caun₂. Në₁jua'₂ tsá₃ 'e₂ míg₂ cha₂ i₁jáun₃, jaun₂ gué₄ uín'₂."

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ 'io₅₄ i₂jme₁quín'₅₄ mí₂ca'₅₄ caun₂ jmig₄ sa₅₄
¹⁰ Caun₂ sa₅₄, jme₁'en₅₄ Jesús jme₂tiin₂₃ dsa₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga.
¹¹ Ja₁jaun₂ jme₁'en₅₄ jan₂ 'io₅₄ i₂ma₂guia₃-jŋiá₂ nj₂ dso'₅₄. Ca₂jmog'₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ rë₂guen'₂ mí₂ca'₅₄, jme₁nj₂ tsá₃ lé₂ néi'₃ rë₂.
¹² Jme₁ca₂jág₂ Jesús, jaun₂ ca₂të₃, jaun₂ ca₂juá'₂:
—'Io₅₄, ma₂ca₂'lóng'₂ bá₄ dso₄ a₂jme₁líng'₄.
¹³ Jaun₂ ca₂téi₂ gu₂. Dsi₂juí₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂néi'₃ mí₂ca'₅₄ 'io₅₄, jaun₂ ca₂jme₃juíin'₂ Diú₄.
¹⁴ La₁ dsa₂ i₂niog₅ ne₄ guá'₅ sinagoga, ca₂rë₃'néi₃ quian'₅₄ Jesús ia₁ ca₂jme₃'lión₂ dsa₂ 'éi₂ të₃ jmig₄ sa₅₄. Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂tion'₅₄:
—Jŋéi₂ jmig₄ bá₄ ca₂tín₂ dsa₂ jmo₃ ta₁; juí₁ja₂lén₂ 'ein₂ 'nio₃ 'lión₂ jë₄ semana, on₃jua'₅₄ rë'₂ jme₁sa₅₄.
¹⁵ Jaun₂ ca₂ŋag₃ Te₁gui'₅₄ ca₂tsí'₃ 'éi₂:
—i'Nia'₂ dsa₂ i₂jŋia'₅₄ dse₃ le₁'ág₄ o₁ne₁! ¿Tsa₁ 'ein₂ 'nia'₂ chén'₂ ca₁juí₅ o₃ bú'₄ quián₅ jua'₅₄ tsá₃ dsi₃jiog₃ dsi₃'ein'₅₄ jmig₂ o₁jŋia'₅₄ lé₅ sa₅₄? ¹⁶ Ia₁ dsa₂ mí₂ la₂, i₂lín₅ jan₂ tsí₁jon₂ Abraham; i₂sé₃dsen₃ jme₁ma₂'nei'₂ ma₂guia₃-jŋiá₂ nj₂. Jaun₂ né₃, ¿tsa₁ ca₂tín₂ chein'₂ ján₃ jŋia'₅₄ tē₃ jmig₄ sa₅₄?
¹⁷ Jme₁ca₂juá'₂ Jesús le₂në₅, ca₂rë₃gui'₅₄ bá₄, ca₂le₃jín₃ con'₂ dsa₂ i₂'iog₅₄. La₁ 'io'₂ jén'₅ tē₅ dsí₅ bá₄ dsa₂ i₂tion'₅₄, ca₂le₃jé₃ a₂jlá'₁ jmo₅ 'éi₂.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ juí₁lia'₂ míg₂ jon₂ quió'₅ ní₁'ma₂ mostaza
(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)

¹⁸ Ca₂juá'₂ né₃:
—¿A₂ lia'₂ le₃juá'₄ lé₅ ja₁gon₂ Diú₄? ¿E₂ quian'₅₄ lé₂ le₃quíng₄? ¹⁹ Lé₅ juí₁lia'₂ míg₂ jon₂ ní₁'ma₂ mostaza^h a₂ca₂jne₃ jan₂ dsa₂ ja₁nau₂ quió'₅. Jaun₂ ca₂i₃cón₃ ca₂dsiog₃ ca₂lë₃ caun₂ ní₁'ma₂ pa₁; i₁tan₅ né₃ ca₂tó'₂ tsag₅₄ gu₂ nei'₅₄ jaun₂.

^h¹⁹ mostaza: On₃jua'₅₄ mí₁jág₅ a₂cuí'₅ dsa₂ go₄jniog₄; caun₂ ní₁'ma₂ dsón'₂ bá₄ jaun₂ a₂chei₂ Brassica nigra.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ ron'₂ i₁ñí'₄
(Mateo 13:33)

²⁰ Ca₂juá'₂ Jesús le₂la₂ ján₃:

—¿'E₂ quian'₅₄ lé₂ le₃quíng'₄ lé₅ ja₁gon₂ Diú₄? ²¹ Lé₅ jui₁lia'₂ lé₅ levadura a₂co₂güín'₂ jan₂ 'io₅₄ jë₄ 'ni₅ tio'₅₄ 'ma₂ⁱ ti₁can₁ i₁ñí'₄. Quian'₅₄ co₁séin'₄ levadura bá₄ guion'₂ ca₂le₃jë₃ ti₁can₁.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ quió'₅ o₄'né₄ dsag₂
(Mateo 7:13-14, 21-23)

²² Lia'₂ con'₂ ma₂'ein₅₄ jui₅ a₂dsióg₄ Jerusalén, qui₂ca₂i₁jme₁tiin₂₃ gué₄ dsa₂ le₂tan₅₄ juig₂ te₁'i₁ ja₁ca₂ñíi₅.

²³ Jaun₂ ca₂ñag₃ jan₂ dsa₂:

—Te₁gui'₅₄, ¿me'₂ bá₄ dsa₂ i₂tín'₅?

Jaun₂ ca₂ñag₃:

²⁴ —Quen'₂ 'nia'₂ bí₂ tióng'₂ jui₅ o₄'né₄ dsag₂; ia₁ juá'₅ jniá₂, juin₅ i₂'nio₃ tón'₃, la₁ tsá₃ le₃qui'₅₄ jmi₄. ²⁵ Ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ jë₁ma₂té₂ rë₁náu₃ juig₅₄ dsi₂néi₂, jnái₃ o₄'né₄, 'nia'₂ né₃ i₂të₃tsing'₅₄ le₃ca₁'né₄, jme₁lióg'₄ to'₅₄ mi'₅₄ té'₄: “iTé₁gui'₅₄! Nia₄ o₄'né₄, tió'₄ jnia'₅₄.” Éi₂ né₃ ñag₃: “Tsá₃ cuín₅ jniá₂ 'nia'₂; tsá₃ guion₅₄ a₂já'₄ ja₂nó'₅ 'nia'₂.” ²⁶ Jaun₂ gué₄ jme₁lióg'₄ 'nia'₂ jua'₅₄: “Jnia'₅₄ bá₄ la₂ i₂ma₂que₅₄ ma₂'ne'₅₄ co₂lë₅ quian'₅₄ 'ne₂; jua'₂ 'ne₂ bá₄ gué₂ ca₂jme₁tag'₂ jnia'₅₄ jin₄ juin₅ dsa₂.”

²⁷ Jaun₂ dsa₂ juig₅₄ dsi₂néi₂ né₃, ñag₃: “Ma₂në₂juá'₃ jniá₂ tsá₃ guion₅₄ i₂'ein₂ 'nia'₂. Cau₅ jnia'₃ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃ i₂jmo₅ dsó'₅ a₂'lig'₅₄.”

²⁸ Ja₁jaun₂ qui₂o₁'o'₄ o₁quíg'₃ 'nia'₂ jan₅₄, jë₁ma₂té₂ rë₁jing'₅₄ Abraham, Isaac, Jacob, quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, tioin'₅₄ ja₁gon₂ Diú₄, la₁ 'nia'₂ gué₂ né₃, dsi₃gang'₅₄ uíng₂. ²⁹ Ia₁ qui₂ja₃len₅ i₂chan₂ ca₂taun₂ ca₂taun₂ mi₂güíg₃ ja₃tiain'₂ gué'₃ co₂dsia₅ ja₁gon₂ Diú₄. ³⁰ La₁ lé₂, chan₂ i₂lin₅₄ i₂tión₂ le₃jë₁ca₂tó'₂, të₃tsiin'₅₄ le₃ne₄ jui₅; i₂tión₂ le₃ne₄ jui₅ rë₂né₃ gué₂ né₃, të₃tsiin'₅₄ le₃jë₁ca₂tó'₂.

Ca₂'o₃ Jesú₂ o₄quió'₄ dsa₂ juig₂ Jerusalén
(Mateo 23:37-39)

³¹ Hora jaun₂ dé₄ dsi₃lén₂ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos, ca₂juá'₂:

—Co₂ñei'₅₄ dse₃ jú₅ ja₁lá₃, quian₂ jui₅ quiáng'₂, ia₁ 'nio₃ Herodes jñag'₃.

³² Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Jesú₂:

—O₂nó'₅ 'nia'₂, o₂chei'₅₄ dsi₂ma₂jág₂^j 'éi₂: “Ní₂, la₂ bá₄ 'ú₄, në₃, 'ióg₃ né₃; në₃ bá₄ gué₄ 'uíng₅₄ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ quió'₅ dsa₂, në₃ gué₄ qui₂jme₁'liong₅₄ dsa₂. 'Ióg₃ caun₂ gué₄ 'ñia₅ quió₃.” ³³ A₂caun₂ jmo₅₄ bá₄

ⁱ21 griego: sata, (caun₂ tio'₅₄ 'éi'₃ 'ma₂ jaun₂ 'éi₄ con'₂ 22 litros.)

^j32 lit. “dsi₂güí₅”, co₂'nió'₄ le₃hua'₅₄, dsa₂ i₂io₅ mai₅₄.

jniá₂ ta₁ a₂ca₂tíng₂ jmo₅₄ tē₁lia'₂ chang₂, ia₁ tsá₃ lé₂ le₃jón₂ jan₂ dsa₂ i₂'é₂
jág₁ quián₅ Diú₄ uíng₂ ja₁lé₄ juíg₂ Jerusalén. ³⁴ i'Nia'₂ dsa₂ juíg₂
Jerusalén! i'Nia'₂ dsa₂ juíg₂ Jerusalén, 'nia'₂ i₂jme₂dsiáng'₁ dsa₂ i₂'é₂ jág₁
quián₅ Diú₄, 'nia'₂ i₂qui₂jnag'₅₄ cang₄ dsa₂ i₂chen₅ Diú₄ jin'₄ 'nia'₂!
i'Lióng₂ ráun₂ jme₁'ín₅ dsi₃ jme₁chi₁liang'₂ chi'₂-guein₂ juíg₂ la₂ quiáng'₂,
juí₁lia'₂ jmo₅ i₁tsín'₃ a₂chi₂lain'₂ guein₂ quiáin₅ to'₂ né'₃ tsí₁ré₂cu₅, la₁
guion'₅₄ 'nia'₂ tsá₃ ca₂gue'₅₄! ³⁵ Ní₂ né₃, tē₃tsí'₅₄ chi₁güíg'₂ dsi₂néi₂
quiáng'₂. Juá'₅ jniá₂, o₁líg₂ tsá₃ ma₃jag'₅₄ jniá₂, ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄
ja₁lua'₅₄ 'nia'₂: "Juí₁le₂jñió₃ i₂né₅ i₂já₅ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄."

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ i₂jme₁guion₂

14 ¹ Co₂ráun₂ guë'₂ ca₂lë₃ táng₃ caun₂ jmig₄ sa₅₄ a₂ca₂ñó₃ Jesús
i₃gué'₃ ja₁quió'₄ jan₂ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ dsa₂ fariseos; i₂lin₅₄
gué'₂ dsa₂ fariseos sián'₂ a₂jnjia'₅₄ tiog₂₃ bá₄ tioin'₅₄.

² Ja₁jaun₂ jme₁'en₅₄ jan₂ dsa₂ dso'₅₄ i₂guion₂.

³ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús ca₂tsí'₃ tē₅juá'₅ quian'₅₄ dsa₂ fariseos, ca₂juá'₂:
—¿'I₄ 'éi'₃, o₃ tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ jme₃'lión₂ dsa₂ dsa₂ dso'₅₄ jme₁jmig₄ sa₅₄?

⁴ La₁ tei₄ bá₄ i₃léin₂, tsá₃ 'e₂ ñi₅ ñag₃. Jaun₂ ca₂jnjai'₃ dsa₂ dso'₅₄,
ca₂jme₃'lió₂. Jaun₂ ca₂dsiób'₂ quió'₅.

⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—¿I₂'ein₂ 'nia'₂, tsá₃ dsi₃dsen₅ dsi₂juí₅ chi'₂ quián₅,^k o₃ jan₂ ca₁juí₅ 'e₂
në₁lua'₂ ca₂táin'₂ né'₃ táu₃ jnjia'₅₄ tē₃ jmig₄ sa₅₄?

⁶ La₁ tsá₃ ca₂tió'₃ ñag₃ jág₁ në₅.

Tsá₃ dsiób₅ jua'₅₄ quió'₃ dsa₂ 'ma₂si₅₄ ja₁dsen₅₄ gué₄

⁷ Jme₁ca₂té₂ ne₄ Jesús 'a₂ lia'₂ quió'₅ dsa₂ i₂té₄ jmá'₃ lia'₂ ja₁dsen₅₄
gué₄ ja₁tiain'₂, jaun₂ ca₂cuë₃ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ la₂:

⁸ —Në₁lua'₂ 'ein₂ té₂ ja₁niog₅ jmig₄ jen'₂ gu₂ dsa₂, tsá₃ ne'₅₄ jui₁lia'₂
ja₁dsen₅₄, ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ në₁lua'₂ ca₂dsiób₃ jan₂ i₂dsen₅₄ gué₄ lia'₂ 'ne₂.

⁹ Ia₁ ¿'e₂ bá₄ lé₂ në₁lua'₂ dsa₂ i₂në₂té₂ le₂on'₃ 'nia'₂ juá'₂: "I₂la₂ cuë'₅₄
ja₁ñéi'₂"? Jaun₂ tē₃ ma₂gueng'₅₄ bá₄ gog'₅₄ o₁né'₂ tē₂ jé₁ca₂tó'₂. ¹⁰ La₁

juá'₅ jniá₂, chi₂jua'₂ líg'₂ në₁'ein₂ ca₂té₃, tē₂le₃ jé₁ca₂tó'₂ bá₄ ne'₅₄,
ia₁jaun₂ dsa₂ i₂në₂té₂ lé₂ le₃juá'₂: "A₂mei₅₄ quiáng₃, ja₁dsen₅₄ gué₄ la₂
i₂né₂." Jaun₂ le₂në₅ bá₄ jme₃juag'₂ dsa₂ i₂qué'₂ quiang'₅₄. ¹¹ Ia₁ jui₁lia'₂
dsa₂ i₂jme₂can'₅₄ guion₅₄, sióin₃ tē₂le₃ jé₁ca₂tó'₂; dsa₂ i₂jmo₅ me'₂ gué'₂
në₃, roin'₂ guei'₅₄.

¹² Jaun₂ ca₂tsí'₃ ján₃, dsa₂ i₂ca₂té₃ 'éi₂:

—Jé₁ma₂té₂ rë₁'niog'₂ jmó'₂ caun₂ má₃ a₂ñig'₅₄ dsa₂, tsá₃ tē'₅₄ jui₁lia'₂
dsa₂ a₂mei₅₄ quiáng'₂, on₃ gué'₂ jui₁lia'₂ i₂lin₅ o₁ríng'₂, on₃ gué'₂ jui₁lia'₂
i₂cha₂ cu₄ tián'₅ cau₅ quiáng'₂ në₃. Ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅, dsa₂ le₂'éi₂, lé₂
le₃té₂, a₂jéin'₃ táng₃ quiáng'₂. ¹³ Jaun₂ në₃, në₁lua'₂ 'niog'₂ jmó'₂ caun₂

^k5 Cha₂ a₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂juá'₂: "dsi₃dsen₅ bú'₄ quián₅."

jmig₄, te'₂ jmá'₃ lia'₂ dsa₂ te₂ñé₂, dsa₂ 'lian'₂, dsa₂ ten₄, dsa₂ guian'₅₄ nē₃.

¹⁴ Jaun₂ le₂nē₅ bá₄ le₃chang'₂ dse₃. Ia₁ dsa₂ 'éi₂ nē₃, tsá₃ qui'₅₄ jmig₄ le₃jéin'₃ quiáng'₂, la₁ i₁jáun₃ bá₄ tíng'₄ quiáng'₂, i₁jen'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dsen₃.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂té₄ ja₁niog₅ jmig₄
(Mateo 22:1-10)

¹⁵ Jan₂ dsa₂ i₂jme₁guá₄ cau₅ i₂ca₂nág₂ jág₁ nē₅, ca₂tsí'₃ Jesús:
—'E₂ gué₄ dsen₃ i₂tian'₃ gué'₃¹ ja₁gon₂ Diú₄.

¹⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ i₂ca₂cuë₃ caun₂ má₃ pa₁, jaun₂ ca₂té'₃ juín₅ dsa₂. ¹⁷ Jme₁ca₂té₂ hora a₂nio₃ jmig₄ nē₃, ca₂chein₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄, i₁chi'₄ dsa₂ i₂ma₂lé₅ jág₁ dsi₁lén₂: “I₂nó'₅ 'nia'₂, ia₁ ma₂lé₅ co₂jña₅₄ ca₂le₃jé₃.” ¹⁸ La₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ ca₂juá'₂ tsá₃ jiin₅₄. I₂le₂'uig₅₄ ca₂ñag₃: “Caun₂ 'uë₃ lia'₂ nē₂lá₂; ja₁jaun₂ nei₅₄ i₁jág₃. 'Én₃ dso₄ quió₃ tsá₃ lé₂ nei₅₄.” ¹⁹ I₂sián'₂ gué'₂ táng₃ ca₂juá'₂: “Niá₂ dsán'₃ ca₁juí₅ i₂quia'₂ 'uë₃ i₂té₂ca₂láng₂, i₂'éi₂ nei₅₄ i₁quión₃ 'í₁ chi₂jua'₂ ma₂téin₅ jmo₃ ta₁. 'Én₃ dso₄ quió₃ tsá₃ lé₂ nei₅₄.” ²⁰ I₂sián'₂ gué'₂ ca₂juá'₂ táng₃: “Gu₃ lia'₂ nē₂jeng'₅₄; jaun₂ lé₃, tsá₃ lé₂ nei₅₄.” ²¹ Jaun₂ jme₁dsián'₃ mozo 'éi₂ ca₂jmóg'₃ jág₁ ne₄ juig₅₄, jaun₂ ca₂rë₃'nē₃ bá₄ juig₅₄. Jaun₂ ca₂juá'₂ tsí'₅ táng₃ mozo 'éi₂: “Co₂chi'₅₄ o₂ñi₄ jé₄ calles, le₂tan₅₄ ja₁le₁ñi'₂ dsa₂ juín₅ jé₄ juig₂, qui₂o₂quian₅ dsa₂ te₂ñé₂, dsa₂ 'lian'₂, i₂guian'₅₄, i₂ten₄ nē₃.”

²² Jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂juá'₂ dsa₂ mozo 'éi₂: “Gui'₅₄, ma₂nē₂jmo₃ con'₂ lé₅ nē₂jua'₅₄. Jo₂ bá₄ gué₄ dsi₂néi₂.” ²³ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ juig₅₄: “Gua₂ táng₃ jé₄ calles le₂tan₅₄ ja₁lé₄ o₄juí₅, o₂quian₅ tion₅₄ dsa₂ i₂jeng'₂, jaun₂ can'₂ dsi₂néi₂ quió₃. ²⁴ Ia₁ le₂nē₅ bá₄ juá'₅ jniá₂, 'í₁jan₂ i₂jme₁lé₄ jág₁ ca₂té₃ le₂'uig₅₄ 'éi₂, tsá₃ quein'₃ jé₄ jmig₄ quió₃.”

'Njo₅ bá₄ 'ua'₂ ta₁ a₂jme₃quian'₅₄ dsa₂ Te₁gui'₅₄
(Mateo 10:37-38)

²⁵ Juín₅ lin₃ dsa₂ i₂jme₁ma₂quian'₅₄ Jesús. Jaun₂ ca₂jéin'₃ ca₂juá'₂:

²⁶ —Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'ei₅ dsí₅ jme₃quiong'₅₄ jniá₂, nē₁jua'₂ tsá₃ ca₂tén'₃ dsí₅ téin₂ jmei₂, chog₅₄, dsa₂ mí₂ quiáin₅, chi'₂-guein₂ quiáin₅, ca₂le₃jín₃ gué₄ o₁riin'₅₄ nē₃; nē₁jua'₂ tsá₃ ca₂tén'₃ dsí₅ le₂jiog₅ jme₂dsí₂ quió'₅ nē₃, tsá₃ lé₂ le₃léin₂ dsa₂ quiáng₃. ²⁷ Jua'₅₄ 'ein₂ tsá₃ ca₂tén'₃ dsí₅ gue₃ 'mú₃,^m jíá₃ chi₁co'₅₄ quió'₅, tsá₃ lé₂ le₃léin₂ dsa₂ quiáng₃. ²⁸ Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ chan₂ jan'₂ 'nia'₂ i₂nio₃ chi'₃ caun₂ ni₁'ia'₂ ñei₅, ¿on₁ jniá₅ de'₂ con₂ 'í₁ chi₂jua'₂ ma₂len₅ cu₄ quió'₅ ca₂lia'₂ a₂'ió'₄ a₂jaun₂? ²⁹ Ia₁ nē₁jua'₂ tsá₃ le₂jaun₂, jme₃lióg₃ 'uig₅₄ 'ia'₂, tsá₃ tió'₅ gué'₂ jme₃'ió'₃, ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jág₃ a₂jaun₂, a₂lë₁co₂jmóg'₂ co₃ñág₂ bá₄. ³⁰ Dsia₃: “Dsa₂ nē₅ con'₂ jnia'₅₄

¹²⁵ lit. “gué'₃ i₁ñí'₄.”

^m²⁷ lit. “tsá₃ cán₂ crób₄ quió'₅.”

ca₂jme₃lióg₃ 'uíg₅₄, la₁ tsá₃ guë'₂ qui'₅₄ jmiг₄ jme₃'ió'₃." ³¹ O₃ jui₁lia'₂ jan₂ rag₅₄ guë'₂, i₂jmo₃ 'nei₂ quian'₅₄ jan₂ rag₅₄ sián'₂, ḷtsa₁ jniá₅ de'₂ guá₃ con₂ 'í₁ chi₂jua'₂ tió'₅ quian'₅₄ guian₃ mei₅ 'lióg₂ quiáin₅, dsi₃quíñ₂ quian'₅₄ guión₂ mei₅? ³² Chi₂jua'₂ ma₂lí'₄, tsá₃ tió'₅ n  ₃, t  lia'₂ u  ng₂ gu  ₄ já₅ rag₅₄ jan₂, chein₃ dsa₂ i₂quian₅ já₁ a₂mi₂₃ dsian₅ co₂nei'₅₄ mi'₅₄. ³³ Le₂n  ₅ b  ₄ chi₂'ein₂ 'nia'₂ i₂tsá₃ ca₂tén'₃ dsi₅ tí₂ ca₂le₃j  ₃ a₂cha₂ quió'₅, tsá₃ lé₂ le₃léin₂ dsa₂ quiáng₃.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ l  ₅ ts  ₁ñj  ₁
(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

³⁴ '(Ju  lia'₂ dsa₂ i₂quian'₅₄ jniá₂ l  n₅ jui₁lia'₂ l  ₅ ts  ₁ñj  ₁.) A₂dse₃ b  ₄ ts  ₁ñj  ₁ t  lia'₂ ñj  ₅₄. La₁ n  ₁ja₂ ca₂'en₃ ñj  ₅₄ n  ₃, ḷ'a₂ b  ₄ lia'₂ l  ₂ le₃lei₂ táng₃? ³⁵ Tsá₃ ma₃'e₂ ta₁ tí₄, on₃ gu  ₂ l  ₂ le₃lé₂ gua'₅₄, on₃ gu  ₂ ma₂t  ₅ ta₁ jua'₅₄ a₂le₃lé₂ ca₂b  ₅₄ 'o'₅₄. Jñjia'₅₄ lia'₂ a₂dsi₃ga'₅₄ u  ng₂ b  ₄. I₂dsi₅₄ gua₄, r  ₂ jui₁nei₅₄.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ jan₂ já'₂ cha'₂ i₂ca₂i₃cón'₅
(Mateo 18:10-14)

15 ¹ Ca₂le₃j  ₃ dsa₂ i₂c  n₂ 'lia'₅₄ qui  n₅ dsi₂tan₅₄, quian'₅₄ gu  ₄ dsa₂ i₂le₁c  n₄ dso₄ sián'₂, ca₂o₃léin₂ ja₁'en₅₄ Jesús, a₂o₃n  i₃.

² 'U  g₅₄ jaun₂, dsa₂ fariseos quian'₅₄ t  juá'₅ ca₂chi₂ca₂'i  n₃ Jesús.

Ca₂juá':

—Dsa₂ n  ₅ qui₂guein₂₃ b  ₄ dsa₂ i₂le₁c  n₄ dso₄, gu  '₅ co₂l  ₅ quiong'₅₄.

³ Jaun₂ l  ₃ ca₂juá'₂ Jesús já₁ jáng'₅ léi₄ la₂:

⁴ —᷇I₂'ein₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ i₂'ñio₅ caun₂ 'ñj  ₂-l  n₂ já'₂ cha'₂, n  ₁ja₂ ca₂i₃cón'₅ jan₂, ts  ₁ ja₁co₂'ñiog₅ jaun₂ toin'₂ i₂quéin'₂ ne₂guión₂ r  ₂dsi₂ guia₃-n  ₂ (99) con'₂ i₂te₂, ds  ₃ táng₃ dsi₂ju  ₅, dsi₂'ñiai'₂ i₂jan₂ i₂i₃cón'₅ 'éi₂, 'nau'₂ ca₂lia'₂ ca₂ds  u'₂? ⁵ J  ₁ma₂ca₂ds  u'₂ n  ₃, t  ₂ jui₅ co₁dsi₁₂, j  in'₅ táng₃ 'io'₂ j  n'₅. ⁶ J  ₁ma₂dsi  n₃ dsi₂n  i₂ n  ₃, ñ  ₂ ca₂le₃j  ₃ a₂mei₅₄ qui  n₅, quian'₅₄ gu  ₄ dsa₂ i₂ti  n₅ cau₅ quió'₅. Jaun₂ juá': "N  ₃ o₁tió'₄, jm  ₁ 'io'₂ quian'₅₄ jni  ₂, ia₁ ds  n₅ b  ₄ já'₂ cha'₂ i₂jme₁ma₂i₂cón'₅ qui  n₃." ⁷ Juá'₅ jni  ₂, 'ñio₅ l  n₃ gu  ₄ b  ₄ cha₂ o₂'ñi  ₃ dsi₅ guei'₅₄ i₂ju  g₃ o₄qui  ₄ jan₂ dsa₂ i₂r  ₂c  n₄ dso₄, i₂dsi₂qu  n₅ dsi₅, lia'₂ con'₂ gu  ₄ o₄qui  ₄ i₂quéin'₂ ne₂guión₂ r  ₂dsi₂ guia₃-n  ₂ (99) dsa₂ "d  n₃" i₂ts  ₃ 'e₂ 'ñi  ₅ jme₃ts  n₃ dsi₅.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ caun₂ cu₄ 'ua'₂ a₂i₃c  '₅

⁸ 'O₃ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ mí₂ i₂'io₅ guia₃ cu₄ 'ua'₂, ⁹ n  ₁ja₂ ca₂i₃c  '₅ caun₂, ḷtsa₁ téi₂ si₂, 'i  ₂ dse₃ l  n₃ dsi₂n  i₂, 'no'₂ ca₂lia'₂ ca₂ds  '₂?

⁹ J  ₁ma₂ca₂ds  '₂ n  ₃, jmo₂₃ 'io'₂, ñ  ₂ 'io₅₄ a₂mei₅₄ qui  n₅, i₂ti  n₅ cau₅ qui  ₅ n  ₃, jaun₂ juá': "N  ₃ o₁jm  ₁ 'io'₂ quian'₅₄ jni  ₂, ia₁ ds  '₅ b  ₄ cu₄

⁸ griego: dracma (co₂'ni  ₄ 'lian'₅₄ dsa₂ co₂jme₄ ta₁).

a₂jme₁ma₂i₂'ág₃ quió₃." ¹⁰ Jaun₂ le₂në₅ bá₄ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, chan₂ o₂'ñjío₃ o₂jnia₃ dsi₅ ángeles quián₅ Diú₄ o₄quió'₄ jan₂ dsa₂ i₂rë₂cán'₄ dso₄, i₂ma₂ca₂dsi₃quén'₅ dsí₅.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ juí₁lia'₂ jan₂ dsó₂ i₂ca₂dsián'₃ táng₃ quió'₅ jmei₂

¹¹ Ca₂juá'₂ Jesús ján₃:

—Jan₂ dsa₂ jme₁chan₂ on₃ ja₁ñji'₅₄. ¹² I₂lín₅ i₂me'₂ gué₄ ca₂tsí'₃ jmei₂: "Tia₅₄, cuë₄ ca₂dsio₄ cu₄ quiáng'₂ con'₂ ca₂tíng₂." Jaun₂ jmei₂ n  ₃ ca₂dsi  '₃ 'e₂ a₂cha₂ quió'₅, jma₃qu  n₅ ca₂cu  '₃ chi'₂ qui  in₅ con'₂ ca₂t  n₂. ¹³ Mei'₂ b  ₄ cang₂ jaun₂, dsó₂ i₂me'₂ gu  ₄ qui₂ca₂nag₃ a₂jme₁ma₂l  ₅ quió'₅. Quian'₅₄ cu₄ jaun₂ ca₂'l  ₃ jui₅ i₁ñji₂ u  ng₂ caun₂ 'u  ₃ si  '₂. Ja₁jaun₂ ca₂i₁'éin₄ j  ₂ cu₄ quió'₅, ts  ₃ 'en₅₄ dsí₅ ca₂r  ₃ch  in₃. ¹⁴ Jme₁ma₂dsó'₃ j  ₂ cu₄ n  ₃, 'ñjio₅ lin₃ ca₂r  ₃'  n₃ a₂gu  '₃ dsa₂ juig₂ jaun₂. 'E  ₂ n  ₃ ma₂ñj  ₂₃ 'oin₅₄. ¹⁵ Jaun₂ ñ  ₃ i₃'ni  g₂ ta₁ a₂jmo₃ quió'₅ dsa₂ juig₂ jaun₂. Jaun₂ dsa₂ '  i₂ n  ₃ ca₂chei₃ ja₁nau₂ quió'₅ a₂ñjii'₃ i₁ñj  ₅. ¹⁶ J  ₁ma₂t  ₂ r  ₁gu  '₃ i₁ñj  ₅, ca₂lia'₂ ma₂le₃gu  '₃ 'ñjog₅ cu  '₁ ts  ₁r  ₂jnei₂ a₂gu  '₅ j  '₂, la₁ 'i₁jan₂ ts  ₃ 'ein₂ ca₂cu  ₃ a₂gu  '₅. ¹⁷ Jaun₂ ca₂i₃jnia₅ dsí₅: "iT  ₁lia'₂ ju  n₅ mozos i₂'ñjio₅ ñ  '₃, cha₂ qui₂r  ₂ts  n₂ a₂gu  '₅, jni  ₂ n  ₃ ja₁l  ₃ jñ  g'₅ dsí₃ 'ong₅₄! ¹⁸ 'Ag₅₄ caun₂ ds  ₃, n  g'₄ t  ng₃ ds  ₂n  i₂ quió'₅ ñ  '₃. Juig₅₄ le₂la₂: Tia₅₄ qui  g₃, 'e₂ gu  ₄ ju  ₂ dso₄ ca₂'no₃ ne₄ Diú₄ quian'₅₄ ja₁cong'₂; ¹⁹ jnia'₅₄ ts  ₃ ma₃ca₂t  n₂ a₂t  '₄ jni  ₂ j  n₃. La₁ jag₄ jni  ₂ lia'₂ ja₁j  ng'₅₄ jan₂ dsa₂ i₂tion₄ qui  g'₂ b  ₄. ²⁰ Jaun₂ ca₂nau₂ ca₂'l  ₃ jui₅ j  n₃ t  ng₃ quió'₅ jmei₂. La₁ u  ng₂ b  ₄ gu  ₄ j  n₅, jme₁ca₂j  g₂ jmei₂. Ca₂t  '₂ ñ  i₂ dsí₅, ca₂ñj  ₃ co₂chi'₅₄, ca₂c  g'₃ cu₅ ca₂chen'₃ quió'₅ 'io'₂ j  n₅. ²¹ Jaun₂ gu  ₄ ca₂ju  '₂ ja₁ñji'₅₄: "Tia₅₄ qui  g₃, 'e₂ gu  ₄ ju  ₂ dso₄ ca₂'no₃ ne₄ Diú₄ quian'₅₄ ja₁cong'₂; jnia'₅₄ ts  ₃ ma₃ca₂t  n₂ a₂t  '₄ jni  ₂ j  n₃."^o ²² La₁ jmei₂ n  ₃, ca₂ts  '₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ tion'₅₄ qui  n₅; "iMa₂n  ₃ co₂chi'₅₄! O₂dsi₄ 'm  '₂ a₂l  ₅ a₂dse₃ gu  ₄, queng'₅₄ chi'₂ qui  g₃; caun₂ gu  '₂ anillo tio'₂ chi₁g  ₃. Co₂ds  n₃ gu  '₂ n  i₁lau₂ to'₅₄ 'nia'₂ tag₅₄; ²³ Jaun₂ o₁te'₄ 'nia'₂ ca₁jui₅ i₂ma₂'on'₅₄ ch  n₅, jaun₂ jñ  i'₄ 'nia'₂. iJaun₂ que₅₄, ti  '₄ jm  ₁ 'io'₂! ²⁴ Ia₁ chi'₂ n  ₅ qui  g₃, n  jag₄ i₂jme₁ma₂jon₅ b  ₄ n  ₅, la₁ chain₂ b  ₄; jme₁ca₂i₃c  in'₅, la₁ ma₂ds  n₅ b  ₄." Jaun₂ ca₂jme₃li  g₃ jmi  ₄ tioin'₅₄. ²⁵ 'T  ₁lia'₂ jaun₂, chi'₂ ja₁ñji'₅₄ i₂l  n₅ i₂ju  n₂ gu  ₄, jme₁'ein₅₄ ja₁nau₂. Jme₁ma₂ja₂qui  n₃ guain'₂ ds  ₂n  i₂, ca₂n  g₂ i₁niog₅ son₅₄ i₁dsan₅ dsa₂. ²⁶ Jaun₂ ca₂t  '₃ jan₂ ds  ₂ ca₂ñag₃ 'e₂ niog₅ l  ₂. ²⁷ Jaun₂ ju  '₂ '  ₂: "Ds  ₂ r  ng'₂ b  ₄ gu  n₅, jaun₂ ñ  i'₅ n  ₃ n  jmo₃ '  '₃ n  ₂jñ  '₃ dsa₂ ca₁jui₅ i₂jme₁ch  n₄ 'on'₅₄, ia₁ gu  n₅, dsein₃ b  ₄, ts  ₃ 'e₂ l  n₅."²⁸ La₁ ca₂r  ₃n  ₃ b  ₄ ri  n₅₄ i₂ju  n₂ '  ₂. Ts  ₃ 'nio₃ 'í₂ ds  ₂n  i₂; jaun₂ ca₂o₃'  n₃ jmei₂, ca₂ju  '₂ j  g₁ 'ua₁. ²⁹ La₁ '  ₂ n  ₃ ca₂ñag₃ ca₂ts  '₃ jmei₂: "Ca₂le₃j  ₃ ñj  ₂ ma₂guio₃ gua₅₄ jme₃t  ₂ ta₁ ne'₅₄, ts  ₃ l  g'₂ jua'₅₄ ma₂jmo₃ ts  ₃ nag₅₄

^o21 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ le₂la₂ j  n₃: "La₁ jag₄ jni  ₂ lia'₂ ja₁j  ng'₅₄ jan₂ dsa₂ i₂tion₄ qui  g'₂ b  ₄."

ja₁cong'₂. Ca₂lia'₂ jŋia'₅₄ jan₂ chein₂ lau₂ bá₄ tsá₃ ma₂cuag'₅₄ jniá₂ jua'₅₄ jmo₅₄ jmig₄ quian'₅₄ a₂mei₅₄ quiáng₃. ³⁰ Në₃ gué₄ ting'₂ jmó'₂ jmig₄ ia₁ guán'₅ ja₁jí'₄ në₅, i₂lë₁qui₂i₁'én₄ cu₄ quiáng'₂, qui₂i₁jí₂ lia'₂ lë₂ dsí₅ quian'₅₄ 'io₅₄ ga₂. Në₃ në₃, jmig₄ jmo'₂ o₄quió'₄, jŋíg'₅ ca₁juí₅ i₂'on'₅₄ gué₄ jme₁chén'₄.” ³¹ Jaun₂ ca₂ηag₃ jmei₂: “Jón₃, ma₁ co₂tan₅₄ bá₄ ñéi'₂ 'ne₂ quian'₅₄ jniá₂; a₂quián'₂ 'ne₂ bá₄ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quió₃. ³² La₁ në₃ në₃ co₂në₅ ca₂tág₂ jmó₁ jmig₄, quián₁ o₂'ñió₃ dsí₅, ia₁ guán'₅ ríng'₂, në₂jag₄ i₂jme₁ma₂jon₅, la₁ në₃ ma₂chain₂ bá₄ táng₃; jme₁ca₂i₃cóin'₅, la₁ ma₂dsáin'₅ bá₄.”

Jág₁ jáng'₅ léi₄ juí₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ ca₂rë₃ti'₅₄

16

¹ Ca₂juá'₂ Jesús ján₃ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄:

—Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ jme₁'ñioi₂₃ jan₂ dsa₂ i₂niog₅ gu₂ dsí₂néi₂ quió'₅; la₁ ca₂i₁dsia₂ jan₂ dso₄, ia₁ juá'₂ a₂lë₁jme₁qui₂'én₂ 'éi₂ a₂cha₂ quió'₅ juig₅₄. ² Jaun₂ ca₂të₃ juig₅₄ ca₂juá'₂: “¿I₂'e₂ bá₄ jág₁ në₅ nag₂₃ quián'₂ 'ne₂? Jang'₅₄ cuentas quiáng'₂, ta₁ a₂líng'₅, ia₁ ja₁lá₃ jŋia'₃ ta₁ a₂niog₅ gog'₂.” ³ Jaun₂ dsa₂ 'éi₂ në₃ ca₂'náu'₃ dsí₅: “¿'E₂ bá₄ jmo₅₄ jniá₂? Jniá'₂ juig₃ ta₁ quió₃. Tsá₃ bén₂ jua'₅₄ jmo₅₄ ta₁ ja₁nau₂, ján₃ guë'₂ gui'₄ jniá₂ jua'₅₄ a₂lë₁mi₁₂ jme₃'o₅₄ dsa₂. ⁴ Ma₂guion₄ 'a₂ lia'₂ jmo₅₄ ia₁jaun₂ guei₃ dsa₂ sián'₂ dsí₂néi₂ quió'₅ jé₁ma₂të₁tsíng'₅₄ tsá₃ ta₁ cha₂ jmo₅₄.” ⁵ Jaun₂ ca₂të'₃ të₃ qui₂ján₃ dsa₂ i₂jme₁le₁rín₃ quió'₅ juig₅₄. I₂le₂'uig₅₄ ca₂tsí'₃: “¿Je₂liá'₂ ríng'₂ quió'₅ gui'₅₄? ” ⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ 'éi₂: “Caun₂ 'ñiá₂-láu₂ ba₂rig₅₄^p no'₅₄.” Jaun₂ juá'₂: “La₂ ron₅ si₂ ja₁ton₅ con'₂ a₂ring'₂. Né₂, ma₂në₃ jmo₄ táng₃ caun₂ a₂siá'₂, tió'₃ jŋia'₅₄ të₂láu₃-guiá₂ bá₄ taun'₅₄ a₂le₃ring'₂.” ⁷ Jaun₂ ca₂tsí'₃ táng₃ jan₂ i₂sián'₂: “'Ne₂ guë'₂, ¿je₂liá'₂ ríng'₂? ” Jaun₂ juá'₂: “Caun₂ mei₅ 'ma₂ cuig₂. ”^q Jaun₂ ca₂ηag₃: “Jón'₅ si₂ ja₁ton₅ a₂ring'₂; jmo₄ táng₃ caun₂ a₂siá'₂ tió'₃ quéin'₂ co₂ne₂guió₂ bá₄ taun'₅₄. ” ⁸ Juig₅₄ në₃, rë₂ bá₄ ca₂'iin₃ dsa₂ i₂tsá₃ ca₂rë₃ti'₅₄ 'éi₂, ia₁ 'ñioi₅₄ ca₂jmo₃. Ia₁ ja₂lin₃ gué₄ bá₄ 'ñio₅₄ juí₁lia'₂ dsa₂ mi₂güíg₃ jmi₄ në₃, lia'₂ con'₂ gué₄ chi'₂-guein₂ i₂i₂nio₄ ja₁jniá₂ si₂. ⁹ Jaun₂ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, 'nio'₂ 'nia'₂ juí₅ 'a₂ lia'₂ léng'₂ a₂mei₅₄ quian'₅₄ cu₄ cha₂ mi₂güíg₃ 'lig'₅₄ la₂, ia₁jaun₂ jé₁ma₂ca₂dsa₃ cu₄, chan₂ bá₄ i₂le₃guéi'₂ 'nia'₂ ja₁o₁tiáng'₂ dse₃ co₂tan₅₄. ¹⁰ Juí₁lia'₂ i₂rë₂ti'₅₄ rë₂ quian'₅₄ ca₂juig₄ a₂të₂no₄ gu₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ rë₂ti'₅₄ quian'₅₄ 'lióng₂. Le₂jaun₂ guë'₂ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ rë₂ti'₅₄ quian'₅₄ ca₂juig₄, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ rë₂ti'₅₄ quian'₅₄ 'lióng₂. ¹¹ Jaun₂ në₃, në₁jua'₂ tsá₃ rë₂ten'₅₄ 'nia'₂ quian'₅₄ cu₄ cha₂ mi₂güíg₃ 'lig'₅₄ la₂, ¿'ein₂ bá₄ i₂lé₂ le₃'ág₃ caun₂ dsí₅ ja₁con'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ a₂lë₅ a₂quen₅ të₃dsón'₂? ¹² Në₁jua'₂ tsá₃ rë₂ten'₅₄ 'nia'₂ quian'₅₄ a₂lë₅ quió'₅ dsa₂ sián'₂, ¿'ein₂ bá₄ dsia₃ gog'₂ 'nia'₂ juí₁lia'₂ a₂ca₂tín'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄? ¹³ 'I₁jan₂ dsa₂ i₂ma₂'lian'₅₄ tsá₃ lé₂ le₃jme₃ti₃

^p6 lit. “caun₂ 'ñiá₂-láu₂ batous”, (caun₂ 'éi'₃ a₂jme₁'io₅ dsa₂, a₂'a₄ con'₂ 37 litros le₂caun₂).

^q7 lit. “caun₂ 'ñiá₂-láu₂ korous míg₂ trigo”, (caun₂ 'éi'₃ a₂'éi₄ con'₂ guia₃ 'ma₂ le₂caun₂).

ta₁ ne₄ on₃ juíg₅₄. Ia₁ jme₃'njai₅₄ jan₂, jan₂ guë'₂ jme₃'nioi₃; o₃ jme₂gain₃ jan₂, jan₂ guë'₂ tsá₃ jui₅ toin'₂. Tsá₃ 'ein₂ 'nia'₂ lé₂ le₃jme₃ti₃ lia'₂ ne₄ Diú₄, lia'₂ ne₄ Cu₄ né₃.

¹⁴ Dsa₂ fariseos né₃, jme₁tioin'₅₄ 'nag₂₃ jë₂ jág₁ né₅. Jaun₂ jñia'₅₄ ca₂ñág₂ 'nei₂ bá₄ jme₁ca₂nág₂, ia₁ líin₅ dsa₂ i₂ñí₄ dsí₅₄ cu₄.

¹⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—'Nia'₂ jmo'₂ a₂dseng'₃ të₃ne₄ dsa₂, la₁ cuí'₅ bá₄ Diú₄ dse₃ 'a₂ lia'₂ lë₅ 'au'₂ 'nia'₂. Ia₁ jui₁lia'₂ i₂jmo₅ dsí₅ a₂ñí₄ lë₃ dsein₅₄ 'ñio₅ quein₅, a₂jaun₂ 'io'₅₄ Diú₄.

'Éi'₃ Juá'₅, quian'₅₄ ja₁gon₂ Diú₄

¹⁶ 'Jme₁ron₅ 'Éi'₃ Juá'₅, quian'₅₄ Si₂ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmid₄ a₂jme₁chan₂ Juan₅₄. Ca₂le₃jaun₂ qui₂dsí₂'ag₅ jág₁ jui₁lia'₂ ja₁gon₂ Diú₄; ma₂ja₂lén₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ qui₂quín'₅ bí₂ a₂tóin'₃. ¹⁷ Tsá₃ gué₄ 'e₂ ta₁ quian₅ a₂dsí₃ñí₂ dsí₁ guei'₅₄ quian'₅₄ gua'₅₄ 'uë₃, lia'₂ con'₂ gué₄ dsí₃'én₂ caun₂ léi₄ pí'₁ a₂le₁ton₅ 'Éi'₃, jua'₅₄ a₂tsá₃ le₃ti₃.

Jme₂tag₅ Jesús 'a₂ lia'₂ lë₅ jui₁lia'₂ a₂tén₂ dsa₂ dsí₂i₂gu₂

(Mateo 19:1-12; Marcos 10:1-12)

¹⁸ 'Në₁hua'₂ jan₂ dsa₂ ñe'₂ ca₂téin₂ dsa₂ mí₂ quiáin₅, a₂jéin'₂ táng₃ gu₂ quian'₅₄ i₂sián'₂, 'no₂₃ dso₄. Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ né₁hua'₂ dsa₂ ñe'₂ ca₂cain₃ dsa₂ mí₂ i₂ma₂téi₂ dsí₂i₂gu₂, ján₃ bá₄ co₂jaun₂ 'no₂₃ dso₄ ján₃.

Jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄, quian'₅₄ Lázaro

¹⁹ 'Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ i₂jme₁qui₅ jmá'₃ tsín'₅₄jlá'₁, quian'₅₄ 'mi'₂ 'ui'₃ a₂chein'₅₄ ta₁jain₂, né₃. Le₂'o₃ jmid₄ bá₄ jme₁cué'₅ o₂'ñiío₃ o₂jñia₃ dsí₅, jme₁jmo₂₃ jmid₄ jlá'₁. ²⁰ Jme₁chan₂ táng₃ jan₂ dsa₂ te₂ñé₂ i₂jme₁chen₂ Lázaro, ^r i₂dso'₅₄ jme₁qui₂rë₂can'₂ 'mé'₅ ni₁ñi₁₂. Jme₁dsí₂dsiog₃ dsa₂ o₄'né₄ quió'₅ dsa₂ cha₂ cu₄. ²¹ Dsa₂ te₂ñé₂ 'éi₂ né₃ jme₁'nio₃ jme₃tain'₅₄ quian'₅₄ a₂tsí₂séi'₂ ne₄ mesa. Ca₂té₂ dsí₂ji'₅₄ jme₁ja₂lén₂ ja₂'lí'₃ ne₄ 'mé'₅ quió'₅. ²² Cang₂ jaun₂ ca₂jon₃ bá₄ dsa₂ dsí₂ñé₂ 'éi₂, ca₂tág₃ ángeles ja₁con₂ Abraham. Cang₂, ca₂jon₃ bá₄ dsa₂ cha₂ cu₄ 'éi₂ ján₃. Ca₂'ó₂ bá₄ dsa₂ né₃. ²³ Jme₁ma₂'ein₅₄ ñág₅ uig₅ ja₁dsí₂len₅ 'lag₄,^s ca₂chóng'₃ ne₅₄ ca₂jíin₂ uíng₂ Abraham quian'₅₄ Lázaro cau₅ quió'₅. ²⁴ Jaun₂ ca₂guió'₃ co₂mi'₅₄ ca₂juá'₂: "Tia₅₄ Abraham, dsia₄ ñéi₂ 'au'₂ jniá₂, chen₅ Lázaro né₅ jui₁tia₅₄ chi₁gú₃ né₃ jmíg₃, jui₁chia₂ jme₃güig'₂ le₁tsí'₃. Ia₁ 'ñio₅ líin₃ uig₅ ñag₅₄ 'eng₅₄ jë₄ si₂ la₂." ²⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ Abraham: "Jón₃, dsá₂ 'au'₂ jmo₄, ca₂gue'₅₄ bá₄ 'ne₂ a₂dse₃ të₁lia'₂ ca₂rë₃cháng'₃. Lázaro la₂ né₃, tsá₃ 'e₂ dse₃ ca₂rë₃cháin₃. Jaun₂ rë₂né₃ né₃ gue₂₃ lián'₂

^r20 Lia'₂ chen₂ Lázaro jein₅ jág₁, dsa₂ i₂jme₂'o₅₄ Diú₄.

^s23 griego: hades, co₂'nió'₄ a₂juá'₂, ja₁quió'₄ 'lag₄.

chain₂ dse₃ ja₁lá₃. 'Ne₂ guë'₂ ma₂ñag'₅₄ uig₅ ja₁në₅. ²⁶ Ton'₂ ji'₅₄ ñei₅ lin₃ lé₅ jë₄ quián₂ jniog₄, jaun₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃ñí₃ të₂le₃ në₅, on₃ guë'₂ i₂tion'₅₄ ja₁në₅ lé₂ ñí₃ le₃la₂." ²⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃: "Mi₅ jniá₂ ne'₅₄ jaun₂, tia₅₄, a₂dsiang'₅₄ i₂në₅ dsi₃con₅₄ jág₁ dsau₅ dsi₂néi₂ quió'₅ ñe'₃, ²⁸ ia₁ 'ñiá₂ chi'₂ ríng'₃ i₂chan₂ gué₄, ia₁jaun₂ tsá₃ ja₃ñag₅₄ uig₅ ja₁lá₃."

²⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Abraham: "I₂ma₂rón'₅ si₂ bá₄ ó₃ ca₂quiog₂ Moisés quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁. iJui₁tion'₅₄ juí₅ a₂juá'₂ 'éi₂!" ³⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃: "Jan₂'ón₄, tia₅₄ Abraham, ia₁ në₁ca₂dsián'₂ jan₂ 'lag₄ dsi₁con₃ jág₁, dsi₃quén'₅ bá₄ dsí₅." ³¹ La₁ ca₂ñag₃ táng₃ 'éi₂: "Chi₂jua'₂ tsá₃ nag₅ gau₂ a₂juá'₂ Moisés, quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ në₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ 'e₂ gau₂ nag₃ o₁jnia'₅₄ la₂ ca₂jen'₅₄ jan₂ 'lag₄ dsi₁con₃ jág₁."

A₂go'₂ në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂tian'₃ dso₄
(Mateo 18:6-7, 21-22; Marcos 9:42)

17

¹ Ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄:

—Tion₅₄ niog₅ le₃cha₂ bá₄ a₂jmo₃ a₂qui₃nió₃ dsa₂. iLa₁ 'e₂ gué₄ juíg₂ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂'uín₄ a₂dsi₂gan'₅₄ riin'₅₄! ² Ja₂lin₃ gué₄ dse₃ jua'₅₄ tón₂ dsa₂ ne₄ jmi₁ñí'₄ chi₁quein₅ ní₁to₂ dsi₂lag₅₄, lia'₂ con'₂ gué₄ jmo₃ tián'₃ dso₄ jan₂ dsa₂ dsi₂ñé₂ la₂. ³ Të₃ñí'₅₄ 'nia'₂ jaun₂.

'Chi₂jua'₂ 'ein₂ ríng'₂ jmóg'₂ mi'₅₄, jéin₃. Në₁jua'₂ ca₂jme₃tsíñ₃ dsí₅, 'én₃ dsáu₁. ⁴ O₁jnia'₅₄ guio₃ ráun₂ në₂jmóg'₂ mi'₅₄ co₂jmi₄, në₁jua'₂ guio₃ ráun₂ ca₂já₃ ne'₅₄, juá'₂: "Tsá₃ ma₃jmo₅₄", 'én₃ dsáu₁.

Bí₂ a₂'io₅ a₂'én₂ dsa₂

⁵ Ca₂juá'₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ ca₂tsí'₃ Te₁gui'₅₄:

—Jmo₄ juí₁le₂'éin₂ gué₄ jnia'₅₄.

⁶ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Te₁gui'₅₄:

—Tsá₃ a₂nag₅₄ jnia'₅₄ con'₂ tí₅ ca₂míg₂ mi₂jon₂ quió'₅ ní₁'ma₂ mostaza^t bá₄ 'én'₂ 'nia'₂, lé₂ le₃juíg₅₄ ní₁'ma₂ sicómoro^u chí'₅ në₅, "Jñiag'₃ ja₁në₅, o₂nau₂ ne₄ jmi₁ñí'₄", le₂jaun₂ dsón'₂ lé₂ bá₄.

'A₂ ca₂tíñ₂ jmo₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃

⁷ 'Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ jan'₂ 'nia'₂ chan₂ jan₂ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ ja₁nau₂ quió'₅, o₃jmo₂₃ 'í₂ já'₂ cha'₂ 'e₂, jua'₅₄ mei'₂ gué₃ ma₂guáin'₅ ja₁nau₂, ño₃ bá₄ juíg₂ 'nia'₂: "Ní₅₄ i₂né₂ jaun₂ quë'₅₄"? ⁸ Ma₁ tsá₃ le₂jaun₂. ñO₃ juíg₂ le₂la₂ 'e₂: "jmo₄ co₂jnia₅₄ a₂guë'₅₄, jmo₄ co₂jnia₅₄ quiáng'₂, jaun₂ ñag'₅₄ dsiá'₁ quió₃. Ca₂lia'₂ jë₁ma₂ca₂lë₃ guë'₂, gui'₂ në₃, jaun₂ gué₄ quë'₅₄, 'ag'₅₄ 'ne₂"? ⁹ ñCué'₅ ti₁'mag'₄ dsa₂ 'éi₂ ia₁ jme₃ti₃ con'₂ lë₅ a₂të₁néi'₂? Jan₂'ón₄. ¹⁰ Le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ ján₃, jë₁ma₂ca₂lë₃ jmo'₂ ca₂le₃jé₃ a₂juá'₂ Diú₄, ca₂tíñ'₂

^t6 mostaza: On₃jua'₅₄ mi₁jáng'₅ a₂cuí'₅ dsa₂ go₄ jniog₄; caun₂ ní₁'ma₂ dsón'₂ jaun₂ a₂té'₂ të₅sí₃ Brassica nigra.

^u6 sicómoro: mei'₂ tsá₃ ní₁'ma₂ Ficus sycomorus. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Amós 7:14.

'nia'₂ jua'₅₄: "Tsá₃ 'e₂ ta₁ téi₄ jnia'₅₄ ja₁cong'₂, ia₁ tsá₃ 'e₂ ñag₅₄ jua'₅₄ në₂jmó₁ jnia'₅₄, jnia'₅₄ con'₂ a₂ca₂tág₂ jnia'₅₄ jmó₁ bá₄ në₂jmó₁."

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús guian₃ dsa₂ i₂jme₁lín₄ 'mé'₅ 'iog₅

¹¹ Con'₂ siá'₂, ca₂í₃ táng₃ Jesús jui₅ a₂dsiób₄ Jerusalén, qui₂ca₂ñii₅ le₂tan₅₄ 'uë₃ Samaria quian'₅₄ Galilea.

¹² Jme₁ca₂dsiób₃ caun₂ juig₂ bë'₅₄, ca₂jme₃jein'₂ guian₃ dsa₂ i₂le₁dso'₅₄ lín₅ 'mé'₅ 'iog₅, la₁ uíng₂ bá₄ ca₂nau₂ ja₁chén'₄ Jesús. ¹³ Ca₂juá'₂ tiá₂:

—iJesús, Të₅, dsia₄ ñéi₂ 'au'₂ jnia'₅₄!

¹⁴ Jme₁ca₂jág₂ Jesús, ca₂juá':

—O₂nó'₅ 'nia'₂ o₂jme₁jnia₅ ne₄ jme₂dsa₂.

Jë₄ i₂léin₂ jaun₂ bá₄, ca₂jnia₃ 'mé'₅ a₂jme₁lín₄.

¹⁵ Jaun₂ në₃ jan₂ 'éi₂, jme₁ca₂rë₃lí'₄ ca₂jnia₃ dso'₅₄, ca₂jéin'₃ táng₃ ne₅₄, jme₂juuin'₂ Diú₄ co₂mi'₅₄.

¹⁶ Ca₂tóin₂ 'uë₃ cau₅ mi₂tag₄ Jesús, cuë₂₃ ti₁'mag'₄. Jan₂ dsa₂ chan₂ Samaria bá₄ 'éi₂.

¹⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—¿On₁hua'₅₄ guian₃ lé₂ i₂ca₂'lón₂? ¿Na₅ guë'₂ i₂ñi₃ 'éi₂? ¹⁸ ¿Jan₂ dsi₂nau₂ la₂ bá₄ i₂jón'₅ jme₂juuin'₂ Diú₄?

¹⁹ Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂:

—Nau₂, guan'₂ quiáng'₂. Ca₂lóng'₂ ia₁ 'éng'₂ bá₄.

'A₂ lia'₂ lé₂ i₁guá₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄

(Mateo 24:23-28, 36-41)

²⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ fariseos ca₂ñí'₃ Jesús líg'₂ guá₂ jmid₄ a₂le₃gon₂ Diú₄. Jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂:

—On₃hua'₅₄ a₂cha₂ léi₄ a₂rë₂jniá₂ guá₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄. ²¹ Jaun₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃juá'₂, jua'₅₄ "ñí₂ ja₁lá₃ já₅", o₃ "jó₄ já₅." Ia₁ a₂ma₂'i₄ bá₄ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ jin'₄ 'nia'₂.

²² Jaun₂ ca₂tsí'₃ táng₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂:

—Já₅ jmid₄ ja₁lé₂ 'au'₂ 'nia'₂ 'niog'₂ jag'₅₄ jmid₄ a₂le₃gon₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, la₁ tsá₃ jaun₂ të₅₄ ne'₅₄ 'nia'₂. ²³ Ia₁ já₅ jmid₄ i₁tsí'₃ dsa₂ 'nia'₂: "ñí₂ ja₁lá₃ já₅", o₃ "jó₄ já₅." La₁ tsá₃ o₁nó'₅ 'nia'₂, on₃ guë'₂ jui₁le₂'én'₂ 'nia'₂ quió'₅ i₂juá'₂ le₂në₅. ²⁴ Ia₁ jui₁lia'₂ të₂tsí'₅₄ si₁ñí'₃ ca₂taun₂ ca₂taun₂ guei'₅₄ mi₂güíg₃, le₂jaun₂ bá₄ lé₂ jë₁ma₂té₂ rë₁të₃tsí'₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃. ²⁵ La₁ jniá₅ de'₂ ca₂tíñ₂ ñág₃ ui₅ 'ñio₅ lín₃, jme₃'iog₅₄ dsa₂ chan₂ jmid₄ në₃. ²⁶ Ia₁ jui₁lia'₂ ca₂lë₃ jmid₄ lia'₂ con'₂ jme₁chan₂ Noé, le₂jaun₂ bá₄ lé₂ táng₃ jmid₄ quió'₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃. ²⁷ Ia₁ jme₁tion'₅₄ dsa₂ 'éi₂ jmid₄ jaun₂ qui₂gué'₅, qui₂'ín'₂ në₃, jme₁qui₂jéin'₂ gu₂, qui₂cui₂₃ chi'₂ quiáin₅ a₂jéin'₂ gu₂, ca₂lia'₂ jme₁ca₂dsiób₃ jmid₄ i₁ca₂í₃ Noé 'ñío'₃ ni₁barco, a₂ca₂can'₂ rë'₂ jmid₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃, ca₂i₃'én₂ ca₂le₃jín₃. ²⁸ Le₂në₅ bá₄ ca₂lë₃ jáñ₃ jmid₄ quió'₅ Lot. Jme₁tion'₅₄ dsa₂ qui₂gué'₅, qui₂'ín'₂, i₂tion'₅₄ qui₂lá₅, qui₂'nag₂₃, qui₂jne₂₃ 'e₂ qui₂jne₂₃,

qui₂jmóg'₅ 'ne₄ né₃. ²⁹ La₁ jme₁ca₂dsióg₃ jmig₄ a₂o₂'ín₃ Lot juíg₂ Sodoma, a₂ca₂tang₂ rë'₂ si₂, ca₂séi'₂ ní₁cang₁ azufre le₁guí'₂ si₂ guei'₅₄, ca₂i₃'én₂ táng₃ ca₂le₃jín₃. ³⁰ Le₂jaun₂ bá₄ lé₂ táng₃ jmig₄ i₁jme₃jnia₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃. ³¹ Jmig₄ jaun₂, chi₂jua'₂ 'ein₂ 'en₅₄ co'₅₄ 'ne₄, jui₁te₁'i₁ bá₄ 'e₂ te₁'i₁ dsi₂néi₂ quió'₅, tsá₃ o₁sióin₄ jua'₅₄ a₂'ué'₃ a₂jaun₂. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₂'en₅₄ ja₁nau₂, tsá₃ ma₃o₁jnjioi'₅₄ jua'₅₄ a₂ja₃quián₂ 'e₂ ja₃quián₂ a₂cha₂ quió'₅. ³² Dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄ 'e₂ ca₂i₃ñjí₂ 'io₅₄ quián₅ Lot. ³³ Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'nio₃ le₃chan₂ dse₃, dsi₃'én₂ quió'₅; la₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂dsi₃'én₂ quió'₅, le₃chain₂ bá₄ dse₃.

³⁴ 'Juá'₅ jniá₂, 'uë₂ jaun₂, on₃ dsa₂ i₂tián'₅ caun₂ tsí₁cama; jan₂ i₂dsi₃lén₃, jan₂ guë'₂ i₂të₃'ñjá₄. ³⁵ Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂, on₃ dsa₂ mí₂ i₂tion'₅₄ éi'₅ co₂lë₅; jan₂ i₂dsi₃lén₃, jan₂ guë'₂ i₂të₃'ñjá₄.^v

³⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂:

—¿A₂já'₄ bá₄ lé₂ a₂né₅, Te₁gui'₅₄?

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ 'éi₂:

—Jui₁lia'₂ ja₁ron₅ ní₁ñjí₁ 'lag₄, ja₁jaun₂ ñjí'₂ i₁tú₃ tsin'₅₄.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ jan₂ 'io₅₄ 'nág₂ quian'₅₄ jan₂ jué₄

18 ¹ Ca₂juá'₂ Jesús caun₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄, a₂ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ a₂ca₂tíin₂ chi₃léin'₂ Diú₄ tián₂, tsá₃ o₁'ú'₄ dsí₅.

² Ca₂juá'₂ le₂la₂:

—Caun₂ juíg₂ jme₁guá₄ jan₂ jué₄ i₂tsá₃ Diú₄ gan₃, on₃ guë'₂ dsan₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ né₃. ³ Ján₃ bá₄ juíg₂ jaun₂ jme₁chan₂ jan₂ 'io₅₄ 'nág₂ i₂jme₁ja₂ i₂gú'₃ ja₃jiin₅₄ jué₄ 'éi₂, jme₁ja₂jua'₅₄: “Jme₁rë₂ jág₁ quió₃, qui₂dsi₅ 'éi'₃ quió'₅ dsa₂ i₂jmög'₂ jniá₂.” ⁴ Ué₂ bá₄ tsá₃ jui₅ tón'₂ 'éi₂ jua'₅₄ jme₃ré₃. La₁ cang₂ bá₄ ca₂i₃jnia₅ dsí₅: “O₁jnia'₅₄ la₂ tsá₃ Diú₄ gáng₅, on₃ guë'₂ dsa₂ mi₂güíg₃ dsan₂ dsí₃ né₃, ⁵ la₁ia₁ 'uíg₅₄ a₂ñjí₄ lë₃ cuë₅ o₂me'₅₄ dsí₃ 'io₅₄ 'nág₂ né₅, qui₁dsi₅ jniá₂ co₂nei'₅₄ 'éi'₃ o₄quió'₄, con'₂ tsá₃ ñjó₅ né₁lua'₂ caun₂ le₂né₅ ñjí₃, jmo₃ dsí₃mé'₂ dsí₃.”

⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Te₁gui'₅₄:

—Ní₂ rë₂ a₂juá'₂ jué₄ 'lin'₅₄ 'éi₂. ⁷ ¿Tsa₁ líñ'₂ 'nia'₂, jme₃ré₃ bá₄ Diú₄ 'e₂ a₂mi₅ dsa₂ i₂rë₂quion'₅₄ quiáin₅ i₂quií'₂'áu'₂ ca₂nei₂ ca₂jnia₃? ¿Tsa₁ líñ'₂ 'nia'₂ caun₂ juín'₂ dsí₅ bá₄ quiong'₅₄? ⁸ Juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, dsí₂jui₅ bá₄ qui₃dsi₅ Diú₄ 'éi'₃ o₄quió'₄, i₂mi₅. La₁, jë₁ma₂të₂ rë₁guan'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, ¿dsiain'₂ bá₄ gué₄ dsa₂ 'én₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃?

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ on₃ dsa₂: jan₂ dsa₂ fariseo,
jan₂ gué'₂ dsa₂ i₂mi₅ 'lia'₅₄ a₂ca₂tíñ₂ dsí₂tan₅₄

⁹ Ca₂juá'₂ Jesús caun₂ jág₁ jáng'₅ léi₄ a₂ca₂tíñ₂ con'₂ i₂líñ₂ líñ₅ dsa₂ dsen₃, tsá₃ dsáu₅ dsí₅ riin'₅₄ sián'₂. Ca₂juá'₂:

^v35 Chog₅₄ si₂ a₂gui'₅₄ gué₄, tsá₃ chi₁ton₅ versículo 36 a₂juá'₂: “On₃ dsa₂ ñe'₂ i₂tion'₅₄ jmo₅ ta₁ ja₁nau₂; jan₂ i₂dsi₃lén₃, i₂jan₂ guë'₂ i₂të₃'ñjá₄.”

¹⁰ —On₃ dsa₂ ca₂i₃lén₂ guá'₅ templo i₁chi₂i₁lein'₄ Diú₄. Jan₂ 'éi₂ jme₁lín₄ fariseo, jan₂ guë'₂ i₂jme₁lín₄ ta₁ i₂mi₅ 'lia'₅₄ a₂ca₂tín₂ dsí₂tan₅₄.

¹¹ Dsa₂ fariseo né₃, të₃ chéin'₅ bá₄ chi₂lí'₂ con'₂ 'ñiog₅, ca₂juá'₂ le₂la₂: “Cué₅ jniá₂ ti₁'mag'₄, 'ne₂ Diú₄ quiáng₃, ia₁ tsá₃ líng₅ jui₁lia'₂ lín₅ i₂lín₅₄: i₂qui₂'ang₅, i₂tsá₃ dse₃ jmo₅ ja₁con₂ rin'₅₄, i₂nió'₅ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ lín₅ dsí₂i₂gu₂, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ lia'₂ lín₅ dsa₂ i₂mi₅ 'lia'₅₄ né₅, tsá₃ líng₅.

¹² Jme₂'ing₅₄ né₃ tìn₃ ráun₂ lia'₂ caun₂ semana, ton'₂ cué₅ bá₄ jniá₂ caun₂ qui'₅₄ a₂guia₃ quió₃, jë₂ con'₂ a₂lág₂. ”¹³ La₁ dsa₂ i₂mi₅ 'lia'₅₄ 'éi₂ guë'₂ né₃, uíng₂ bá₄ chéin'₅, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ ne₅₄ bá₄ tsá₃ tiá₂ dsí₅ chóg'₃ guei'₅₄. Jnia'₅₄ con'₂ qui₂quein₂₃ le₁dsí₅ bá₄ chéin'₅, juá'₂: “Diú₄ quiáng₃, dsia₄ ñéi₂ 'au'₂ jniá₂ ia₁ rë₂cáng'₄ dso₄. ”¹⁴ Jaun₂ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, dsa₂ i₂mi₅ 'lia'₅₄, 'éi₂ bá₄ tiá₂ rë₂ të₁tsin'₅₄ ne₄ Diú₄ ñái'₅ quió'₅, lia'₂ con'₂ gué₄ i₂jan₂. Ia₁ ca₂le₃jín₃ i₂jme₂can'₅₄ guion₅₄, sióin₃; la₁ i₂jmo₅ me'₂ guë'₂ né₃, roin'₂ guei'₅₄.

Ca₂jme₃gon'₅₄ Jesús chi'₂-guein₂

(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)

¹⁵ Co₂ráun₂ guë'₂, qui₂ca₂o₃jnia₃ dsa₂ guein₂ quiáin₅ ne₄ Jesús, ia₁jaun₂ qui₃téi₂ gu₂. La₁ ca₂jí₂ bá₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ jme₁ca₂jág₂.

¹⁶ Jaun₂ ca₂té'₃ Jesús guein₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂: —Cué₄ 'nia'₂ jmig₄ ja₃lén₂ chi'₂-guein₂ ja₁cong₂; tsá₃ lë₁jñii'₅₄ jui₅. Ia₁ jui₁lia'₂ i₂le₂né₅ bá₄ gué'₂ i₂tín₃ ja₁gon₂ Diú₄. ¹⁷ A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, dsa₂ i₂tsá₃ gue₅ ja₁gon₂ Diú₄ jui₁lia'₂ gue₅ jan₂ i₂bë'₅₄, o₁líg'₂ jmig₄ tsá₃ 'í₂ ja₁jaun₂.

Jan₂ dsó₂ chi'₂ i₂cha₂ cu₄ ca₂dsia₃ jág₁ quian'₅₄ Jesús

(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)

¹⁸ Jan₂ i₂lín₅ dsa₂ dsen₅₄ ca₂ñíi'₃ Jesús:

—Të₅ dsen₃, ñ'e₂ bá₄ 'nió'₅ jmo₅₄ jniá₂ ia₁jaun₂ ting₅₄ ja₁le₃chang₂ co₂tan₅₄?

¹⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—'E₂ lë₃ quiong'₅₄ jniá₂ a₂dseng₃? 'I₁jan₂ i₂dsen₃ tsá₃ chan₂, jnia'₅₄ lia'₂ jan₂ Diú₄ bá₄. ²⁰ Ting'₂ bá₄ 'Éi'₃ Juá'₅: “Tsá₃ nióg'₄ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ lín₅ dsí₂i₂gog'₂; tsá₃ jñíg'₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₂; tsá₃ 'áng'₁; tsá₃ jmó'₂ dsáu₁ ríng'₂ quian'₅₄ jág₁ të₂jág₁; jme₁gang'₃ chog'₂-ñéi'₅. ”

²¹ Ca₂ñag₃ 'éi₂:

—Lia'₂ con'₂ bñ'₅₄ bá₄ jniá₂ ma₂guio₃ jme₂tí₁ ca₂le₃jé₃ 'éi'₃ né₅.

²² Jme₁ca₂nág₂ Jesús a₂né₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—'Nió'₅ bá₄ gué'₄ caun₂ quiáng'₂: 'nag₄ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quiáng'₂. Jaun₂ dsio'₅₄ quió'₅ dsa₂ te₂ñé₂. Jaun₂ gué'₄ le₃cha₂ 'lióng₂ quiáng'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃. Jaun₂ ñia₅ chi₁co'₅₄ quió₃ o₁ló₄.

²³ La₁ jme₁ca₂nág₂ dsa₂ 'éi₂ jág₁ né₅, ca₂tá'₂ 'lia'₂ dsí₅ 'ñio₅ lin₃, ia₁ 'ñio₅ lin₃ jme₁cha₂ cu₄.

²⁴ Jme₁ca₂jág₂ Jesús, ca₂juá'₂:^w

—i'E₂ gué₄ quian₅ ta₁ a₂tón'₃ dsa₂ cha₂ cu₄ ja₁gon₂ Diú₄! ²⁵ Ja₂lin₃ gué₄ tsá₃ ta₁ quian₅ a₂lé₂ le₃ñi₅ jan₂ camello jui₅ tau₂ mí₂cu₄, lia'₂ con'₂ gué₄ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ ñii₅ 'í₂ ja₁gon₂ Diú₄.

²⁶ Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ i₂tión₂ jé₄ jaun₂, ca₂juá'₂:

—¿I₂'ein₂ bá₄ gué'₂ i₂tín'₄ jaun₂?

²⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃:

—Ca₂le₃jé₃ a₂tsá₃ qui'₅₄ jmig₄ dsa₂ mí₂güíg₃ jmo₃, Diú₄ lé₂ le₃jmo₃.

²⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄:

—Te₁gui'₅₄, ma₁ jnia'₅₄ ma₂ca₂tí₄ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁cha₂ quián₂, a₂ma₂ja₂náu₅ 'én₅ 'ne₂.

²⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃:

—A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, 'i₁jan₂ tsá₃ jua'₅₄ a₂lë₁táun₂ 'ne₄, téin₂ chog₅₄-jmei₂, o₁riin'₅₄, dsa₂ mí₂, chi'₂-guein₂ quiáiñ₅ né₃, o₄quió'₄ ja₁gon₂ Diú₄, ³⁰ jua'₅₄ tsá₃ gue₃ tson₂ gué₄ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, ton'₂ le₃chain₂ dse₃ co₂tan₅₄ mí₂güíg₃ caun₂.

Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂'é₂ Jesús jág₁ a₂jóin₂

(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

³¹ Jaun₂ ca₂té'₃ Jesús cau₅ jmá'₃ lia'₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáiñ₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Né₃ gué₄ né₃ ca₂té₂ jmig₄ a₂dsau₅₄ juig₂ Jerusalén, ja₁niog₅ le₃ti₃ ca₂le₃jé₃ con'₂ lë₅ ca₂tó'₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quiáiñ₅ Diú₄ ne₄ si₂, a₂'iin₂₃ Jaun₅ dsa₂ mí₂güíg₃. ³² Jáng'₂ dsa₂ o₄gú₃ dsi₂nau₂, ja₁lë₁co₃jmóg'₂ dsa₂, qui₃té₃'o'₂ dsa₂, a₂qui₃'ñéi₂ dsa₂ né₃. ³³ Jaun₂ jé₁ma₂ca₂lë₃ bóg₂, jaun₂ gué₄ jnjag₃. La₁ jé₁ma₂ca₂té₂ 'nì₅ jmig₄, jein'₅₄ bá₄ táng₃.

³⁴ La₁ 'éi₂ né₃, tsá₃ 'e₂ ca₂ñí'₂ 'i₁caun₂ jág₁ né₅, ia₁ lë₅ jág₁ a₂rë₂'ma₄ bá₄ gué₄ ja₁coin₂, tsá₃ jein₅ dsí₅ 'e₂ jaun₂.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ ten₄ juíg₂ Jericó

(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

³⁵ Con'₂ jme₁ma₂ja₂quián₃ dsiób₄ Jesús juíg₂ Jericó, jme₁guá₄ jan₂ dsa₂ ten₄ cau₅ jui₅, mí₂₃ a₂jme₃'o₅₄ dsa₂ cu₄.

³⁶ Jme₁ca₂nág₂ a₂qui₂ca₂ñi₅ juín₅ dsa₂, jaun₂ ca₂ñag₃ 'e₂ niog₅ lë₂.

³⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂:

—Jesús chan₂ Nazaret bá₄ né₅ já₅.

³⁸ Jaun₂ 'éi₂ né₃ ca₂juá'₂ tiá₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—iJesús, tsí₁jon₂ David, dsia₄ 'ñéi₂ 'au'₂ jniá₂!

³⁹ Ca₂jí₂ bá₄ dsa₂ i₂ja₂lén₂ ne₄ jui₅ ia₁jaun₂ jmo₃ tei₄, la₁ të₂le₃ lë₅ gué₄ qui₂ca₂'áu'₂ bá₄ 'ein₅₄, ca₂juá'₂:

—i'Ne₂ tsí₁jon₂ David, dsia₄ 'ñéi₂ 'au'₂ jniá₂!

^w24 A₂lin₅₄ chog₅ si₂ juá'₂: “jme₁ca₂jág₃ Jesús chén'₅ dsa₂ 'éi₂ 'lia'₂ dsí₅, ca₂juá'₂:”

⁴⁰ Ca₂nau₂ Jesú_s, jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂dsi₃quión₂ dsa₂. Jme₁ca₂dsióg₃ cau₅ quió'₅, jaun₂ ca₂ηag₃ Jesú_s:

—¿'E₂ 'niog'₂ jmo₅₄ jniá₂ quiáng'₂?

Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Te₁gui'₅₄, a₂jnia₅₄ jme₁ne₃ bá₄ jniá₂ 'nio₃.

⁴² Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesú_s:

—iGue₄, jui₁jnia₅₄ quiáng'₂! Ma₂ca₂'lóng'₂ bá₄, ia₁ 'éng'₂.

⁴³ Dsi₂jui₅ jaun₂ bá₄ ca₂jnia₃ mi₂ne₅₄. Jaun₂ ca₂ηó₃ chi₁co'₅₄ quió'₅, jme₂juíin'₂ Diú₄. Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ i₂ca₂té₂ ne₄ a₂ca₂lë₃ jaun₂ ca₂jme₃juíin'₂ Diú₄ ján₃.

Jesú_s quian'₅₄ Zaqueo

19 ¹ Ca₂'í₃ Jesú_s juig₂ Jericó. Jaun₂ jme₁ma₂ηó₅ jé₄ juig₂,

² ja₁jaun₂ jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ i₂chen₂ Zaqueo, i₂lín₅ dsa₂ juín'₂ quián₅ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quián₅ dsi₂tan₅₄.

³ 'Éi₂ né₃, jme₁'no'₂ jui₅ jíin₂ 'ein₂ 'éi₂ Jesú_s. La₁ tsá₃ lé₂, ia₁ a₂ηí₄ lë₃ juín₅ dsa₂ tion'₅₄. Ia₁ jan₂ dsa₂ 'on'₂ bá₄ 'éi₂.

⁴ Jaun₂ ca₂ηó₃ co₂chi'₅₄ le₃ne₄ jui₅, ca₂uíg₂ guei'₅₄ caun₂ ni₁'ma₂ sicómoro,^x ia₁ 'nio₃ jíin₂ Jesú_s, ia₁ jui₅ jaun₂ jme₁ηí₃.

⁵ Jme₁ca₂dsióg₃ Jesú_s, jaun₂ ca₂jág₃ guei'₅₄, jaun₂ ca₂juá':

—Zaqueo, ma₂në₃ sión₅, ia₁ ja₁quiáng'₂ ca₂tíng₂ i₁jnia₁₂ né₃.

⁶ Jaun₂ ca₂sióin₃ co₂chi'₅₄, ca₂guei₃ 'io'₂ jén'₅.

⁷ Jme₁ca₂jág₃ dsa₂, jaun₂ ca₂chi₂ca₂'ag₃ ca₂juá':

—Dsi₂néi₂ quió'₅ jan₂ dsa₂ cha₂ dsáu₁ bá₄ ηó₅ i₂jnia₅₄.

⁸ Zaqueo né₃, jme₁ca₂nau₂ ne₅₄ jaun₂ ca₂tsí'₃ Te₁gui'₅₄:

—Te₁gui'₅₄, dsio'₄ jniá₂ ca₂dsio₄ a₂cha₂ quió₃, cué₄ dsa₂ te₂ηé₂. Ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ chi₂ja₂ 'ein₂ quió'₅ ma₂'ang₃ a₂juí₁gang₂, jíin'₅₄ táng₃ jniá₂ quén₂ ráun₂ lë₅ gué'₄ co₂jaun₂.

⁹ Jaun₂ ca₂juá': Jesú_s:

—Jmig₄ né₃ ca₂lón₂ dsa₂ dsi₂néi₂ la₂. Ia₁ ján₃ bá₄ líin₅ tsi₁jon₂ quián₅ Abraham. ¹⁰ Ta₁ né₅ já₅ bá₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, a₂ja₂'nai'₂ a₂ja₂lioin₅₄ dsa₂ i₂ma₂i₂cón'₅.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ guia₃ 'éi'₃ cu₄ 'ua'₂

(Mateo 25:14-30)

¹¹ Të₃ tion'₅₄ dsa₂ nag₂₃ jág₁ jaun₂, jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ caun₂ jág₁ jáng'₅ léi₄, ia₁ ma₂quián₅ bá₄ dsióg₄ Jerusalén, ton'₂ ia₁ líin₂ dsa₂ le₃jniá₂ dsi₂jui₅ jaun₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄. ¹² Jaun₂ né₃ ca₂juá':

—Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ i₂lín₅ tsi₁jon₂ dsa₂ jlán'₁. Ca₂ηó₃ caun₂ juig₂ uíng₂ ja₁'ag₃ dsa₂ a₂léin₂ rag₅₄, jaun₂ gué'₄ jjiói'₂ táng₃. ¹³ La₁ né'₃ a₂o₃'iin₅, ca₂te'₃ guian₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄. Jaun₂ le₂jan₂ le₂jan₂ 'éi₂

^x4 sicómoro: mei'₂ tsá₃ ni₁'ma₂ Ficus sycomorus. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Amós 7:14.

ca₂cué'₃ jma₃cáun₃ cu₄ 'ua'₂ a₂chei₂ mina.^y Jaun₂ ca₂juá'₂: "Jmo₄ 'nia'₂ ta₁ cu₄ nē₅ qui₁dsag'₂ 'nia'₂ ca₂lia'₂ ca₂té₂ j mig₄ i₁guang'₂ táng₃." ¹⁴ La₁ dsa₂ go₅₄ né₃ ca₂rë'₃iog₅₄, ca₂chein₃ co₂nío'₃ dsa₂ ca₂i₁chi'₄ dsa₂ ja₁jaun₂: "Tsá₃ 'niog₂ jnia'₅₄ jme₃gón₃ i₂nē₅ jé₄ quián₂." ¹⁵ La₁ tion₅₄ bá₄ ca₂lin₃ 'éi₂ rag₅₄. Jme₁ca₂guáin'₃ táng₃ go₅₄, jaun₂ ca₂té'₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ quiáin₅ i₂ca₂cué'₃ cu₄ 'éi₂, ia₁ 'nio₃ con₂ 'í₁ jma₃je₂liá'₂ tí₅ a₂ma₂té₁dsi₅₄ quió'₅ le₂jain₂ le₂jain₂. ¹⁶ Jaun₂ ca₂d sióg₃ i₂le₂'uig₅₄, ca₂juá'₂: "Gui'₅₄, con'₂ gué₄ guia₃ co₂jaun₂ ma₂té₁dsi₅₄ cu₄ mina quiáng'₂." ¹⁷ Jaun₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂: "'E₂ gué₄ dse₃, téng'₅ bá₄ ta₁; ca₂jme₁ti'₄ bá₄ dse₃ quian'₅₄ a₂ca₂juig₄ a₂ca₂dsia₃ jniá₂ gog'₂. Né₃ nē₃ dsia₄ jniá₂ gog'₂ a₂jmó'₂ 'éi'₃ ne₄ guia₃ juig₂." ¹⁸ Jaun₂ ca₂guan₃ táng₃ i₂ca₂té₂ on₃, ca₂juá'₂: "Gui'₅₄, 'niá₂ gué₄ co₂jaun₂ ma₂té₁dsi₅₄ cu₄ mina jaun₂ quiáng'₂." ¹⁹ Le₂jaun₂ bá₄ ca₂tsí'₃ i₂'éi₂ ján₃: "'Ne₂ gué₂ jmó'₂ 'éi'₃ ne₄ 'niá₂ juig₂." ²⁰ Jaun₂ ca₂já₃ táng₃ jan₂ ca₂juá'₂: "La₂ bá₄ ron₅ cu₄ quiáng'₂, gui'₅₄. Ca₂'ma₃ bá₄ jniá₂ dsí₅ pe₁guí₄. ²¹ A₂gán₅ 'ne₂ bá₄ jniá₂, ia₁ guion₅₄ líng'₅ dsa₂ tsau₂ dsí₅, tē₂le₃ dséi₂ mág'₂ quiáng'₂. Ia₁ cáun'₂ ja₁tsá₃ 'e₂ ca₂qui₁dsag'₂ 'ñiag'₂, ton'₂ cag'₅₄ ja₁tsá₃ 'e₂ ca₂jñí'₂." ²² Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ 'éi₂: "'l'E₂ bá₄ tsá₃ ta₁ téng'₄! Lia'₂ con'₂ lē₅ jág₁ quiáng'₂ qui₁dsi₅ jniá₂ 'éi'₃. Chi₂jua'₂ ma₂ñi'₅₄ líng₅ dsa₂ i₂tsau₂ dsí₅, cáun₄ a₂tsá₃ 'e₂ ca₂qui₁dsag'₂ 'ñiō₃, ton'₂ cag'₅₄ ja₁tsá₃ 'e₂ ca₂jan₃, ²³ ¿'E₂ 'uig₅₄ tsá₃ ca₂i₁tio'₂ banco cu₄ quió₃ jaun₂ nē₃, ia₁jaun₂ jé₁ma₂guáng'₅ la₂, jme₁guéi'₄ lia'₂ jma₃quian'₅₄ a₂té₁dsi₅₄?" ²⁴ Jaun₂ ca₂tsí'₃ i₂jme₁tió₂ cau₅: "Jniá'₃ 'nia'₂ cu₄ mina a₂chan'₂ i₂nē₅. Cué'₅₄ i₂'io₅ guia₃." ²⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ 'éi₂: "Gui'₅₄, ma₁ ma₂'io₅ bá₄ i₂nē₅ guia₃ minas." ²⁶ Jaun₂ ca₂ñag₃ rag₅₄: "A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, ca₂le₃jín₃ jui₁lia'₂ i₂ma₂le₁'io₅, ñei₂ gué₄; la₁ i₂tsá₃ 'e₂ qui₁dsag'₂, ca₂té₂ a₂jme₁ma₂niog₅ gu₂, co₂ñei'₅₄ jñia'₃. ²⁷ La₁, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'iog₅₄ i₂tsá₃ 'ñio₂ dsí₅ gua₅₄ jmo₅₄ 'éi'₃ ja₁coin₂, o₂quiain₅ 'nia'₂ ja₁lá₃, jaun₂ jme₁dsiain'₂ 'nia'₂ ne₃."

Ca₂d sióg₃ Jesús juig₂ Jerusalén

(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-19)

²⁸ Jme₁ca₂dsan₃ tsí'₅ dsa₂ le₂nē₅, ca₂'ág₂ táng₃ ne₅₄ jui₅, ca₂uíg₂ tso₄ a₂d sióg₄ Jerusalén.

²⁹ Jme₁ma₂ja₂quián₃ d sióg₄ juig₂ Betfagé quian'₅₄ Betania, a₂te₁'i₁ cau₅ má'₂ chei₂ Olivos, ja₁jaun₂ ca₂chein₃ on₃ chi'₂ d si₂guia₃-tí₂ quiain₅.

³⁰ Ca₂juá'₂:

—O₂nó'₅ 'nia'₂ juig₂ niog₅ 'ño'₅₄ ó₃. Jé₁ma₂ca₂dsi₃nóg'₅, dsian'₂ 'nia'₂ jan₂ bú'₄ chéin'₅ rë'₂ñe'₅₄, i₂tsá₃ 'ein₂ ma₂co₁dsag₅₄. Chein'₅₄ 'nia'₂ jaun₂ tē'₅₄ ja₁lá₃. ³¹ Né₁juá'₂ 'ein₂ ca₂ñag₃ 'e₂ lë₃ tsíin'₅₄, jaun₂ juig'₅₄: "Ia₁ 'niói'₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄."

^y13 mina: co₂'nió'₄ 'lian'₅₄ dsa₂ con'₂ 'ni₅ tsí'₂ ta₁.

³² Ca₂i₃lén₂ bá₄ guë'₂ i₂chen₄ 'éi₂ né₃. Ca₂lë₃ rë'₂ lia'₂ con'₂ lé₅ jág₁ jaun₂.

³³ Jme₁ma₂tioin'₅₄ chéin'₂ bú'₄, ca₂juá'₂ juíg₅₄ já'₂:
—¿'E₂ 'uig₅₄ tsín'₅₄ 'nia'₂ bú'₄?

³⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Ia₁ 'niói'₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄.

³⁵ Jaun₂ ja₂lein₃ bá₄ te₂ ja₁'en₅₄ Jesús. Qui₂ca₂dsia₃ tsi₁'mí'₂ mí₂ca'₄ dsi₂bú'₄, jaun₂ gué₄ ca₂dsiain₃ Jesús guei'₅₄.

³⁶ Le₃ne₄ jui₅ ja₁ñó₄ Jesús, qui₂ca₂já₃ dsa₂ 'mí'₂ le₂'i₄ jui₅.

³⁷ Con'₂ jme₁ma₂ja₂quián₃ jein₅₄ Mái₂ Olivos, ca₂jme₃lióg₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄ ca₂tóin'₂ co₂mí'₅₄ jmo₂₃ 'io'₂ jme₂juin'₂ Diú₄ né₃, o₄quió'₄ ca₂le₃jé₃ jui₅bí₂ a₂ma₂jmo₃ Jesús, a₂qui₂ma₂té₂ ne₅₄.

³⁸ Ca₂juá':

—¡Jui₁le₂juin'₂ bá₄ Rag₅₄ né₅ i₂já₅ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄! ¡Jui₁'ei₅ bá₄ tei₄ guei'₅₄ i₂juíg₃! ¡Jui₁le₂juin'₂ bá₄ Diú₄ le₂tan₅₄ ja₁ñei₅ né₃!

³⁹ I₂lin₅₄ dsa₂ fariseos i₂tion'₅₄ jé₄ jaun₂ ca₂juá':

—Té₅, jén₃ dsa₂ i₂quiang'₅₄.

⁴⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Juíg₂jniá₂ 'nia'₂, jua'₅₄ mei'₂ gué₃ dsi₂lén₂ i₂né₅ tei₄, ni₁cang₁ gué'₂ tó'₃ mi'₅₄.

⁴¹ Jme₁ma₂ja₂quián₃ dsióg₄ 'ní'₂ juig₂ Jerusalén, ca₂'o₃ o₄quió'₄ dsa₂ juig₂, ⁴²ca₂juá':

—¡Jui₁lia'₂ bá₄ ñí'₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmid₄ né₃ a₂dse₃ já₅ jín'₄ 'nia'₂ a₂jme₁le₃chang'₂ 'ag₃ tei₄! La₁ rë₂'ma₄ jlë₅ le₃ja₁cong'₂. ⁴³Ia₁ jiá₃ jmid₄ ja₁tsá₃ ma₃'e₂ ñí'₅₄ 'nia'₂ jmó'₂. Ia₁ cho₃ dsa₂ i₂'iog₅₄ caun₂ ni₁'ia'₂ le₃lág'₃ quián'₂ 'nia'₂, a₂jé₃li'₅₄, qui₃tiog₃ dsa₂ né₃ le₂tan₅₄ ja₁lé₄ o₄jui₅. ⁴⁴Jnáu'₂ dsa₂ 'uë₃ 'nia'₂, jme₃dsiog₂₃ lia'₂ jma₃quian'₅₄ chí'₂-guein₂ quiáng'₂. 'I₁ca₂mí₂ cang₄ tsá₃ ma₃'e₂ le₁juí₄ lé₂ ja₁lá₃. Ia₁ tsá₃ ca₂rë₃len'₄ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ jmid₄ jme₁'nio₃ Diú₄ jme₃gu'₅₄.

Ca₂'uín'₂ Jesús dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ dsia₅ 'ma'₅₄ i₁dsi₅ guá'₅

(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

⁴⁵ Jaun₂ ca₂'í₃ Jesús i₁dsi₅ guá'₅ templo, ca₂jme₃lióg₃ qui₂ca₂'uín'₂ dsa₂ i₂jme₁ma₂tion'₅₄ 'nag₅^z ja₁jaun₂. ⁴⁶Ca₂juá':

—Ne₄ Si₂ juá': “Né₅ quió₃ lé₂ ca₂ne₅₄ 'né₅ ja₁chi₂lén'₂ dsa₂ Diú₄.”^a La₁ 'nia'₂ né₃ ma₂jmo'₅₄ né₂jag₄ bá₄ té₂'lau₂ quió'₅ dsa₂ 'ang₂.^b

⁴⁷ Ca₂le₃jé₃ jmid₄ bá₄ jme₁jme₂tin₅ Jesús dsa₂ i₁dsi₅ guá'₅. La₁ juíg₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ té₅juá'₅, dsa₂ can'₅₄ quián₅ juíg₂ né₃, caun₂ 'no'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ jnjag'₃.

^z45 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: “i₂jme₁ma₂tion'₅₄ 'nag₅, lá₅ ja₁jaun₂.”

^a46 Isaías 56:7.

^b46 Jeremías 7:11.

⁴⁸ La₁ tsá₃ dso'₂ guë'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ jmo₃, ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ i₂tion'₅₄, nag₂₃ tei₄ lín₃.

A₂'io₅ Jesús 'éi'₃
(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

20 ¹ Co₂ráun₂ jme₁ma₂'en₅₄ Jesús jme₂tiin₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃ i₁dsi₅ guá'₅ templo, jme₁ca₂dsi₃lén₂ juig₅₄ jme₂dsa₂, tē₅juá'₅, quian'₅₄ gui'₅₄ can'₅₄ nē₃. ² Ca₂juá'₂:

—Jmo₄ jág₁ 'e₂ ta₁ líng'₅. ¿'Ein₂ ca₂cuë₃ bí₂ 'éi'₃ a₂jmo'₂ le₂nē₅?

³ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús, ca₂juá'₂:

—Ján₃ bá₄ ηag₄ jniá₂ caun₂ jág₁ 'nia'₂: ⁴ ¿'Ein₂ ca₂chen₃ Juan₅₄ a₂o₃choin₃ dsa₂ jmig₂? ¿Ca₂chei₃ Diú₄, o₃ ca₂chei₃ dsa₂ mi₂güíg₃ 'e₂? Nag₄ de'₂ 'nia'₂ a₂nē₅.

⁵ Jaun₂ ca₂dsia₃ jág₁ guioin₅₄, ca₂juá'₂:

—Nē₁lua'₂ ca₂chei₅₄ jniog₄ i₂chen₄ quián₅ Diú₄ bá₄ 'éi₂, nē₃ cóñ'₅ bá₄ juá'₂: “¿'E₂ guë'₂ lē₃ tsá₃ ca₂rë₃'én'₂ 'nia'₂ jág₁ quió'₅?” ⁶ Nē₁lua'₂ ca₂ηag₄ guë'₂ jniog₄ dsa₂ bá₄ i₂ca₂chen₃ 'éi₂, nē₃ cóñ'₅ bá₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ juig₂ qui₃dsag₅ cang₄. Ia₁ 'én₂ dsón₂ bá₄ dsa₂ juig₂ a₂jme₁lín₄ Juan₅₄ jan₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄.

⁷ Jaun₂ ca₂ηag₃:

—Tsá₃ a₂jaun₂ ne₄ jnia'₅₄.

⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Ján₃ bá₄ le₂nē₅ tsá₃ juá'₄ jniá₂ 'ein₂ cuë₅ bí₂ 'éi'₃ a₂jmo₂₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jmo₂₃.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ co₂nió'₃ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂jmó'₂ ta₁ ja₁nau₂

(Mateo 21:33-44; Marcos 12:1-11)

⁹ Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ táng₃ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂ juig₂ caun₂ jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂, ca₂juá'₂:

—Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ i₂ca₂jmo₃ caun₂ ja₁nau₂ ca₂chéin'₃ uïng₂ míg₂ uvas. Cang₂ jaun₂ ca₂o₃'íñin₃ bá₄ ca₂ηó₃ ue₂ ja₁siá'₂. Gu₂ dsa₂ sián'₂ bá₄ ca₂dsia₃ ja₁nau₂ quió'₅. ¹⁰ Jme₁ca₂té₂ jein₂ a₂ca₂rau₂ ja₁nau₂, ca₂chein₃ jan₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ quiáin₅, a₂i₁mag₂₃ con'₂ a₂ca₂tíñin₂ ne₄ dsa₂ i₂jmó₅ ta₁ ja₁nau₂ 'éi₂. La₁ jë₂ bá₄ ca₂cuë₃ tioin'₅₄, ca₂dsióg'₂ lín₃. ¹¹ Jaun₂ dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂, ca₂chein₃ táng₃ jan₂ i₂sián'₂, la₁ le₂jaun₂ bá₄ ca₂jmóg'₂ táng₃: jnia'₅₄ ca₂té₂ca₂'o'₂ bá₄ ca₂cuë₃ tioin'₅₄, ca₂dsióg'₂ lín₃ táng₃.

¹² Jë₁ca₂té₂ 'nag'₂, ca₂chein₃ táng₃ jan₂ i₂sián'₂. La₁ ján₃ bá₄ le₂jaun₂ qui₂ca₂jmóg'₂ uig₅, ca₂dsei₂₃ tioin'₅₄.

¹³ 'Jaun₂ ca₂juá'₂ juig₅₄ ja₁nau₂: “¿'E₂ jmo₅₄ jniá₂ nē₃? Chi'₂ quiáng₃ i₂'nióg₃ guë'₄ lín₃ tsing₅₄. 'An₁ jme₃gain₃ bá₄ i₂nē₅.” ¹⁴ La₁ jme₁ca₂jág₂ i₂tion'₅₄ jmo₅ ta₁, ca₂quiin₃ jág₁, ca₂juá'₂: “I₂nē₅ bá₄ tñin₃ a₂la₂ cang₂. Nē₃ o₁jñífi'₄ jniog₄, ia₁jaun₂ jniog₄ bá₄ lé₂ quián₂.” ¹⁵ Jaun₂ ca₂dsei₂₃ ca₂i₁jñag'₂ 'ni'₂ ja₁nau₂. ¿'E₂ bá₄ jmo₃ dsa₂ i₂quió'₅ ja₁nau₂ nē₃, quian'₅₄

dsa₂ 'éi₂? ¹⁶ Guain'₂ jme₃dsiaiain₂₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ ja₁nau₂. O₄gú₃ i₂sián'₂ bá₄
ñág₃ ja₁nau₂ quió'₅.

Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ jág₁ në₅, ca₂juá':

—iTzá₃ jui₁le₅₄ le₂në₅!

¹⁷ Jaun₂ ca₂jág₂ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—¿'E₂ guë'₂ 'nió'₄ jein₅ jág₁ ja₁juá'₂ ne₄ Si₂?

Ní₁cang₁ a₂tsá₃ ca₂rë₃ji'₅₄ të₅'ia'₂,
ca₂dsióg₃ ca₂lë₃ ní₁cang₁ a₂dsen₅₄ gué₄
të₁ron₅₄ qui'₅₄ 'ia'₂.^c

¹⁸ Ca₂le₃jín₃ i₂tsi₃sén'₂ ne₄ ní₁cang₁ jaun₂ lé₂ le₁juig₁ le₁dsog'₅₄ quió'₅;
në₁lua'₂ ní₁cang₁ guë'₂ né₃ ca₂tá'₂ ne₄ quió'₅, lé₂ 'liog₂.

¹⁹ Dsí₂jui₅ jaun₂ jme₁'nio₃ juig₅₄ jme₂dsa₂, të₅juá'₅ né₃, jme₁tsáun'₂, ia₁
ca₂rë₃lí'₄ a₂'in₅ 'éi₂ bá₄ Jesús, a₂ca₂juá'₂ jág₁ jáng'₅ léi₄ jaun₂.^d La₁ dsa₂
juig₂ bá₄ ca₂rë₃gain₃.

Jág₁ jui₁lia'₂ 'lia'₅₄ a₂ca₂tín₂ dsí₂tan₅₄

(Mateo 21:45-46; 22:15-22; Marcos 12:12-17)

²⁰ Cón'₂ ca₂chein₃ dsa₂ i₂jnia'₅₄ con'₂ tiog₅, tsá₃ jme₂li₅₄, jmo₂₃ a₂lín₅
dsa₂ dsen₃, jme₁'no'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ jme₁jo₁₂ jua'₅₄ ca₂jon₄ bá₄ jág₁ 'lia'₂
jme₁'jniá₃ Jesús. Jaun₂ jme₁dsi₁jáng'₂ ne₄ bí₂ 'éi'₃ a₂'io₅ dsí₄má'₂.²¹ Jaun₂
ca₂ñfi'₃ Jesús jág₁ la₂:

—Të₅, ne₄ jnia'₅₄ dsón'₂ bá₄ lia'₂ tí₅ jág₁ jme₂tíng'₁ dsa₂, tsá₃ jua'₅₄
jma₃quén₅ jíng'₅₄ dsa₂; jme₂tíng'₁ dsa₂ con'₂ lé₅ jui₅ tí₅ quió'₅ Diú₄.

²² Jua'₅₄: ¿'I₄ 'éi'₃ qui₅₄ 'lia'₅₄ quió'₅ dsí₂tan₅₄ César, o₃ tsá₃ qui₅₄ 'e₂?

²³ La₁ ca₂rë₃lí'₄ bá₄ Jesús mai₅₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂ñag₃:^e

²⁴ —'Ë₄ de'₂ 'nia'₂ caun₂ cu₄ 'ua'₂.^f ¿'Ein₂ quió'₅ nió'₄ chi₁ton₅? ¿'A₂
lia'₂ chein₂ juá'₂ letras tio'₅₄ në₅?

²⁵ —Quió'₅ gui'₅₄ emperador César bá₄ —juá'₂ jaun₂ né₃.

Jaun₂ gué₄ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jang'₅₄ guë'₂ 'nia'₂ jaun₂ né₃, ne₄ César con'₂ a₂ca₂tín₂ César; ne₄
Diú₄ né₃ jang'₅₄ 'nia'₂ con'₂ a₂ca₂tín₂ Diú₄.

²⁶ Jaun₂ tsá₃ ca₂tió'₃ jua'₅₄ a₂jo₅₄ quian'₅₄ jág₁ të₃jë₄ jág₅ dsa₂ jaun₂.
Të₂le₃ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ bá₄ jág₁ a₂ca₂jéin'₃ Jesús; tei₄ bá₄ co₂ñei'₅₄ ca₂i₃léin₂.

Ca₂ñag₃ dsa₂ saduceos jui₁lia'₂ a₂jen'₅₄ 'lag₄

(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

²⁷ Jaun₂ ca₂jme₃quián₃ i₂lin₅₄ dsa₂ saduceos, i₂jme₂tag₅ a₂tsá₃ jen'₅₄
'lag₄, ca₂o₃ñag₅₄:

^c17 Salmo 118:22.

^d19 'Nio'₂ ja₁ton₅ Isaías 5:7.

^e23 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ ján₃: “¿'E₂ lë₃ cáun'₂ táu₂ 'nia'₂ jniá₂? ”

^f24 griego: denario.

²⁸ —Të₅, ca₂quiog₂ Moisés si₂ a₂juá'₂, në₁hua'₂ ca₂jon₃ jan₂ dsa₂ ñe'₂ të₃ tsá₃ ca₂can₃ 'io₅₄ quiáin₅ guein₂, tion₅₄ 'nió'₅ jén'₂ gu₂ dsó₂ rìn'₅₄ dsa₂ ñe'₂ i₂ca₂jon₃ quian'₅₄ 'io₅₄ 'nág₂ 'éi₂, ia₁jaun₂ guein₂ i₂le₃chan₂ quiáin₅, lé₂ co₂'nió'₄ tsí₁jon₂ 'lag₄ rìn'₅₄. ²⁹ Jaun₂ në₃, jme₁chan₂ guion₃ dsa₂ ñe'₂ i₂jme₁lé₄ rìn'₅₄. Ca₂jen'₂ gu₂ i₂le₂'uig₅₄, la₁ ca₂join₃ bá₄ të₃ tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄ quiáin₅. ³⁰ Jaun₂ ca₂caun₃ táng₃ i₂ca₂té₂ on₃, ^g ³¹ le₂jaun₂ bá₄ i₂ca₂té₂ ún₂ në₃, ca₂cain₃ 'io₅₄ 'éi₂. Le₂jaun₂ bá₄ ca₂lë₃ quian'₅₄ ta₁guion₃. Ca₂dsain₃ bá₄; i₁jan₂ guein₂ tsá₃ ca₂can₃ 'io₅₄. ³² Jë₁ca₂tó'₂, ca₂jon₃ bá₄ 'io₅₄ ján₃. ³³ Jaun₂ në₃, jmi₄ jë₁ma₂té₂ rë₁jen'₅₄ 'lag₄, ?'ein₂ bá₄ quián₅ lé₂ 'io₅₄ 'éi₂? Ia₁ ta₁guion₃ bá₄ guë'₂ dsa₂ ñe'₂ i₂ca₂guá₂ quiain'₅₄.

³⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Dsa₂ i₂chan₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ jmi₄ në₃, tioin'₅₄ qui₂jéin'₂ gu₂, qui₂jéin'₂ gu₂ chi'₂ quiáin₅ në₃. ³⁵ La₁ i₂ca₂tín₂ tín'₄ ja₁tiain'₃ mi₂güíg₃ caun₂, i₂tin₅₄ jen'₅₄ ja₁jme₁rë₂ 'liin₅₄, ja₁jaun₂ gué₄ tsá₃ ma₃'ein₂ jén'₂ gu₂, on₃ gué₄ qui₃jéin'₂ gué₄ gu₂ chi'₂ quiáin₅. ³⁶ Ia₁ tsá₃ ma₂'ein₂ lé₂ dsián₃. Ja₁jaun₂ ma₂léin₂ jui₁lia'₂ lín₅ ángeles, léin₂ jaun₅ Diú₄, ia₁ ma₂ca₂rë₃cháin₃ táng₃. ³⁷ La₁ jui₁lia'₂ a₂jen'₅₄ 'lag₄, ca₂té₂ Moisés ca₂cuë₃ léi₄ jme₁ca₂tó'₂ ne₄ Si₂ a₂ca₂lë₃ quian'₅₄ ni₁'ma₂ taun₅, ja₁juá'₂ 'iin₂₃ Te₁gui'₅₄: “Diú₄ quián₅ Abraham, Diú₄ quián₅ Isaac, Diú₄ quián₅ Jacob.” ³⁸ Jaun₂ në₃ tsá₃ líin₅ Diú₄ quián₅ 'lag₄; Diú₄ quián₅ dsa₂ i₂jén'₃ bá₄ líin₅, ia₁ o₄quió'₄ 'éi₂ bá₄ chan₂ le₃jín₃.

³⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ i₂lin₅₄ té₅juá'₅:

—Të₅, 'ñio₅ jlá'₁ jág₁ quiáng'₂.

⁴⁰ Tsá₃ ma₃ca₂tiá₃ dsí₅ jua'₅₄ a₂ñag₃ gué₄ 'e₂ ñag₃.

¿'Ein₂ tsí₁jon₂ quián₅ líin₅ I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄?

(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

⁴¹ Ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂:

—¿'A₂ lia'₂ lë₅ në₃ a₂juá'₂ dsa₂ a₂lín₅ tsí₁jon₂ David I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄? ⁴² Jua'₂ 'ñiog₅ bá₄ guë'₂ David ca₂tióng₃ ne₄ si₂ Salmos, ca₂juá'₂:

Ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí'₃ Te₁gui'₅₄ quiáng₃:

“Né₂ con₂ jniá₂ té₂le₃ gu₃ ne₁,

⁴³ ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmi₄

a₂tón'₄ jniá₂ dsa₂ i₂'iog₅₄ o₄tag'₄. ”^h

⁴⁴ Chi₂jua'₂ le₂në₅ juá'₂ David té₂ Te₁gui'₅₄, ?'a₂ bá₄ lia'₂ lë₅ jaun₂ a₂juá'₂ líin₅ jaun₅ 'éi₂?

^g30 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: “ca₂caun₃ táng₃ i₂ca₂té₂ on₃, la₁ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂join₃, tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄”

^h43 Salmo 110:1.

Jme₂cáun'₂ Jesús quió'₅ tē₅juá'₅
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40; Lucas 11:37-54)

⁴⁵ Tē₃ nag₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tion'₅₄, ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄ le₂la₂:

⁴⁶ —Te₃ŋji'₅₄ 'nia'₂ quian'₅₄ tē₅juá'₅, ia₁ 'ŋio₅ 'ŋio₂ dsí₅ i₂nioi₅₄ jláin'₁ le₁qui'₂ tsí₁'mi'₂ chen'₅₄ jang₄; tē₅ dsí₅ qui₂cuag₃ dsa₂ Diú₄ jui₁lia'₂ jé₄ 'ma'₅₄, jmá'₃ lia'₂ ne₄ 'ma₂si₅₄ dsen₅₄ bá₄ 'no'₂ tiain'₃ jui₁lia'₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas; le₂jaun₂ bá₄ 'no'₂ ja₁jme₂juag'₂ dsa₂ jui₁lia'₂ ja₁niog₅ jmig₄ né₃. ⁴⁷ Qui₂jniá'₂ 'ne₄ 'io₅₄ 'nág₂; a₂tsá₃ jme₂li₅₄ jmo₂₃ chi₂léin'₂ Diú₄ ué₂. Tson₂ gué₄ uíg₅ 'é₂ Diú₄ quió'₅ i₂le₂né₅.

Ca₂tó'₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ŋé₂ cu₄ quió'₅

(Marcos 12:41-44)

21 ¹ Jaun₂ ca₂chób'₃ Jesús ne₅₄, ca₂jín₂ dsa₂ cha₂ cu₄ i₂dsi₂lén₂ dsi₂tio'₂ cu₄ 'ŋjío'₃ tsí₁gu₅ ja₁tio'₅₄ ofrendas.

² Jaun₂ ca₂jín₂ táng₃ jan₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ŋé₂ ca₂tó'₂ tñ₃ njí₁ guéin₂.ⁱ

³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, 'lióng₂ gué₄ né₂tió'₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ŋé₂ né₅ lia'₂ con'₂ gué₄ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂né₂tió'₂. ⁴ Ia₁ 'éi₂ né₃, cu₄ a₂ma₂qui₂rë₂tsón₂ bá₄ jaun₂ quió'₅ cuë₂₃; dsa₂ mí₂ né₅ né₃, né₂cuë₃ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁ron₅ quió'₅ bá₄, 'nió'₄ a₂jme₁lá₃ a₂gué'₃.

A₂dsi₃'én₂ bá₄ guá'₅, jág₁ 'é₂ Jesús

(Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)

⁵ I₂lin₅₄ dsa₂ jme₁tióin₂ dsia₂₃ jág₁ a₂ja₂né₂ guá'₅ templo, ia₁ a₂ŋí₄ lë₃ jlá'₁ ni₁cang₁ a₂le₁juí₄, ca₂le₃jé₃ gué₄ a₂jlá'₁ tio'₅₄ a₂qui₂ma₂cuë₃ dsa₂ co₂'nió'₄ ofrendas. Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

⁶ —Ca₂le₃jé₃ a₂jág₂ 'nia'₂ tióng'₂ né₅, já₅ caun₂ jmig₄ jé₁dsi₃'én₂, tsá₃ ma₃'e₂ ni₁cang₁ te₂'ŋjía₄ jua'₅₄ a₂le₁juí₄ gué₄ lé₂.

Léi₄ a₂le₃cha₂ jmig₄ jé₁ca₂tó'₂

(Mateo 24:3-28; Marcos 13:3-23)

⁷ Jaun₂ ca₂ŋag₃ dsa₂ né₃:

—Tē₅, ¿líg'₂ jaun₂ lé₂ a₂né₅? ¿'E₂ bá₄ léi₄ le₃cha₂ jé₁ma₂ja₂quián₃ lé₂ a₂jaun₂?

⁸ Jaun₂ ca₂ŋag₃:

—Jmo₄ 'nia'₄ 'í₁ tsá₃ i₂cuín₅ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂jme₃gau₅ dsa₂. Ia₁ i₂juín₅ lin₃ i₂té₁i₃nio₄ i₂juá'₂ i₂nioi₅₄ o₄quió₃ jniá₂, a₂juá'₂ né₃: "Jniá₂ bá₄ 'éi₂"; juá'₂ ján₃: "Ma₂ja₂quián₃ jmig₄ jaun₂". La₁ tsá₃ i₂o₂nó'₅ 'nia'₂ chi₁co'₅₄ quió'₅. ⁹ Ia₁ jé₁ma₂ca₂nei'₂ 'nia'₂ 'ei₅ jág₁ a₂nio₃ 'nei₂, tón'₃ dsa₂ mí'₅₄ né₃,

ⁱ2 lit. "tín₃ njí₁ lepta."

tsá₃ tón'₁ 'nia'₂ go₂'i₃, ia₁ le₂jaun₂ de'₂ jñiá₅ ca₂tín₂ lé₂ bá₄, la₁ on₃jua'₅₄
a₂ma₂dsian₅ dsi₂jui₅ jaun₂.

¹⁰ Jaun₂ ca₂tsí'₃ táng₃ dsa₂:

—Qui₃nio₃ 'nei₂ jui₁lia'₂ caun₂ juig₂, qui₂quíin'₂ quian'₅₄ juig₂ siá'₂;
jme₃'uán'₃ dsa₂ ca₂taun₂ ca₂taun₂. ¹¹ Qui₂dsi₃bi₅₄ 'uë₃ tiá₂, jiá₃ 'on₅₄ dsa₂
ca₂le₂con₂, 'í₂ jmi₁uig₅ né₃; jnia'₅₄ gau₂ dsi₁ guei'₅₄, 'lióng₂ léi₄ ca'₅₄
qui₂le₃jniá₂. ¹² La₁ né'₃ a₂lé₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, qui₃tsán'₂ dsa₂ 'nia'₂
qui₂co₃'ein₃ dsa₂. Dsi₁jang'₂ dsa₂ o₄gú₃ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá'₅ sinagoga,
jaun₂ gué₄ to'₂ né'₃ 'má₃. Dsi₁jó₂ ne₄ rag₅₄ ne₄ dsi₄má'₂ né₃ 'uig₅₄ quió₃
jniá₂. ¹³ Ja₁jaun₂ cuín₃ jming₄ a₂jang'₅₄ 'nia'₂ jág₁ dsau₅ a₂'ág'₄ jniá₂. ¹⁴ 'Éi₂
'nia'₂ caun₂ 'au'₂, tsá₃ 'náu'₂ 'nia'₂ 'au'₂ tē₃jñiá₅ 'a₂ lia'₂ long'₅₄, ¹⁵ ia₁
'ñiό₃ bá₄ jniá₂ cué₅₄ jág₁ a₂ting'₂ a₂ñji'₅₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ ñag'₅₄, ca₂lia'₂
jñia'₅₄ tsá₃ ma₃'e₂ ñji₅ ñag₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'iog₅₄ 'éi₂. ¹⁶ Ca₂të₂ chog'₂-
ñéi'₅ 'nia'₂ qui₃jáng'₂, ca₂të₂ chí'₂ ríng'₂, o₁ríng'₂, a₂mei₅₄ quiáng'₂ né₃.
I₂lin₅₄ 'nia'₂ jme₃dsiog₅ dsa₂. ¹⁷ Ca₂le₂con₂ bá₄ jme₃'ñia₅₄ dsa₂ 'nia'₂
o₄quió₃ jniá₂. ¹⁸ La₁ tsá₃ can₂ 'nia'₂ o₂i₁ dsi₅, ia₁ ca₂lia'₂ jñia'₅₄ 'i₁ca₂mi'₂
jñi₂ dsei'₂ 'nia'₂ tsá₃ dsi₃'én₂. ¹⁹ Në₁jua'₂ ca₂nau₂ 'nia'₂ tiá₂, dsi₁no'₃ 'nia'₂
tín'₄ jme₂dsí₂ quiáng'₂.

²⁰ 'Jé₁ma₂ca₂jag'₅₄ 'nia'₂ ma₂le₁lio₃ 'lióg₂ le₃lág'₃ juig₂ Jerusalén, jaun₂
gué₄ le₃len'₅₄ 'nia'₂ ma₂ja₂quián₃ 'én₂. ²¹ Dsa₂ i₂tián'₅ 'uë₃ Judea jming₄
jaun₂, jui₁cuíng₁₂ le₃má'₂; i₂tián'₅ jé₄ juig₂ gué'₂ né₃, jui₁'uïin₂; jui₁lia'₂
i₂tion'₅₄ ja₁nau₂ gué'₂, tsá₃ ma₃jui₁ja₂lein₅. ²² Ia₁ lé₂ jñig₄ a₂le₃chan₂ dsa₂
gue₃ jmi₁uig₅ 'ñjo₅ lin₃, a₂le₃ti₃ ca₂le₃jé₃ lia'₂ con'₂ lé₅ juá'₂ ne₄ Si₂.
²³ iJuíg₂ jui₁lia'₂ dsa₂ mí₂ i₂le₁quian₅ guein₂, jui₁lia'₂ i₂chan₂ guein₂ bë'₅₄
i₂'ín'₂ dsi₁'₅₄ quió'₅ né₃, jñig₄ jaun₂! Ia₁ go₂'i₃ 'ñjo₅ lin₃ tē₃tsí'₅₄ gua'₅₄
'uë₃, a₂le₃jniá₂ a₂'ne₂ Diú₄ ne₄ quió'₅ dsa₂ juig₂ la₂; ²⁴ ia₁ dsi₃gan'₅₄
i₂dsián₃ quian'₅₄ ñi₁tág₂; i₂lin₅₄ gué'₂ qui₃të₂ dsa₂ le₁'ñei'₅₄ ca₂le₂con₂ go₄
dsi₂nau₂. Co₂dsia₅ qui₃tsó'₃ dsi₂nau₂ juig₂ Jerusalén, ca₂lia'₂ ca₂dsin₃
jñig₄ quió'₅ dsi₂nau₂ a₂'i₄ 'éi'₃ tóin'₃ goin₂.

'A₂ lia'₂ lé₂ i₁jñiό'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃

(Mateo 24:29-35, 42-44; Marcos 13:24-37)

²⁵ 'Jñig₄ jaun₂ lé₂ léi₄ tē₂le₃ quian'₅₄ 'iog₂, tsí'₂, nei₅ né₃. Ta₁caun₂
gua'₅₄ 'uë₃ tón'₃ dsa₂ tiá'₃ qui'₂ dsí₅, tsá₃ a₂ñi₅ jmo₃, jmi₁ñí'₄ gué'₂ né₃ lé₂
gau₂ qui₃jñá'₃. ²⁶ Tón'₃ dsa₂ qui₃nei'₂ a₂le₃gó'₃, 'í₅ dsí₅ ne₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂
niog₅ lé₂ mi₂güíg₃. Ia₁ ca₂të₂ jui₅bí₂ a₂cha₂ guei'₅₄ mi₂güíg₃ qui₃guian'₃.
²⁷ Jaun₂ gué₄ jín₂ dsa₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ jiá₃ jé₄ jnei₅ a₂'uain'₂ a₂jláin'₁
'ñjo₅ lin₃. ²⁸ Jé₁ma₂ca₂rë₃lióg₃ lé₂ a₂në₅, quen'₂ 'nia'₂ bí₂, 'a₃ jlian₅₄
'nia'₂, ia₁ ja₃quián₂ jñig₄ a₂lión'₂ 'nia'₂ co₂ñei'₅₄.

²⁹ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ caun₂ jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂:

^j28 lit. "nau₂ 'nia'₂ chog'₅₄ ne'₅₄."

—Ní₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ lē₂ quian'₅₄ ni₁'ma₂ higuera, jui₁e₂ gué₃ ni₁'ma₂ siá'₂ né₃; ³⁰ jë₁ma₂ca₂ne'₅₄ mog'₅₄, cáun'₂ 'nia'₂ í₂ guiong'₅₄ a₂ja₂quián₃ jein₂ 'iog₂ bá₄ jaun₂. ³¹ Ján₃ bá₄ le₂në₅, jë₁ma₂té₂ ne'₅₄ 'nia'₂ lē₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, le₃ñi'₅₄ 'nia'₂ a₂ma₂ja₂quián₃ le₃gon₂ Diú₄. ³² A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, tsá₃ dsi₃ñí₂ tsí₁jon₂ jmig₄ né₃, ^k ca₂lia'₂ ca₂lë₃ ca₂le₃jé₃ a₂në₅. ³³ Dsi₃ñí₂ guei'₅₄ mi₂güí₃ quian'₅₄ gua'₅₄ 'uë₃, la₁ jág₁ quió₃ né₃, o₁líg'₂ tsá₃ dsi₃ñí₂ jua'₅₄ tsá₃ le₃ti₃.

³⁴ 'Të₃ñi'₅₄ 'nia'₂, tsá₃ i₂jme₂cán'₁ táng₃ 'nia'₂ 'au'₂ a₂i₂niog'₅₄ dsing'₅₄ le₁'eng'₅, tsá₃ caun₂ a₂'i₅ 'au'₂ a₂chang'₂ mi₂güí₃ la₂, con'₂ tsá₃ njó₅ né₁lua'₂ ca₂jo₃ jmig₄ jaun₂ 'nia'₂ co₂tiá₂. ³⁵ Jui₁lia'₂ ja₁ta'₂ caun₂ tsí₁liá₂ bá₄ lë₂ jmig₄ jaun₂ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tián'₅ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃.

³⁶ Jaun₂ chan'₂ 'nia'₂ rë₂jáng'₁, chi₁leng'₄ Diú₄ ca₂le₃jé₃ jmig₄, ia₁jaun₂ bá₄ quin'₅₄ 'nia'₂ jmig₄ lióng'₂ ne₄ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ lë₂ né₅, ia₁jaun₂ dsi₁nó'₅ të₃tsing'₅₄ ne₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güí₃.

³⁷ Ca₂le₃jé₃ jmig₄ bá₄ jme₁jme₂tag₂₃ i₁dsí₅ guá'₅ templo, jë₁ma₂ca₂nei₂ dsó₅ dsi₂jnia₅₄ má'₂ ja₁chei₂ Olivos.

³⁸ Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ jme₁ja₂léin₂ të₂ o₃'iog₂ i₁dsí₅ guá'₅ a₂ja₂néi₃ jág₁ a₂cuë₂₃.

Ca₂jmo₃ dsa₂ jág₁ a₂tsáin'₂ Jesús

(Mateo 26:1-5, 14-16; Marcos 14:1-2, 10-11; Juan 11:45-53)

22 ¹ Jme₁ma₂ja₂quián₃ jmig₄ quió'₅ i₁ñí'₄ a₂tsá₃ levadura rë₂jnia₅, a₂chei₂ Jmig₄ Të₂'in₅₄. ² Jaun₂ qui₂ca₂'náu'₃ dsí₅ juig₅₄ jme₂dsa₂, të₅juá'₅ né₃, 'a₂ lia'₂ cuín₃ jmig₄ jnjag'₃, ia₁ a₂gain₃ dsa₂ juig₂ bá₄.

³ Jaun₂ ca₂'í₃ Satanás dsí₅ Judas, i₂té'₂ Iscariote, i₂jme₁lín₄ jan₂ dsa₂ i₂guia₃-tí₂.

⁴ Judas 'éi₂ né₃ ca₂ñei₅₄ ca₂i₁jmo₅₄ jág₁ quian'₅₄ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ i₂lín₅ 'lióg₂ dsen₅₄ quián₅ guá'₅ templo né₃, 'a₂ lia'₂ jáng'₂ jfin'₂ Jesús o₄gú₃.

⁵ Jaun₂ 'io'₂ jén'₅ bá₄ dsa₂ 'éi₂, ca₂jmo₃ jág₁ a₂cuë₃ cu₄.

⁶ Jaun₂ ca₂cuë₃ Judas jág₁ quió'₅. Jaun₂ ca₂'náu'₃ dsí₅ 'a₂ lia'₂ jáu₂ jui₅ a₂jáng'₂ con'₂ jme₁tsá₃ juín₅ dsa₂ ma₃quiain'₅₄.

Má₃ jë₁ca₂tó'₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄

(Mateo 26:17-29; Marcos 14:12-25; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23-26)

⁷ Ca₂té₂ jme₁ca₂té₂ jmig₄ quió'₅ i₁ñí'₄ a₂tsá₃ levadura rë₂jnia₅, con'₂ ca₂tín₂ dsa₂ jme₂dsiai₂₃ guein₂ já'₂ cha'₂ quián₅ Jmig₄ Të₂'in₅₄.

⁸ Jaun₂ ca₂chen₃ Jesús Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄, ca₂juá':

—O₂nó'₅ 'nia'₂ o₂jmo₄ co₂jnia₅₄ má₃ quián₂ jniog₄ a₂que₅₄ Jmig₄ Të₂'in₅₄.

^k32 o₃, "né'₃ a₂dsián₃ dsa₂ i₂lín₅ raza la₂."

⁹ Jaun₂ ca₂ŋag₃ 'éi₂:

—¿A₂já'₄ 'niog'₂ dsi₁jmó₁ jnia'₅₄ co₂jŋia₅₄?

¹⁰ Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jë₁ma₂dsi₃nó'₅ 'nia'₂ jë₄ juig₂, jme₃jein'₂ jan₂ dsa₂ ne'₂ i₂ŋá'₅ quion₂ caun₂ ni₁dsig₁ 'a₄ jmig₂. O₁'ein'₃ 'nia'₂ ca₂të₂ dsi₂néi₂ ja₁'í₂. ¹¹ Jaun₂ juig'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ juig₅₄ dsi₂néi₂: “Le₂la₂ juá'₂ Të₅ tsí'₅ 'ne₂: ¿Na₂ bá₄ dsi₂néi₂ ja₁guë'₅₄ má₃ quió'₅ Jmig₄ Të₂'in₅₄ quiang'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáng₃?” ¹² Jaun₂ 'ë₃ caun₂ ja₁lé₄ dsi₂néi₂ juë'₂ guei'₅₄ ja₁ma₂lé₅ co₂jŋia₅₄ quió'₅. Ja₁jaun₂ jmo₄ co₂jŋia₅₄.

¹³ Jaun₂ ca₂i₃lén₂ bá₄ 'éi₂ né₃. Ca₂lë₃ rë'₂ lia'₂ con'₂ lé₅ jág₁ jaun₂.

Ja₁jaun₂ ca₂jmo₃ má₃ quió'₅ jmig₄.

¹⁴ Jme₁ca₂té₂ hora jaun₂, ca₂guá₂ Jesús ne₄ mesa, quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ l quiáin₅. ¹⁵ Jaun₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—iLíg'₂ bá₄ 'ín₅ dsi₃ guë'₅₄ má₃ Jmig₄ Të₂'in₅₄ la₂ quian'₅₄ 'nia'₂, né'₃ a₂dsi₃ngíg₂ ui₅! ¹⁶ Ia₁ juá'₅ jniá₂ juig₂ 'nia'₂, tsá₃ ma₃líg'₂ jmig₄ jua'₅₄ guë'₅₄ gué₄ má₃ le₂la₂ ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄ i₁le₃ti₃ ja₁gon₂ Diú₄.

¹⁷ Jaun₂ ca₂tíñ₂ copa, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Ján'₅ 'nia'₂ a₂la₂; jmo₄ dsióg₁ jin₄ ríng'₂. ¹⁸ Ia₁ juá'₅ jniá₂, tsá₃ ma₃líg'₂ jmig₄ jua'₅₄ a₂gui'₅₄ gué₄ jmi'₅₄ mí₂ uvas le₂la₂, ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄ i₁le₃ti₃ ja₁gon₂ Diú₄.

¹⁹ Jaun₂ ca₂tíñ₂ táng₃ caun₂ i₁ŋí'₄, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄. Jaun₂ ca₂'nai₃ ca₂cué'₃ 'éi₂, ca₂juá'₂:

—Njí₃ bá₄ jniá₂ i₁ŋí'₄ la₂, a₂ma₂rë₂jang'₅₄ o₄quián'₂ 'nia'₂. Jmo₄ 'nia'₂ a₂la₂ a₂dsiog'₂ 'au'₂ jniá₂.^m

²⁰ Ján₃ bá₄ le₂në₅, jme₁ma₂ca₂lë₃ gué'₅ i₁ŋí'₄, ca₂can₃ táng₃ copa, jaun₂ ca₂juá'₂:

—A₂'a₄ copa la₂, lë₅ jág₁ 'mí₂ a₂të₃ron₅₄, a₂li'₅₄ të₂le₃ quian'₅₄ jmi₃ a₂dsi₃'o₅₄ o₄quián'₂ 'nia'₂.ⁿ

²¹ 'La₁ në₃ né₃, ne₄ mesa la₂ guá₅ quian'₅₄ jniá₂ i₂jáng'₂. ²² Dsón'₂ bá₄ 'en₅₄ jui₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ dsióg₄ ja₁'ein₅₄ 'éi'₃ dsióg₄, la₁ i₂e₂ gué₄ juig₂ dsa₂ i₂jáng'₂!

²³ Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ tsí₂ca₂jíñ₂ quiain'₅₄ riin'₅₄, 'ein₂ bá₄ 'éi₂ i₂jmo₃ le₂jaun₂.

Ca₂tsíin₂ o₄quió'₄ 'ein₂ i₂lén₂ i₂dsen₅₄ gué₄

²⁴ Ján₃ bá₄ ca₂lë₃ mi'₅₄ jë₄ quió'₅, ne₄ 'uig₅₄ 'ein₂ 'éi₂ i₂lén₂ i₂dsen₅₄ gué₄.

²⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

¹⁴ griego: apóstolous (dsa₂ i₂chen₄).

^m¹⁹ A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “a₂ma₂rë₂jang'₅₄ o₄quián'₂ 'nia'₂. Jmo₄ 'nia'₂ a₂la₂ a₂dsiog'₂ 'au'₂ jniá₂”, on₃ gué₂ versículo 20.

ⁿ²⁰ 'Nio'₂ ja₁ton₅ Éxodo 24:8.

—Ca₂le₃jín₃ rag₅₄ quián₅ dsí₂nau₂, tiaín'₂₃ goin₂ jmo₂₃ 'éi'₃ lia'₂ lé₂ dsí₅. Le₂jaun₂ guë'₂ i₂le₁'io₅ 'éi'₃ i₂le₁'ín₁ quiáin₅, 'ag₅ dsa₂ a₂lín₅ dsa₂ i₂jmo₅ a₂dse₃. ²⁶ La₁ tsá₃ le₂jaun₂ lé₂ quian'₅₄ 'nia'₂. Jui₁lia'₂ i₂can'₅₄ jé₄ quián'₂ 'nia'₂, jui₁jmo₁₂ mei'₂. Le₂jaun₂ guë'₂ i₂cán₂ ne₄ jui₅, jui₁jmo₁₂ në₂jag₄ bá₄ i₂jme₂ti₃. ²⁷ Jaun₂ né₃, ¿'ein₂ i₂dsen₅₄ gué₄: i₂guá₅ ne₄ mesa, o₃ i₂dsia₅ má₃ 'e₂? ¿'On₁ i₂guá₅ ne₄ mesa bá₄? La₁ jniá₂ 'eng₅₄ jé₄ quián'₂ 'nia'₂, líng₅ jan₂ i₂jme₂ti₃. ²⁸ 'Nia'₂ guë'₂ líng'₅ i₂ma₂ja₂nógr'₅ quiong'₅₄ jniá₂ jé₄ uig₅ a₂qui₂ma₂i₂ñig₂. ²⁹ 'Uig₅₄ në₅ né₃, dsián₄ jniá₂ 'nia'₂ ja₁o₁tiáng'₂ gong'₂, jui₁lia'₂ ma₂dsiog₃ Ne'₃ jniá₂, ³⁰ ia₁jaun₂ o₁qué'₂ o₁'én'₂ 'nia'₂ ne₄ mesa quió₃ ja₁gong₂, ja₁jaun₂ o₁tián'₂ 'nia'₂ ne₄ta₁ a₂qui₁dsi'₂ 'éi'₃ quió'₅ ta₁guia₃-tíñ₂ nió'₃ tsí₁jon₂ dsa₂ juig₂ Israel.

Ni₅ bá₄ Jesús a₂tsá₃ tion₃ Pe₄ a₂cuig₂₃

(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

³¹ Ján₃ bá₄ ca₂juá'₂ Te₁gui'₅₄:

—Si₂mu₅₄, Si₂mu₅₄ —ca₂tsí'₃ Pe₄—, i₂së₃dsen₃ ma₂në₂mag₃ 'ñjái'₂ 'nia'₂ lia'₂ ja₁'ñjái'₂ dsa₂ trigo, ³² la₁ jniá₂ ma₂në₂mi₃ o₄quián'₂ 'ne₂, ia₁jaun₂ tsá₃ dsiá₃ éi₃ a₂'éng'₂. 'Ne₂ në₃, jé₁ma₂ca₂jéin'₃ táng₃ 'au'₂, cuë'₅₄ bí₂ ríng'₂.

³³ Jaun₂ 'éi₂ në₃ ca₂ñag₃:

—Te₁gui'₅₄, caun₂ bá₄ ma₂'ei₅ dsí₃ i₁'ú₃ në'₃ 'má₃ co₂lë₅ quian'₅₄ 'ne₂, o₁jñia'₅₄ 'mú₃ ca₂quín₂.

³⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Pe₄, jniá₂ guë'₂ juá'₅, tsá₃ 'o₃ të₁guí₄ dsó₂ në₃, ca₂lia'₂ ma₂në₂jua'₅₄ 'ne₂ 'ni₅ ráun₂ a₂tsá₃ tóng'₄ a₂cuig'₂ jniá₂.

Ma₂ja₂quián₃ hora gue₃ Jesús ui₅

³⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Lia'₂ con'₂ ca₂tsíng₂ 'nia'₂, lia'₂ con'₂ tsá₃ tsí₁na'₅₄ jme₁le₁quian'₄, on₃ guë'₂ të₂lau₂, on₃ guë'₂ ni₁lau₂ ton₅ tag'₅₄ në₃, ¿cha₁ a₂ca₂rë₃'nió'₅ quián'₂ 'nia'₂?

'Éi₂ në₃, ca₂ñag₃:

—'I₁caun₂ tsá₃ ca₂rë₃'nió'₅.

³⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃:

—Në₃ guë'₄ në₃ i₂'io₅ tsí₁na'₅₄, të₂lau₂ në₃ jui₁quian₅₄. I₂tsá₃ 'io₅ nj₁tág₂ në₃, o₁'nag₁₂ mi₂dsiog₂ quió'₅ ia₁jaun₂ lá₃ nj₁tág₂. ³⁷ Ia₁ juá'₅ jniá₂, tion₅₄ niog₅ le₃ti₃ ja₁con₂ jniá₂ ja₁juá'₂ ne₄ Si₂ le₂la₂: "Nó₃ jé₄ quió'₅ dsa₂ i₂le₁cán'₄ dso₄, ia₁ ca₂jmo₃ dsa₂ dsí₅ në₂jag₄ bá₄ a₂rë₂cáin'₄ dso₄ ján₃."³⁰ Ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ juá'₂ ne₄ Si₂ a₂'ag₂₃ jniá₂, tion₅₄ niog₅ le₃ti₃.

³⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ 'éi₂:

—Te₁gui'₅₄, la₂ tiá'₅ tñ₃ nj₁tág₂.

³⁷ Isaías 53:12.

Jaun₂ ca₂ŋag₃ táng₃:
—Tió'₅ bá₄ nē₅.

Ca₂chi₂lén'₂ Jesús Diú₄ caun₂ ja₁chei₂ Getsemaní
(Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)

- ³⁹ Jaun₂ gué₄ nē₃ o₂'fín₃ nō₃ jui₅ Má'₂ Olivos, ia₁ le₂jaun₂ tiin₂ bá₄.
Jaun₂ ca₂i₃lén₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiong'₅₄.
⁴⁰ Jme₁ca₂dsióg₃ ja₁jaun₂, jaun₂ ca₂juá'₂:
—Chi₁len'₅₄ 'nia'₂ Diú₄ ia₁jaun₂ tsá₃ jo₅₄ jui₅bí₂ a₂cáun₂ táu₂.
⁴¹ Jaun₂ ca₂nó₃ Jesús 'ŋiog₅ uíng₂ con'₂ ja₁tág'₅ ca₂míg₂ ní₁cang₁
a₂táun₂ dsa₂. Ja₁jaun₂ ca₂chi₃jné₃ ca₂chi₃léin'₂ Diú₄.
⁴² Ca₂juá'₂:
—Tia₅₄, ¿tsa₁ cuin₅ jmig₄ jniá'₄ uig₅ dsi₃ŋíg₂ la₂? La₁ia₁, jui₁le₅₄ bá₄
a₂'ŋio₂ 'au'₂ 'ne₂, on₃jua'₅₄ con'₂ 'nio₃ jniá'.
⁴³ Jaun₂ ca₂jme₃jnia₅ jan₂ ángel ne₅₄, i₂ca₂sión₃ jui₅ guei'₅₄ i₂juíg₃,
a₂ca₂cuë₃ bí₂.
⁴⁴ Hora jaun₂ ca₂ŋág₃ uig₅ 'ŋio₅ lin₃, jaun₂ tē₂le₃ lē₅ gué₄ ca₂chi₃léin'₂
Diú₄; ca₂tein₃ jme₁dsiog₂ nē₂jag₄ bá₄ jmi₂ qui₂ca₂dsá₂ tē₂ 'uë₃.^p
⁴⁵ Jme₁ca₂nau₂ ja₁chi₂léin'₂ Diú₄ jaun₂, guán₃ ja₁tián'₄ chi'₂ dsi₂guia₃-
tíñ₂. La₁ le₁güín₃ bá₄ 'éi₂ tián₅ ca₂jo₃, 'uig₅₄ ia₁ a₂ŋí₄ lē₃ 'lia'₂ dsí₅.
⁴⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂:
—¿'E₂ lē₃ le₁güín'₃ 'nia'₂ tiáng'₅? Nau₂, chi₁len'₅₄ 'nia'₂ Diú₄ ia₁jaun₂
tsá₃ jo₃ jui₅bí₂ a₂cáun₂ táu₂.

Ma₂le₁te₂ dsa₂ Jesús
(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:2-11)

- ⁴⁷ Tē₃jé₄ juá'₂ Jesús jaun₂, jme₁ca₂dsi₃lén₂ juin₅ dsa₂. Jaun₂ ca₂dsióg₃
i₂té'₂ dsa₂ Judas, i₂jme₁lín₄ jan₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂, quian₅ ne₄ jui₅.
Jaun₂ ca₂jme₃quiáin₃ con₂ Jesús a₂jme₁chen'₃^q quió'₅.
⁴⁸ La₁ ca₂juá'₂ Jesús:
—Judas, ¿'e₂? ¿Le₁nē₅ bá₄ jing'₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, a₂chén'₁ quió'₅?
⁴⁹ Jme₁ca₂ŋág₃ i₂quian'₅₄ Jesús a₂lé₂ jaun₂, ca₂juá'₂:
—Te₁gui'₅₄, ¿qui'₅₄ jnia'₅₄ quian'₅₄ ní₁tág₂?
⁵⁰ Jan₂ 'éi₂ nē₃ ca₂qui₃' quió'₅ i₂jme₂ti₃ ta₁ quián₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄,
ca₂jniá'₂ rē₂gua₅₄ ne₁.
⁵¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:
—'A₃ ma₃jmai'₅₄.
Jaun₂ ca₂chóng'₃ táng₃ rē₂gua₄ 'éi₂, ca₂jme₃'lió₂. ⁵² Jaun₂ ca₂tsí'₃ juig₅₄
jme₂dsa₂, 'í'₅₄ guá'₅, gui'₅₄ can'₅₄ nē₃ i₂dsi₃lén₂ tsáun'₂:

^p43-44 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ versículos 43 quian'₅₄ 44.

^q47 Jme₁tin₂ quió'₅ dsa₂ judíos a₂chen'₂ jú'₅ riin'₅₄ jé₁cuag₃ Diú₄.

—¿'E₂? ¿Jui₁lia'₂ jë₁tsán'₂ dsa₂ 'ang₂ ja₂nóg'₅ qui₂le₁quian'₄ ñj₁tág₂, 'ma₂ në₃? ⁵³Líg'₂ bá₄ 'eng₅₄ tián₂ quian'₅₄ 'nia'₂ i₁dsi₅ guá'₅, tsá₃ ma₂chong'₂ 'nia'₂ ja₁jaun₂. La₁ në₃ gué₄, 'au'₂ 'nia'₂ bí₂ tiá₂ 'au'₂ jmó'₂, në₃ lia'₂ chí'₅ qui₁né'₃.

Tsá₃ tion₅ Pe₄ a₂cuiin₂₃ Jesús

(Mateo 26:57-58, 69-75; Marcos 14:53-54, 66-72; Juan 18:12-18, 25-27)

⁵⁴Jme₁ma₂në₂chóng'₂, ca₂tág₃ jui₅ ja₁quió'₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄. La₁ Pe₄ në₃, uíng₂ bá₄ të₂quíñ₃ ñjó₃ 'ein₂₃.

⁵⁵Dsa₂ 'éi₂ në₃, ca₂dsia₃ si₂ i₁dsi₅, ca₂tiáiñ'₂ le₃lág'₃ cau₅ si₂; jë₄ jaun₂ ca₂guá₂ Pe₄ ján₃.

⁵⁶Të₃jë₄ jaun₂, ca₂rë₃lí'₄ jan₂ 'io₅₄ i₂jme₂ti₃ ta₁ ja₁jaun₂, a₂guá₅ Pe₄ cau₅ si₂. Caun₂ ca₂jág₂ tiá₂, ca₂juá'₂:

—Ján₃ bá₄ jme₁quiain'₅₄ i₂në₅.

⁵⁷La₁ 'éi₂ në₃, tsá₃ ca₂tioin₃, ca₂juá':

—Tsá₃ 'éi₂ cuín₅ jniá₂, 'ne₂ 'io₅₄.

⁵⁸Jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂guan₃ táñ₃ jan₂, ca₂jág₂, jaun₂ ca₂juá':

—Jme₁quiain'₅₄ 'ne₂ ján₃, ¿lia'₅₄?

—Jan₂'ón₄. Tsá₃ dsa₂ 'éi₂ jme₁quian'₄ jniá₂, 'ne₂.

⁵⁹Con'₂ caun₂ hora cang₂ jaun₂, tion₅₄ bá₄ tsá₃ jme₁cán₂ jan₂ jág₁, ca₂juá':

—Të₃dsón'₂ jan₂ i₂jme₁quiain'₅₄ bá₄ në₅, ia₁ Galilea bá₄ ja₁chain₂.

⁶⁰Jaun₂ ca₂juá'₂ táñ₃ Pe₄:

—Të₃dsón'₂ rë'₂ juá'₅ jniá₂ la₂, ca₂lia'₂ jnja'₅₄ tsá₃ cuíng₅ 'ein₂ 'éi₂ 'íñ'₅ 'nia'₂.

Të₃jë₄ dsia₂₃ jág₁ jaun₂ jme₁ca₂'o₃ të₁guí₄ dsó₂. ⁶¹Jaun₂ ca₂jén'₃ Te₁gui'₅₄ ca₂jíñ₂ Pe₄, ca₂jmo₃ a₂dsiog'₂ dsí₅ 'éi₂ 'e₂ a₂ma₂në₂juá'₂ le₂jníá₅: “Tsá₃ 'o₃ të₁gui'₄ dsó₂ në₃, ca₂lia'₂ ma₂në₂jua'₅₄ 'ne₂ 'ni₅ ráun₂, a₂tsá₃ tóng'₄ a₂cuig'₂ jniá₂.”

⁶²Jaun₂ ca₂o₃'íñ₃ ca₂tá'₂ qui'₂ dsí₅, ca₂'o₃ 'ñjo₅ lin₃.^r

A₂lë₁qui₂co₂jmá'₂ dsa₂ Jesús

(Mateo 26:67-68; Marcos 14:65)

⁶³Dsa₂ i₂niog₅ jmo₅ 'í₁ Jesús në₃, a₂lë₁qui₂co₂jmóg'₂ tioin'₅₄, ca₂cuë₃ në₃.

⁶⁴Ca₂'néi₂ jme₁ne₁ Jesús, qui₂ca₂quein₃ dsi₂ne₅₄^s jaun₂ ca₂juá':

—iDsi₄ jág₁ 'ein₂ në₂quein₃ quiáng'₂!

⁶⁵'Lióng₂ lin₃ bá₄ ca₂juá'₂ tioin'₅₄, a₂të₂'o'₂.

^r62 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ versículo 62.

^s64 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “qui₂ca₂quein₃ dsi₂ne₅₄.”

Ca₂chen'₃ dsa₂ Jesús ne₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá₅

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

⁶⁶ Jme₁jnia₃ jaun₂, qui₂ca₂ní₂' ca₂le₃jín₃ gui'₅₄ can'₅₄ quián₅ dsa₂ judíos, juíg₅₄ jme₂dsa₂, tē₅juá'₅ nē₃. Jme₁ma₂le₁nji'₂, ca₂dsi₁jnia₃ dsa₂ Jesús ne₅₄. Jaun₂ ca₂ηag₃:

⁶⁷ —¿Dsón'₂ 'ne₂ líng'₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú?

Jaun₂ ca₂ηag₃:

—O₁jnia'₅₄ ca₂juá'₃ jniá₂, jniá₂ 'éi₂, a₂dsón'₂ tsá₃ le₃'én'₂ bá₄ 'nia'₂.

⁶⁸ Nē₁jua'₂ ca₂ηag₄ jniá₂ 'e₂ ca₂ηag₅₄ ne'₅₄ 'nia'₂, a₂dsón'₂ on₃jua'₅₄ a₂jaun₂ jein'₅₄ 'nia'₂ jág₁ quió₃. ^t ⁶⁹ La₁ nē₃ nē₃, tē₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁ηó₄ nē₅, guá₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, tē₂le₃ gu₂ ne₁ Diú₄ i₂'uan'₂ gué₄ lín₃.

⁷⁰ Jaun₂ ca₂ηag₃ ca₂le₃jín₃:

—¿Ia₁ 'ne₂ bá₄ líng'₅ Ja₁nji'₅₄ Diú₄, jaun₂?

—Jniá₂ bá₄ líng₅, jui₁lia'₂ ma₂në₂jua'₅₄ 'nia'₂ nē₅.

⁷¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ tioin'₅₄:

—¿'Ein₂ gué₄ jmá'₃ dsa₂ 'niog₂ jniog₄ jáng'₃ jág₁ dsau₅? Jua'₂ jniog₄ guio₅₄ ma₂në₂néi₁ jág₁ a₂ma₂në₂'ué'₃ i₂në₅ 'njiog₅ mi₂'o₅₄ chéin'₅.

Ca₂dsián'₃ Jesús ne₄ Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)

23 ¹ Jaun₂ qui₂ca₂nau₂ ca₂le₃jín₃ ca₂jñiai₃ Jesús ne₄ Pilato.

² Ja₁jaun₂ gué₄ ca₂'náu'₃ dsáu₁ Jesús, ca₂juá'₂:

—Ca₂jon₃ jnia'₅₄ dsa₂ la₂ jme₁'ein₅₄ dsia₂₃ mi'₅₄ jín₄ dsa₂ juig₂ quián₂ jnia'₅₄. Ni₂₃ toin'₂ dsa₂ jág₁ a₂tsá₃ ma₂'ein₂ quí₃ 'lia'₅₄ a₂ca₂tín₂ César; a₂jme₂tiin₂₃ dsa₂ juá'₂ a₂lín₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄, co₂'nió'₄ a₂lín₅ rag₅₄.

³ Jaun₂ ca₂ηag₃ Pilato:

—¿Dsón'₂ líng'₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos?

Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Le₂në₅ bá₄, jui₁lia'₂ juá'₂ 'ne₂ nē₅.

⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Pilato ca₂tsí'₃ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ dsa₂ juig₂:

—Tsá₃ 'e₂ dsáu₁ dsa₂ nē₅ dso'₂ jniá₂ 'i₁caun₂.

⁵ La₁ tē₂le₃ lē₅ gué₄ co₂mi'₅₄ ca₂tóin'₂, ca₂juá'₂:

—La₁ 'njo₅ lín₃ dsia₂₃ mi'₅₄ nji₂₃, jme₂tiin₂₃ dsa₂ ta₁caun₂ 'ué₃ Judea.

Ca₂jme₃lióg₃ Galilea, rë₂né₃ gué'₂ ma₂nji₂₃ ja₁lá₃ jmo₂₃ le₂jaun₂.

Ca₂dsián'₂ Pilato Jesús ne₄ Herodes

⁶ Jme₁ca₂nág₂ Pilato a₂në₅, jaun₂ ca₂ηag₃ chi₂jua'₂ 'ué₃ Galilea chan₂ dsa₂ 'éi₂.

^t68 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: “on₃ gué'₂ jaun₂ a₂lo'₅₄ 'nia'₂.”

⁷ Jme₁ca₂rë₃ñi₅ n  ₃, a₂l  n₅ Jes  s dsa₂ chan₂ t  le₃ 'u  ₃ ja₁niog₅ gu₂ Herodes, jaun₂ ca₂dsi  g'₂ ne₄ '  i₂. Ia₁ jme₁ñi₂₃ juig₂ Jerusal  n jmig₄ jaun₂.

⁸ 'Io' ₂ jén' ₅ bá₄ Rag₅₄ Herodes jme₁ ca₂ jíin₂ Jesús, ia₁ líg' ₂ bá₄ 'ín₅ dsí₅ jág₂, ia₁ jme₁ ma₂ nág₂ bá₄ 'eí₅ jág₁ a₂'ín₅ dsa₂ 'éi₂. Ia₁ jme₁ 'ín₂ dsí₅ jág₃ 'e₂ caun₂ o₂ dsain₂ jmo₃.

⁹ 'Lióng₂ a₂qui₂ca₂ñí'₃ Jesú_s, la₁ tsá₃ ma₃'e₂ ca₂ñag₃ 'éi₂ 'i₁caun₂:

¹⁰ Ja₁jaun₂ jme₁tión₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ tē₅juá'₅ né₃, caun₂ qui₂ca₂'náu'₃ tion₅₄ dsáu₁ 'éi₂.

¹¹ Jaun₂ Herodes né₃, quian'₅₄ 'lióg₂ quiáin₅, lë₁qui₂ca₂jmóg'₂ tioin'₅₄, ca₂quei'₃ 'mi'₂ jlá'₁, jaun₂ ca₂dsióg'₂ bá₄ táng₃ ne₄ Pilato.

¹²Jmig₄ jaun₂ bá₄ ca₂jmo₃ Pilato a₂mei₅₄ quian'₅₄ Herodes, ia₁ jme₁le₁'njai₁₂ riin'₅₄ le₂jñiá₅.

Ca₂O₃'ág₃ 'éi'₃ a₂jón₂ Jesús

(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39-19:16)

¹³ Jaun₂ ca₂ŋí'₂ Pilato juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ i₂lín₅ ta₁, quian'₅₄ dsa₂ juig₂ né₃. ¹⁴ Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂:

—O₂jon'₅₄ 'nia'₂ ne₃ dsa₂ la₂, ia₁ juá'₂ 'nia'₂ a₂dsia₂₃ mi'₅₄ jin₄ dsa₂. Të₃ ne'₅₄ 'nia'₂ ma₂qui₂në₂ŋag₄ jniá₂, tsá₃ 'e₂ dsáu₁ dso'₂ jniá₂ 'i₁caun₂, lia'₂ con'₂ lé₅ dso₄ a₂jme₂cain'₅₄ 'nia'₂.¹⁵ On₃ guë'₂ Herodes ca₂dsó'₂, jaun₂ la₂ bá₄ ca₂dsióg'₂ táng₃. Jaun₂ 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ cha₂ jua'₅₄ ca₂tfin₂ gue₃ 'mú₃.¹⁶

¹⁶ La₁ jmo₅₄ 'éi'₃ a₂bóg₂ dsa₂, jaun₂ guë₄ loin₅₄.

¹⁷ Jme₁jmig₄ tē₂'in₅₄, jme₁chí'₄ tag₄ quió'₅ Pilato jme₁lióin₂ jan₂ dsa₂ 'né₅ 'má₃, jme₁chei'₂ le₃jín₄ dsa₂.^u

¹⁸ La₁ dsa₂ juig₂ nē₃ co₂ŋei'₅₄ ca₂le₃jíin₃ ca₂tóin'₂ co₂mi'₅₄ ca₂juá'₂:

—íCau₅ jŋiá'₃ i₂në₅! íBarrabás bá₄ lion₄ quián₂ jnia'₅₄!

¹⁹ Barrabás 'éi₂ ca₂to'₂ dsa₂ né'₃ 'má₃ 'uig₅₄ ia₁ ca₂dsia₃ caun₂ mi'₅₄ jë₄ juig₂, ton'₂ ia₁ jme₁ma₂jñii'₃ dsa₂ né₃.

²⁰ Jme₁'nio₃ bá₄ Pilato jme₁lióin₂ Jesús, jaun₂ jme₁ca₂tsí'₃ bá₄ gué₄

sa₂. ²¹ La₁ tẽ₂le₃ lẽ₅ guẽ₄ co₂mi'

—¡Tióin₃ cróg₄! ¡Tióin₃ cróg₄!

²²Jë₁ñó₄ 'nì₅ ráun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Pilato tsí'₅ dsa₂:

—¿E₂ guë₂ 'lig'₅₄ ma₂jmo₃? Tsá₃ 'e₂ dsáu₁ i₂në₅ dso₂ jniá₂.

a₂ca₂t̄ín₂ jón₂. Jmo₅₄ jniá₂ 'éi'₃

²³La₁tion₅₄ ca₂mi₃ dsa₂ tioin'₅₄ co₂mi'₅₄ a₂tion₃ c

⁵ 'ín₅ dsí₅ dsa₂ juig₂ lé₂.

²⁴ Jaun₂ co₂nei'₅₄ me'₂ ca₂jmo₃ Pilato 'éi'₃ a₂lé₂ con'₂ lë₅ mi₅ ds

²⁵ Jaun₂ ca₂lión₂ bá₄ dsa₂ i₂jme₁'en₅₄ né'₃ 'má₃, i₂jme₁ma₂dsia₃ m-

^u17 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₂ chi₁ton₅ versículo 17.

Ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄ Jesús
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)

²⁶ Con'₂ ma₂tioin'₅₄ jui₅ jnjai₂₃ Jesús ja₁dsi₃tion₃ cróg₄, ca₂chi₃quiáin₂ tion₅₄ jan₂ dsa₂ chan₂ 'uë₃ Cirene, i₂chen₂ Si₂mu₅₄, i₂'en₅₄ jui₅ jón'₅ ja₁nau₂, a₂cán₂ cróg₄ dsó₃ le₃chi₁co'₅₄ quió'₅ Jesús.

²⁷ Juín₅ lin₃ bá₄ dsa₂ juig₂ i₃lén₂ 'ein₂₃, dsa₂ mí₂ né₃ i₃lén₂ qui'₂-'o₂₃ 'lia'₂ dsí₅ qui'₂-'óin'₂ Jesús.

²⁸ Jaun₂ ca₂jén'₃ Jesús, ca₂juá'₂:

—'Nia'₂ dsa₂ mí₂ chan₂ Jerusalén, 'a₃ ma₃'au₂ 'nia'₂ o₄quió₃ jniá₂. 'O₄ bá₄ 'nia'₂ o₄quiáng₂ guiong₅₄, o₄quió'₄ chi'₂-guein₂ quiáng₂ né₃. ²⁹ Ia₁ já₅ jmig₄ jé₁juá'₂ dsa₂: “E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ mí₂ i₂tsá₃ lé₂ cán₂ guein₂; 'e₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ guein₂ ca₂'í₃ tē₂dsí₅, on₃ guë'₂ dsi'₅₄ quió'₅ ca₂guén'₃ guein₂ né₃. ” ³⁰ Jmig₄ jaun₂ jme₃liog₃ dsa₂ tsí'₃ ni₁má'₂: “Lá'₃ ne₄ quián₂ jnia'₅₄”, juá'₂ né₃ tsí'₃ dsí₂con'₂: “Mog₅₄ jnia'₅₄. ” ³¹ Ia₁ chi₂jua'₂ le₂la₂ jmo₅ dsa₂ jmái'₂ i₂tsá₃ ca₂tín₂ gue₃ uig₅, ?é₂ gué₄ bá₄ dsí₃ní₂ i₂ca₂tín₂ dsón'₂?^v

³² Ján₃ bá₄ jme₁le₁jnjai₂₃ gué₄ on₃ dsa₂ i₂le₂cán'₄ dso₄, a₂jme₂dsiog₂₃ co₂lë₅ quian'₅₄ Jesús.

³³ Jme₁ca₂dsi₃léin₂ ja₁té'₂ dsa₂ Dsi₂con'₂ Ni₁mu₅ Mi₂dsi₄ 'Lag₄,^w ja₁jaun₂ ca₂tion₃ cróg₄ quian'₅₄ le₃on₃ dsa₂ 'lin'₅₄ 'éi₂, jan₂ tē₂le₃ gu₂ ne₁, jan₂ guë'₂ tē₂le₃ gu₂ jen₅.

³⁴ [Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tia₅₄, 'én₃ dsáu₁, ia₁ tsá₃ nj₅ a₂jmo₂₃.]^x

Jaun₂ ca₂co₃ dsi₂'liog₂ ca₂tóin'₂ ca₂jmo₃ le₁dso'₅₄ ni₁tsin'₅₄ Jesús.^y

³⁵ Jaun₂ jme₁tión₂ dsa₂ juig₂ cau₅, jág₅. Dsi₂tan₅₄ né₃ jme₁tión₂, qui₂co₂jmóg'₂ burlas, ca₂juá':

—Qui₂ma₂lión₂ i₂sián'₂; né₃ né₃, jui₁lioin₅₄ 'n₁iog₅ chi₂jua'₂ dsi₂jó'₃ lfin₅ I₂rë₂'ín₁ rë₂quion'₅₄ quián₅ Diú₄.

³⁶ Dsi₂'liog₂ né₃ ca₂jmög'₂ burlas ca₂jme₃quiáin₃ ca₂jén'₃ vino jen'₂,
³⁷ ca₂juá':

—Chi₂jua'₂ líng'₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos, lion₄ 'n₁iag'₂.

³⁸ Jaun₂ ca₂tióng₃ dsa₂ letras dsi₄ cróg₄ tio'₅₄ 'ni₅ né₃ jág₁ jmei₅: griego, latín, hebreo né₃, co₂'nió'₄ a₂juá': “RAG₅₄ QUIÁN₅ DSA₂ JUDÍOS BÁ₄ LA₂. ”

³⁹ Jan₂ i₂rë₂cán'₄ dso₄ i₂jme₁rë₂ton₅ cau₅ quió'₅ ca₂të₂ca₂'o'₂, ca₂juá':

—?On₁ 'ne₂ líng'₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄? Ma₂në₃ lion₄ 'n₁iag'₂, jaun₂ lo'₅₄ jnia'₅₄ né₃.

^v31 lit. “ia₁ chi₂jua'₂ ni₁'ma₂ rë'₂ co₂jmo₅ dsa₂ le₂në₅, ?é₂ gué₄ bá₄ lé₂ quian'₅₄ ni₁'ma₂ quein₂? ”

^w33 ja₁chei₂ “Gólgota” quian'₅₄ arameo; quian'₅₄ latín guë'₂, chei₂ “Calvario.”

^x34 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ jág₁ né₅.

^y34 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 22:18.

⁴⁰ La₁ ca₂jí₂ bá₄ riin'₅₄ ca₂juá'₂:

—¿'En₁ jmá'₃ tsá₃ gan'₃ 'ne₂ Diú₄? Jua'₂ uíg₅ le₂në₅ bá₄ guei'₂ ján₃.

⁴¹ La₁ jniog₄ a₂ca₂tág₂ dsón'₂ guei₂ uíg₅ la₂, lia'₂ con'₂ lé₅ a₂ma₂jmó₁; la₁ dsa₂ la₂ në₃, 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ riin₂.

⁴² Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jesús, jui₁dsiog'₂ bá₄ 'au'₂ jniá₂, jé₁ma₂dsiáng'₃ ja₁gong'₂.

⁴³ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'ne₂, jmíg₄ në₃ tē₃tsing'₅₄ quian'₅₄ jniá₂ Ja₁jlá'₁.^z

Ca₂jon₃ Jesús

(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)

⁴⁴ Con'₂ dsi₃ní'₃,^a tē₁tsi'₅₄ qui₁né'₃ ta₁caun₂ gua'₅₄ 'uë₃, ca₂lia'₂ ca₂té'₂ hora ñí₁ 'ni₅^b le₃ca₂'láu₂.

⁴⁵ 'Iog₂ co₂dsia₅ ca₂rë₃liá'₃; tsí₁'mí'₂ cortina a₂jme₁'ei₅ dsi₂néi₂ guá'₅ templo, co₂dsia₅ ca₂chen₃ ca₂lë₃ tñ₃ dso'₅₄ jo₂.

⁴⁶ Hora jaun₂, ca₂guió'₃ Jesús, ca₂juá'₂:

—iTia₅₄ quiáng₃, o₄gog'₂ 'ne₂ dsia₅₄ jme₂dsí₂ quió₃!

Caun₂ jaun₂ bá₄ a₂ca₂juá'₂ gué₄, co₂tan₅₄ ca₂join₃.

⁴⁷ Jme₁ca₂jág₃ juíg₅₄ 'lióg₂ a₂ca₂lë₃ jaun₂, ca₂jme₃juin'₂ Diú₄, ca₂juá'₂:

—Dsón'₂ bá₄ tsá₃ 'e₂ jme₁rin₂ dsa₂ la₂.

⁴⁸ Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ i₂ca₂jág₃ a₂ca₂lë₃ jaun₂, ca₂i₃lein₃ quein₂₃ dsí₅.^c

⁴⁹ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁cuín₅ Jesús quian'₅₄ dsa₂ mí₂ i₂jme₁ma₂quiong'₅₄ tē₂ Galilea, jme₁tióin₂ uíng₂ jág₅ ca₂le₃jé₃ a₂në₅.

Ca₂'on₃ Jesús

(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

⁵⁰ La₁ ca₂lë₃ në₃, jan₂ dsa₂ i₂chen₂ José, i₂jme₁quen'₅₄ líin₅ ta₁ jín₄ dsí₂tan₅₄ quián₅ guá'₅, jme₁líin₄ dsa₂ dsen₃ i₂'ua₁ dsí₅.⁵¹ Sé₄ 'éi₂ në₃, i₂chan₂ juíg₂ Arimatea ja₁tén₄ Judea, tsá₃ ca₂rë₃'ñió₃ dsí₅ lia'₂ niog₅ ca₂jmo₃ dsí₂tan₅₄ riin'₅₄, ia₁ jme₁chi₁jnia₂₃ le₃gon₂ Diú₄.

⁵² Jaun₂ ca₂ñei₅₄ në₃ i₁mi₂ jág₁ ne₄ Pilato a₂dsi₃siōn₅₄ 'lag₄ Jesús cróg₄ a₂dsí₃'ó₃.

⁵³ Jme₁ca₂sió₂, ca₂lio₃ caun₂ 'mi'₂ tióg₃. Jaun₂ ca₂i₁quio₂₃ 'ñió'₃ tau₂ 'ñio₅ a₂jme₁ma₂lë₅ ca₂jmo₃ dsa₂ dsí₅ ni₁'lau₂, ja₁tsá₃ 'ein₂ 'lag₄ ma₂'í₅.

⁵⁴ Ia₁ jmíg₄ jaun₂ tion'₅₄ dsa₂ jmo₂₃ co₂jnia₅₄ a₂'nió'₅ quió'₅ jmíg₄ sa₅₄ a₂jé₁ca₂jnia₃ jaun₂.

^z43 griego: paradeiso (Paraíso).

^a44 lit. "hora jñéi₂." 'Nio'₂ ja₁ton₅ Apéndice B.

^b44 lit. "hora ñi₃."

^c48 Co₂'nió'₄ a₂jmo₂₃ léi₄ a₂qui'₂ dsí₅.

⁵⁵ La₁ dsa₂ mí₂ i₂ma₂ja₂lén₂ quian'₅₄ Jesús tē₂ Galilea, ca₂o₃léin₂ ca₂jág₃ 'a₂ lia'₂ ca₂quion₅ dsa₂ 'lag₄ né'₃ táu₂.

⁵⁶ Jme₁ca₂dsi₃lein₃ quió'₅, ca₂jmo₃ co₂jnia₅₄ no'₅₄ mi₂juig₂ quian'₅₄ gué₄ ma₁'au₂ né₃, a₂dsi₃tsiin₅₄ Jesús.

Jme₁ca₂jnia₃ sa₅₄ jaun₂, ca₂tiáin'₂ ca₂jnia₃ lia'₂ con'₂ lē₅ 'Éi'₃.

Ca₂jen'₅₄ táng₃ Jesús

(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

24

¹ Jé₁le₂'uig₅₄ jmig₄ semana, ca₂i₃lén₂ táng₃ dsa₂ mí₂ tē₂ o₃'iog₂ lin₃, i₁jag₅₄ tau₂ 'ñio₅ le₁quian₅ no'₅₄ mi₂juig₂ a₂jme₁ma₂lé₅ co₂jnia₅₄ quió'₅; [lē₂ bá₄ gué₄ dsa₂ mí₂ sián'₂ i₂ca₂jme₃quiong'₅₄].^d

² Jme₁ca₂dsi₃lein₂ ja₁jaun₂, jua'₂ cau₅ bá₄ ma₂i₂mu₃ ni₁cang₁ a₂jme₁rë₂jni₅ tau₂ 'ñio₅. ³ Jaun₂ ca₂i₃toin'₅₄, la₁ tsá₃ ma₃ni₁ñi₁ 'lag₄ [Te₁gui'₅₄ Jesús]a ca₂dsó'₂ ja₁jaun₂. ⁴ [Jaun₂ ca₂lē₃], a tē₃ tióin₂ dsi₂gó'₃ dsí₅ jaun₂, tsá₃ a₂ñi₅ jmo₃, jme₁ca₂jín₂ on₃ dsa₂ i₂qui'₂ tsin'₅₄ tág₅, tión₂ cau₅ quió'₅.

⁵ Tē₃ ma₂gó'₅ jaun₂, ca₂'iin₃ ne₅₄ tē₂ 'uë₃. Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ 'éi₂: —¿'E₂ lë₃ 'na'₂ 'nia'₂ jan₂ i₂jén'₃ jin₄ 'lag₄? ⁶ Tsá₃ 'éi₂ chan₂ ja₁lá₃.

Ma₂ca₂jein'₅₄ bá₄. Juí₁dsiog'₂ 'au'₂ 'nia'₂ a₂ca₂juá'₂ lia'₂ con'₂ jme₁ñi₂₃ Galilea, ⁷ jme₁ca₂juá'₂ a₂ca₂tín₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ jáng'₂ dsa₂ o₄gú₃ dsa₂ 'lin'₅₄, a₂tion₃ dsa₂ cróg₄, la₁ a₂'ni₅ jmig₄ jaun₂ jein'₅₄ táng₃.

⁸ Jaun₂ gué₄ ca₂dsáu'₃ dsí₅ 'io₅₄ jág₁ jaun₂ quió'₅ Jesús. ⁹ Jme₁dsi₃lein₃ jaun₂, ca₂dsia₃ ca₂tsí'₃ ta₁guia₃-ján₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ i₂jme₁lé₂ gué₄, ca₂tsí'₃ ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ sián'₂ né₃. ¹⁰ Dsa₂ mí₂ i₂jme₁quion₂ jág₁ né₅ ne₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂: María i₂chan₂ Magdala, Juana, María chog₅₄ Jacobo, quiain'₅₄ gué₄ dsa₂ mí₂ sián'₂.

¹¹ La₁ jme₁ca₂nág₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ jág₁ né₅, a₂lë₁tē₂'i₅ bá₄ 'io₅₄ 'éi₂, lífin₂, jaun₂ tsá₃ ca₂rë₃'éin₂.

¹² La₁ Pe₄ né₃, ca₂o₃'fin₃ ñó₃ co₂chi'₅₄ ca₂i₁jag₅₄ dsi₂néi₂ tau₂ 'ñio₅. Jaun₂ jmá'₃ tsí₁'mi'₂ tióg₃ bá₄ ca₂jág₃ niog₅. Ca₂ñái'₃ bá₄ táng₃ jaun₂ né₃, dsí₂gó'₃ dsí₅ 'e₂ ca₂lë₃.

A₂ca₂lë₃ dsi₂juí₅ ja₁ñó₄ juig₂ Emaús

(Marcos 16:12-13)

¹³ Jmig₄ jaun₂ dé₄, on₃ dsa₂ 'éi₂ tioin'₅₄ juí₅ i₃léin₂ juí₅ juig₂ ja₁té'₂ dsa₂ Emaús, a₂niog₅ con'₂ guia₃-cáun₃ kilómetros ja₁niog₅ Jerusalén. ¹⁴ Jaun₂ dé₄ tsí'₅ riin'₅₄ i₃léin₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ ca₂lë₃. ¹⁵ Tē₃ dsia₂₃ i₃léin₂ jaun₂, ca₂jme₃quián₃ Jesús ñó₃ quiong'₅₄. ¹⁶ La₁ juí₁'a₂ gué₃ la₂ jág₂ i₃léin₂, cha₂ a₂jmo₅ a₂tsá₃ rë₂cuig₂₃ 'ein₂ 'éi₂.

¹⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'E₂ bá₄ jág₁ dsia'₂ 'nia'₂ ja₂nóg'₅?

^d1,3-4 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ le₁ton₅ jág₁ né₅.

Jaun₂ ca₂nau₂ ca₂tiá₂ tei₄, le₁'ág₄ 'lia'₂ dsí₅ bá₄. ¹⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ jan₂ i₂chen₂ Cleofas:

—¿On₁ bá₄ jan'₂ 'ne₂ líng'₅ dsa₂ i₂lia'₂ tē₁tsin'₅₄ guan₅ Jerusalén, jaun₂ tsá₃ nj'₅₄ 'e₂ niog₅ ca₂lë₃ dsióg₂-jo₃ nē₅?

¹⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃:

—¿'E₂ ca₂lë₃ gué'₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃:

—A₂ca₂lë₃ quian'₅₄ Jesús i₂chan₂ Nazaret, i₂jme₁lín₄ jan₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, i₂'uan'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ ca₂jmo₃, i₂'uan'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂ca₂jme₃tag₂₃, lia'₂ le₃ne₄ Diú₄ lia'₂ le₃ne₄ dsa₂ mi₂güíg₃ nē₃; ²⁰ 'a₂ lia'₂ ca₂jáng₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ dsi₂tan₅₄ quián₂ jnia'₅₄, ca₂dsi₂ 'éi'₃ ca₂ñag'₃ tioin'₅₄, ca₂tion₃ cróg₄. ²¹ Jnia'₅₄ jme₁'ín₂ dsi₅ chong₂, a₂lág₂ jnia'₅₄ 'éi₂ bá₄ lín₅ i₂jme₁lión₂ juig₂ Israel. La₁ nē₃ nē₃, ma₂'ni₅ jmig₄ ca₂lë₃ le₂nē₅. ²² I₂lín₅₄ dsa₂ mí₂ i₂tion'₅₄ jé₄ quián₂ jnia'₅₄ ma₂né₂quiong₃ jnia'₅₄ jué'₅, ia₁ ma₃i₁jag₅₄ tē₂ o₃'iog₂ ma₂'míg₂ tau₂ 'ñio₅, juá'₂. ²³ Tsá₃ ni₁ñi₁ 'lag₄ dsó'₅. A₂jaun₂ bá₄ dsia₂₃ o₃lein₃ a₂né₂jme₃jnia₅ ángeles ne₅₄, a₂né₂juá'₂ i₂chan₂ bá₄ 'éi₂. ²⁴ Jaun₂ nē₃, ma₂i₁len₅₄ i₂lin₅₄ rin'₅₄ jnia'₅₄ ma₂i₁jag₅₄ tau₂ 'ñio₅. Jua'₂ dsón'₂ bá₄ dsau₅ con'₂ lē₅ jág₁ jmóg'₅ dsa₂ mí₂ 'éi₂, la₁ 'éi₂ gué'₂ nē₃ tsá₃ nē₂jíin₂, juá'₂.

²⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—¡'En₁ jmá'₃ tsá₃ 'e₂ ca₂ñí'₂ 'au'₂ 'nia'₂! ¿Líg'₂ bá₄ le₃'én'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ ca₂juá'₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄? ²⁶ Ia₁ con₁ le₂jaun₂ 'i₄ 'éi'₃ ca₂tín₂ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄, dsi₃ñíi₂ ca₂le₃jé₃ a₂né₅ de'₂ jniá₅, jaun₂ gué₄ dsiáin'₄ ja₁le₃juíin'₂ táng₃?

²⁷ Jaun₂ qui₂ca₂juá'₂ 'a₂ lia'₂ niog₅ juá'₂ ne₄ Si₂ quió'₅ Diú₄; ca₂jme₃lió₃ de'₂ jniá₅ ja₁juá'₂ ne₄ si₂ quió'₅ Moisés, ñó₃ ca₂'é₃ le₂tan₅₄ si₂ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, ja₁juá'₂ 'iin₂₃ 'éi₂ 'ñiog₅.

²⁸ Jaun₂ ja₂quián₃ dsi₁léin₂ juig₂ pí'₁ ja₁tioin'₅₄ jui₅ dsi₁léin₂. La₁ dsa₂ 'éi₂ con'₂ jme₁ma₂ñó₅ co₂dsau₅ bá₄ ca₂jmo₃.

²⁹ La₁ i₂on₃ 'éi₂ nē₃ ca₂chi₃quióng₂ jmig₄ a₂jnia₃, ca₂juá'₂:

—Né₃ o₁jnia₁ quian'₅₄ jnia'₅₄, ia₁ ca₂rín₂ bá₄ 'iog₂, ca₂'láu₂ ca₂nei₂ bá₄ la₂.

Jaun₂ ca₂'í₃ dsi₂néi₂ ja₁ñia₃ quian'₅₄ 'éi₂.

³⁰ Jaun₂ ca₂lë₃, jme₁ma₂guá₅ ne₄ mesa quian'₅₄ 'éi₂, ca₂can₃ i₁ñí'₄, ca₂jme₃jnió₃, jaun₂ gué₄ ca₂'nai₃ ca₂cué'₃ le₃on₃ i₂quiain'₅₄.

³¹ Tē₃jé₄ jaun₂ nē₂jag₄ a₂jaun₂ gué₄ ca₂niá₃ jme₁ne₁₂ líin₂, jaun₂ gué₄ ca₂rë₃cuig₂₃. La₁ dsi₂jui₅ jaun₂ ca₂i₃cóin'₅ tē₃ ne₅₄.

³² Jaun₂ gué₄ ca₂dsia₃ jág₁ guioin₅₄:

—Dsón'₂ bá₄ lia'₂ tio'₅₄ jui₅ ja₂náu₅, ca₂lë₃ dsi₅ nái₁ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ nē₂juá'₂ nē₂jme₃ñíi'₂ dsi₅ jniog₄ a₂juá'₂ Si₂.

³³ Dsi₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂tóin'₂ táng₃ jui₅ ja₂lein₃ Jerusalén.

Jme₁o₃lein₃ jaun₂, tion'₅₄ ta₁guia₃ján₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ i₂lë₂ gué₄, le₁ñíi'₂ quian'₅₄ gué₄ dsa₂ sián'₂. ³⁴ Jaun₂ juá'₂ 'éi₂ tioin'₅₄:

—Të₃dsón' ₂ bá₄ ma₂ca₂jen' ₅₄ Te₁gui' ₅₄. Ia₁ ma₂në₂jme₃jniai₂₃ ne₄ Si₂mu₅₄.

³⁵ Jaun₂ gué₄ ca₂jmóg' ₃ táng₃ i₂on₃ 'éi₂ jág₁ 'a₂ lia' ₂ ca₂lë₃ le₂'i₄ jui₅, 'a₂ lia' ₂ ca₂rë₃cuig₂₃ con' ₂ jme₁ca₂'niai₃ i₁ñí' ₄.

Ca₂jme₃jnia₅ Jesús jé₄ quió' ₅ chi' ₂ dsi₂guia₃-tíñ₂
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23)

³⁶ Të₃ tioin' ₅₄ dsia₂₃ jág₁ jaun₂, jme₁ca₂jme₃jnia₅ Jesús ca₂nau₂ jé₄ quió' ₅.^e

³⁷ Ca₂i₃gó' ₃ dsí₅ tioin' ₅₄, líñ₂ jan₂ jme₂dsí₂ bá₄ 'éi₂ ñí₅.

³⁸ Jaun₂ ca₂juá' ₂:

—¿'E₂ lë₃ ñí₄ lë₃ tion' ₅₄ 'nia' ₂ chí' ₅ go₂'i₃? ¿'E₂ lë₃ ñí₄ 'lióng₂ a₂'náu' ₂ 'nia' ₂ 'au' ₂? ³⁹ La₂ jag₄ 'nia' ₂ o₄gu₃ o₄tag₃. Jniá₂ bá₄ la₂. I₂nó' ₅ 'nia' ₂ i₂níg' ₃ quió₃ i₂jag₄ 'nia' ₂. Jan₂ jme₂dsí₂, on₃jua' ₅₄ i₂ton₅ ñí₅ on₃ i₂'en₅₄ mu₅, jui₁lia' ₂ jág' ₂ 'nia' ₂ líñ₅ jniá₂.

⁴⁰ Të₃ juá' ₂ le₂në₅, qui₂ca₂'ë₃ o₄gú₃ o₄tag₁₂ né₃.

⁴¹ Të₃ tioin' ₅₄ jaun₂ dsi₂gó' ₃ dsí₅ tsá₃ 'éin₂ o₄quió' ₄ a₂ñí₄ lë₃ 'io' ₂ jén' ₅, jme₁ca₂juá' ₂ Jesús:

—¿'Cha₁ a₂le₃que₅₄ ca₂la₂ ja₁lá₃?

⁴² Jaun₂ ca₂o₃can₅ ca₂'nau₅₄ quió' ₅ i₁ju₁ cui₂ ne₄ si₂, [quian' ₅₄ guë' ₂ ca₂jne₄ ni₁tá' ₅ cuïng₅].^f

⁴³ Jaun₂ ca₂gue₃ ca₂gué' ₃ guá₅ tê₃ne₄ ca₂le₃jín₃.

⁴⁴ Jaun₂ ca₂juá' ₂ né₃:

—Ma₁ ca₂juá' ₃ jniá₂ le₂jniá₅ lia' ₂ con' ₂ jme₁ñí₂₃ jín' ₄ 'nia' ₂, a₂tion₅₄ le₃ti₃ ca₂le₃jé₃ lia' ₂ con' ₂ lë₅ tio' ₅₄ ne₄ Si₂ 'Éi' ₃ quió' ₅ Moisés, ne₄ Si₂ quió' ₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, ne₄ Salmos né₃, ja₁'ag₂₃ jniá₂.

⁴⁵ Jaun₂ gué₄ ca₂jme₃ñí' ₂ dsí₅ 'éi₂ a₂juá' ₂ Si₂, ⁴⁶ jaun₂ ca₂juá' ₂:

—Le₂në₅ bá₄ tio' ₅₄ ne₄ Si₂: a₂tion₅₄ bá₄ dsi₃ñí₂ uíg₅ I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄, la₁jein' ₅₄ bá₄ táng₃ a₂'ni₅ jmi₄; ⁴⁷ a₂tion₅₄ dsi₃'ag₅ jág₁ né₃, a₂'nió' ₅ qui₂dsi₃quén' ₅ dsí₅ dsa₂ ia₁jaun₂ bá₄ lë₂ le₃'én₂ dsáu₁. Jág₁ né₅ dsó₃ qui₂rë' ₂ o₄quió₃, ne₄ ca₂le₃jín₃ i₂chan₂ gua' ₅₄ 'uë₃, la₁ Jerusalén de' ₂ jniá₅ ja₁le₃lió₃. ⁴⁸ 'Nia' ₂ né₃ i₂qui₂ca₂té₂ ne' ₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ ca₂lë₃, qui₂o₄jang' ₄ 'nia' ₂ jág₁ dsau₅. ⁴⁹ Jaun₂ né₃, tsín₅₄ jniá₂ i₂ma₂lë₅ jág₁ chen₃ Ne' ₃. La₁ jnia₄ gué₄ 'nia' ₂ juig₂ la₂, ca₂lia' ₂ ca₂lë₃ le₁lin' ₄ 'nia' ₂ quian' ₅₄ jui₅bí₂ a₂sió₃ guei' ₅₄.

^e36 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá' ₂ján₃: "co₂tan₅₄ ca₂cuag₃ Diú₄, ca₂juá' ₂: —Siang' ₃. Jui₁'ei₅ bá₄ tei₄ tion' ₅₄ 'nia' ₂."

^f42 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂tsá₃ chi₁ton₅ jág₁ né₅.

Ca₂uíg₂ Jesús guei'₅₄ i₂juíg₃
(Marcos 16:19-20)

⁵⁰ Jaun₂ ca₂jnjai₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ tē₂ juíg₂ Betania, jaun₂ ca₂cho₃ gu₂ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃, ca₂jme₃gu'₅₄. ⁵¹ Ca₂lë₃ nē₃, tē₃jë₄ jme₂gu'₅₄ jaun₂, ca₂i₃uín₂.^g

⁵² Éi₂ nē₃, ja₂lein₃ bá₄ táng₃ Jerusalén, jmo₂₃ 'io'₂ 'ñio₅ lín₃, ⁵³ le₃ó₃ jmig₄ bá₄ jme₁ñii'₂ i₁dsi₅ guá'₅ jme₂juïn'₂ Diú₄.

Co₂në₅.

^g51 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ jáñ₃: “ca₂ñái'₃ guei'₅₄ i₂juíg₃.”